XXIX

POŞTALIONUL DE GENEVA

Cam pe la ceasul cinci Roland intra în Nantes, un poşta-'.. n greu încărcat se opri la hanul „Crucea de Aur", drept în mijlocul străzii mari din Chatillon-sur-Seine.

în epoca aceea, poştalioanele se alcătuiau numai din r :uă despărţituri, cupeul şi compartimentul interior. Rotonda, cu alte cuvinte compartimentul dindărătul vehiculului, e un adaos născocit de curînd.

De cum s-a oprit poştalionul, surugiul descăleca şi deschise portierele vehiculului. Trăsura astfel spintecată lăsă călătorilor ieşirea liberă.

Călătorii, împreună cu călătoarele, numărau în total şapte inşi.

în compartimentul interior trei bărbaţi, două femei şi un copil sugaci.

în cupeu, o mamă cu fiul ei.

Cei trei bărbaţi din compartimentul interior erau : unul, medicul din Troyes, altul, un ceasornicar din Geneva şi al treilea, un arhitect din Bourg.

Cele două femei erau, una, o cameristă, ce se ducea să-şi găsească stăpîna la Paris, cealaltă o doică. Pruncul sugea la aceasta din urmă şi ea îl ducea îndărăt părinţi-lor. ”

Cît despre mama şi fiul din cupeu, ea era o femeie de vreo patruzeci de ani, păstrîndu-şi încă trăsăturile de o mare frumuseţe, iar el un copilandru de unsprezece-doisprezece ani.

Al treilea loc din cupeu era ocupat de conductor.

Prînzul era gata pregătit, ca de obicei, în încăperea cea mare a hotelului. Unul din prînzurile acelea la care conductorul, de acord fără îndoială cu hotelierul, nu le

lasă niciodată' călătorilor timpul necesar ca să le ducă pînă la capăt.

Femeia şi doica coborîră din trăsură ca să se ducă la brutar să ia fiecare cîte o pîinişoară caldă, căreia dădaca îi adăugă un cîrnat cu, usturoi şi, amîndouă, se urcară iarăşi în trăsură, unde se aşezară liniştite să mănînce, economisindu-şi astfel cheltuielile dejunului de la hotel, bineînțeles prea mari pentru bugetul lor.

Medicul, arhitectul, ceasornicarul, mama împreună cu fiul intrară în hotel şi, după ce se încălziră în graba tre-cînd pe lîngă plita mare din bucătărie, intrară în sufragerie şi se aşezară la masă.

Mama se mulțumi cu o ceaşcă de cafea cu frişca şi cîteva fructe.

Băiatul, îneîntat să constate că era bărbat, cel puțin ca poftă de mmcare, se repezi eu vitejie la bucate cu furculița în nlînă.

Prima clipă fu dăruită, ca totdeauna, potolirii foamei.

Ceasornicarul din Geneva luă cel dintîi cuvîntul.

— Pe cuvîntul meu, cetățene, zise el (în locurile publice oamenii îşi mai spuneau încă „cetățene"), am să-ți mărturisesc pe şleau că nici prin minte nu-mi trecu să-mi pară rău dis-de-dimineață clnd văzui că vine ziua.

— Domnul nu poate dormi în trăsură ? întrebă medicul,

— Ba, cum de nu, domnule, răspunse compatriotul lui Jean-Jacques *. De obicei, dimpotrivă, țin numai in-tr-un somn, dar îngrijorarea mi-a fost mai tare ca oboseala,

— Te-ai temut să nu se răstoarne trăsura ? întrebă arhitectul.

— Da de unde ! în asemenea privință am noroc şi cn-c! că-i destul să mă urc în trăsură ca să nu se mai răstoarne. Nu, nu-i nici asta !

— Care fu pricina atunci ? întrebă medicul.

■- Ei, se spune la noi, la Geneva, că drumurile în *fi* :ui(;i nu-s sigure.

— Aşa e ! zise arhitectul.

— Vai ! chiar aşa e ! exclamă genevezul.

[1] Aln /i,. i,i .loan-Jacques Rousseau (1712—17T8), care s-a născut la Genova, (n.t.)

— Da, urmă arhitectul, uite, dacă de exemplu, am duce cu noi banii guvernului am putea fi foarte siguri că vom fi opriți sau, mai curînd, chiar am fi fost opriți pînă acum.

— Crezi ? întrebă genevezul.

— E sigur. Nu ştiu cum naiba fac diavolii aceia de confrați ai lui Iehu de sînt atît de bine informați, dar nu le scapă nici un prilej.

Medicul încuviință, dînd din cap.

— Vai ! aşadar, îl întrebă genevezul pe medic, şi dumneata eşti de părerea dumnealui ?

— întocmai.

— Şi, ştiind că în poştalion sînt banii guvernului, ai fi făcut imprudența să te urci în vehicul ?

— Trebuie să mărturisesc, răspunse medicul, că m-aş fi uitat de două ori înainte de a păşi.

— Şi dumneata, domnule ? îl întrebă omul nostru pe arhitect.

— A, eu, răspunse el, dat fiind că am fost chemat în mare grabă într-o afacere foarte urgentă, aş fi plecat totuşi.

— Tare îmi vine, continuă genevezul, să-mi dau jos valiza şi lăzile şi s-aştept diligenta de mîine, pentru că în lăzi am ceasornice de vreo douăzeci de mii de franci. Am avut eu noroc pînă acum, dar nu-i bine să-1 înfrunți pe Dumnezeu.

— Dar. n-ați auzit, domnule, zise mama, amesteeîn-du-se în discuție, că nu riscăm să fim opriți — cel puțin aşa spun domnii aici de față — decît în cazul în care am transporta banii guvernului ?

— Ei, păi tocmai asta e, urmă ceasornicarul, privind cu nelinişte în juru-i avem bani de-aceia cu noi !

Mama păli uşor, uitîndu-se la fiul ei. Orice mamă se teme pentru copilul ei înainte de a se teme pentru ea.

— Cum ? duceam bani de-aceia ? întrebară în acelaşi timp, şi cu vocea schimbată în feluri diferite, medicul şi arhitectul. Eşti sigur de ceea ce spui ?

— Sigur cum nu se mai poate, domnule.

— Atunci ar fi trebuit să ne fi spus mai din timp sau **Bată** ne spui acuma, ar trebui să ne-o spui în şoaptă.

— Dar, adăugă medicul, poate că domnul nu e chiar, sigur de ceea ce spune ?

— Sau poate că domnul glumeşte ? îşi dădu părerea şi arhitectul.

— Să mă păzească Dumnezeu !

— Genevezilor le place grozav să glumească, zise iarăşi medicul.

— Domnilor, exlacmă gencvezul, țignit peste măsură ı ᴍ cei dpi puteau să-şi închipuie că glumeşte, domnilor un văzut cum îi încărca în fața mea.

— Ce ?

.', — Banii. -

— Şi sînt mulți ? .

— Am văzut trecînd un număr mare de saci.

— Dai' de unde vin banii aceia ?

— Vin din comoara urşilor din Berna. Desigur, ştiți, domnilor, că urşii din Berna au avut între cincizeci"şi- şaizeci de mii de lire rentă. -

Medicul izbucni în rîs.

— Hoțărît lucru, spuse el, domnul ne îngrozeşte.

— Domnilor, răspunse ceasornicarul, vă dau cuvîniul meu de cinste.

— Urcați în trăsură, domnilor ! strigă conductorul deschizând uşa. Poftiți, urcați ! Avem o întîrziere de trei S| i <. rturi de oră.

— O clipă, domnule conductor, o clipă, zise arhitectul, ne sfătuim. •

:— în ce privință ?

r— Închide uşa, domnule conductor, şi vino aici.

— la şi bea un pahar de vin cu noi, domnule conductor.

— Cu plăcere, domnilor, răspunse conductorul, un pali, u de vin. la aşa ceva nu dai cu piciorul.

Conductorul îşi întinse paharul. Cei trei călători ciocniră cu el.

In clipa în care era gata să-şi ducă paharul la buze, medicul ¡1 ținu de braț.

Hai, domnule conductor, spune sincer, e-adevă-ral ?

— Ce ?

C'«■<■;i ce spune domnuL

Şi il aralâ pe genevez.

— **I Junimii I**'Vraud ? ,

— Nu • im ca domnul se numeşte Feraud,

— Da, domnule, aşa mă cheamă de vreți să ştiți, zise nevezul înclinîndu-se. Feraud şi compania, ceasornicari, si rada Meterezului nr. 6, Geneva.

— Domnilor, spuse conductorul, poftiți, urcați în trăsură.

— Da, dumneata nu ne răspunzi.

— Ce naiba vreți să vă răspund ? nu m-ați întrebat nimic. -

— Ba da, te întrebăm de-i adevărat că duci în diligentă o sumă considerabilă de bani ce aparține guvernului francez ?

— Flecar î exclamă conductorul către ceasornicar, n-ai putut să-ți ții gura...

— Păi, dragă domnule...

— Haideți, domnilor, urcați.

— Dar,,înainte de-a urca, am vrea să ştim...

— Ce ? dacă am banii guvernului ? Da. îi am. Acuma, dacă sîntem opriți, să nu cumva să deschideți gura şi to-lul va merge de minune.

— Eşti sigur ?

— Lăsați-mă pe mine să pun la cale treburile cu domnii aceia.

— Ce-ai să faci dacă sîntem opriți ? îl întrebă medicul pe arhitect.

Pe cuyîntul meu, voi urma sfatul conductorului.

— E tot ceea ce aveți mai bun de făcut, îşi dădu cu părerea acesta.

•— Aşa că am să stau liniştit, zise arhitectul.

— Şi eu la fel, adăugă ceasornicarul. Haideți, domnilor, urcați-vă. Să ne grăbim.

Băiatul ascultase întreaga convorbhe cu sprinceana încruntată, cu dinții încleştați.

- Ki bine, spuse el maică-si, eu ştiu ce-am să fac dacă int' i i opriți.

— Şi ce-ai să faci ? îl întrebă ea. Ai

să vezi.

— Ce zise băiețaşul ? întrebă ceasornicarul.

Zic că toți sînteți nişte laşi, răspunse băiatul fără " ..i .c codească.

Dar bine, Edouard ! exclamă mama, ce înseamnă RNta '.'

— Eu aş vrea să ne oprească diKgența, răspunse băii, cu privirile scăpărînd de dîrzenie.

— Haideți, haideți, domnilor, pentru numele lui Dum-; i u ! Urcați-vă în diligentă, strigă conductorul pentru -ilL'ma oară.

— Domnule conductor, spuse medicul, presupun că nu ai arme.

— Ba da, am pistoale.

— Nenorocitule !

Conductorul se plecă la urechea lui şi îi şopti :

— Fiți liniştit, domnule doctor, nu-s încărcate decît cu pulbere.

— Slavă Domnului !

Şi închise portiera vehiculul pe dinăuntru.

— Hai, surugiu, la drum !

Şi în timp ce surugiul biciuia caii şi maşinăria greoaie se porni din loc, închise şi portiera cupeului.

— Nu urcați aici cu noi, domnule conductor ? întrebă mama băiatului.

— Nu, vă mulțumesc, doamnă de Montrevel, răspunse conductorul, am treabă sus, pe imperială.

Apoi, trecînd prin fața ochiului de geam care era deschis, adăugă :

— Luați seama ca domnul Edouard să nu pună mîna pe pistoalele care sînt în buzunarul de la uşa trăsurii, ar putea să se rănească.

— Ei na ! exclamă băiatul, parcă n-aş şti ce-s acelea pistoale ! Am unele mai frumoase decît ale dumitale, ca să ştii, pe care mi le-a adus din Anglia prietenul meu, ***sir*** John. Nu-i aşa, mamă ?

— N-are a face! răspunse doamna de Montrevel. Te rog, Edouard, să nu pui mîna pe nimic.

— Ei ! fii pe pace, măicuță.

Numai că mai adăugă cu jumătate de glas :

— Mi-e tot una, dacă domnii confrați ai lui Iehu ne opresc, eu unul ştiu bine ce am de făcut.

Poştalionul îşi reluă mersu-i greoi, înaintînd spre Paris. * ' '

Era O zi frumoasă de iarnă, una dintr-aceîea ce-i fac să priceapă pe cei ce cred natura moartă, că natura nu moare ci doarme numai. Omul ce trăieşte şaptezeci sau optzeci de ani, în lungii săi ani are nopți de zece pînă la i'/.ccc ceasuri şi se plînge că lungimea nopților ■ **li nuii** scurtează încă viața şi-aşa destul de scurtă. **N** ilurii, care are o existență fără de sfîrşit, arborii care ■ **i i** milenare, dorm cîte cinci luni în şir, care pentru **Hui** . m l ierni, dar care pentru ei nu-s decît nopți. Poeții **i l n l f l** i n versurile lor pizmaşe, nemurirea naturii, zicînd ..... ' i n ' în fiece toamnă şi reînvie în fiecare primăvară.

rin III •'• înşală. Natura nu moare în fiecare toamnă, ci ▪ 4 1 l o . 1 1 mi' : natura nu reînvie în fiecare primăvară ci se | u ' / f , i i r . Ziua în care globul nostru va muri cu adevărat, **mort** de-a binelea, şi atunci se va rostogoli în spațiu > " i i cădea în abisurile haosului, inert, mut, pustiu, fără i fără flori, fără verdeață, fără poeți. **Ori, in** ziua aceea frumoasă de 23 februarie 1800, na**tura** udormită părea că visează la primăvară. Soarele străin, H o r , aproape bucuros, scînteia pe vîrfurile ierbii de pe • ■ n i l u l dublu ce însoțea drumul în toată lungimea lui, în m u i ' i l i ' l c înşelătoare de promoroacă ce se topesc pe de-|**i li** I I copiilor şi care bucură ochiul plugarului.atunci cînd I M m u i a pe capetele firelor de grîu răsărite cu voinicie • i m **pamînt.** Ferestrele poştalionului fuseseră deschise, ca **• il«si** diurnul acelui surîs precoce al lui Dumnezeu, iar ce lipsea de atîta vreme i se spunea : „Fii bine ve-**nltfl** In, călătoare, pe care te crezusem pierdută în norii nrpătruns din răsărit sau în valurile pline de tumult **li oi** i anului."

După ce mersese aproape un ceas de Chatillon, deo-■ i ' i i. njungînd la un cot al rîului. vehiculul se opri fără ' ■••• pricină vădită, numai că patru călăreți se-apropiau l i m i i U , în pasul cailor, şi unul din ei, care mergea cu dol i u i paşi înaintea celorlalți, făcuse surugiului semn cu **IU)**un sa se oprească.

***i*)** ! mamă, exclamă micul Edouard care, în pi-■ i . ' . u i ' . cu toate mustrările doamnei de Montrevel, se uita l .... deschizătura geamului coborît ; o. mamă. ce cai I I u I u I I - . I ! Dar, de ce călăreții poartă măşti? Doar nu μuIcni în carnaval. ' '

Doamna de Montrevel era cufundată în visuri. Femeia ı ' • r/ă cîte puțin totdeauna : cînd e tînără, la viitor, cînd • i • ilrînă, la trecut.

întrebată, se deşteptă din visare, scoase şi:ea, la rîn-diil ei, capul afară din diligentă şi dădu un țipăt Edouard se întoai-se numaidecît pe loc.

— Ce-i cu tine, mamă ? o întrebă el.

Doamna de Montrevel, pălind la față, ii cuprinse în brațe fără să-i răspundă.

Se auzeau strigăte de spaimă din interiorul poştalionului. 1

— Dar, ce se-ntîmplă? întrebă micul Edouard, zbă-tîndu-se în strînsoarea brațului maică-si. ce-1 cuprinsese ca un lanț pe după gît.

— Se-ntîmplă, micuțul meu amic. spuse cu vocea plină de duioşie unul dintre oamenii mascați, vîrîndu-şi capul în cupeu, că avem de pus la punct cu conductorul o socoteală ce nu-i priveşte nicidecum pe domnii călători. Spune-i aşadar doamnei, măicuței tale, să bihevoiască a primi expresia respectului nostru, şi a nu ne acorda nici un pic de atenție, exact ca şi cum n-am fi alei de față.

Apoi, intrînd înăuntru, continuă :

— Domnilor, sluga domniilor-voastre ! Nu vă temeți cituşi de puțin pentru pungile cu bani sau giuvaerurile ce vă aparțin, şi potoliți doica ; n-am venit aici ca să-i stoarcem laptele.

I

Apoi, către conductor :

— Hei ! taică Jerome, avem o sută de mii de franci pe imperială în cufere, nu-i aşa ?

— Domnilor, vă încredințez...

— Banii sînt ai guvernului şi provin din comoara urşilor din Berna : şaizeci de mii de franci în monezi de aur şi restul în argint; argintul este deasupra, pe diligentă, iar aurul în cufărul cupeului. Nu-i aşa ? Nu sîn-teim noi bine informați ?

La cuvintele *în cy,fărul cupeului,* doamna de Montrevel dădu încă un țipăt de groază. Avea să vină în contact direct cu o'amenii aceia care, cu toată politețea lor, îi insuflau o spaimă cumplită. . „ ..

_ Dar ce-i cu tine, mamă ? ce ai ? întrebă băiatul neliniştit.

— Taci, Edouard, taci !

— De ce să tac ?

— O, tu nu-nțelegi ? >'|

— Nu.

— Diligenta ne-a fost oprită.

— De ce ? Dar spune-mi o dată, de ce ?... Ah ! mamă. înțeleg.. . :

— Nu, nu răspunse doamna de Montrevel, tu nu înțelegi i

— Domnit care ne-au oprit sînt nişte tîlhari. ■— Păzeşte-te să mai spui aşa ceva.

— Cum ! Nu sînt tîlhari ? uite-i că iau banii conductorului.

futr-adevăr, unul din ei încărca pe crupa calului său iacii cu arginți pe care conductorul îi arunca de deasupra imperialei.

— Nu, urmă doamna de Montrevel, nu, nu-s tîlhari. Apoi, Coborînd vocea :

— Sînt *confrații lui Iehu.*

— Ah ! exclamă copilul, va să zică ăştia l-au asasinat pe prietenul meu *sir* John ?

Şi copilul, ia rîndul său, se făcu alb ca varul, iar ră-luflarea prinse a-i şuiera printre dinții încleştați.

In aceeaşi clipă, unul din oamenii mascați deschise portiera cupeului şi, cu cea mai desăvîrşită politețe, spuse :

— Doamnă contesă, spre marea noastră părere de .....ie vedem siliți să vă tulburăm, dar avem, sau mai bine zis conductorul.are ceva treabă în cufărul cupeului. Fiți aşadar atît de bună şi coborîți o clipă : Jerome arc I ici mine ce are de făcut într-o clipă. Apoi, cu o urmă de haz ce nu lipsea niciodată din vo-■ ■ < lui gata să rîdă, exclamă : Nu-i aşa, Jerome ? J6r0me răspunse de sus, de pe diligentă, confirmând pusele celui ce-1 întrebase.

Cu o mişcare instinctivă, de parcă ar fi vrut să se i i ' c m l re primejdie şi fiul ei, dacă ar fi fost să fie vreo 1 Imejclie, doamna de Montrevel, ascultînd de invitație, îl <i po Edouard în spatele ei.

CJIpu aceea îi fu de ajuns băiatului ca să pună mîna l " l " i oalele conductorului.

Hnftrul, .t vocea plină de haz, o ajută cu cea mai ,i considerație pe doamna de Montrevel să din ; hieul, făcu semn unuia dintre confrații lui I ' "Icre b- i 'ul şi se întoarse spre trăsură.

Dar, *în* aceeaşi clipă, se auzi o îndoită detunătură : Edouard țintise cu amîndouă mîinile pe confratele lui lehu, cai'e dispăru într-un nor de fum.

Doamna, de Montrevel scoase un țipăt şi leşină.

Multe alte strigăte răspunseră țipătului matern, vădind felurite simțăminte.

înlăuntrul diligentei izbucni un> strigăt de spaimă ; se învoiseră cu toții să nu opună nici o rezistență şi iată că cineva se împotrivise.

Ceilalți trei tineri scoaseră un strigăt de uimire : întîia oară li se întîmpla asemenea lucru.

Se repeziră la camaradul lor, pe care-1 credeau făcui praf şi pulbere.

îl găsiră însă în picioare, neatins, rîzînd în hohote, în timp ce conductorul, cu mîinile împreunate, striga :

— Domnule, vă jur că nu erau gloanțe. Domnule, vă încredințez că erau încărcate numai cu pulbere.

— Bineînțeles, răspunse tînărul, doar am văzut că lipsea... riji-i aşa, micuțule Edouard ?

Apoi, întorcîndu-se către ceilalți confrați, spuse :

— Recunoaşteți, domnilor, că avem de-a face cu un copil minunat. Se vede ce tată a avut şi ce frate are. Bravo, Edouard, într-o zi ai să fii cineva !

Şi, luînd copilul în brațe, îl sărută, cu toată împotrivirea lui, pe amîndoi obrajii.

Edouard se zbătea ca un diavol, găsind fără îndoială că-i umilitor să fie îmbrățişat de un om asupra căruia trăsese două focuri de pistol.

între timp, unul din ceilalți trei confrați o dusese pe mama lui Edouard la cîțiva paşi de diligentă şi o culcase pe o mantie, la marginea unui şanț.

Cel ce-1 îmbrățişase pe Edouard cu atîta dragoste şi stăruință o căută o clipă din ochi şi, zărind-o, spuse :

— Cu toate acestea, doamna de Montrevel nu-şi vine în fire. Domnilor, nu putem țăsa o femeie în asemenea hal. Domnule conductor, ai grijă de domnul Edouard..

Dădu copilul în brațele conductorului şi, adresîndu-se unuia dintre confrați, spuse :

— Ei, tu, omul cel prevăzător, n-ai cumva la tine vreun flacon cu săruri sau vreo sticlă cu apă de melisă ?

■— Uite aici, răspunse cel căruia i se adresase.

Şi scoase din buzunar un flacon de oțet aromat engle-tesc.

т— Ei ! acum, continuă tînărul ce părea şeful bandei, Isprăveşte fără mine cu meşterul Jerome, eu trebuie să-i dau ajutor doamnei de Montrevel.

Era şi timpul de altfel. Leşinul doamnei de Montrevel lua încetul cu încetul forma unei crize de nervi. Mişcări scurte şi întrerupte îi scuturau tot trupul, şi nişte strigăte surde îi izbucneau din piept.

Tînărul se aplecă asupra ei şi-i dădu să respire sărurile.

Doamna de Montrevel deschise nişte ochi buimăciți şi, chemînd într-una : „Edouard ! Edouard !", cu o miş-rarc fără voie lovi masca, ce căzu de pe fața celui care-i dădea primele ajutoare.

Chipul tînărului rămase descoperit.

Tînărul curtenitor şi hazliu — cititorii noştri sigur i i 1 -au şi recunoscut — era Morgan.

Doamna de Montrevel rămase uluită în fața unor asemenea ochi albaştri atî-t de frumoşi, a frunții lui înalte, a buzelor cu contur atît de grațios, a dinților săi albi între-deschişi într-un surîs. Şi înțelese că în mîinile unui asemenea om n-o păştea nici o primejdie şi că nimic rău nu i e putea întîmpla lui Edouard.

Şi, socotindu-1 pe Morgan nu drept tîlhar care-i pri-. miiise leşinul ci omul curtenitor ce sare în ajutorul femeii leşinate, exclamă :

Vai ! domnule, cît de bun sînteți !

fu acele cîteva cuvinte, în mlădierea glasului cu care In.i era rostite, se desluşea un univers întreg de mulțumii i nu numai pentru ea, ci şi pentru copil.

Cai o cochetărie ciudată, strîns îmbinată cu firea-i de . e.der, Morgan, în loc să ridice repede masca şi să-şi M..|ie|(. numaidecît chipul pentru ca doamna de Mon-llt'Vi I să nu rămînă decît cu o amintire fugară şi învăl-ui., iitn, Morgan răspunse cu o plecăciune complimentului, i. itnd înfățişării sale tot timpul de care avea nevoie ca • i producă efectul şi, numai după ce trecu flaconul de 'a i u i i ,d lui d'Assas în mîinile doamnei de Montrevel, îşi ".....i , irelurile măştii.

Doamna de Montrevel înțelese asemenea delicatețe din partea tânărului.

— Vai, domnule, spuse ea, să nu aveți nici o grijă. în orice loc şi-n orice împrejurare va fi să vă regăsesc, veți fi pentru mine un necunoscut.

— Atunci, doamnă, răspunse Morgan, eu se cuvinte să vă mulțumesc şi să vă spun, la rîndul meu, cît Sînteți de bună !

— Haideți, domnilor călători, urcați în trăsură ! spuse conductorul, cu vocea-i obişnuită, de parcă nimic extraordinar nu s-ar fi petrecut.

— V-ați revenit, doamnă, sau mai aveți nevoie încă de cîteva clipe ? întrebă Morgan. Diligenta mai poate aştepta.

— -Nu. domnule, ar fi de prisos. Vă mulțumesc călduros, dar mă simt cît se poate de bine.

— Omul propune şi primul consul dispune,, glumi străinul, rîzînd. Primul consul a dispus de fiul dumneavoastră pentru cîteva zile şi m-a trimis pe mine ca să vă primesc în locul lui Roland.

Doamna de Montrevel se înclină...

— Şi am cinstea să vorbesc cu... ? întrebă ea.

— Cu cetățeanul Fauvelet de Bourrienne, primul secretar al primului consul, răspunse străinul.

— Să-i mulțumiți din parte-mi primului consul, replică doamna de Montrevel, şi veți avea bunătatea de a-i exprima, nădăjduiesc, adînca-mi părere de rău pe care O încerc, că nu-i pot mulțumi chiar eu.

— Dar nimic nu vă va fi mai uşor ca asta, doamnă.

— Cum aşa ?'

Morgan îşi oferi brațul doamnei de Montrevel, care se sprijini de el ca să parcurgă drumul înapoi şi să urce în diligentă.

Conductorul îl şi suise pe micul Edouard.

După ce doamna de Montrevel îşi reluă locui. Morgan, care se împăcase cu mama, dori să se împace şi cu fiul.

— Hai, tinere erou, să batem palma fără pică, zise el întinzîndu-i mina copilului.

Dar băiatul se trase înapoi.

— Nu dau mina cu un tâlhar de drumul mare. spus<
el.

Doamna de Montrevel tresări de spaimă.

— Aveți un copil' minunat, doamnă, zise Morgan. Numai că are prejudecăți.

Şi, salutînd cu cea mai profundă curtenire adăugă, închizînd portiera vehiculului :

— Drum bun, doamnă 1

— Mînă ! strigă conductorul.

Trăsura se urni din loc.

— Oh, scuzați, domnule ! strigă doamna de Montrevel, flaconul dumneavoastră ! flaconul dumneavoastră !

— Păstrați-1, doamnă, răspunse Morgan, deşi nădăjduiesc să vă simțiți destul de bine ca să nu mai aveți nevoie di- el.

Dar copilul, smulgînd flaconul din mîinile mânu i lui, ii strigă :

— Mama nu primeşte daruri de la tîlhari ! Şi aruncă flaconul prin portieră.

— Drace ! murmură Morgan scoțînd şi primul suspin, pe care i-1 auziră ceilalți confrați, cred că fae bine că n-o cer pe biata mea Amélie în căsătorie.

Apoi, le spuse însoțitorilor săi :

— Ei, domnilor ! S-a terminat ? \

— Da, răspunseră aceştia într-un singur glas.

— Atunci, pe cai, şi la drum ! Să nu uităm că în seara asta la ceasurile nouă trebuie să fim la Operă.

Şi, săltînd în şa, se repezi primul peste şanț, ajunse pe malul râului şi, fără să şovăiască, intră în vadul însemnat pe harta lui Cassini şi arătat de falsul curier.

Ajuns pe celălalt mal şi în timp ce tinerii se grupau, d'Assas îl întrebă pe Morgan :

— Ia spune, nu cumva ți-a căzut masca ?

— Ba da, dar numai doamna Montrevel mi-a văzut fața.

— Hm ! mormăi d'Assas, ar fi fost mai bine să nu ți-o fi văzut nimeni.

Şi toți patru, luînd-o la galop, dispărură peste cîmpii înspre Chaource.

XXX

RAPORTUL CETĂȚEANULUIFOUCHE

Sosind a doua zi, către ceasurile unsprezece dimineața,' la hotelul Ambasadorilor, doamna de Montrevel fu cît |C poate de uimită să găsească în locul Iui Roland un |1 rfiin care o aştepta.

Străinul se apropie de ea.

Sînteți văduva generalului de Montrevel, doamnă ?
i p întrebă el.

t

— Da, domnule, răspunse doamna de Montrevel. des-; Ini de mirată. . —

Si 1 căutați pe fiul dumneavoastră ?

— Chiar aşa. şi nu înțeleg, după scrisoarea pe care no Q scris-o..'.' , '

—- Primul consul mi-a dat ordin să vă conduc la Luxembourg.

— Pe mine ?

— Pe dumneavoastră şi pe domnul, fiul dumneavoastră.

— O ! am să-1 văd pe generalul Bonaparte, am să-1 yăd pe generalul.Bonaparte, exclamă copilul. Ce fericire !

Şi sărea de bucurie, bătînd din palme.

— Ei, ei, Edouard, destul ! îl dojeni doamna de Montrevel.

Apoi, întorcîndu-se spre Bourrienne, adăugă :

— Iertați-1, domnule, e un sălbatic din munții Jura.' Bourrienne întinse copilului mîna.

— Sînt un prieten al fratelui tău, îi spuse el, vrei să mă săruți ?

— O, din toată inima, domnule, răspunse Edouard, dumneata nu eşti un tîlhar !

— Sigur că nu, după cît nădăjduiesc, se grăbi să adauge secretarul, rîzînd.

— încă o dată să-1 iertați, domnule, dar am fost atacați pe drum.

— Cum, atacați ?

— Da.

— De tilhari ?

— Nu chiar.

— Domnule, întrebă Edouard, oare cei ce pun mîna pe banii altora nu-s tîlhari ?

— In general, dragă copile, aşa sînt numiți.

■— Na ! vezi mamă ?

— Ascultă, Edouard, taci din gură, te rog. Bourrienne aruncă o privire spre doamna de Montre»
vel şi văzu limpede, după expresia feței sale, că subiectul convorbirii îi era neplăcut, de aceea nu mai stărui.

— Doamnă, spuse el, aş îndrăzni să vă reamintesc că mi s-a dat ordin să vă însoțesc pînă la palatul Luxem-bourg, cum am şi avut cinstea să v-o spun şi să mai adaug că doamna Bonaparte vă aşteaptă acolo,

— Domnule, numai cît îmi schimb rochia şi-1 îmbrac pe Edouard.

-— Şi aşa ceva, doamnă, cît poate dura ?

— Ar fi prea mult de v-aş cere o jumătate de ceas ?

— O ! nu, iar dacă o jumătate de ceas vă e destul, găsesc că ceea ce ați cerut e cît se poate de potrivit.

— Fiți pe pace, domnule, jumătate de ceas mi-ajunge.

— Atunci, doamnă, spuse secretarul făcînd o plecăciune, mă duc să fac un drum şi după o jumătate de ceas Vin şi vă stau la dispoziție.

— Mulțumesc, domnule.

— Să nu-mi purtați pică dacă sînt punctual.

— N-am să vă fac să-aşteptați.

Bourrienne plecă.

Doamna de Montrevel îl îmbrăcă mai întîi pe Edou-.h d, pe urmă se îmbrăcă şi ea, şi cînd Bourrienne se arătă din nou, era gata de vreo cinci minute.

— Luați seama, doamnă, zise Bourrienne, rîzînd, să i aduc la cunoştință primului consul cît sînteți de
1 ....etuală.

— Dar ee-aş avea de temut în asemenea caz ?

Să nu vă oprească pe lîngă el, ca să-i dați lecții • i i ii titate doamnei Bonaparte.

— O ! exclamă doamna de Montrevel, trebuie să tre-i e vederea creolelor cîte ceva.

Dar şi dumneavoastră sînteți o creolă, doamnă,
llu| ..... le cred.

Doamna Bonaparte, răspunse rîzînd doamna de **M**l 1 eve] îşi vede soțul în fiecare zi, pe cîtă vreme eu i l vad acuma pe primul consul pentru întîia oară. S.i plecam, mamă, să plecăm! dădu zor Edouard. ■e, n iacul se trase într-o parte, ca să facă loc de tre-11 i ‹doamnei de Montrevel.

j o

După un sfert de oră se aflau la Luxembourg.

Bonapârte ocupa în micul Luxembourg apartamentul de la parter, din partea dreaptă ; Josephine îşi avea camera şl buduarul la primul etaj ; un culoar ducea de la cabinetul primului consul la ea.

Josephine fusese prevenită, aşa că, zărind-o pe doamna de Montrevei. se repezi la ea cu brațele deschise, ca la **o** prietenă.

Doamna de Montrevei se oprise în chip respectuos la uşă.

1 — Oh ! clar veniți, veniți, doamnă ! exclamă Josephine. Nu vă cunosc doar de astăzi, ci din ziua în care l-am cunoscut pe vrednicul şi minunatul dumneavoastră Rdîahd. Ştiți care-i lucrul ce mă linişteşte cînd Bonapârte pleacă de lîngă mine ? E că Roland pleacă cu el şi, cînd îl ştiu pe Roland lîngă el, cred că nu mai poate să i se întâmple vreo nenorocire... Ei, cum, nu vreți să mă îmbrățişați ?

Doamna de Montrevei părea încurcată de atâta bunăvoință.

— Sîntem compatriote, nu-i aşa ? urmă Josephine. Vai ! îmi aduc preablne aminte de domnul de la Clemen-eiere, care avea o grădină atît de frumoasă şi nişte fructe minunate. îmi amintesc c-am zărit o fată frumoasă, ce părea să fie regina locului. V-ați căsătorit tare de tânără, doamnă? ' ■

— La paisprezece ani.

— Aşa şi trebuia ca să puteți avea un fiu de vîrsta Un Ri "land. Dar, poftiți, luați loc !

Şi dădu exemplu, făcând semn doamnei de Montrevei Să se aşeze alături de ea.

— Şi copilul ăsta. drăgălaş, urmă ea arătîndu-1 pe Edouard, e tot fiul dumneavoastră ?

.;• . • phine lăsă să-i scape un oftat.

Dumnezeu a fost generos cu dumneavoastră, dyamnă, continuă ea, şi deoarece face tot ceea ce doriți, a r ir. Uui să-1 rugați să-mi trimită şi mie unul.

Ş e i lipi buzele, cu invidie, pe fruntea lui Edouard. Soțul meu va fi foarte îneîntat să vă vadă, doamnă. 11 mo. ie .ie do mult pe fiul dumneavoastră ! De aceea, nici n-ați fi fost condusă chiar de la început aici, la mine, dacă el n-ar fi fost cu ministrul poliției.,. De altfel,vadâ-ugă ea rîzînd, ați sosit într-o clipă destul de nepotrivită, e furios !

— Vai ! exclamă doamna de Montrevei, aproape în-spăimântată, dacă e aşa, ar fi mai bine să aştept. '

■ —- Nicidecum, nicidecum ! Văzîndu-vă, se va linişti. Nu ştiu ce s-a întîmplat. După cit se pare, diligentele sînt jefuite ca-n Pădurea Neagră, ziua în amiaza mare, în mijlocul drumului. Dacă lucrul se repetă, nu ştiu cum are să se mai țină Pouche.

Doamna de Montrevei era gata să răspundă, dar în clipa aceea uşa se deschise şi un uşier se arătă, spunînd :

— Primul consul o aşteaptă pe doamna de Montrevei.

— Duceți-vă. duceți-vă repede, zise Josephine. Timpul îi e atît de prețios lui Bonapârte încît e aproaoe la fel de nerăbdător ca şi Ludovic al XlV-lea. care n-ăvea nimic de făcut. Nu-i place să aştepte.

Doamna de Montrevei se ridică în grabă Şi voi să-şi ia şi fiul cu ea.

— Nu, se împotrivi Josephine, lăsați-mi-1 mie pe băiatul ăsta frumos. Rămîneți să luați masa cu noi. Bonapârte are să-1 vadă pe la orele şase. De altfel, dacă ar pofti să-1 vadă, îl va chema ; deocamdată îi sînt mama lui de-a doua. Hai, ia spune, ce să facem ca să te înveselim ?

— Primul consul trebuie să aibă arme grozav de frumoase doamnă ? întrebă copilul.

— Da, .foarte frumoase. Ei, uite, avem sâ-i arătăm armele primului consul.

Josephine ieşi pe o uşă luînd cu ea copilul, iar doamna de Montrevei pe alta, luîndu-se după uşier.

în. drum, contesa întâlni un om blond, cu fața palidă şi cu privirea posomorâtă, care se uită la ea cu o îngrijorare ce părea că-i este în fire.

Ea se trase repede într-o parte ca să-i facă loc să treacă.

Uşierul îi surprinse mişcarea.

— E ministrul poliției, îi şopti, el încet.

Doamna de Montrevei îl privi depărtmdu-se, cu oare care curiozitate. Fouche, la vremea aceea, devenise ins-vitabil celebru.

In acelaşi moment, uşa de la cabinetul lui Bonaparte se deschise şi capul său apăru, conturîndu-se în între-deschiderea uşii.

() zări pe doamna de Montrevel.

— Doamnă de Montrevel, exclamă el, poftim, poftim ! Doamna de Montrevel grăbi pasul şi intră în cabinet.

— Poftim, adăugă Bonaparte, închizînd uşa după dînsul. Te-am făcut să aştepți, dar s-a întîmplat fără să vreau. Mă răfuiam tocmai cu Fouehe. Ştii că stat foarte mulțumit de Roland şi mă gîndese să-1 fac general la primul prilej. La ce oră ai sosit ?

— Chiar acuma, generale.

— De unde vii ? Roland mi-a spus, dar am uitat.

— De la Bourg.

— Pe ce cale ?

— Prin Champagne.

—- Prin Champagne !■ atunci ai ajuns la Chatillon cînd... ? ^

:— Ieri dimineață pe la nouă.

— în cazul acesta trebuie să fi auzit vorbindu-se de jefuirea unei diligente ?

— Generale...

— Da, o diligentă a fost jefuită pe la orele zece dimineața, între Chatillon şi Bar-sur-Seine.

— Generale, tocmai a noastră a fost.

— Cum asta ?

— Da.

— Erai în diligenta care a fost jefuită ?

— Da, eram..

— Ei, voi avea în sfîrşit amănunte precise ! Te rog să'mă ierți, dar înțelegi cît de mult doresc să fiu informat» nu-i aşa ? într-o țară civilizată, în care generalul Bonaparte e primul magistrat, nu se poate jefui fără urmări grave o diligentă la drumul mare, ta plină zi, sau atunci..:

— Generale, nu vă pot spune nimic, decît că cei care au oprit diligenta erau călări şi mascați. _ •

— Cîți erau ?

— Patru.

— Cîți bărbați erau ta diligentă ?

— Patru cu conductorul.

— Şi nu s-au apărat ? /

— Nu, generale.

— Raportul poliției arată că totuşi au fost trase două focuri de pistol.

— Da, generale, dar cele două focuri de pistol...

— Ei, ce-i cu ele ?

— Au fost trase de fiul meu.

— Fiul dumitale ! Dar fiul dumitale e în Vendeea.

— Roland, da, însă Edouard era cu mine.

— Edouard ! Dar cine-i Edouard ?

— Fratele lui Roland.

— Roland mi-a vorbit de el. Dar e un copil !

— încă n-a împlinit doisprezece ani, generale.

— Şi el a tras două focuri de pistol ?

— Da, generale.

— De ce nu l-ai adus ?

— E cu mine.

— Dar unde e ?

— L-am lăsat cu doamna Bonaparte.

Bonaparte sună. Un uşier se arătă.

— Spune-i Joséphinei să vină cu copilul.

Pe urmă, plimbîndu-se prin cameră, murmură :

Patru bărbați ! şi tocmai un copil să le dea exemplu curaj. Şi nici unul din banditii aceia n-a fost rănit? —■ în pistoale nu erau gloanțe.

— Cum asta de nu erau gloanțe ?

— Nu : pistoalele erau ale conductorului, şi el avu-grijă să nu le încarce decît cu pulbere.

— Bine, avem să-i aflăm noi numele !

In clipa aceea, uşa se deschise şi doamna Bonaparte •■ .11 alft, ținînd băiatul de mînă.'

— Vino aici, îi spuse Bonaparte băiatului. ' Edouard se apropie fără sfială şi făcu un salut mili-

Țu eşti deci cel care trage cu focuri de pistol în tîl- **hm** I 7

Vc/.i, mamă, că stat tunari? îl întrerupse copilul.

' •>••.•••■• că-s tâlhari. Tare aş mai vrea să mi se spună ' ' " i i . , . , ! [n sfîrşit, tu eşti cel ce trage focuri de pistol I ipi'n i Hilarilor, în timp ce bărbaților li-e frică /

— Da, eu sini, generale, dar., din nenorocire, .fricosul de conduct-» nu-şi încărcase pistoalele decît cu pulbere, alt'el, l-aş fi ucis pe şeful lor.

— - Ție, aşadar, nu ți-a fost frică ? ' ;

' .— Mie ? nu, răspunse copilul, mie nu mi-e frică niciodată. - [1] , ' ■,'

— Ar trebui să te cheme Cornelia, doamnă, spuse Bonaparte, î.ntorcîndu-se spre doamna de Montrevel, ce se sprijinea de brațul Josephinei.

Apoi se adresă iar copilului, îmbrățişîndu-1 :

— Foarte bine : vom avea grijă de tine. Ia spune, ce vrei să te faci ?

— Mai întîi soldat.

— Cum asta, mai întîi ?

— Da. Şi-apoi, mai tîrziu, colonel, ca fratele meu, şi general, ca tatăl meu.

— Nu va fi din vina mea clacă n-ai să ajungi, zise. primul consul,'

— Dar nici dintr-a mea, răspunse copilul.

— Edouard ! exclamă doamna de Montrevel plină de temeri. . '

— Să nu mi-1 ocărăşti, fiindcă a răspuns cum trebuie.

Apoi luă copilul,, îl ridică la înălțimea capului său şi-1 sărută. ... ■ •

— Acum rămîneți amîndoi să luați masa cu noi, continuă el. iar deseară, Bourrienne, care a fost să vă caute la Hotel, are să vă instaleze în casa din strada Victoriei. Rămîneți acolo pînă se întoarce Roland, care are să vă caute o locuință dup,ă placul său. Edouard are să intre în şcoala militară pregătitoare, iar eu am să-ți mărit fiica.

— Generale !

— Ne-ăm înțeles cu Roland.

Apoi, întorcîndu-se către Josephine, îi spuse : >

— Ia-o pe doamna de Montrevel şi ai grijă să nu-i fie prea urît. Doamnă de Montrevel, dacă *prietena ăumh tale* (Bonaparte apăsă pe aceste două cuvinte) vrea să intre într-o prăvălie de mode, s-o opreşti. N-are nevoie de pălării. A cumpărat luna trecută treizeci şi opt.

Şi dîndu-i o pălmuță amicală lui Edouard/ le făcu semn femeilor să plece.

FIUL MORARULUI DIN LE GUÉRNO

Am spus că tocmai în momentul în care Morgan şi cei noi însoțitori ai săi jefuiau diligenta de Geneva,.între **Rai** -sur-Seine şi Chatillon, Roland intra în Nantes.

De voim să ştim rezultatul misiunii sale trebuie, nu **i** 1 urmărim pas cu pas, în toiul dibuielilor cu care abalele Bernier îşi ascundea năzuințele-i ambițioase, ei să-1 •• e prindem în satul Muzillac, aşezat între • Ambon şi Qu mic, la două leghe deasupra micului golf în care se irsă apa Vilainc. '

Acolo sîntem în plin Morbihan, adică în locul în care * naştere organizația şuanilor. Aproape de Levai, pe **a** mică a familiei Poiriers, s-au născut din Pierre CoUeroau şi Jeanne Moynó cei patru frați şuani. Unul Jll .amoşii lor, de felul lui tăietor de lemne, un om u omenirea, țăran morocănos, .se ținea la o parte dc

■ cum se ține cucuveaua la o parte de celelalte pano aici, din cucuvaie, căreia în franțuzeşte i se spune 'mcn?t, prin denaturare a ieşit cuvîntul *şuan.*

intui de mai sus a ajuns să fie numele unui partid .....■ . He malul drept al Loarei li se spunea *şuani* bretodună cum pe malul sting li se spunea *briganzi* celor (IIti vVndcea.

■ nouă ne e dat să povestim moartea şi distrugerea ..... > menea familii eroice şi să urmărim pînă la eşafod [1] ''oua surori şi un frate, sau pe cîmpurile de luptă au culcat răniți sau morți Jean şi René, martiri ai • i lor. De la execuțiile Perrinei. a lui René şi a lui dc la moartea lui Jean, s-au scurs o grămadă de ■ uplieiul surorilor si isprăvile fraților au intrat **In Innonda.**

i o urmaşii lor avem de-a face. [1] pi că flăcăii de-aici sînt credincioşi tradițiilor. [1] nu arătat luptînd alături de la Rouerie, Bois-iiu l'.emard de Villeneuve. La fel luptă şi alături i'llonl de Frotte şi de Georges Cadoudal. Tot ace-"celasi devotament; tot aceiaşi soldați, creştini dl.'ll infocali: înfățişarea lor e aceeaşi, primitivă dli i . armele lor sînt aceleaşi, flinta sau bîta ; tot aceeaşi îmbrăcăminte, adică o cuşmă de lînă cafenie sau o pălărie cu marginile largi, abia acoperindu-le părul lung şi netezit, care le cade la voia întâmplării pe umeri. Au rămas aceeaşi străvechi *Aulerci Cenomani,* ca pe vremea lui Cezar, *promisso capillo* [1]; au rămas aceiaşi bretoni cu nădragii largi, despre care Marțial a spus : *Tam laxa est...*

Quam veteres braccae Britonis pauperis. -Ca să se apere de ploaie şi de frig, poartă un soi de bluză, ca o cazacă, din piele de capră garnisită cu blană mițoasă, şi drept semn de raliere, unii au la piept o bucățică de postav sfințit şi mătănii, iar alții o inimioară, inima lui Isus, semn distinctiv al unei confrerii care se supunea în fiecare zi unei rugi în comun.

Aşa sînt oamenii care, la ceasul trecerii noastre peste limita ce desparte Loara inferioară de Morbihan, stau împrăştiați de la Roche-Bernard la Vannes şi de la Ques-temberg la Billiers, încercuind prin urmare satul Mu-zillac.

Numai c-ar trebui ochiul vulturului care se roteşte în înaltul cerului sau cel al cucuvaiei care vede prin întuneric, ca să-i desluşeşti pe sub arbuşti, printre buruie-nişuri şi tufişuri, pe unde stau tupilați.

Să trecem prin mijlocul unei asemenea rețele de sentinele nevăzute şi, după ce vom fi trecut prin vadul a două rîulețe, afluente ale fluviului fără nume ce vine de se varsă în mare lîngă Billiers, între Arzalşi Damgan, să intrăm cu îndrăzneală în satul Muzillac.

Peste tot domneşte întunericul şi liniştea ; o singură lumină scînteiază printre crăpăturile obloanelor unei case, sau mai curând unei colibe, care, de altfel, nu se deosebeşte cu nimic de celelalte.

E a patra pe dreapta, cum intri.

Să ne-apropiem de unul clin geamurile de după oblon şi să privim.

Avem să vedem un bărbat îmbrăcat în haina țăranilor bogați din Morbihan ; numai că„ un galon de fir de aur, lat de

[1] Cu părul crescut lung. (lat.)

[2] Atît de largi le e... cît vechii nădragi pe calicii britoni. (lat.J

un deget, îi mărgineşte cuierul şi butonierele haine, precum şi marginile pălăriei.

Restul costumului i se întregeşte cu o pereche de pantaloni de piele şi nişte cizme cu carâmbii răsfrînți. Pe un scaun stă aruncată sabia lui.

0 pereche de pistoale îi stau ia îndemână.

In vatră, țevile de la două sau trei carabine oglindesc un loc bine încins.

Stă pe scaun în fața unei mese. O lampă îi luminează nişte hârtii pe care le citeşte cu cea mai mare încordare .i ii luminează totodată şi chipul.

Chipul lui e cel al unui om de treizeci de ani. Cind grijile unui război de partizani nu-1 întunecă, se vede I a înfățişarea lui trebuie să fie deschisă şi veselă. Un păr Inimos, blond, îi încadrează chipul pe care-1 însufleţesc doi ochi mari albaştri ; capul are forma aceea specifică iul mor capetelor de breton, datorită, de trebuie să credem în sistemul lui Gali, unei dezvoltări exagerate a tu-l ui oi- organelor încăpățânării.

1)e aceea, omul nostru are două nume.

baştri [1], nu se putu stăpîni să-i spună în gură ffiare lui Bonehamp, care era lingă el:

— Dacă vreo ghiulea de tun nu-i zboară *ligva-î* ro-*fundă şi mare,* vă prezic că omul nostru ajunge departe.

Numele acesta îi rămase lui Cadoudal.

Cu cinci secole mai înalte, nobilii feudali de Males-troit, de Penhoet, de Beaumanoir şi de Rochefort îl numeau tot aşa pe marele conetabil[2], pentru a cărui răscumpărare, femeile din Bretania au trudit din greu tor-cînd lînă.

„Iată tigvă rotundă şi mare,-spuneau ei ; ce-avem să ne mai batem cu englezirîn săbii."

Din nenorocire, de data aceasta n-aveau să se mai împungă în săbii englezii şi bretonii, ci francezii cu francezii.

Georges rămase în Vendeea pînă ce deruta pătrunse în arondismentul Savenay.

Armata din Vendeea căzu în întregime pe cinipul de luptă saxx se topi ca un fum.

Timp de aproape trei ani de zile Georges făcuse minuni de curaj, dibăcie şi forță. Trecu iarăşi peste fluviul Loara şi se întoarse în Morbihan numai cu unul din cei ce-1 urmaseră.

■ Acela avea să-i fie la rîndul său aghiotant, sau mai curînd camarad de luptă. N-avea să-1 mai părăsească, iar .în schimbul campaniei aspre pe care au făcut-o împreună avea să-i schimbe numele din Lemercier în cel de Tiî-fauges. L-am văzut de altfel la Balul Victimelor. însărcinat cu o misiune pentru Morgan.

Întors pe pămîntu-i natal, Cadoudal unelteşte de-aici înainte răzvrătirea numai pe socoteala lui. Ghiulele i-au respectat tigva-i mare şi rotundă, iar tigva mare şi rotundă, adeverind prezicerile lui Stofflet, luînd locul lui La Rochjaquelain, lui d'Elbee, lui Bonehamp, lui Lescurc şi chiar,al lui Stofflet însuşi, ajunse rivalul lor în glorie şi superiorul lor în putere, căci se pusese să lupte — lucru ce poate vădi măsura forței sale — aproape singur împotriva guvernului lui Bonaparte, care. de trei Luni de zile, fusese numit prim consul.

[1] Trupele revoluționare.

[2] In evul mediu, comandantul suprem al armatelor regelui.

Frorte şi Bourmont erau cei doi şefi râmaşi alături" de el credincioşi dinastiei Bourbonilor.

Numele-i obişnuit, cel sub care îl ştiu soldații săi: *intră rotundă.*

Apoi, numele-i adevărat, cel pe care I-a primit de la Vrednicii şi curajoşii lui părinți, Georges Cadudal sau mai curând Georges Cadoudal, întrucât tradiția a sehim-Ml ortografia numelui său ajuns istoric.

Georges e fiul unui cultivator din parohia Kerîeano, i i i p i m ă în parohia Brech. Legenda spune că acel culti-\ a l o i a r fi fost în acelaşi timp şi morar. Băiatul tocmai ■ |>rnvise de primit o educație serioasă şi solidă în cole-■ m l d m Vannes — de care Brech nu se desparte decît **i"** m citeva leghe — cînd cele dintâi chemări ale răzvră**tirii** regaliste izbucniră în Vendeea. Cadoudal le auzi, wluni cî(iva dintre tovarăşii Iui de vînat şi de petreceri. • " < o |**k** ste fluviul Loara în fruntea lor şi veni să-şi ofere wvirlih' lui Stofflet ; dar Stofflet îl ceru să-1 vadă la [1] .....i, mainte de a şi-1 alătura ; doar asta cerea şi Geor-

A ■' ■menea prilejuri in armata din Vendeea nu se ! I o i m u l t timp aşteptate. Chiar de-a doua zi se şi iscă [1] IIAllii Georges se puse pe treabă şi se înverşuna atît [1] i i i nu-, încît fostul paznic de vînătoare al domnului **Mauli** m i c i-, văzîndu-1 cum atacă cu atîta patimă pe alr

în clipa în care ne aflăm, adică la 26 ianuarie 1800, Cadoudal are sub comandă trei sau patru mii de oameni, cu care se pregăteşte să-1 blocheze în oraşul Vannes pe generalul Hatry. ■ -

Tot timpul cît a aşteptat răspunsul primului cnosul la scrisoarea lui Ludovic al XVIII-lea, el suspendase-ostilitățile, dar de două zile Tiffauges sosise şi i-o înmînase.

Scrisoarea fusese numaidecît expediată în Anglia, de unde avea să ajungă la Mitau ; şi, devreme ce primul consul nu vrea cu nici un chip pacea în condițiile dictate de Ludovic al XVIII-lea, Cadoudal, generalul şef al lui Ludovic al XVIII-lea, în vest, avea să continue războiul împotriva lui Bonaparte, chiar de-ar fi fost să-1 poarte numai el cu prietenul său Tifffauges, aflat de altfel, în clipa de față la Pouance, unde se țin sfaturile dintre Châtil-lon, d':Autichamp, abatele Bernier şi generalul Hedouviile.

■Sta pe gînduri, în ceasul de față, acel ultim supraviețui lor dintre măreții luptători, ai războiului civil, fiindcă Veştile pe care le aflase au într-adevăr a-ți da de gîndit.

Generalul Brune, învingătorul de la Alkmaar şi cie la i'.i; iricum, salvatorul Olandei, tocmai fusese numit gene-i.il şei' al armatelor republicane din vest şi sosise la Nan- • de trei zile ; el trebuie cu orice preț să-1 zdrobească ,»• C,idoudal şi pe şuanii săi. ■,

Tot cu orice preț, şuanii şi Cadoudal trebuie să-i db-•• louscă noului general şef că ei nu se tem şi eă nici el (1 nre nimic de aşteptat de la plănuita intimidare.

ti clipa aceea răsună galopul unui cal. Fără îndoială ..'la r o i u l ştie lozinca de trecere fiindcă se strecoară fără pli dl ;'; prin mijlocul patrulelor rînduite pe drumul dinspre l.a Roche-Beranrd şi fără piedică-a pătruns în satul Muzillac.'

li opreşte în fața uşii de la coliba în care se află Geor-El înalță capul, ascultă şi. fie ce-o fi. pune mina pe p| itoalo, cu toate că. după cît se pare, va avea de-a face i **o o u** prieten.

[1] firetul descăleca, o apucă pe potecă şi deschise .....aporii în care se găseşte Georges.

I'.i ! tu eşti, Inimă-de-Rege ! exclamă Cadoudal.

1 muu- vii 7 . -'..._.v.. !

2G

— De la Pouance, generale;

— Ce noutăți ?

— O scrisoare de la Tiff auges."

— Dă-o !

Georges luă la repezeală scrisoarea din mîinile lui Inimă-de-Rege şi o citi.-

— Aha ! făcu el. Apoi o citi o doua oară.

— L-ai văzut pe cel a cărui sosire mi-o vesteşte ? în-- trebă Cadoudal.

— Da, generale, răspunse ştafeta.

— Ce fel de om e ?

— Un tînăr frumos, între douăzeci şi şase şi douăzeci şi şapte de ani.

— înfățişarea lui ?

— Hotărîtă.

— Atunci aşa e ; cînd soseşte ?

— Se vede că la noapte.

— L-ai dat în grijă pe tot parcursul drumului?

— Da. Va trece nestingherit de nimeni.

29

— Mai dă-1 o dată în grijă. Nu trebuie să i se întîmple nici un rău : e ocrotit de Morgan.

— Am înțeles, generale !

— Mai ai ceva să-mi spui ?

— Avangarda republicanilor se află la Roche-Bernard.

— Cîți oameni ?

— Vreo mie de .oameni, cam aşa ceva. Au cu ei o ghilotină şi pe Milliere, comisarul puterii executive.

— Eşti sigur ? "

— I-am întîlnit pe drum, comisarul mergea călare, lîngă colonel. L-am recunoscut, bine înțeles. Datorită lui a fost executat fratele meu şi-am jurat să nu moară decît de mîna mea.

— Şi-ai să-ți rişti viața ca să-ți ții jurămîntul ?

— Cu primul prilej.

— Poate că n-are să se lase aşteptat deloc.

în aceeaşi clipă, galopul unui cal răsună pe drum.

— Ei ! făcu Inimă-de-Rege, se vede că vine cel pe care-1 aşteptați.

— Nu, spuse Georges. Călărețul ce ne soseşte vine dinspre Vannes.

într-adevăr, zgomotul se făcuse mai desluşit şi s-a puiul vedea că Georges Cadoudal avea dreptate.

Ca şi cel dintîi, călărețul de-al doilea se opri în fața UŞii. Ca şi cel dintîi, descăleca. Ca şi cel dintîi, intră.

Şeful regaliştilor îl recunoscu de îndată, cu toate că era 111 făşurat într-o mantie mare.

— Tu eşti, Binecuvântate ? îl întrebă el.

— Da, generale !

— Dincotro vii ?

— Dinspre Vannes, unde m-ați trimis să-i suprave**ghez** pe albaştri.

— Ei, ia spune, ce fac albaştri ?

—; Se tem să nu moară de foame dacă aveți să blo**c a ț i** oraşul şi, ca să-şi facă rost de merinde, generalul Hatry a plănuit să ia cu japca tot ce se află în magaziile i l m Granchamp. Generalul are să comande chiar el în persoană operația şi ca să fie efectuată mai repede, co-loana, s-a hotărît să fie alcătuită dintr-o sută de oameni numai.

— Eşti ostenit, Binecuvîntate ?

— Nicidecum,, generale. Dar calul ?

-— Şi cînd soseşte ?

-— în noaptea asta sau rnîine.

— N-am să-i ies înainte, dar să-1 ferească sfîntul să să cadă în mîinile oamenilor mei !

Binecuvântatul şi Inimă-de-Rege scoaseră câte un hohot de rîs ce întregea gîndurile lui Georges.

— Ssst ! făcu Cadoudal.

Cei trei bărbați ciuliră urechile.

— De data asta se vede că-i el, zise Georges.

Se auzea galopul unui cal venind dinspre la Roche-Bernard.

— E el, cu siguranță, repetă şi Inimă-de-Rege.

—• Atunci, dragi prieteni, lăsați-mă singur... Tu, Binecuvîntate, la Grandchamp cît mai repede cu putință, iar tu, Inimă-de-Rege, în curte cu vreo treizeci de oameni. S-ar putea să am de trimis soli pe felurite căi. Dar, fiindcă veni vorba, fă în aşa fel ca să ni se aducă tot ce se găseşte mai bun de mîncare în sat.

— Pentru cî£e capete, generale ?

— Ei ! pentru doi inşi.

— Plecați ?

— Nu, ies în calea celui ce soseşte.

Doi sau trei flăcăi scoaseră numaidecât în curte caii celor doi soli.

Solii o şterseră şi ei la rîndul lor.

Georges ajunse la poarta de la stradă tocmai în clipa în care un călăreț, oprindu-şi calul şi aruncînd căutături în toate părțile, părea că şovăie.

— E aici, domnule, spuse Georges.

— Cine e aici ? întrebă călărețul.

— Cel pe care-1 căutați.

— De unde ştii dumneata cine-i. cel pe care-l caut ?

— Presupun că-i Georges Cadoudal, zis şi Tigvă-ro-tundă.

— întocmai.

— Fiți bine venit atunci, domnule Roland de Mon-trevel, căci eu sînt. cei pe care-1 căutați.

— Ah ! exclamă tânărul uimit.

Şi, descălecînd, păru să caute din ochi pe cineva căruia să-i încredințeze calul.

:— Aruncați hățul pe după gîtul calului şi nu-i mai purtați de grijă. Cînd veți avea nevoie de el aveți să-1 regăsiți, în Bretania nu se pierde nimic, aici sînteți pe pămîntul lealității...

Tânărul nu deschise gura, aruncă hățul pe după gîtul calului, aşa cum fusese poftit, şi se luă după Cadoudal care o porni înaintea lui.

. — Ca să vă. arăt drumul, colonele, zise şeful şUanilor

Şi amîndoi intrară în colibă, unde o mână nevăzută ațâțase iarăşi focul.

XXXII ALB şi

ALBASTRU

— A venit în goană, dar mai poate face încă patru, i Im **i** leghe tot atît de iute fără să-crape.,

Lasă-i două ceasuri de odihnă, dă-i rație dublă de i»vA, ■..' <ă facă zece.

In asemenea condiții are să Ie facă.

I'este două ceasuri ai să pleci. Ai să fii la Grand-. l i . iiii> cînd se crapă de ziuă. în numele meu ai să dai ni'illn de evacuarea satului; şi iau eu asupră-mi pe ge-IIITMIUI llarty cu coloana lui cu tot. E tot ce ai a-mi

>>|iime ?

Nu, am să vă dau o veste.

Care ?

I a Vannes a venit un episcop nou.

Ei I ni se dau aşadar episcopii noştri ?

Se pare, dar dacă-s toți ca acela, n-au decît să şi-i

I >.u cine-i acela ?

Audrein ! Anaslnul regelui ? Audrein, renegatul.

Roland intră, aşa cum am spus, după Georges şi. pătrunzând înăuntru, aruncă în juru-i o privire în care se desluşea o curiozitate nepăsătoare.

Dar privirea aceea îi fu de ajuns să vadă că erau singuri cu desăvârşire.

— Aici e cartierul dumneavoastră generale ? întrebă I Inland cu un surâs, apropiindu-şi şi flacără tălpile cizmelor,

— Da, colonele.

— E păzit într-un chip ciudat.

(leorges zîmbi şi el la rîndul său.

- îmi puneți asemenea întrebare, zise el, pentru că de I.. I .a Roche-Bernard pînă aici ați găsit drumul liber ?

— Cu alte cuvinte, n-am întîlnit un suflet de om.

— Aşa ceva nu dovedşte nicidecum că drumul nu era izît.

— Numai dacă nu socotiți că era păzit de cucuvăi şi de bufnițe, ce păreau că zboară din pom în pom, ca să m.i însoțească, generale... dacă-i aşa, atunci îmi retrag ▪ i Io i'c-am spus.

întocmai, răspunse Cadoudal, cucuvelele şi bufni-Ic sînt sentinelele mele ; sentinele ce au ochi buni, de-'■airee ochii lor au față de-ai oamenilor privilegiul de-a v dea noaptea.

— Nu-i mai puțin adevărat că, din fericire, în La Roche-Bernard am putut culege informații, fără de care n-aş

făsit nici măcar o pisică să-mi spună unde să vă aflu.

' — Oriunde ați fi întrebat pe drum în gura mare : „Unde-1 găsesc pe Georges Cadoudal ?" o voce v-ar fi răspuns : „în satul Muzillac, a patra casă pe dreapta". N-ați văzut pe nimeni, colonele, numai că în clipa de față aproape o mie cinci sute de oameni ştiu că domnia-sa colonelul Roland, aghiotantul-primului consul, se află în conferință cu fiul morarului din Le Guerno.

— Dar. devreme ce ştiu că sînt colonel în slujba Republicii şi aghiotant al primului consul, cum de m-au lăsat să trec ? .

■— Pentru eă primiseră ordin.

■— Aşadar, ştiați că vin ?

— Ştiam nu numai că veniți, dar încă şi pentru ce veniți.. ■ ,. ,

Roland se uită țintă la gazda sa.

— Atunci e de prisos să vă mai spun de ce-am venit ! Şi dumneavoastră îmi veți răspunde chiar dacă aş tăcea ?

— Oarecum da.

— EH fir-ar să fie ! tare-aş mai fi curios să am dovada unei asemenea superiorități a poliției dumneavoastră față de cea a noastră !

— Sînt gata să v-o dau, colonele !

— Ascult, cu-atît mai bucuros, mai ales dacă stau în preajma unui asemenea foc minunat, ce pare şi el că mă aştepta.

— Nici nu v-ar veni a crede cît de mult adevăr ați spus, colonele, şi nu numai focul îşi va da osteneala să vă ureze un bine-ați venit.

__ Da, dar nici el, nici dumneavoastă nu-mi spuneți

scopul misiunii mele.

— Misiunea dumneavoastră, pe care-mi faceți cinstea s-o extindeți pînă la mine, colonele, era la bun început numai pentru abatele Bernier singur. Din nenorocire, abatele Bern ier, în scrisoarea pe care i-o trimise prietenului său, Martin Du boys, s-a bizuit cam prea mult pe puterile sale ; se oferea să mijlocească pentru primul consul.

— Iertați-mă, îl întrerupse Roland, dar îmi aduceți la cunoştință un lucru pe care nu-1 ştiam : cum că abatele Bernier ar fi scris generalului Bonaparte.

— Am spus c-a scris lui Martin Duboys, prietenul Bău, ceea ce-i cu totul altceva... Oamenii mei au interceptat scrisoarea şi mi-au adus-o. Am scos o copie după ea, \.i pe urmă âm trimis scrisoarea, şi sînt sigur c-a ajuns la destinație. Că-i aşa, mărturiseşte vizita dumneavoastră la generalul Hedouville.

— Ştiți că la Nantes nu mai comandă generalul Hedouville, ci generalul Brune.

— Puteți spune chiar, care comandă La Roche-Ber-nard, căci o mie de soldați republicani şi-au făcut intrarea in oraşul acela tocmai în seara asta pe la ceasurile şase, însoțiți de o ghilotină şi de cetățeanul comisar general Thomas Milliere. Avînd instrumentul, le mai lipsea că-Wul. *

— Aşadar, dumneavoastră spuneți, generale, că ara venit pentru abatele Bernier ?

Da. Abatele Bernier se oferise ca să fie mijlocitor, dar a uitat că astăzi Vendeea se împarte în două : Ven-dca de pe malul sting şi Vendeea de pe malul drept ; că, duca e cu putință de-a porni tratative cu d'Autichamp, Chalillon şi Suzannet la Pouance, mai rămîne. a se duse Irutative şi cu Frotte, Bourmont şi Cadoudal... dar unde ? la la coca ce nimeni nu poate spune...

Decît dumneavoastră, generale.

Atunci, cu cavalerismul care vă stă în fire, v-ați luat sarcina de-a veni să-mi aduceți tratatul semnat **Iu 20** Abatele Bernier, d'Autichamp, Châtillon şi Suzan-ii'i **v au** semnat un permis de liberă trecere şi iată-vă

— într-adevăr, generale, trebuie să vă spun că sîn-li ți cil. se poate de bine informat. Primul consul doreşte l>iu . a din tot sufletul său. Ştie că are în dumneavoastră mo idversar viteaz şi leal şi, neputînd să vă vadă, de • '• inc **ce** aproape sigur dumneavoastră nu veți veni nici-■ iod la Paris, m-a trimis în grabă mare la dumnea-

lua la abatele Bernier. Generale, ar trebui să vă pese prea puțin de rest, **.i...„** I.M-.hluiosc că-1 voi face pe primul consul să ratifica

ceea ce vom hotărî între noi. Care sînt condițiile dumnea-' voastră de pace ?

— J&i ! sînt cît'se poate de simple, colonele. Mal inii i. primul consul să predea tronul Majestății-Sale Ludo-**i** ic al XVIII-lea ; apoi, să fie comandantul suprem al armatelor regale, locotenentul său general, şeful trupelor sale de uscat şi de apă, şi-atunci eu ara să-i fiu cel dintîi soldat.

— Primul consul a şi răspuns la asemenea propunere.

— Şi iată de ce sînt hotărît să răspund şi eu la acel răspuns.

— Cînd ?

— Chiar în noaptea asta, dacă se iveşte ocazia.

— în ce fel ?

— Pornind din nou ostilitățile.

— Dar ştiți că Châțillon d'Autichamp şi Su'zannet au depus armele?

' — Ei sînt şefii celor din Vendeea şi ,în numele lor, pot să facă ce vor. Eu sînt şeful şuanilor şi, în numele lor, am să fac ce soeot că-mi convine.

— Atunci, condamnați ținutul acesta nefericit la un război de exterminare, generale !

— Ba dimpotrivă, îi chem pe creştini şi pe regalişti la martiriu.'

— Generalul Brune este la Nantes cu cei opt mii de prizonieri pe care englezii tocmai ni i-a înapoiat după înfrîngerile lor de la Alkamaar şi Castricum,

— E cea din urmă oară că vor fi avut asemenea noroc Albaştrii ne-au deprins cu prostul obicei de a nu face prizonieri. Cit despre numărul inamicilor noştri, nouă pica puțin ne pasă. e o chestiune de amănunt.

__ Dacă generalul Brune cu cei opt mii de prizonieri ai săi adăugați la cei douăzeci de mii de soldați, pe care-i n din mîinile generalului Hedouville, nu-s de-ajuns,. primul consul e hotărît să pornească el însuşi împotriva dunmevoastră cu o sută de.mii de oameni.

Cadoudal zîmbi. . . .

___ Vom încerca, spuse el,, să-i dovedim ca sintem demni să-i ținem piept.

— Vă va incendia oraşele !

—- Ne vom retrage în colibele noastre. -.—

Vă va arde colibele ! •

— Vom trăi în pădurile noastre.

— -Să vă mai gîndiți, generale.

•— Făceți-mi cinstea de a rămîne cu-mine patruzeci şi opt de ore, colonele, şi veți vedea că m-am gîndit îndeajuns.

— Chiar îmi vine să primesc.

■— Numai să nu-mi cereți mai mult decît vă pot da. colonele. Somnul sub un acoperiş de paie, sub o manta, sau sub crengile unui stejar ; un cal de-ai mei ca să mă urmați şi-un permis de liberă trecere ca să mă părăsiți.

— Primesc.

— Pe cuvîntul dumneavoastră, colonele, că nu vă veți împotrivi cu nimic ordinelor pe care le voi da, că nu-mi voii stingheri în nici un fel reuşita surprizelor pe care lc Voi încerca.

— *Sînt* mult prea curios să văd cum le faceți, ca să încerc sa vă stingheresc» Vă dau cuvîntul meu, generale.

.. Orice s-ar petrece sub ochii dumneavoastră ?

— Orice s-ar petrece sub ochi; mei. Renunț la rolui du actor ca să mă mărginesc la cel de spectator. Doresc •a i pot spune primului consui ; „Am văzut !"

< Sadoudal zîmbi.

— Ei bine, aveți să vedeți, zise el.

in clipa aceea, uşa se deschise şi doi țărani aduseră c ■ o o i gata pusă, pe care aburea o supă de varză şi o halcă d' slănină ; între două pahare o oală uriaşă de cidru, **cure** tocmai fusese tras din butoi, se revărsa şi făcea nomă.

Mişte turtă de hrişcă aveau menirea de-a sluji drept O' i 1 la asemenea masă modestă.

I'o masă se aflau două tacîmuri.

Vedeți, domnule de Montrevel, zise Cadoudal, flă-"oi nădăjduiesc că-mi veți face cinstea să cinați cu **II111** ii

"a, pe cuvîntul meii că nu se-nşală. V-aş fi cerut-o. (li mi mă pofteați, iar dacă nu-mi veți da partea mea.

.....ea să mi-o iau cu de-a sila.

Alunei, poftiți la masă ! 1 o..n

u i colonel se aşează bucuros.

'mi cer iertare pentru masa pe care v-o servesc.

..... Cadoudal, eu n-am, ca generalii dumneavoastră, in-! .....11 do campanie, pe mine mă hrănesc soldații mei. Ce mai ai să ne dai împreună cu asta, Zefir-Albastru ? .....♦

— O tocană de pui, generale.

— Iată lista de bucate a cinei dumneavoastră, domnule de Montrevel.

— Un adevărat ospăț ! Acum nu mai am decît o singula temere, generale.

— Care ? ' .

— Totul, merge de minune, cît timp mîncăm, dar cînd va fi să bem ?...

— Nu vă place cidrul ? Ei ! La naiba, mă puneți în încurcătură. Sau cidru sau apă. Atîta am în pivniță.

— Nu de asta-i vorba. într-a cui sănătate bem ?

— Nu-i decît atît, domnule ? întrebă Cadoudal cu supremă demnitate. Avem să bem în sănătatea mamei noastre a tuturor, în sănătatea Franței. O slujim amîn-.doi. fiecare cu o convinere diferită, dar cu tot atîta tragere de inimă, nădăjduiesc. Aşadar, în sănătatea Franței ! domnule, zise Cadoudal umplînd paharele.

— în sănătatea Franței, generale ! răspunse Roland ciocnind paharul cu cel al lui Georges.

Şi, bucuroşi, se aşezară la masă şi prinseră a sorbi din supă, cu conştiința în repaos şi cu pofta celora ce n-au împlinit nici măcar treizeci de ani.

XXXIII LEGEA

TALIONULUI

— Acum, generale, porni să vorbească Roland, după ce termină cina şi cînd cei doi'tineri, cu coatele pe masă, întinşi în fața unui foc mare, începuseră să guste acea stare'plăcută ce firesc urmează după un ospăț ale cărui

condimente au fost pofta şi tinerețea, acum mi-ați făgăduit că-mi arătați lucruri pe care să le pot povesti primului consul.

— Iar dumneavoastră mi-ați făgăduit că n-aveți sa va împotriviți.

— Da, însă îmi rezerv dreptul de-a mă retrage daca cele ce-mi veți arăta îmi vor răni prea adînc conştiința.

— Nu veți avea alta de făcut decît să aruncați şaua pe spatele calului dumneavoastră colonele, sau pe spatele • aiului meu în cazul în care al dumneavoastră ar fi prea obosit, şi sînteți liber.

— Foarte bine.

— Tocmai că împrejurările, urmă să spună Cadoudal, va slujesc. Aici nu sînt numai general, ci încă şi înaltul magistrat, şi de multă vreme am de făcut dreptate în-h o cauză. Mi-ați spus, colonele, că generalul Brune ar li la Nantes. Ştiam. Mi-ați spus că avangarda lui ar fi la patru leghe de aici. Şi asta ştiam. Dar un lucru pe care dumneavoastră poate nu-1 ştiți e că acea avangardă nu-i < omandată de un soldat ca dumneavoastră sau ca mine,

■i o comandată de cetățeanul Thomas Milliere, comisar al puterii executive. încă un lucru pe care nu-1 cunoaş-teți, poate, e că cetățeanul Thomas Milliere nu se bate nicidecum ca noi, cu tunuri, puşti, baionete, pistoale, şi

■ **ibu.** ci cu un instrument născocit de unul dintre filan-tropii dumneavoastră republicani şi care poartă numele «le ghilotină.

E cu neputință, domnule, izbucni Roland, ca sub Conducerea primului consul să se poarte asemenea, soi de **IliptA.** -

— E ! să ne înțelegem, colonele. Eu nu spun că pri-....[1] "'onsul face aşa ceva. Spun doar că se face în numele **hfHl.**

— Şi cine-i mizerabilul care abuzează. în asemenea lud do autoritatea ce i-a fost acordată ca să poarte războiul, ajutat de un stat major de călăi ?

— V-am mai spus, se numeşte cetățeanul Thomas Milliioio. Luați-vă informațiile de cuviință, colonele şi, în hmln Vondeea precum şi în toată Bretania, n-aveți să NfIuți decît o singură părere în privința aceluf om. Din 'lua celei dintîi răscoale izbucnite în Vndeea şi în Bre-i'iio.i, cu alte cuvinte de şase ani, acest Milliere a fost ne-Inlri'iupl şi peste tot unul dintre cei mai activi agenți ai TOIOJIOI. Pentru el Teroarea nu s-a încheiat nicidecum .u llobrspicrre. Denunțînd autorităților superioare sau io. ic umnd să i se denunțe lui însuşi soldații bretoni şi >■• mireni, sau părinții, prietenii,' frații, surorile, soțiile şi

■ li nccstora, pînă şi răniții, pînă şi muribunzii, dădea ordin să-i împuşte pe toți sau să-i ghilotineze pe toți, fără judecată. La Daumerey, spre pildă, a lăsat o dîră de sînge care încă nu s-a şters, care n-are să se şteargă niciodată : mai mult de optzeci de localnici au fost măcelăriți sub ochii lui. Pruncii au fost loviți în brațele măicuțelor lor care, pînă în clipa de față, zadarnic şi-au ridicat brațele însângerate spre cer ca să ceară răzbunare. Potolirile succesive din Vendeea sau din Bretania nici gînd să îi domolească o sete de omor că. aceea ce-i pîrjoleşte măruntaiele, în 1800 e acelaşi om din 1793. Ei bine, pe individul acesta...

Roland se uită la general.

— Pe individul acesta, urmă Georges cu cea mai de-sâvîrşită linişte, văzînd că societatea nu 1-a condamnat, l-am condamnat eu. Individul acesta are să moară.

— Cum ! are să moară în La Roche-Bernard, în mijlocul republicanilor, în ciuda gărzii sale de ucigaşi, în ciuda escortei sale de călăi ?

— I-a sunat ceasul şi are să moară.

Cadoudal rosti cuvintele de mai sus cu asemenea solemnitate, încît nici un pic de îndoială nu mai rămăsese în sufletul lui Roland, nu numai în privința sentinței rostite, dai? şi în privința executării ei-

O clipă rămase pe gânduri.

— Şi credeți că aveți dreptul să judecați şi să condamnați pe omul acela, oricît de vinovat ar fi el ?

— Da, pentru că omul acela a judecat şi condamnat nu vinovați, ci nevinovați.

— Dacă v-aş spune : „La întoarcerea mea la Paris, voi cere' punerea sub acuzare şi judecarea omului acestuia", n-ați avea încredere în cuvîntul meu ?

— Aş avea încredere în cuvîntul dumneavoastră, datam să vă răspund : ,,Se-nțîmplă ca un animal turbat să scape din cuşcă şi un ucigaş să fugă din închisoare. Oamenii sînt oameni, supuşi greşelilor. Uneori condamnă nevinovați. Tot atît de bine pot cruța un vinovat.'[1] Judecata mea e mai sigură decit a dumneavoastră, colonele, căci e judecata Celui-de-Sus. Individul acesta are să moară !

— Şi cine vă dă dreptul să spuneți că judecata dumneavoastră, un om supus" greşelilor ca şi ceilalți oameni, este judecata dreaptă a Celui-de-Sus ?

— Spun aşa, pentru că în judecata mea l-am pus pe jumătate şi pe Dumnezeu. Ei ! Doar nu-i judecat el de uzi, de ieri.

f*—- Cum aşa?

— în -mijlocul unei vijelii, cînd trăsnetele vuiau şi bubuiau fără oprire, cînd fulgerele scăpărau clipă după Clipă, am ridicat brațele spre cer şi i-am. spus lui Dum-iie/.eu : .,Doamne. Dumnezeul meu ! tu, cel a cărui voce I iu netul, daca individul acela trebuie să moară, stinge preț. de zece minute fulgerele şi amuțeşte tunetele. Tăcerea văzduhului şi întunericul cerului îmi vor fi răspunsul tău ![1] şi, cu ceasul în mînă, am numărat unspre-

ico minute fără fulgere şi fără tunete... Aflîndu-mă i"' vîrful unui munte mai înalt, pe o furtună groaznică,

un văzut pe mare o barcă, minată de un singur om, i :uv era amenințată în fiecare clipă să fie înghițită ■ I'1 valuri. Un talaz o ridică în sus, aşa cum suflarea unui Onpll înalță un puf, şi-d lasă'să cadă pe o stîncă. Barca

•• sfărâmă şi zbură bucăți. Omul se agață ele stîncă. Toată lumea strigă : ,,Bietul om e pierdut !" Taică-său era acolo •lo lată. Doi frați de-ai lui erau şi ei acolo de față, dar "■< i tatăl nici frații nu. îndrăzniră să-i sară în ajutor. Ri-

0 brațele către Domnul Dumnezeu şi strigai :'„Doamnei * li a IVIilli.ere este osînclit de tine, ca şi de mine, voi salva i" "imd acela de.pe stîncă şi, fără de alt ajutor decît cel ||I ou. mă voi salva şi pe mine." Mă dezbrăca!, îmi înocapătul unei frânghii ele braț şi-o pornii înot pînă la [1].....i. Ai fi zis că' marea se domolea sub pieptul meu. Ajunsei la emul de pe stîncă. Taică-său şi frații lui ți-lluiii de celălalt capăt. Ținîndu-se de frînghie, primej-

[1]... d ajunse la mal. Puteam să mă întorc, şi eu ca el. legtlirl țeapăn frînghiâ ele stîncă. In ioc de asta, am aruncat lua departe de mine şi m-am lăsat în seama Domni ,i-a valurilor. Şi valurile mă duseră la mal Ia fel de i> I şi toi atât de sigur, aşa cum apele Nilului au dus Inul lui Moise la fiica Faraonului... O sentinelă ina-i' i' c '■ ■ pusă în fața satului Saint-Nolf. Eu eram asin i ădurea de la Grand-champ cu cincizeci de oa-1' iii singur din pădure, încredințîndu-mi sufletul dornic şi zicând : „Doamne, dacă ai hotărât 1 i a Mi Miere, sentinela de colo va trage asupra mea, i i va nimeri, iar eu mă voi întoarce la ai mei îără să-i fac nici un rău sentinelei, pentru că o clipă Tu ai fost alături de el." Mă îndreptai spre republican. La douăzeci de paşi trase asupra mea fără să mă nimerească. Iată, priviți gura glontelui în pălărie, la un deget de țeastă. Însăşi mîna Domnului a abătut arma. Asta mi s-a înîîmplut ieri... 11 credeam pe Milliere la Nantes. In seara asta am fost vestit că Milliere, cu ghilotină cu tot, se află în La Roche-Bernard. Atunci mi-am spus : „Dumnezeu mi-1 aduce ; trebuie să moară !"

Roland ascultă cu un oarecare respect povestirea plină de superstiții a şefului breton. Nu se mira deloc să afle asemenea credință şi poezie într-un om deprins să trăiască în fața mării sălbatice printre dolmenele din Karnac. înțelese că Milliere era într-adevăr definitiv condamnat şi numai Dumnezeu, care părea că de trei ori încuviințase sentința lui Cadoudal, numai el singur putea să-1 salveze.

li mai rămăsese să-i pună doar o singură întrebare :

— Cum îl veți lovi ? îl întrebă el aşadar.

— Ei ! exclamă Georges, nu-mi fac nici o grijă în asemenea privință. Va fi lovit.

Unul dintre cei doi bărbați care aduseseră masa cu cina intră în clipa aceea.

— Zefir-Albastru, îl strigă Cadoudal, spune-i lui Inimă-de-Rege că am să schimb două vorbe cu el.

După două minute bretonul se afla în fața generalului său.

— Inimă-de-Rege, îl întrebă Cadoudal, nu mi-ai spus tu că asasinul Thomas Milliere se află în La Roche-Bernard ?

— L-am văzut intrînd umăr la umăr cu colonelul republican, ce părea prea puțin, măgulit de-asemenea vecinătate.

— N-ai adăugat tu că în urma lui venea şi ghilotina ?

— V-am spus că ghilotina îl urma între două tunuri şi cred că, dacă tunurile s-ar fi putut desprinde de ea, ar fi lăsato să se ducă singură de-a rostogolul.

— Şi ce măsuri ia Milliere în oraşele în care locuieşte r

— Se înconjură cu o gardă specială, dă dispoziții să se baricadeze străzile ce duc la casa în care locuieşte, poartă totdeauna două pistoale pe care le ține la îndemînă.

— Cu toată garda, cu toate baricadele şi pistoalele lui, vrei să-ți iei sarcina s-ajungi pînă la el ?

— Mi-o iau, generale !

— Din cauza crimelor pe care le-a comis, l-am con- . damnat pe individul acela ; trebuie să piară !

— Ah ! exclamă Inimă-de-Rege. ziua dreptății a sosit tn sfîrşit !

— Vrei să-ți iei sarcina să-mi execuți sentința, Inimă-de-Rege ? •

— Mi-o iau, generale.

— Du-te, Inimă-de-Rege, ia cu tine atîția oameni cît • ciiteşti că-ți trebuie... pune la cale orice şiretlic pof-i' '<.... dar vezi s-ajungi pînă la el şi să-1 loveşti.

— Dacă mor, generale...

— Fii pe pace, parohul din Le Guerno va citi destule liturghii pentru ca sărmanul tău suflet să nu rămînă neiertat în chinuri ; dar tu n-ai să mori, Inimă-de-Rege.

— Prea bine, generale ! De vreme ce se vor citi liturghii, nu vă cer nimic altceva. Am eu planul meu.

— Cînd pleci ?

— La noapte.

— Cînd are să moară ?

— Mîine.

— Du-te sănătos şi vezi ca trei sute de oameni să fie ;î meargă cu mine peste o jumătate de ceas.

I. i nnă-de-Rege ieşi tot atît de simplu cum intrase, i» L. Vedeți, spuse Cadoudal, ăştia-s oamenii pe care-i ..... d. Primul consul al dumneavoastră e tot atît de mi siejit ca mine, domnule de Montrevel ?

- De către unii, da. El bine, eu nu-s numai de unii ci de toți.

...cuvîntatul intră şi-1 întrebă pe Georges din ochi : »

Da. îi răspunse Georges în acelaşi timp cu glasul (a pul.

Inecuvîntatul ieşi. Cînd ați venit aici, n-ați văzut nici un om pe ' întrebă Georges.

- Nici unul.

fim chemat trei sute de oameni într-o jumătate de ■ Intr-o jumătate de ceas vor fi aici. De-aş fi chelite, o mie, două mii, ar fi fost gata tot atît de .. ft

îl întrerupse Poland, ca număr cel puțin aveți care nu puteți trece.

— Vreți să aflați efectivul forțelor mele ? e destul de simplu. N-am să vi-1 spun eu, pe mine nu m-ați crede, dar aşteptați puțin, am s-aduc pe cineva să vi-1 spună.

Deschise uşa şi strigă :

— Creangă-de-aur ?

După două clipe. Creangă-de-aur se prezentă.

— El rrti-e general-maior, spuse Cadoudaî, rîzînd. împlineşte pe lingă mine sarcinile pe care le are generalul Berthier pe lingă primul consul. Creangă-de-aur ?

— Da, generale !

— Citi oameni înşiruiți ai din La Roche-Bernard pînă aici, cu alte cuvinte pe drumul urmat de domnul de-aici de față care a venit să mă vadă ?

— Şase sute în stepa Ârzal, şase sute în. tufişurile de ia Marzan, trei sute în Péaule, trei sute în Billiers.

— în total o mie opt sute. Cîți între Novai şi Muzillac? -— Patru sute.

■— Două mii două sute. Cîți de-aici pînă la Vannes ?

— Cincizeci în Th'eix, trei sute în La Trinité şase sute între La Trinité şi Muzillac.

— Trei mii două sute ; şi de la Am bon pînă în Le Guerno ?

■— O mie două sute.

— Patru mii patru sute. Şi aici, chiar în sat, în jurul meu, în case, în grădini şi în pivnițe ?

— între cinci şi şase sute, generale. -—

Mulțumesc, Binecuvîntate.

Făcu un semn cu capul şi Binecuvîntatul părăsi Încăperea.

■— Vedeți, urmă Cadoudaî cu simplitate, aproape cinci mii de oameni. Ei bine, cu cei cinci mii de oameni, toți din partea locului, care ştiu fiecare copac, fiecare piatră, fiecare tufiş, pot duce războiul împotriva celor o sută de mii de oameni cu care mă amenință primul consul că mi-i trimite împotrivă.

Roland zîmbi.

— Da, e grozav, nu-i aşa ?

— Cred că vă cam lăudați, generale, sau mai curîr.d că prea vă lăudați oamenii.

•— Nu, fiindcă am toată populația ca ajutor. Nici unul din generalii dumneavoastră nu poate face o mişcare fărfl! Să n-o ştiu. Nu poate trimite o ordonanță fără ca să n-o .surprindă. Nu-şi poate găsi nici un adăpost unde să nu-1 urmăresc. Pînă şi pămîntul e regalist şi creştin ! De n-ar H locuitorii, chiar pămîntul ar vorbi ca să-mi spună : „Albaştrii au trecut pe-aici ; ucigaşii sînt ascunşi acolo !" De altfel, aveți să judecați singur. •***Mr***- .Cum ? ■ >

— Plecăm într-o expediție la şase leghe depărtare' de-aici. Cîl: să fie ceasul ?

Tinerii îşi scoaseră ceasornicele amîndoi în acelaşi timp. i.;— Miezul nopții fără un sfert, spuseră ei.

— Bun ! făcu Georges, ceasurile noastre arată aceeaşi " i ; semn bun. Poate că într-o zi şi inimile noastre se vor lotri vi ca şi ceasurile.

— Spuneați, generale...

Spuneam că mai e un sfert de oră pînă lâ miezul ii"!>iii, coloréele, că la orele şase. mai înainte de-a se face «luă, ar trebui să fim la şapte leghe de-aici. Doriți să vă ««lihniți ?

— Eu ?

Da, puteți dormi un ceas.

Mulțumesc, e de prisos.

Atunci, plecăm cînd veți dori.

Şi oamenii dumneavoastră ?

Ei ! oamenii mei sînt gata.

Unde ?

Peste tot.

Aş dori să-i văd.

Aveți să-i vedeți.

Cînd ?

Cînd vă va fi pe plac. Ei ! oamenii mei sînt foarte i e ii nu se arată decît dacă le fac semn să se arate. .V a încît, cînd voi dori să-i văd... ? Iįni veți spune, eu voi face un semn şi ei se vor

Sn plecăm, generale, i» Hn plecăm.

doi tineri se înfăşurară în mantiile lor şi ieşiră. |,it uşa Kolancl se izbi de o ceată mică de cinci oameni. [1] ■ mei oameni purtau uniforme republicane. Unul . avea pe mîneci galoane de sergent.

— Ce-nseamnă asta ? întrebă Roland.

— Nimic, răspunse Cadoudal rîzînd.

— Dar, în sfârşit cine-s oamenii aceştia ?

— Inimă-de-Rege cu ai săi, care pleacă în misiunea pe care o ştiți.

— Atunci, cu autorul unei asemenea uniforme ei se bizuie să...

— Vai ! aveți să aflați totul, colonele, n-am nici o taină față de dumneavoastră.

Şi, întorcîndu-se spre ceată, Cadoudal strigă :

— Inimă-de-Rege !

Omul ale cărui mîneci erau împodobite cu două galoane se desprinse de ceată şi veni la Cadoudal.

— M-ați strigat, generale ? întrebă falsul sergent.

— Da, vreau să-ți ştiu planul.

— Ei ! planul meu e tare simplu.

— Să-1 asculătm, apoi îmi voi da părerea.

— Strecor hîrtia asta în lăcaşul vergelei de la puşcă... Inimă-de-Rege arătă un plic mare pecetluit cu ceară roşie care, fără îndoială, ținuse cîndva vreun ordin republican căzut în mîinile şuanilor.

— Mă înfățişez sentinelei spunîndu-i : „Ordonanță de la generalul de divizie .!" Intru la primul post, cer să mi s-arate casa cetățeanului comisar, mi. se arată şi. mulțumesc. Totdeauna trebuie să fii politicos. Ajung la casa cu privina şi acolo găsesc o a doua sentinelă, îi torn aceeaşi poveste şi lui, ca Celui dintîi, urc sau cobor la cetățeanul Miniere, după cum. trăieşte în. pod sau în pivniță, intru fără nici o greutate. înțelegeți : *Ordin de la generalul de divizie !* îl găsesc în camera-i de lucru sau aiurea, îi întind hîrtia şi, în vreme ce-o desface, îl ucid cu pumnalul ăsta ascuns în mînecă.

■— Da, însă tu şi oamenii care-s cu tine ?•

— Ei, ce-i drept, ne lăsăm. în paza Domnului ! noi îi apărăm interesele, el trebuie să ne poarte de grijă !

— Ce ziceți ? Il vedeți colonele ! exclamă Cadoudal. Nu i se pare cine ştie ce greu. Să-ncălecăm, • colonele ! Noroc, Inimă-de-Rege !

— Pe care din cei doi cai îl iau. eu ? întrebă Roland

— Luați unul la-ntîmplare : și unul și celălalt sînt la fel de buni și fiecare din ei poartă în coburii de la șa

CÎte o pereche de pistoale straşnice, de fabricație engle₂ᵢ iască.

— încărcate ?

— Și încă bine de tot, colonele, e o treabă pentru care ıı'; mă încred în nimeni.

— Atunci, să încălecăm.

Cei doi tineri se urcară în șa și-o apucară pe drumul Cc ducea la Vannes, Cadoudal slujindu-i de călăuză lui Roland, iar Creangă-de-aur, generalul maior al armatei, Cum îl numise Georges, mergînd cu vreo'douăzeci de pași In urmă.

Ajuns la marginea satului, Roland își adinei privirea I»' drumul ce se-ntinde drept pe o linie trasă parcă la [oară de la Muzillac pînă la Trinité.

Drumul, în întregime descoperit, părea cu desăvârșire llnguratic.

Făcură astfel aproape o jumătate de leghe. La capătul acelei jumătăți de leghe, Roland întrebă: - Dar unde dracul sînt oamenii dumneavoastră ?

— La dreapta norvtră, la stînga noastră, înaintea ᴍ liă. îndărătul nostru !

— Ei ! straşnică glumă, exclamă Roland.

— Dar nu-i deloc o glumă, colonele. Mă credeți atît de ¹ ..... "Ut ca să mă încumet asa pe-un drum fără de cer-rHuși ?

Mi-a li spus, cred, că de-aș dori'să vă văd oamenii, iu decit să vă spun.

— Da, așa v-am spus.

— Mi bine, doresc să-i văd. IV toți sau numai o parte ?

— Cîți ați spusxă luați cu dumneavoastră ? Trei sute.

— Ei, atunci aș dori să văd o sută cincizeci, l'-me. Opriți-vă ! exclamă Cadoudal.

• ■ apropiindu-și amîndouă mîinile de gură, scoase un iul jalnic de cueuvaie; urmat de-un țipăt de buhnă ; ..... ii ' a văieta tul îl trimise în dreapta, iar țipătul de buhă

mape în aceeași clipă, pe amîndouă părțile dru- ... la • văzură umbre de oameni frămîntîndu-se și să-rind aiul ce despărțea drumul de crîng ca să vină să se > . m h m r.< a de cele două părți ale cailor.

—- Cine comandă în dreapta ? întrebă' Cadoudal,

— Eu, Mustață, răspunse un țăran, apropiindu-se.

— Cine comandă în stînga ? repetă generalul.

— Eu, Cîntă-ii-Iarnă, răspunse alt țăran, apropiindu-se.

— Cîți oameni ai cu tine, Cîntă-n-Iarhă ?

— O sută.

— Cîți oameni ai cu tine. Mustață ?

— Cincizeci.

— în total o sută cincizeci, așadar ? întrebă Georges.

— Da, răspunseră cei doi șefi bretoni.

— E numărul cerut de dumneavoastră, colonele ? întrebă Cadoudal rîzînd.

-— Sînteți un vrăjitor, generale.

— Ei! nu. Nu-s decît un biet țăran ca și ei. Numai că sînt în fruntea unei trupe în care fiecare minte își dă seama de ceea ce face, în care fiecare inimă bate pentru cele două principii ele căpetenie ale lumii : religia și regalitatea.

Apoi, întoreîndu-se către oamenii săi, Cadoudal întrebă :

— Cine comandă avangarda ?

— Despică-Vînt, răspunseră cei doi șuani.

— Și ariergarda ?

— Patrontaș.

Al doilea răspuns verii de la aceiași oameni ca și primul.

— Atunci, ne putem urma calea în liniște ?

— Ei ! generale, ca și cum v-ați duce la liturghie în biserica din satul dumneavoastră.

— Să ne urmăm așadar calea, colonele, îi spuse Cadoudal lui Roland.

Apoi, întoreîndu-se iarăși către oamenii săi, le zise :

— Acum, băieți, împrăștiați-vă !

în aceeași clipă toți oamenii săriră șanțul și parcă intrară în pămînt.

Preț de cîteva clipe se mai auzi pîrîitul crengilor m crîng și ropotul pașilor.în tufișuri.

Pe -urmă nu se mai auzi nimic.

— Ei bine, întrebă Cadoudal, credeți oare că, înconjurat de asemenea oameni, am de ce mă teme de Albaștrii dumneavoastră, oricît ar fi ei de viteji ?

Roland scoase un oftat. Era în totul de părerea Iu Cadoudal.

Și merseră mai departe.

Cam la o leghe de Trinité se văzu pe drum ivindu-se un punct negru.ee tot creștea cu repeziciune.

Cînd se mai limpezi, punctul păru deodată că rămîne ca împietrit.

— Ce să fie asta ? întrebă Roland.

— Vedeți bine, răspunse Cadoudal. E un om.

— Bineînțeles, dar omul acela cine e ?

— Ați putut ghici după iuțeala mersului că e o ștafetă.

— De ce se oprește ?

— Pentru că și el ne-a zărit și nu știe de trebuie să înainteze sau să dea îndărăt.

— Ce are să facă ?

— Așteaptă să se hotărască.

; ■ — Ce ?

—. Un semnal.

— Și la semnalul acela are să răspundă ?

— Nu numai că are să răspundă, dar are să-i dea ascultare. Doriți să înainteze ? Doriți să se înapoieze ? Doriți să se arunce și să se facă nevăzut în una din. marginile drumului ?

— Ba doresc să înainteze. E mijlocul prin care vom alia știrea pe care o aduce.

Cadoudal scoase un cîntec de cuc cu asemenea desăvârșire încît Roland prinse a se uita de jur împrejur.

— Eu am cîntat, îi spuse Cadoudal, nu căutați za-darnic.' ',/*

■— Atunci, ștafeta are să vină spre noi ?

— Nu are să vină, ci chiar vine.

într-adevăr, ștafeta se și pornise să meargă și înainta m graba mare. în cîteva clipe fu lîngă generalul său. - Ei ! exclamă el, tu eşti, Urcâ-n-Asalt ?

— Generalul se aplecă spre el. Urcă-n-Asalt îi .șopti i'-v-a cuvinte la ureche, *i*

— Aflasem vestea de la Binecuvîntat, zise Georges. Apoi, întoreîndu-se spre Roland îi spuse :

— Într-un sfert de oră are să se petreacă un lucru **rn** iv în satul Trinité, pe care trebuie să-1 vedeți. La **galop !**

a. dînd exemplu, porni cu calul în galop.

Roland.îl urmă. *f*

Sosind în sat, puteau desluși de departe o mulțime ce se frămînta încoace și încoio prin piață, la lumina torțelor de rășină.

Strigătele și mișcările mulțimii aceleia vădeau într-adevăr un eveniment grav.

— Să dăm pinteni cailor ! Să le dăm pinteni ! exclamă Cadoudal.

Rol and n-aştepta decît atît : înfipse pintenii în burta calului.

La tropotul cailor, țăranii se traseră în lături, făcînd loc. Erau vreo cinci-șase sute, cel puțin, toți înarmați

Cadoudal și Roland se pomeniră deodată în cercul de lumină, în mijlocul frămîntării și al zarvei.

Viitoarea se îndesea,, mai cu seamă la intrarea drumului ce ducea spre satul Tridon.

O diligentă venea pe drumul acela, însoțită de doisprezece șuani : doi se aflau de-o parte și de alta a surugiului, ceilalți zece păzeau portierele.

Trăsura se opri în mijlocul pieței.

Toată lumea era atît de interesată de ce-avea să se întîmple cu diligenta încît abia de-1 băgase în seamnă pe Cadoudal.

, — Ei, voi de colo ! strigă Georges, ce naiba se petrece aici?

La vocea aceea atît de cunoscută, toți se întoarseră șt capetele se descoperiră.

— Tigva-rotundă ! șoptiră toate vocile.

— Da, încuviință Cadoudal.

Un bărbat se-apropie de Georges.

— Nu v-a adus Ia cunoștință nici Binecuvîntatul și aici la-cu-Asalt ? întrebă el.

— Ba da, și atunci, diligenta pe care o aduceți aici e cea dintre Ploermel și Vannes ?

— Da, generale. A fost oprită între Treffean și Saint-Nolff.

— E înăuntru ?

— Aşa credem.

• -.— Faceți cum vă spune conştiința. De comiteți o crimă în fața lui Dumnezeu, luați-o asupra voastră. Eu nu-mi iau asupra-mi decît răspunderea față de oameni.

m să stau de față la tot ce-are să se petreacă, dar fără ă iau parte nici ca să vă împiedic şi nici ca să vă ajut.

— Ei, Vîră-Sabia-n-Tot, întrebară sute de voci, ce-a pus ?

— A spus că putem face după cum ne spune sufletul, ar el se spală pe mîini.

— Trăiască Tigva-rotundă ! strigară toți cei de față pezindu-se la diligentă.

Cadoudal rămase nemişcat în mijlocul torentului aceuia. • v "

Roland sta în picioare, alături de el, încremenit ca şi 1, curios cum nu se mai poate, căci habar nu avea despre ine şi despre ce era vorba.

Cel ce venise să stea de vorbă cu Georges Cadoudal, e care gloata îl strigase pe numele Viră-Sabia-n-Tot, eschise portiera. Atunci văzură cum călătorii se înghesuiau, tremurînd In fundul diligentei.

— De n-aveți nimic pe suflet împotriva regelui şi a religiei, vorbi Vîră-Sabie-n-Tot, cu glas plin şi răsunător, coborîți fără teamă. Nu sîntem tîlhari, sîntem creştini şi regalişti.

Fără îndoială, cele spuse de şuan îi liniştiră pe călă-tori, căci un bărbat se înfățişă la portieră şi coborî, apoi riouâ femei, pe urmă o mamă strîngîndu-şi copilul în Iu ațe şi, în sfîrşit, încă un bărbat.

Şuanii îi primeau jos, la scara vehiculului, îi cercetau **rti** atenție apoi, nerecunoscîndu-1 pe cel căutat, ziceau : „Treceți!"

Un singur om rămase în trăsură.

Un şuan vîrî o torță aprinsă înăuntru şi se văzu că unul rămas în diligentă e preot.

Părinte, spuse Vîră-Sabie-n-Tot, de ce nu cobori • h ceilalți? N-ai auzit cînd am spus că sîntem regalişti **tt** creştini ?

Preotul nu se clinti din loc, numai că dinții în clănțăni .ni in gură.

— De ce asemenea spaimă ? urmă Vîră-Sabia-n-Tot, 11ı1ı1.« pe care-o porți nu vorbeşte pentru dumneata?.^

.....ni cuc poartă anteriu nu se poate să fi făcut ceva în--

v,ıı cgelui şi nici a religiei.

Pivotul se ghemui în fund şoptind !

— Iertare! Iertare !

,

— De ce iertare ? întrebă Vîră-Sabia-n-Tot. Aşadar, te simți vinovat, păcătosule ?

— Ei ! ei ! exclamă Roland. Domnilor regalişti şi Creştini, iată cum vorbiți domniile-voastre cu slujitorii lui Dumnezeu !

— Omul acela, răspunse Cadoudal, nu-i slujitorul lui Dumnezeu, ci slujitorul diavolului !

— Dar, cine e ?

— E în acelaşi timp şi ateu şi regicid. S-a lepădat de Dumnezeu şi a votat moartea regelui : e Audrein, mem brul Convenției.

Roland se cutremură.

— Ce-au să-i facă ? întrebă el.

_ A dat moarte, va primi moarte, răspunse Cadoudal._ , . : '

în acel răstimp, şuanii îl traseră afară din diligenta pe Audrein.

— Vai ! Aşadar tu eşti, episcope de Vsnnes ! spuse dintr-o suflare. Vîră-Sabia-n-Tot.

— Iertare !. se tângui episcopul.

— Aflaserăm c-ai. să treci prin partea locului, şi pe tine te aşteptam.

_ Iertare ! repetă episcopul pentru a treia oară.

— Ai cu tine hainele-ți episcopale ? ,

— Da, dragi prieteni, le am.

' __ Ei, atunci, hai, îmbracă-te cu ele ca o înaltă față bisericească : e tare mult de cînd n-am mai văzut nici una.

Un cufăr cu numele prelatului fu coborît din diligentă : cufărul fu deschis şi din el fu scos un rînd de straie episcopale cu tot ce-i trebuie, şi înmînat lui Audrein. care îl îmbrăcă.

'Apoi, după ce se îmbrăcă cu toate veşmintele, țăranii se aşezară roată împrejur, fiecare ținî-ndu-şi puşca în mină.

Lumina torțelor se oglindea pe țevile puştilor, arun-cînd nişte străfulgerări sinistre.

Doi oameni îl luară pe episcop şi-1 aduseră înăuntrul cercului, susținîndu-1 pe sub brațe.

Era palid ca moartea.

Se tăcu o clipă de tăcere lugubră.

Apoi, un glas rupse tăcerea : era glasul lui Vîră-Sa-bia-n-Tot.

— Şi-acum, spuse şuanul, avem să te judecăm. Ca preot al lui Dumnezeu, ai trădat Biserica, iar ca fiu ai Franței, ți-ai osîndit regele.

— Vai mie ! vai mie ! bolborosi preotul. -

— E-adevărat ?

— Nu pot să neg,

— Pentru că ți-e peste putință. Ce ai a răspunde ea să dovedeşti c-ai. fost îndreptățit ?

— Cetățeni...

— Noi nu sîntem cetățeni, strigă Vîră-Sabia-n-Tot, cu-n glas ca de tunet, noi sîntem regalişti !

— Domnilor...

— Noi nu sîntem domni, sîntem şuani ! ■—

Prieteni...

— Noi nu-ți sîntem prieteni, îți sîntem judecători ! Judecătorii tăi te întreabă, răspunde !

— Mă căiesc de toate cîte le-am făcut şi cer iertare Domnului Dumnezeu din Ceruri şi oamenilor.

— Oamenii nu te pot ierta, răspunse aceeaşi voce neîndurătoare căci, iertîndu-te astăzi, ai s--o iei de la ca-ț. păt mîine. Pielea ți-o poți schimba, dar inima ba. De la oameni n-ai de aşteptat decît moartea. Cît despre Dumnezeu, prosternează-te şi cere-i îndurare.

• Regicidul plecă fruntea în pămînt, renegatul îngenun-chie.

Dar dintr-o dată se ridică, zicînd :

— Am votat moartea regelui, e-adevărat. dar sub rezerva... *

— Care rezervă ?

— Sub rezerva datei la care execuția trebuie să aibă loc.

— Apropiată sau depărtată, tot moartea regelui ai \ olat-o, şi regele era nevinovat.

— E-adevărat, e-adevărat, dar mi-a fost frică.

— Atunci nu eşti numai regicid, nu eşti numai apos-lal, ba mai eşti şi laş ! Noi nu sîntem preoți, dar vom fi mai drepți cu tine. Tu ai votat moartea unui nevinovat,

noi votăm moartea unui vinovat. Mai ai zece minute pentru a te pregăti să te arăți în fața lui Dumnezeu.

Episcopul scoase un țipăt de spaimă şi căzu în genunchi. Clopotele bisericii prinseră a bate, ca şi cum s-ar fi zbătut cu de la sine putere, iar doi dintre oamenii de-acolo. deprinşi cu cîntecele bisericeşti, începură să rostească rugăciunile muribunzilor.

Cîtva timp episcopul nu mai fu în stare să găsească cuvintele cu care trebuia să răspundă.

întorcea către judecătorii săi nişte priviri buimace, implorînd îndurare de la unii la alții, clar pe fața nimănui n-avu mîngîierea de-a găsi blinda oglindire a milei.

Dimpotrivă, făcliile ce tremurau în vînt puneau pe fețele tuturor o încruntare sălbatică şi cumplită.

Atunci, se hotărî să-şi amestece şi el. glasul cu cele ce se rugau pentru dînsul.

Judecătorii aşteptară pînă la rostirea celui din urmă cu vînt din rugile funebre.

în acel răstimp, nişte oameni pregăteau un rug.

— Vai ! strigă preotul,, care văzu pregătirile cu o spaimă din ce în ce mai mare, avea-veți voi sălbăticia de a-mi hărăzi asemenea moarte ?

— Nu, răspunse neînduplecatul acuzator, focul este moartea martirilor şi tu nu meriți asemenea moarte. Hai ! apostatule, ți-a sosit ceasul !

— Vai ! Doamne ! Doamne ! strigă preotul, ridicînd brațele spre cer.

— Ridică-te ! îi porunci şuanul.

Episcopul încercă să asculte, dar puterile îl părăsiră şi căzu iarăşi în genunchi.

— Şi-aveți să lăsați să se săvîrşească asemenea asasinat sUb ochii dumneavoastră ? întrebă Roland pe Ca-doudaL

— Doar am spus că mă spăl pe mîini, răspunse el.

— Asta e vorba lui Pilat, iar mîinile lui Pilat au rămas roşii, pătate de sîngele iui Isus Cristos.

— Pentru că Isus Cristos era în fruntea drepților, dar omul acesta nu-i Isus Cristos, e Barabas în carne şi oase.

-r Sărută-ți crucea, sărută-ți crucea ! îi strigă Vîră-Sabia-n~ rot.

Prelatul se uită la el cu priviri rătăcite, dar nu-i dădu ascultare. Era limpede că omul nu mai vedea şi nici nu mai auzea.

— Ei ! strigă Roland făcînd o mişcare ca să sară de pe cal. Nu se va putea spune că un om a fost asasinat în fața mea şi că eu nu i-am dat nici un ajutor.

Un murmur de şoapte amenințătoare se ridică în jurul lui Roland. Cuvintele pe care le rostise fuseseră auzite.

Tocmai aşa ceva mai lipsea ca să-1 aţîțe pe tînărul nostru năvalnic.

— A ! va să zică aşa stau lucrurile ? izbucni el. Şi-şi duse mîna dreaptă la unul din coburi.

Dar, cu o mişcare iute ca gîndul, Cadoudal il prinse de mină şi, în timp ce Roland încerca zadarnic să se des*: prindă din strînsoarea ca de fier, Cadoudal strigă :

— Foc !

Douăzeci de focuri de puşcă răsunară în acelaşi timp şi, ca o maşă inertă, episcOpul se prăbuşi trăsnit.

— Ah ! strigă Roland, ce-ați făcut ?

— V-am silit să vă respectați jurămîntul, îi răspunse Cado"dal. Ați jurat că orice ați. vedea şi orice ați auzi nu vă veti împotrivi la nimic...

— Astfel pieri-va oricare duşman al regelui şi-al lui Dumnezeu rdăsui Vîră-Sabia-n-Tot, cu glas solemn.

— *Amen !* răspunseră toți cei de față într-un unison sinistru.

Pe urmă despuiară cadavrul de vestmintele preoțeşti, pe care le aruncară în flăcările rugului, îi urcară pe cei-; lai r-ălători în poştalion, urcară vizitiul în şa şi, făcîn-» du li loc ?ă treacă, le ziseră :

— Plecați cu Dumnezeu !

1 idipența se depărta în graba mare.

— că pornim şi noi la drum ! spuse Cadoudal, mai IVcm nat.ru leghe de făcut, şi aici am pierdut un ceas.

Apoi. adresîndu-se făptaşilor, le zise :

— Omul acela a fost vinovat, omul acela a fost pe-ilena' Prentatea omenească şi dreptatea dumnezeiască

MI 1 mnlmit. Pe cadavrul lui să se rostească rugăciunile morților şi să i se facă mormînt creştinesc, ați înțeles!

Şi, încredințat că i se va da ascultare, Cadoudal dădu pinteni calului şi-o luă la galop.

Roland păru că şovăie o clipă să-1 urmeze, apoi, ca şi cum s-ai* fi hotărît să-şi împlinească o datorie, zise !

— Ha idem, pînă la capăt !

Şi> îndemnîndu-şi calul, la rîndul său, în direcția în care o apucase Cadoudal, din cîteva salturi îl ajunse din urmă.

Curînd. amîndoi dispărură în întunericul ce se tot întindea pe măsură ce călăreții noştri se depărtau de locul în care făcliile îşi aruncau lumina asupra prelatului mort şi unde focul îi mistuia veşmintele.

XXXIV

DIPLOMAȚIA LUI GEORGES CADOUDAL

Sentimentul pe care-1 încerca Roland urmîndu-l pe Georges Cadoudal semăna cu cel al unui om pe jumătate treaz, care se simte încă sub puterea unui vis, şi care se apropie încetul cu încetul de hotarele ce despart pentru el noaptea de zi : bietul om caută să-şi dea seama dacă merge pe terenul închipuirii sau pe cel al realității şi, cu cît despică bezna din creierul său, cu atît se afundă mai mult în îndoială.

Exista un om pentru care Roland avea un cult aproape divin. Desprins să trăiască în atmosfera glorioasă în care era învăluit omul acela, obişnuit să-i vadă pe ceilalți cum ascultă de ordinele lui, şi cum el însuşi ascultă cu o promptitudine şi abnegație aproape orientale, i se părea straniu să găsească ia cele două extremități ale Franței, două puteri organizate, duşmane puterii acelui om şi gata să lupte împotriva acelei puteri. închipuiți-vă unul dintre iudeii lui Iuda Macabeul slăvindu-1 pe Iehova, pe care din copilăria lui 1-a ştiut ar fi Regele Regilor, Dumnezeu cel atotputernic, Dumnezeu răzbunătorul, Dumnezeul armatelor, Dumnezeu cel Veşnic, în sfîrşit, şi care deodată se izbeşte de misteriosul Osiris al egiptenilor sau de. Ju-piter al grecilor, mînuitorul de fulgere.

Aventurile lui de la Avignon şi de la Bourg cu Mor-an şi cu Confrații lui Iehu, aventurile lui de-acum din tul Muzillac şi din satul Trinité, cu Cadoudal şi cu şuii, îi păreau ça o inițiere stranie într-o religie necu-oscută. Dar la fel cu neofiții curajoşi, care riscă să fie ucişi numai ca să cunoască taina inițierii, Roland era ho-lan t să meargă pînă la capăt.

De altfel, nu era lipsit de oarecare admirație pentru "asemenea făpturi excepționale. Cu oarecare uimire le mânură puterile acestor titani răzvrătiți, care luptau împotriva zeului său şi îşi dădea bine seama că nu era erau fiicideeum nişte oameni de rînd cei ce-1 străpungeau cu pumnalul pe *sir* John la mînăstirea Seillon şi care-l îm-puşcau pe episcopul din Vannes în satul Trinité.

Şi-acum, ce-avea să mai vadă ? Nu tîrzie vreme avea *h* n afle şi pe asta. Mergeau de cinci ceasuri şi jumătate, gl ziua se apropia.

I 'easupra satului Tridon o apucară de-**a** dreptul peste > itiiji ; apoi, lăsînd orăşelul Vannes la stînga, ajunseră în **Trefflean.** La Trefflean, Cadoudal, mereu însoțit de ge->'i.dul său maior. Creangă-de-Aur, îi regăsi pe Ia-cu-. \ di şi pe Cîntă-n-Iarnă, le dădu ordine şi apoi îşi urmă dnnnul, ținînd-o spre stînga şi ajungînd la marginea pă-iii'ii leii ce se întinde între Grandchamp şi Larré.

\>olo. Cadoudal se opri, imită de trei ori în şir țipătul |.dnic al bufniței şi, într-o clipă, se văzu înconjurat de Ll ute de oameni de-ai săi.

< » licărire cenuşie se arăta dinspre Trefflean şi Saint-Nu erau încă cele clintii raze de soare, ci primele iui ale zilei.

m negură deasă ieşea din pămînt. de nu se putea ve-. i Ia cincizeci de paşi în față. înainte de a se încumeta să meargă mai departe, Caii udai părea că aşteaptă veşti.

iJnidată. cam ia vreo cinei sute de paşi, se auzi iz-Inii 1111M I un eîntee de cocoş.

luudal ciuli urechea. Oamenii săi se priviră, rîzînd. (mu i ul răsună a doua oară, dar mai aproape. El e zise Cadoudal. Răspundeți,

Un urlet de cîine se auzi la trei paşi de Roland, imitat cu asemenea măiestrie. încît tînărul, deşi prevenit, căută cu ochii animalul ce scotea scheunatul lugubru.

Cam în acelaşi timp se văzu, mişcîndu-se în inima cetii, un ins ce se apropia în grabă mare. Forma lui se desena tot mai precis pe măsură ce se apropia.

Neaşteptatul pedestraş îi zări pe cei doi călăreți şi se îndreptă spre ei.

Cadoudal făcu cîțiva paşi înainte, punînd un deget pe buze ca să-i ceară omului ce alerga să vorbească în şoaptă.

Ca atare, noul venit nu se opri decît cînd fu chiar lîngă general.

— Ei bine, Floare-de-Spin, întrebă Georges, am pus mîna pe ei, i-am prins ?

— Ca şoarecele în capcană şi dacă voiți, nici unul din ei n-are să se mai întoarcă la Vannes.

— Nici nu poftesc altceva. Cîți sînt ?

— O sută de inşi, comandați de general în persoană.

— Cîte căruțe ?

— Şaptesprezece.

— Cînd se pornesc ?

— Apoi trebuie să fie la vreo trei sferturi de leghe de aici.

— Pe ce cale au apucat-o ?

— Pe cea de la Grandchamp spre Vannes.

— Aşa încît, dacă ne întindem de la Meucon la Ples-cop...

— Le tăiem drumul.

— Doar asta şi trebuie.

Cadoudal îşi chemă cei patru locotenenți : Cîntă-n-Iarnă, Ia-cu-Asalt, Despică-Vînt şi Patrontaş.

Pe urmă, după ce veniră la el, le dădu ordine fiecăruia în parte.

Fiecare, pe rînd, scoase cîte un țipăt de cucuvaie şi se făcură nevăzuți luînd cu ei cîte cincizeci de oameni.

"Negura era încă atît de deasă, încît cei cincizeci de oameni ce alcătuiau cîte una din cetele acelea, de cum se depărtau vreo sută de paşi, dispăreau ca nişte umbre.

Cadoudal rămase cu o sută de oameni, cu Creangă-de-Aur şi Floare-de-Spin.

Veni lîngă Roland, care-1 întrebă :

— Ei, generale, totul merge potrivit dorinţelor dum-a\ (i.istră ?

— Da, sigur, cam aşa, colonele, răspunse şuanul. Şi lupă o jumătate de ceas veţi putea aprecia şi dumnea-\ i mutră singur.

- Va fi greu de apreciat ceva cu ceaţa asta. < 'adoudal aruncă o privire în jurul său.

— într-o jumătate de ceas, spuse el,, ceaţa se va fi **plulpit.** Nu vreţi să folosiţi această jumătate de ceas îm-kucînd ceva şi luînd o înghiţitură ?

• Pe cinstea mea, răspunse tînărul, mărturisesc că **li** i ii 1 mi-a făcut o.foame de lup.

Şi mie de altfel, adăugă Georges, îmi stă în obicei III înainte de-a mă bate, să mănînc cît se poate mai bine.

— Aveţi, aşadar, să vă bateţi ?

— Aşa cred.

— Cu cine ?

Ei, cu republicanii, şi cum avem de-a face cu gene-Inl Hatry în persoană, mă îndoiesc c-are să se predea i i să opună rezistenţă.

— - Acum, spuse el întorcîndu-se către oamenii săi. aveţi o jumătate de ceas să faceţi şi voi ce facem noi. Cei ce nu vor fi prînzit într-o jumătate- de ceas, să afle e-au să se bată cu burta goală.

Boftîrea părea să fie ca o poruncă, într-atît fu de repede şi precis executată. Fiecare îşi scoase o bucată de piine sau o turtă de hrişcă din sac sau . din buzunar şi imită exemplul generalului lor care desfăcuse puiul spre folosul lui şi al lui Roland.

Cum nu era decît un pahar, amîndoi băură din acelaşi.

în timp ce se ospătau unul lingă altul de parcă ar fi fost doi prieteni ce fac un popas la o vânătoare, se lumină de ziuă şi, aşa cum precizase Cadoudal, ceaţa se subţie din ce în ce mai tare.

Curînd începură să se vadă copacii cei mai de aproape, apoi se zări marginea pădurii întinzîndu-se la dreapta localităţii Meucon spre Grandchamp, în timp ce spre stingă, cîmpul de la Plescop. brăzdat de un râuleţ, se prăvălea spre Vannes.

Se simţea înclinarea firească a pămîntului pe măsură • ce se apropie de ocean.

Pe drumul dintre Grandchamp şi Plescop se desluşi curînd un şir de căruţe, a cărui coadă se pierdea în pădure.

Şirul de căruţe rămânea neclintit.Era lesne, de înţeles că o piedică neprevăzută îl oprise din mers.

într-adevăr, la vreo jumătate de sfert de leghe, în faţa primei căruţe, se puteau desluşi cei două sute de bărbaţi, ai lui Ia-cu-Asalt, Cîntă-n-Iarnă, Despică-Vint şi Patrontaş, care tăiaseră trecerea. Republicanii, mai puţini la număr — am spus mai sus că nu erau decît o sută — se opriseră şi aşteptau să se risipească toată ceaţa ca să-ş.i dea seama de numărul duşmanilor şi cu ce fel de oameni aveau de-a face.

Republicanii şi căruţele alcătuiau un triunghi iar într-unui din vîrfurile triunghiului se afla Hatry cu cel o sută de oameni ai săi.

La vederea acelui număr mic de oameni împresuraţi de forţe întreite ca număr, la înfăţişarea acelor uniforme í la a căror culoare li se trăsese republicanilor numele L „albaştri"', Roland se ridică cît ai clipi.

Cit despre Cadoudal, el rămase lungii, nepăsător, is-răvind ce mai avea de mîncat.

< Din cei o sută de oameni care-1 înconjurau pe general, ici unul nu părea că ia aminte la spectacolul pe care-1 .ea sub ochi ; ai fi zis că aşteaptă ordinul lui Cadoudal i să-1 ia în seamă.

Lui Roland nu-i trebui s-arunce decît o singură ochire iupra republicanlor, ca să vadă că erau pierduţi. «

Cadoudal urmărea pe faţa tînărului feluritele senti-entc ce se perindau unul către altul.

— Ei bine, îl întrebă şuanul după. o clipă de tăcere, isiii că hotărîrile mele au fost chibzuite, colonele ?

— Aţi putea chiar spune precauţiuni în loc de hotărî, răspunse Roland cu un surîs ironic.

— Nu-i oare şi obiceiul primului consul, întrebă Cánida!, de a trage foloasele cînd îi ies în cale ?

Roland îşi muşcă buzele, dar, în loc să răspundă la iţrebarea şefului regaliştilor, spuse :

— Şi republicanii ştiu c-au să se bată cu dumnea-.r.lră ?

— Habar n-au.

— Aşa c-o să fie o surpriză.

- Nu chiar, fiindcă ceaţa are să se ridice şi-atunci **9** ne vadă aşa cum avem să-i vedem şi noi. Apoi, întorcîndu-se către cel ce părea împuternicitul

im torului de merinde, Cadoudal îl întrebă :

— Zefir-Albastru, ai ce ne da de mîncare ? Zefir-Albastru făcu un semn de încuviinţare, intră în.

Bldure şi apoi ieşi trăgînd după el un asin ce ducea în . n **i** a două panere.

tntr-o clipă, o manta fu aşternută pe o movilită de p. i î n m t . iar pe manta fură aşezate un pui fript, o bucată • t• pastrama rece, pîine şi turte de hrişcă.

1 >e data asta, Zefir-Albastru se arăta darnic : făcuse i ■.■ t de-o sticlă de vin şi de-un pahar.

• 'adoudal'îi arătă lui Roland masa întinsă şi gustarea .ii "I icbată.

Roland sări'de pe cal şi dădu frîul unui şuan. Cadoului făcu la fel.

sa

— Generale, am a vă cere o favoare pe care nădăj-**i** ilesc să nu mi-o refuzaţi.

— Care ?

— îngăduinţa de a mă alătura camarazilor mei ca să lor alături de ei.

< ¡adoudal se ridică de jos. .

'.— Mă aşteptam la asemenea cerere, spuse el.

— Atunci mi-o acordaţi, exclamă Roland cu ochii micind de bucurie.

Da. Mai întîi însă am a vă cere un serviciu, zise •Iul regaliştilor cu supremă demnitate. *9* — Spuneţi.

Să fiţi solul meu pe iîngă generalul Hatry.

In ce scop ?

Am să-i fac mai multe propuneri înainte de a în-pi' lupta.

Presupun că printre propunerile cu care îmi faceţi a de a mă împuternici nu o socotiţi şi pe cea dea Cpune armele ?

Ba dimpotrivă, colonele, asta vine în fruntea tu-II. .1 celorlalte.

— Generalul Haíry o va respinge.

— Probabil.

— Şi atunci ?

— Atunci îl voi lăsa să aleagă între alte două propuneri, pe care le va putea primi, cred, fără să-şi păteze onoarea.

— Care ?

— Vi le voi spune la timpul lor. începeţi cu cea dinţii. .

6— Formulaţi-o.

— Iată. Generalul Hatry şi cei o sută de oşteni ai săi sînt înconjuraţi de forţe întreite. Le dăruiesc viaţa, dar să depună armele şi să jure că nu vor mai presta serviciu militar în Vendeea timp de cinci ani.

Roland clătină din cap.

— Aşa ceva tot face mai mult decît să-şi zdrobească oamenii.

— Fie, dar va prefera să-i zdrobească şi să se zdrobească şi el cu ei.

— Oare nu credeţi, totuşi, zise rîzînd Cadoudal, că în orice caz, ar fi bine înainte de toate să-1 întrebaţi ?

— Aveţi dreptate,, răspunse Roland.

-— Atunci, colonele, aveţi bunătatea să încălecaţi, prezentaţi-vă generalului şi transmiteţi-i propunerea mea.

— Fie, făcu Roland. •

— Calul colonelului, ordonă Cadoudal făcînd semn şuanului care-1 ţinea.

I se aduse calul lui Roland.

Tînărul sări pe el şi fu văzut străbătînd în goană întinderea de loc care-1 despărţea de convoiul oprit.

Un grup se adunase la marginea convoiului. Se vedea cît de colo că era alcătuit din generalul Hatry cu ofiţerii lui.

Roland se îndreptă către grupul acela, aflat doar la © * depărtare de trei bătăi de puşcă.

Mare-i fu mirarea generalului Hatry cînd văzu veni*»:* la el ofiţer purtînd uniformă de colonel republican.

Ieşi din grup şi făcu trei paşi în întâmpinarea solului.

Roland se prezentă, povesti cum se face de se afla printre albi, şi transmise generalului Hatry propunerea lui Cadoudal.

Aşa cum prevăzuse tînărul, Hatry refuză.

Roland se întoarse la Cadoudal cu sufletul plin de curie şi de mîndrie.

— Nu primeşte, strigă el cît de departe putu ca să i audă glasul: '

Cadoudal făcu un semn cu capul arătînd că nu era eî-i de: puțin mirat de refuzul republicanilor.

— Ei atunci, dacă-i aşa, spuse el, duceți-i a doua mea punere. Nu vreau să am nimic a-mi imputa avînd a punde unui arbitru de onoare cum sînteți dumnea-stră. .

Roland se înclină.

— Să vedem care-i a doua dumneavoastră propu-e ? întrebă el.

— Iat-o : generalul Hatry să vină înaintea mea pe enul liber dintre trupele noastre. Să aibă aceleaşi arme şi mine. adică sabia şi cele două pistoale. Conflictul va hotărî între noi doi. Dacă-1 ucid, oamenii lui să se unâ condițiilor pe care le-am formulat, căci prizonieri nu putem face. Dacă mă ucide, oamenii lui vor trece ri şi vor ajunge la Wannes, fără să fiți hărțuiți. Eu, rrele, nădăjduiesc că dumneavoastră ați primi o pro-ire ca asta, nu-i aşa ?

— Generale, eu aş refuza.

— Din ce pricină, cetățene ? întrebă generalul.

— Şansele unui duel sînt aleatorii şi nu puteți supune destinul a o sută de viteji unor asemenea şanse, într-o împrejurare ca asta, în care fiecare răspunde pentru el, pe contul lui. fiecare trebuie să-şi apere piele* cît mai bine.

— Pe cuvîntul meu de onoare !

— Asta-i şi părerea mea : duceți-i răspunsul meu generalului regalist.

Roland se întoarse în galop la Cadoudal şi-i trimise răspunsul generalului Hatry. Cadoudal zîmbi.

— Am bănuit, zise el.

— Nu puteți bănui, deoarece sfatul ăsta eu i l-am dat.

— Ceva mai înainte eraţi totuşi de-o părere contrară

•— Da, însă chiar dumneavoastră mi-ați atras atenția că eu nu sînt generalul Hatry... Să vedem şi-a treia dumneavoastră propunere ? întrebă Roland cu nerăbdare, pentru că începuse să-şi dea seama sau, mai curînd îşi dăduse seama chiar de la început, că rolul cel frumos îl deținea generalul regalist.

— A treia mea propunere, răspunse Cadoudal, nu mai e o propunere, ci un ordin : ordinul pe care-1 dau la două sute din oamenii mei să se retragă. Generalul Hatry are o sută de oameni, şi eu păstrez tot o sută. Străbunii mei, bretonii, erau obişnuiți să se bată piept la piept, om cu om, unul contra unu şi mai curînd unul contra trei decît trei contra unul. Dacă generalul Hatry iese învingător, va trece peste trupurile noastre şi va intra liniştit în Vannes. Dacă-i învins, nu va putea spune c-a fost învins de număr... Duceți-vă, domnule de Montrevel, şi răi mîneți cu prietenii dumneavoastră. Le mai dau şi avan^ tajul numărului, căci dumneavoastră singur faceți cil zece ostaşi.

Roland îşi scoase pălăria.

— Ce faceți, domnule, întrebă Cadoudal.

— Am obiceiul să salut tot ceea ce mi se pare grafii dios şi de aceea vă salut.

— Hai ! colonele, făcu Cadoudal, un ultim pahar de vin ! Fiecare din noi îl va bea pentru ceea ce iubeşte, pen-ru ceea ce regretă că lasă pe pămînt, pentru ceea ce ădăjduieşte să revadă în cer.

Pe urmă, luînd sticla şi unicul pahar, îl umplu pe umătate şi-1 oferi lui Roland.

— N-am decît un pahar, domnule de Montrevel, beți "umneavoastră întîi.

— De ce eu întîi ?

— Mai întîi pentru că sînteți oaspetele meu, apoi entru că este un proverb care spune că oricine bea după n altul ii află gîndurile.

După aceea adăugă rîzînd :

— Vreau să vă aflu gîndurile, domnule de Montrevel.

Roland goli paharul şi-1 înapoie gol lui Cadoudal.

Cadoudal, aşa cum făcuse pentru Roland, îl umplu pe Jumătate şi îl goli la rîndul său.

— Ei, acumă mi-ați aflat gîndurile, generale ? întrebă Roland.

— Nu, răspunse Cadoudal, proverbul minte.

— Ştiți, zise Roland cu obişnuita-i sinceritate, gîndul **ITiru** e că sînteți un viteaz, generale, şi m-aş simți onorat **ru** In clipa cînd luptăm unul împotriva celuilalt să bine**voiţi** să-mi întindeți mîna, să v-o strîng.

- în ceea ce mă priveşte o şi primesc, răspunse Ro-

- Da, observă Cadoudal, dar dumneavoastră nu sîn-i generalul Hatry. Pentru moment, mulțumiți-vă doar fiți ambasadorul lui şi, dacă şi această propunere, pe ■ în locul său n-aş lăsa-o să-mi scape, tot nu-i e pe 0, ei bine, eu sînt om împăciuitor ! aveți să vă întoar-i la mine şi-am să-i fac şi o a treia.

Roland se depărta pentru a doua oară. Era aşteptat de blicani cu vădită nerăbdare. Transmise mesajul generalului Hatry.

Cetățene, răspunse generalul, Cu trebuie să dau soda de purtarea mea primului consul. îi eşti aghiotant I dumneata te împuternicesc, cînd te vei întoarce la ' ă-mi fii martor față de el. Ce-ai face dumneata în i meu '? Ceea ce ai face dumneata, am să fac şi eu. nliind tresări. Chipul său luă expresia gravă a omu-pune o problemă de onoare, mă, după cîteva secunde, zise :

Cei doi tineri îşi întinseră şi-şi strînseră mîinile, mai curînd ca doi prieteni ce se despart pentru un lung răs-Hmp, decît ca doi duşmani ce-au să se regăsească pe I Impui de luptă.

») măreție simplă, totuşi plină de majestate, fusese în Ini **i cea** ce se petrecuse.

Am îndoi îşi scoaseră pălăriile.

— Noroc! spuse Roland lui Cadoudal. Dar îngădui-**|i iul** sii nădăjduiesc că urarea mea nu se va îndeplini, iii IMIH- sii vă mărturisesc, e drept, că o fac din vârful bu**fi** l"**i, nu** din inimă.

Dumnezeu să vă aibă în pază, domnule ! spuse |l t'ndoudal lui Roland, şi eu, unul, nădăjduiesc ca urați in a să se îndeplinească, fiindcă este expresia de-|ilin i i i. iodurilor mele !

i'u ci; fel de semnal ne veți înştiința că sînteți INln *l* inii .'bă Roland.

— Cu un foc de puşcă tras în aer, la care dumneavoastră veți răspunde tot cu uri foc de puşcă, din tabăra dumneavoastră.

— Bine, aşa să fie, generale, încuviință Roland.

Şi, dînd drumul calului în galop, străbătu pentru a treia oară spațiul ce se întindea între generalul regalist şi generalul republican.

Atunci, întinzînd mîna spre Roland, Cadoudal zise :

— Prieteni, îl vedeți pe tînărul acela ?

Toate privirile se îndreptară spr,e Roland, toate vocile şoptiră *da.*

— Ei, aflați, că ne e dat în grijă de frații noştri din sud. Viața lui să vă fie sacră. Puteți să-1 prindeți, dar viu, şi fără să i se clintească nici măcar un fir de păr de pe cap.

— Bine, aşa vom face, generale, răspunseră şuanii.

— Ei, acuma prieteni dragi, să nu uitați că sînteți feciorii celor treizeci de bretoni care s-au luptat cu treizeci de englezi între Ploermel şi Josselin, la zece leghe de aici, şi i-au învins.

Apoi, cu un suspin şi cu glasul pe jumătate, adăugă :

— Din nenorocire, de data asta n-avem de-a face cu englezii.

Ceața se risipise de tot şi, aşa cum se întîmplă totdeauna în asemenea cazuri, cîteva raze de soare iernatic brăzdau cu o lumină gălbuie cîmpia de lîngă satul Ples-

cop.

Se puteau desluşi toate mişcările ce se făceau înlăun-trul celor două trupe.

în timp ce Roland se întorcea spre republicani, Creangă-de-Aur pornea în galop, îndreptîndu-se către cei două sute de oameni ai săi care le tăiase calea.

De-abia apucase Creangă-de-Aur să vorbească cu cei patru locotenenți ai lui Cadoudal că se şi văzu cum o sulfl de oameni se despart şi-o apucă spre dreapta, şi alți o sută de oameni, cu o mişcare contrară, o apucă sprfl stînga.

Cele două trupe se depărtară fiecare în direcția sa una mergînd spre Plumergat, cealaltă mergînd spre Sain Ave şi lăsînd astfel cale liberă.

Fiecare din ele se opri la un sfert de leghe de drum, puse patul puştilor în pămînt şi rămase neclintită. Creangă-de-Aur se întoarse spre Cadoudal.

— Aveți să-mi dați ceva ordine deosebite, generale ? întrebă el.

— Unul singur, răspunse Cadoudal. Ia opt oameni şi urmează-mă. Cînd ai să-1 vezi pe tînărul republican cu care am luat masa căzînd sub calul său, tu cu cei opt oameni ai tăi să te arunci

asupra lui, înainte de-a fi avut el timp să se desprindă de sub cal, şi să-1 faci prizonier.

— Da, generale.

■— Ştii că vreau să-1 am întreg şi nevătămat.

— Am înţeles, generale.

— Alege-ţi cei opt oameni. După ce domnul de Mon-ircvel va cădea prizonier şi îşi va da cuvîntul de onoare, veţi putea face ce veţi crede de cuviinţă.

— Şi dacă nu vrea să-şi dea cuvîntul ?

— Aveţi să-1 împresuraţi aşa încît să nu poată fugi i aveţi să-1 păziţi pînă la sfîrşitul luptei.

— Fie ! exclamă Creangă-de-Aur scoţînd un oftat. Numai c- are să fe cam trist, noi să stăm cu braţele încru-I **ışale** în vreme ce ceilalţi vor petrece şi se vor veseli.

— Ei ! cine ştie ? răspunse Cadoudal, are să fie, cred, ■ **I■ Int.** felul pentru toţi.

— Dacă vreunul dintre voi a uitat sau n-a avut timp, a-o facă acuma !

Cinci sau şase ţărani căzură pe loc în genunchi şi prinseră a se ruga.

Se auziră tobele şi trompetele apropiindu-se.

— Generale ! generale ! exclamară cu nerăbdare mai multe voci, vedeţi că se apropie.

Generalul le arătă cu un deget şuanii îngenunchiaţi.

—■ Aveţi dreptate, spuseră nerăbdătorii.

Cei ce se aflau în rugăciune se sculară rînd pe rînd, după cum rugăciunea le fusese mai lungă sau mai scurtă.

Cînd şi cel din urmă. fu în picioare, republicanii străbătuseră aproape treimea distanţei.

înaintau, cu baioneta înainte, în cîte trei grupe, fiecare grupă avînd o adîncime de trei rînduri de oameni.

Roland mergea în fruntea primei grupe, generalul Hatry între prima şi a doua.

Amîndoi erau lesne de recunoscut, fiind singurii călare.

Dintre şuani, numai Cadoudal era pe cal.

Creangă-de-Aur descălecase, luînd comanda celor opt oameni care trebuiau să-1 urmeze pe Georges.

—■ Generale, spuse o voce, rugăciunea s-a terminat şi toată lumea e în picioare.

Cadoudal se încredinţa că cele spuse erau adevărate.

Apoi, strigă din toate puterile :

— Haideţi, flăcăi, veseliţi-vă !

Asemenea îngăduinţă, ce pentru şuani şi pentru ven-deeni era ca şi semnalul de atac sunat dn trompete şl tobe, abia le fusese dată şi şuanii năpădiră cîmpia în stri găte de „Trăiască Regele", fluturînd pălăriile c-o mîn.i şi puştile cu cealaltă.

Numai că, în loc să stea strînşi, ca republicanii, ei si răspîndiră în formaţie de tiraliori, rînduindu-se în forma unei enorme semilune în al cărei centru se aña Cadoudal cu calul său.

La zece paşi trase.

Calul pe care-1 călărea Roland avea o stea albă în mijlocul frunţii.

Glontele pătrunse în mijlocul stelei.

Calul, rănit de moarte, se prăbuşi cu călăreţ cu tot la picioarele lui Cadoudal.

Cadoudal înfipse pintenii în pîntecul calului său şi sări pe deasupra calului căzut şi-a călăreţului.

Creangă-de-Aur şi oamenii lui săteau gata la pîncîă. Se repeziră ca o haită de jaguari asupra lui Roland, ţintuit sub trupul calului.

Tînărul aruncă-sabia şi voi să pună mina pe pistoale, dar înainte de-a ajunge cu mîna pînă la coburi, doi oameni îl apucară de cîte un braţ, în timp ce ceilalţi se trudeau să-i tragă calul dintre picioare.

Lucrul se desfăşură cu o exactitate atît de desăvîrşită încît se văzu cît de colo că fusese o manevră chibzuită dinainte.

Roland urlă de mînie.

Creangă-de-Aur se apropie de el şi-şi scoase cuşma.

— Nu mă predau ! strigă Roland.

— Nici nu-i nevoie să vă mai predaţi, domnule de Montrevel, răspunse Creangă-de-Aur cu cea mai desăvîrşită politeţe.

■— Şi de ce ? întrebă Roland sleindu-şi puterile într-o luptă pe cît de disperată pe atît de zadarnică.

Apoi, aruncînd o privire asupra cîmpieî, văzîndu-şi immenii de- o parte şi republicanii adunaţi în linie la lupta, zise :

— O puşcă !

I se aduse o puşcă.

Cadoudal o ridică deasupra capului şi slobozi un foc **||1** v ml. i

Aproape în aceeaşi clipă, un foc de puşcă slobozit în **)i** ' **Iraşi** condiţii din mijlocul republicanilor răspunse ca **ui. ecou** împuşcăturii lui Cadoudal.

• auziră două tobe care băteau pentru atac; o trom-**i•** ia **Ic** însoţea.

(!ndoudal se înălţă în scările de la şa.

Conii ! întrebă el, v-aţi făcut cu toţii rugăciunea de illiuincată ?

Da, da, răspunseră aproape toate vocile.

într-o clipă republicanii fură încercuiţi şi împuşcăturii prinseră a trosni.

Aproape toţi oamenii lui Cadoudal erau braconieri, adică trăgători neîntrecuţi, înarmaţi cu carabine engl ze'şti cu bătaie de două ori mai mare decît a puştilor obişnuite.

Cu toate că cei ce trăseseră primele gloanţe părură a nu fi în bătaia puştilor, cîţiva soli ai morţii pătrunseră totuşi în rîndurile republicanilor, şi trei sau patru oameni se prăbuşiră.

— înainte ! strigă generalul.

Soldaţii merseră mai departe cu baionetele înainte.

Dar în cîteva secunde nu mai avură nimic în faţa lor.

Cei o sută de oameni ai lui Cadoudal se preschimbaseră în tiraliori şi dispăruseră ca trupă.

Cîte cincizeci de oameni se răspîndiră pe fiecare flanc.

Generalul Hatry le ordonă dreapta-mprejur şi stîn-ga-mprejur.

Apoi se auzi răsunînd comanda :

— Foc !

Două salve se executară cu unitatea şi regularitatea caracteristică unei trupe perfect instruite, dar ele fură aproape fără nici un rezultat, republicanii trăgînd în oamenii răzleţiţi.

Nu era nicidecum acelaşi lucru cu şuanii, care trăgeau Intr-o masă de oameni : fiecare foc de-al lor îşi atingea ţinta.

Roland văzu în ce poziţie neprielnică se aflau.

Se uită împrejur şi unde era fumul mai des îl deslușì . **Iм** • Cadoudal, în picioare, neclintit de parcă ar îi fost o Itatuie ecvestră.

înţelese că şeful regalist îl aştepta.

Scoase un strigăt şi dădu pinteni calului drept către el. Şi Cadoudal, dinspre partea lui, ca să-i scutească lui Ruland o parte de drum, îşi puse calul în galop. 1)ar cînd fu la o sută de paşi de Roland se opri.

— Luaţi aminte, îi ordonă el lui Creangă-de-Ăur şi PAinvnilor lui.

— Fiţi liniştit, generale, sîntem aici, răspunse Creangă-ltt> «Aur.

c.iloudal scoase un pistol din coburii de la şa şi-1 **Iii. .ıı i ,i.**

Roland apucase sabia în mînă şi, culcat pe grumazul ■•Iu li ii, se repezi la atac.

Cînd nu fu decît la douăzeci de paşi de el, Cadoudal I hlli.. meci mina în direcţia lui Roland.

m

— Pentru că sînteţi prizonier, domnule.

Cele spuse erau atît de-adevărate încît nu se mai putea spune nimic.

•— Ei bine, atunci, ucideţi-mă ! exclamă Roland.

— Nu vrem să vă ucidem, domnule. îi răspunse Creangă-de- Aur.

— Atunci ce vreţi de la mine ?

— Să ne daţi cuvîntul de cinste că nu veţi mai lua parte la luptă. Cu asemenea preţ vă dăm drumul şi sînteţi liber.

— Pentru nimic în lume ! strigă Roland.

— Să-mi fie cu iertare, domnule de Montrevel, dai ceea ce faceţi nu e leal.

— Cum ! urlă Roland în culmea furiei, nu-i leal ? Mă insulţi, nemernicule, pentru că ştii că nici nu mă pot apăra nici nu te pot pedepsi ?

— Nici nu sînt nemernic, nici nu **vă** insult, domnule de Montrevel. Spun numai că nedîndu-ne cuvîntul dumneavoastră de cinste, îl lipsiţi pe generalul nostru de ajutorul a nouă oameni de care poate are nevoie, care vor fi siliţi să stea aici şi să vă păzească. Nu tot aşa a procedat **Tigvă**-Rotundă faţă de dumneavoastră. Avea două sute de oameni mai mult decit dumneavoastră şt' Ie-a dat drumul. Acuma nu mai sîntem decît nouăzeci şi unu împotriva a o sută.

O văpaie se ivi pe fața lui Roland, apoi, aproape nu-maidecît se făcu palid ca moartea.

— Ai dreptate, Creangă-de-Aur, îi răspunse el, cu sprijinul sau fără sprijinul a lor mei, mă predau. Poți să 11 • d uci şi să te lupți alături de camarazii tăi.

Şuanii scoaseră un strigăt-de bucurie, îi dădură dru-mul lui Roland şi se năpustiră asupra republicanilor, l'lu-imîndu-şi pălăriile şi puştile şi strigînd :

— Trăiască regele !

Roland, scăpat din strînsoarea lor, dar dezarmat materialmente datorită căderii de pe cal şi moralmente da li irită cuvîntului dat, se duse de se aşeză pe movilita acoperită încă cu mantaua ce servise de față de masă pentru pi înzişorul lor. . . .

De acolo cuprindea cu privirea lupta, toată încăiera-i'.i, fără să piardă nici un amănunt.

Cadoudal sta în picioare pe cal, în mijlocul focului şi d ruinului, asemeni demonului războiului, invulnerabil şi înverşunat ca el. ■

Iei şi colo se vedeau leşurile a vreo doisprezece şuani 11 lipite pe cîmp.

Dar era evident că republicanii, tot cu rîndurUe 11 nise, pierduseră mai mult decît îndoitul regaliştilor.

Răniții se tîrau în spațiile goale, se adunau, se ridicau • a şerpii zdrobiți şi se luptau, republicanii cu baionetele, nanii cu cuțitele.

Cei dintre şuanii răniți care erau prea departe ca să i poată bate în luptă corp la corp cu republicanii[1] răniți, Iți Ineărcau puştile, se ridicau în genunchi, trăgeau şi "I' MI iar la pământ.

' In cute pus greşit *regaliştii*

De ambele părți lupta era necruțătoare, neostoită, înverşunată ; aveai sentimentul că războiul civil, cu alte cuvinte războiul fără milă şi fără iertare, îşi scutura torța asupra cîmpului de luptă.

Cadoudal dădea tîrcoale pe cal în jurul redutei de trupuri vii, trăgea de la douăzeci de paşi, cînd cu pistoalele, cînd cU o puşcă cu două țevi, pe care o arunca după ce trăgea, pentru ca s-o ia încărcată cînd trecea iarăşi prin locul acela.

La fiecare foc de-al său cădea cîte un om. A treia oară cînd îşi repetă manevră, îl întîmpină un foc de pluton. Generalul Hatry îi făcuse cinstea numai lui singur.

Dispăru în foc şi-n fum, şi Roîand îl văzu prăbuşin-du-se cu cal cu tot, ca şi cum ar fi fost trăsniți amîndoi.

Zece sau doisprezece republicani se repeziră afară din front împotriva tot atîtor şuani.

Se dezlănțui o luptă cumplită, corp la corp, din care şuanii, cu cuțitele lor, urmau firește să iasă biruitori.

Deodată Cadoudal se ivi iarăşi în picioare, cu cîte-un pistol în fiecare mînă. Asta însemna moartea a doi oameni, şi doi oameni se prăbuşiră.

Apoi, prin spărtura lăsată de cei zece-doisprezece oameni, se năpusti cu treizeci.

Apucase o puşcă obişnuită şi se slujea de ea ca de o măciucă, şi de fiecare dată cînd lovea dobora un om.

Apoi, ca mistrețul ce se-ntoarce asupra vînătorului care 1-a trîntit la pămînt şi care-i scormoneşte măruntaiele, se vîrî în rana larg căscată, s-o mai lărgească încă.

Din clipa aceea, totul fu pe sfîrşite.

Generalul Hatry adună în juru-i vreo douăzeci de oameni şi, cu baioneta în mînă, tăbărî asupra cercului care-1 împresura. Mergea pe jos în fruntea soldaților săi. Calul îi fusese spintecat.

Zece oameni căzură pînă să străpungă încercuirea.

Generalul se văzu de partea cealaltă a încercuirii.

Şuanii voiră să se ia după el.

Dar Cadoudal le strigă cu un glas ca de tunet:

.—■ Nu trebuia să-1 lăsați să treacă, dar de vreme ce-a urcat, lăsați-1 să se retragă nestingherit.

Şuanii ascultară cu sfințenia pe care o aveau față de .vorbele şefului lor.

—- Şi acum, strigă iarăşi Cadoudal, începeți focul 1 ta cu morții, restul să fie făcuți prizonieri. Şuanii se adunară, încercuiră grămada de morți şi cei iva în viață, mai mult sau mai puțin răniți, care se răceau şi se frămîntau printre cadavre. A te preda însemna încă a lupta în asemenea război care şi de-o parte şi de alta prizonierii erau împuşcați : o parte fiindcă şuanii şi vendeenii erau socotiți ca nişte ari, de cealaltă parte, pentru că nu ştiau ce să facă cu ei. Republicanii îşi aruncară departe de ei puştile, ca să le predea.

Cînd şuanii s-au apropiat de ei, i-au găsit pe toți cu rtuşierele goale. Trăseseră şi cel din urmă cartuş. Cadoudal se îndreptă spre Roîand. Cît timp a durat lupta aceea pe viață şi pe moarte, firul stătuse pe locul în care se aşezase şi, cu ochii a-tiți asupra încăierării, cu părul ud de sudoare, cu piep-gîfîind, aşteptase.

Apoi, cînd văzu că norocul se întoarce, îşi lăsă capul să-i dă în mîini şi rămase cu fruntea aplecată spre pămînt. Cadoudal ajunse lîngă el fără ca Roland să fi părut auzit tropotul paşilor lui. îl atinse pe umăr. Tînărul ică încetişor capul, fără a încerca să-şi ascundă două rimi ce i se rostogoleau pe obraji.

— Generale ! Faceți cu mine ce credeți de cuviință, sînt prizonier.

— Un ambasador al primului consul nu poate fi fă-t prizonier, răspunse Cadoudal rîzînd, dar e rugat -mi facă un serviciu.

— Ordonați, generale !

— N-am ambulanță pentru răniți, n-am nici temnițe ntru prizonieri. Luați-vă sarcina de-a duce soldații ub'icani la Vannes, atît prizonierii cît şi răniții.

— Cum, generale ? întrebă Roland.

— Vi-i dau dumneavoastră, sau, mai curînd, vi-i ui 'dințez. îmi pare rău că v-a murit calul. îmi pare o că şi al meu a fost ucis, dar îl aveți pe cel al lui 'Mngă-de-Aur. Primiți-1.

Tînărul făcu o mişcare.

— B'ne înțeles, pînă cînd vei face rost de altul, tllgă Cadoudal înclinîndu-se.

— A murit, răspunse o voce.

Inimă-de-Rege, cu cei patru oameni ai lui, uzi leoarcă de sudoare şi mînjiți de noroi, tocmai sosiseră, dar prea tîrziu ca să mai ia parte la luptă.

Roland mai preumblă o ultimă privire asupra cîmpu-lui de luptă, scoase un suspin şi, rostind un rămas bun lui Cadoudal, o porni în galop de-a dreptul peste cîmpuri, ea să aştepte pe drumul spre Vannes căruța cu răniți si prizonieri pe care primise sarcina s-o însoțească pînă la generalul Hatry.

Cadoudal dăruise cîte-un scud de şase livre fiecărui om. ■■' .)

Roland nu se putu împiedica de a gîndi că şeful regalist făcea pe mărinimosul din banii Directoratului îndrumați spre apus de Morgan şi confrații săi.

Roland înțelese că trebuia să fie, cel puțin prin simpatie, la înălțimea celuia cu care avea de-a face.

— Am să vă mai văd, generale ? întrebă el sculîndu-se.

— Mă îndoiesc, domnule. Operațiile mele strategice mă cheamă pe coastă, la Port-Louis, îndatoririle dumneavoastră vă cheamă la palatul Luxembourg.

■— Ce să-i spun primului consul, generale ?

— Ceea ce-ați văzut, domnule. El va cumpăni între diplomația abatelui Bernier şi cea a lui George Cadoudal.

—■ După cele ce am văzut, domnule, mă îndoiesc că veți avea vreo dată nevoie de mine, adăugă Roland, dar, în orice caz, să nu uitați că aveți un prieten pe lîngă primul consul.

Şi-i întinse mina lui Cadoudal.

Şeful regalist i-o luă cu aceeaşi lealitate şi cu aceeaşi dăruire cu care o făcuse şi înaintea luptei.

— Adio, domnule de Montrevel, îi spuse el. N-am nevoie să vă mai sfătuiesc, nu-i aşa, să-1 justificați pe generalul Hatry O asemenea înfrîngere e la fel de glorioasă ca şi o victorie.

în timpul acesta, calul lui Creangă-de-Aur fu adus colonelului republican. El se aruncă în şa.

— Ştiți ce, adăugă Cadoudal, trecînd pe la Roche-Bernard, informați-vă puțin ce s-a întîmplat cu cetățeanul Thomas Milliere ?

PROPUNERE DE CĂSĂTORIE

Sosind la Paris, Roland se duse mai întîi de toate la primul consul. ii aducea două veşti : cea a pacificării Vehdeei, dar şi cea a răzvrătirii Bretaniei, mai înfocată ca niciodată.

Bonaparte îl cunoştea pe Roland. Tripla povestire n asasinării lui Thomas Milliere, a judecății episcopului Âudrein,

precum şi a luptei de la Grandchamp îl impresiona aşadar adînc. De altfel, din povestirea tînărului se desprindea un soi de disperare sumbră în privința căreia nu te-ai fi putut înşela.

Roland era disperat că pierduse iarăşi un nou prilej de a-şi găsi moartea.

Apoi, i se părea că o putere necunoscută veghea nsupra lui, ferindu-1 de nişte primejdii în care alții îşi pierdeau viață. Acolo unde *sir* John găsise doisprezece judecători care-1 condamnaseră la moarte, el dăduse cloar peste o fantomă, ce-i drept invulnerabilă, dar Inofensivă.

Se învinui cu amărăciune că dorise şi umblase după o luptă în doi cu Georges Cadoudal, luptă pe care adversarul său o prevăzuse, în loc să se fi aruncat în încăierarea ■eneralâ, în care cel puțin ar fi putut ucide sau ar fi

lu;,l ucis.

Primul consul îl privea cu îngrijorare în vreme ce el orbea. în adîncul sufletului său, Bonaporte descoperea nceeaşi dorință stăruitoare de moarte pe care o crezuse » nuli cată, datorită contactului cu locurile natale şi îmbră-(i.u ilor cu care 1-a primit familia.

Se învinui, ca să-1 dezvinovățească şi să-1 ridice lăvi pe generalul Hatry, dar, drept şi nepărtinitor, i > un adevărat soldat, i-a recunoscut lui Cadoudal curajul **ţl** Kcncrozitatea, ceea ce i se cuvenea de altfel generalului Hj'.alist.

Bonaparte îl ascultă cu seriozitate, aproape cu tristețe. I'< < ii era de înflăcărat pentru războaiele cu străinii, inillind în juru-i o strălucire glorioasă, pe atît îi era de

"7iy

silă de războiul acela intern în care țara îşi varsă propriu-i sînge, îşi sfîşie propriile-i măruntaie.

Tocmai în acest caz, se părea că negocierile trebuiau să se substituie războiului.

Dar cum să negociezi cu un om de felul lui Cadoudal ?

Bonaparte ştia prea bine de cît farmec personal dispunea atunci cînd îşi punea în minte să-1 folosească. Luă hotărîrea să-1 înîlnească pe Cadoudal şi, fără să-i spună ceva lui Roland, se bizuia totuşi pe el în reuşita întrevederii, cînd îi va veni ceasul.

între timp, voia să ştie dacă Brune, în ale cărui talente militare avea mare încredere, va fi mai norocos decît predecesorii săi.

îl lăsă pe Roland să plece, după ce-1 vesti că i-a venit mama şi că urma să se instaleze în căsuța din strada Victoriei.

Roland sări într-o trăsură şi ceru să fie dus acolo, unde o găsi pe doamna de Montrevel, fericită şi mîndră atît cît poate fi o femeie şi o mamă.

în ajun Edouard fusese dat la liceul militar La Fleche.

Doamna de Montrevel se pregătea să părăsească Parisul ca să se întoarcă lîngă Amelie, a cărei sănătate continua s-o neliniştească.

Cît despre ***Sir*** John, nu numai că era în afară de primejdie, dar aproape se şi vindecase. Se afla la Paris, venise să-i facă o vizită doamnei de Montrevel, şi, negă-_sind-o acasă, întrucît tocmai îl ducea pe Edouard la liceul La Fleche, îi lăsase o carte de vizită.

Pe cartea de vizită era şi adresa. ***Sir*** John trăsese la hotelul Mirabeau, pe strada Richelieu.

Era ceasul unsprezece de dimineață: ora cînd ***sir*** John îşi lua dejunul. Roland avea toate şansele să-1 întîlnească la asemenea oră. Se urcă iarăşi în trăsură şi porunci vizitiului să-1 ducă la hotelul Mirabeau.

îl găsi într-adevăr pe ***sir*** John în fața unei mese servite după obiceiul englezesc, lucru rar pe vremea aceea, bînd ceşti mari de ceai şi mîncînd cotlete în sînge.

Zărindu-1 pe Roland, ***sir*** John scoase un strigăt de bucurie, se sculă şi-i alergă înainte.

Roland era pătruns de un sentiment profund de afecțiune pentru firea excepțională a englezului la care calitățile sufleteşti păreau că-şi făcuseră o datorie din a se ascunde sub nişte ciudățenii naționale.

■Sir John era palid şi slăbit, dar, altcum, se simțea minunat.

Rana se cicatrizase cu desăvîrşire şi, în afară de o greutate, ce descreştea pe zi ce trece şi care curînd avea să dispară de tot, era gata să-şi recapete sănătatea de altădată.

Şi el, la rîndul său, îi făcu lui Roland nişte manifestări de dragoste la care nici pe departe nu te-ai fi aşteptat de ia asemenea om taciturn, şi pretinse că bucuria ce-1 copleşise văzîndu-1, ii redase părticica aceea de sănătate care-i iipsea.

Mai întîi îl pofti pe Roland să-i țină tovărăşie la masă, făgăduindu-i să-i servească feluri de mîncare franțuzeşti.

Roland primi, dar, ca toți soldații care trecuseră prin războaiele grele din timpul Revoluției, cînd de multe ori lipsea pînă şi pîinea, nu era mofturos la mîncare şi se obişnuise cu tot soiul de bucate, mîncînd din toate, prevă-zînd zile în care n-avea să găsească nimic de mîncare.

Atenția lui ***sir*** John, de a-i servi un ospăț franțuzesc, fu aşadar o atenție aproape neluată în seamă.

Dar gîndurile ce-1 frămîntau pe ***sir*** John nu trecură neobservate de Roland.

Se vedea limpede că prietenul său avea o taină pe buze şi că se codea s-o dezvăluie.

Roland socoti că trebuie să-1 ajute.

De aceea cînd masa fu pe sfîrşite, Roland, sprijinin-du-şi coatele pe masă şi bărbia în mîini, îl întrebă cu **acea** sinceritate care la el ajungea uneori aproape pînă la brutalitate.

— Haide, dragă ***sir*** John, nu cumva ai ceva de spus **pi** letenului domniei-tale Roland, şi nu îndrăzneşti să des**cinzi** gura ?

Sir John tresări şi, din palid cum era, se făcu roşu CA fOCUl.

— Ei, drăcie ! urmă Roland, se vede că îți vine gro-ir/iv de greu. Dar, dac-ar fi să-mi ceri o sumedenie de lucruri, ***sir*** John, prea puține sînt cele pe care ştiu c-aş MV, .ı dreptul să ți le refuz. Hai, dă-i drumul, te ascult.

Şi Roland închise ochii, ca pentru a-şi concentra Ion a atenția asupra celor ce-avea să-i spună ***sir*** John.

fi

într-adevăr, din punctul de vedere al lordului Tanlay, era fără îndoială ceva destul de greu de spus, căci, după. vreo zece secunde, văzînd că ***sir*** John rămăsese mut, Roland deschise ochii din nou.

Sir John se făcuse iarăşi palid. Numai că se făcuse mai palid decît era înainte de-a roşi.

Roland îi întinse mîna.

— A ! exclamă el, văd că ai a te plînge de felul cum ai fost tratat la Negrele-Fîntîni.

—- Tocmai, dragă prietene, mai ales că o dată cu intrarea mea în castelul acela se statorniceşte fericirea sau nenorocirea vieții mele.

Roland se uită țintă la *sir* John.

— Ei ! fir-ar să fie ! izbucni el, fi-voi eu oare atît de fericit ?...

Dar se opri, înțelegînd că din obişnuitul punct de vedere al bunei creşteri era gata să săvîrşească păcatul necuviinței.

— O ! făcu *sir* John, isprăveşte ce-ai început să spui, dragul meu Roland.

— Chiar doreşti ?

—- Te rog din tot sufletul.

— Şi dacă mă înşel ? Dacă spun o prostie ?

, •— Dragul meu, dragul meu, hai, termină.

— Atunci, fie ! mă întrebam, milord, fi-voi eu oare atît de fericit să aflu că Domnia-Ta i-a făcut surorii mele cinstea de a te îndrăgosti de ea ?

Sir John scoase un strigăt de bucurie şi, cu o mişcare foarte repede de care nimeni nu l-ar fi crezut în stare pe un om flegmatic ca el, se aruncă în brațele lui Roland.

— Sora dumitale e un înger, Roland, izbucni el, şi mi-e dragă din tot sufletul !

— Milord, eşti un om într-adevăr liber ?

— Cu desăvîrşire. De doisprezece ani, aşa cum ți-am mai spus, sînt stăpîn deplin pe averea mea, care se urcă la un venit de douăzeci şi cinci de mii de lire sterline pe an. , ' _' -

— E mult prea mult,' scumpe' lord, pentru o fată care nu-ți poate aduce ca zestre decît vreo cincizeci de mii de franci; #.

— O ! exclamă englezul cu accentul tipic al națiunii sale pe care-1 regăsea uneori cînd era prada unor emoții adînei, de trebuie să mă lepăd de avere, am să mă lepăd.

—Nu ! făcu Roland rîzînd, e inutil. Eşti bogat, e o adevărată nenorocire, dar ce-i de făcut?... Nu, nu asta-i problema ! O iubeşti pe sora mea ?

—Oh, o ador.

—Dar ea, urmă Roland, sora mea te iubeşte ea ?

— Dumneata mă înțelegi doar, răspunse *sir* John. că n-am întrebat-o. înainte de orice, dragul meu Roland, trebuia să vorbesc cu dumneata şi, dacă aşa ceva ți-ar fi pe plac, să te rog să-mi pledezi cauza pe lîngă doamna de Montrevel, mama dumitale. Apoi, o dată căpătate încuviințările amîndurora, abia atunci să-mi declar sentimentele sau, mai curînd, să mi le declari dumneata, dragă Roland, fiindcă eu n-aş putea cuteza pentru nimic în lume.

— Atunci, eu sînt cel ce primesc prima dumitale destăinuire ?

— Doar îmi eşti cel mai bun prieten, aşa se şi cuvine.

— Ei bine ! scumpe *sir* John, în ceea ce mă priveşte, fireşte, ai cîştigat procesul !

•— Mai rămîne mama dumitale şi apoi şi sora.

— E tot una. înțelegi, mama ii va lăsa Ameiiei libertatea deplină de a alege, şi nu mai am nevoie să-ți spun că dacă alesul ei vei fi dumneata, ea va fi cît se poate de l'<•licită. A mai rămas însă cineva pe care l-ai uitat.

— Cine-i acela ? întrebă ***sir*** John, ca omul care a (•întărit vreme îndelungată în minte şansele şi neşansele planului său, ca unul ce crede că le-a trecut pe toate in revistă şi căruia i se înfățişează un obstacol nou la care nu se-aştepta.

— Primul consul, spuse Roland.

— God ! lasă să-i scape englezul, înghițind jumătate din blestemul național.

— Chiar înainte de a pleca în Vendeea, urmă Roland, nu a vorbit de căsătoria surorii mele, spunîndu-mi că asta ı ı ı ne mai priveşte pe noi, nici pe mama, nici pe mine, < ı numai pe el.

■— Atunci ! exclamă *sir* John, sînt pierdut.

— De ce ?

' Probabil aluzie la „God damn it (fir-ar al draculuiy engl. j

— Primului consul nu-i sînt dragi englezii.

—■ Spune mai curînd că englezilor nu le e drag primul consul.

— Dar cine a vorbit cu primul consul despre dorința -mea ?

— Eu.

— Şi-i vei vorbi de năzuința mea ca de un lucru ce-ți este dumitale pe plac ?

— Am să fac din dumneata porumbelul păcii între cele două națiuni, spuse Roland, ridicîndu-se.

— Vai ! cum să-ți mulțumesc, exclamă ***sir*** John, prinzîndu-1 pe tînăr de mînă.

Apoi, cu părere de rău :

— Pleci ?

:— Dragul meu prieten, am o permisie de cîteva ceasuri. Un ceas l-am dăruit mamei, două dumitale, mai datorez unul prietenului dumitale Edouard... Mă duc să-1 îmbrățişez şi să vorbesc cu profesorii lui să-1 lase şă se bată cu colegii cît pofteşte ; pe urmă mă întorc la palatul Luxembourg.

— Ei, atunci să-i spui complimente din partea mea, şi să-i mai spui că i-am comandat o pereche de pistoale ca să nu mai aibă nevoie, cînd va fi atacat de tîlhari, să se slujească de pistoalele conductorului.

Roland se uită la ***sir*** John.

■— Ce mai e şi cu asta ? întrebă el.

— Cum ? Nu ştii ?

■— Nu. Ce să ştiu ?

— Un lucru câre era s-o ucidă de spaimă pe biata noastră Amélie !

•— Ce lucru ?

— Atacul diligentei.

— Care diligentă" ?

«— Cea în care era mama dumitale. ~—

Diligenta în care era mama mea ? r-

Da.

r— Diligenta în care era mama a fost oprită ?

— Ai văzut-o pe doamna de Montrevel şi nu ți-a spus nimic ?

•— Cel puțin nu mi-a spus nici un cuvînt despre aşa ceva.

— Atunci, află că dragul meu Edouard a fost un u. Cum nimeni n-a încercat să se apere, el s-a apărat.

luat pistoalele conductorului şi-a tras.

— Viteaz băiat ! strigă Roland.

— Da, însă, din nenorocire sau din fericire, conducă-ul avusese grijă să le scoată plumbii : Edouard a fost ngîiat de domnii confrați ai lui Iehu ca fiind viteazul jilor, dar nici n-a ucis şi nici n-a rănit pe nimeni.

— Şi dumneata eşti sigur de toate pe care mi le ii?

— îți repet că sora dumitale era gata să moară de

Bine, făcu Roland.

— Ce vrei să spui ? întrebă ***sir*** John.

-— Da... e-un motiv în plus ca să-1 văd pe Edouard.

— Ce mai pui la cale ?

— Un plan.

— Mi-1 spui şi mie ?

— Pe cuvîntul meu că nu. Planurile mele nu sfîrşesc C pentru dumneata.

—- ToUişi, Roland, înțelegi, dacă e de luat o revanşă ?

— Atunci am s-o iau eu pentru amîndoi. Dumneata ı îndrăgostit, scumpe lord Tanlay, trăieşte pentru dra-l< M dumitale.

— Dar îmi făgăduieşti totuşi sprijinul ?

— Ne-am înțeles. Am cea mai mare dorință să te •se fratele meu.

t" Te-ai săturat să mă numeş'i prieten ?

— Zău că da. E prea puțin !

— îți mulțumesc.

Şi amîndoi îşi strînseră mîinile şi se despărțiră. După un sfert de oră Roland se afla la liceul militar, l' leche, aşezat pe locul pe care se află astăzi liceul ovic-cel-Mare, adică spre capătul de sus al străzii i .lacques, în spatele Sorbonei. I >. la primul cuvînt pe care i-1 spuse directorului, ml văzu că frățiorul său îi fusese recomandat în chip tblt.

lin i i ui fu chemat.

Kilouard se aruncă în brațele fratelui său mai mare >i>ı. .I.■ adorația pe care o avea față de el.

După primele îmbrățişări. Roland aduse vorba despre oprirea diligentei.

Dacă doamna de Montrevel nu-i spusese nimic, dacă lordul Tanlay fusese zgîrcit în privința amănuntelor, lucrul nu se petrecu nicidecum la fel cu Edouard.

Oprirea diligentei însemna Iliada lui.

li povesti lui Roland lucrurile în cele mai mici amănunte, îi vorbi despre înțelegerea lui Jerome cu bandiții, despre pistoalele care erau încărcate numai cu praf de puşcă, despre cum leşinase maică-sa. îi mai povesti despre ajutoarele date în timpul leşinului tocmai, de aceia care îl pricinuise, despre faptul că numele său de botez era ştiut de agresori, în sfîrşit, despre masca ce căzuse o clipă de pe fața celui care sărise în ajutorul doamnei de Montrevel, ceea ce însemna că doamna de Montrevel trebuie să-i fi văzut fața celui care-i sărise în ajutor.

Roland se opri mai ales asupra ultimului amănunt.

Pe urma veni relatarea audienței la primul consul • povestită 'de băiat, cum Bonaparte îl îmbrățişase, îl alintase, îl răsfățase şi, în sfîrşit îl recomandase directorului liceului militar.

Roland află de la copil tot ceea ce voise să ştie şi, cum din strada Saint-Jacques pînă la palatul Luxembourg nu-s decît cinci minute, după cinci minute se afla la Luxembourg.

XXXVI SCULPTURA ŞI PICTURA

Cînd Roland ajunse la Luxembourg, pendula palatu lui arăta ora unu după-amiază.

Primul consul lucra cu Bourrienne.

Dacă" n-am scrie decît un simplu roman ne-am grăbi s-ajungem la deznodămînt şi, ca s-ajungem mai repede, am trece peste unele amănunte de care, se spune cu certitudine, marile figuri istorice se pot lipsi.

Nu sîntem deloc de-asemenea părere

Din ziua în care am pus mîna pe condei — şi în curînd Se împlinesc treizeci de ani — fie că gîndurile noastre s-au însuflețit într-o dramă, fie că s-au desfăşurat într-un roman, scopul nostru a fost îndoit : să instruim si să des-falăm.

Şi în primul rînd spunem să instruim, fiindcă desfăta-i'ci la noi nu-i decît o mască a instruirii. Reuşit-am oare ? Aşa credem.

în curînd vom fi parcurs cu povestirile noastre, în Di scare epocă s-ar petrece, o imensă perioadă de timp : Intre *Contesa de Salisbury* şi *Contele de Monte-Cristo* Itau închise cinci secole şi jumătate.

Ei bine, despre aceste cinci secole şi jumătate avem pretenția" să spunem că Franța a învățat de la noi atît de multă istorie cît nu putea-învăța de la nici'un istoric tle profesie.

Ba, mai mult : deşi părerile noastre sînt bine cunos-ule, deşi le-am declarat sus şi tare, atît sub Bourbonii Im ramura primului născut, cît şi sub Bourbonii din |mura mezină, atît sub republică cît şi sub guvernămîn-ul actual, nu credem că acele păreri ale noastre să se fi uanifestat intempestiv nici în piesele de teatru şi nici t) romane.

îl admirăm pe marchizul de Posa în *Don Carlos* de || liiller, dar în locul lui Schiller, n-'am fi anticipat asupra i>n iIului timpului pînă într-atît, încît să aşezăm uh filo-ʍi din secolul al XVIII-lea în mijlocul eroilor din seco-■I al XVI-lea, sau un enciclopedist la curtea lui Filip • i [Mea.

Astfel, întocmai cum am fost monarhişti sub monar-- vorbind din punct de vedere literar — republicani ib republică, astăzi sîntem reconstructori sub consulat.

Asemenea lucru nu ne împiedică gîndirea să plutească i mupra oamenilor şi deasupra epocii, şi să-i atribuim li ı nuia partea de bine ca şi partea de rău ce i se cuvine.

•)ri, nimeni n-are dreptul să-şi asume singur asemenea n! IU afară de Dumnezeu. Regii aceia din Egipt care, în lllpu cînd erau încredințați necunoscutului, erau jude-Mțl pe pragul mormîntului, nu erau judecați de un singur i|U, n de poporul întreg.

De aceea a rămas Zicala':' „Judecata poporului e judelui Dumnezeu". ■ f

Istoric, romancier, poet sau autor dramatic, nu sîntem nimic altceva decît unul dintre preşedinții de jurii care, imparțial, rezumă dezbaterile şi-i lasă pe juranți să-şi rostească sentința.

Cartea reprezintă rezumatul.

Cititorii alcătuiesc juriul.

De aceea, avînd de zugrăvit una dintre cele mai gigantice figuri, nu numai a timpului modern ci a tuturor timpurilor, trebuind s-o zugrăvim în epoca sa de tranziție, adică în momentul în care Bonaparte devine Napoleon, în care generalul se face împărat, de aceea, spuneam, de teama de a fi nedrepți, lăsăm la o parte aprecienle şi le înlocuim cu fapte.

Nu sîntem de părerea celor care spun, ca Voltaire : „Nu poți să fii erou pentru valetul ce te slujeşte".

Aşa ceva e cu putință numai cînd valetul ce te slujeşte este miop sau invidios, două infirmități care se aseamănă mai mult decît s-ar putea crede.

Nu susținem că eroul poate deveni om blajin şi că omul blajin nu e mai puțin erou dacă este om blajin.

Ce este un erou în fața publicului ?

Un om al cărui geniu, pentru moment, îi biruie simțirea.

Ce este un erou în intimitate ?

Un om a cărui simțire, pentru moment, îi biruie geniul. Istoricii să judece geniul. Poporul să judece simțirea. Cine 1-a judecat pe Carol cel Mare ? Istoricii. Cine 1-a judecat pe Henric al IV-lea ? Poporul. < Care, după părerile dumneavoastră, e mai bine judecat ?

Ei bine, pentru ca judecata să fie dreaptă, pentru ca instanța de apel, care nu-i altceva decît posteritatea, să confirme sentința contemporanilor, nu trebuie pusă în lumină numai o singură parte a figurii pe care o avem de zugrăvit. Trebuie să i se facă ocolul de jur-împrejur şi, acolo unde soarele nu poate ajunge, s-o luminăm cu făclia sau chiar cu o simplă luminare.

Să ne întoarcem la Bonaparte.

Am spus că lucra cu Bourrienne.

Cum îşi împărțea timpul primul consul la Luxem*: bourg ?

Se scula la ceasurile şapte de dimineață, chema numai-decît pe unul din secretari — Bourrienne de preferință — lucra cu el pînă la ceasurile zece. La zece **i se** spunea că micul d.ejun e gata. Josephine, Hortense **şi** Eugene aşteptau .sau se aşezau la masă în familie, adică împreună cu aghio-tanții de serviciu **şi** cu Bourrienne. După micul dejun se purtau discuții cu comesenii **şi** cu invitații, dacă erau. "ÎJn ceas era închinat unor asemenea discuții la care veneau să ia parte, de obicei, Lucien **şi** Joseph, **cei doi** frați **ai** primului consul, Regnault de Saint-Jean-**d**'Angely, Boulay (de la Meurthe), Monge, Berthollet, Laplace **şi** Arnault. Spre prînz sosea Cambacerâs.

în general, Bonaparte îi destina colegului său o jumătate de ceas : pe urmă, aşa deodată, fără nici **o** legătură, se ridica zicînd :

— La revedere Josephine ! La revedere Hortense !... Bourrienne, hai să lucrăm.

După ce rostea vorbele de mai sus — care **se** repetau aproape cu regularitate şi în aceiaşi termeni în fiecare zi, la aceeaşi oră — Bonaparte ieşea din salon **şi** intra în cabinetul său.

Acolo nu era adoptată nici **o** metodă de lucru. Totul **era** în funcție de capriciu sau de urgență : sau Bonaparte dicta, sau Bourrienne citea ceva ; după care, primul consul pleca la consiliu.

în primele luni ca să se ducă acolo, era silit să străbată curtea micului Luxembourg, ceea **ce, pe timp** de **Htoaie,** îl scota din fire. Dar, către sfîrşitul **lui** decembrie, hotărîse să acopere curtea. Aşa că, începînd de **la** data Iceea, se întorcea aproape totdeauna în cabinetul său **CÎntmd.**

Bonaparte cînta cam tot atît de fals ca şi Ludovic al V-lea.

De îndată ce **se** afla iarăşi în birou, cerceta lucrurile **B** care le ceruse, semna cîteva scrisori, se lungea **pe** fotoliul său **şi** tot stînd **de** vorbă, scrijelea **cu** cuțitul unul pin brațele fotolului. De nu avea chef **de** vorbă, recitea **lorisorile** din ajun sau broşurile din **ziua** respectivă, **ftxînd** în pauze, **cu** o înfățişare naivă **şi** sănătoasă de topii mare. Apoi, deodată, **de** parcă **s-ar fi** .deşteptat 4hnlr-un vis, se scula în picioare zicînd ;

— Scrie Bourrienne.

m

Şi atunci indica planul unui monument ce trebuia înălțat, sau dicta vreunul din proiectele acelea imense care au uimit sau, mai bine spus, care au înspăimântat uneori lumea.

La orele cinci se lua cina. După cină. primul consul urca la Josephine. unde primea de obicei vizitele miniştrilor şi mai cu seamă pe cea a domnului de Talleyrand, ministrul afacerilor externe.

La miezul nopții, uneori chiar mai devreme, dar niciodată mai tîrziu, dădea semnalul de retragere, zicînd brusc :

— Hai să ne culcăm.

A doua zi la ceasurile şapte dimineața, începea aceeaşi viață, tulburată doar de incidente nepievăzute.

După amănuntele ce privesc obiceiurile specifice ge-• niului puternic pe care încercăm să vi-1 arătăm sub cel dintîi aspect al său, mi se pare că trebuie să-i urmeze portretul.

Bonaparte, ca prim consul, a lăsat mai puține monumente ale propriei sale persoane decît Napoleon împăratul. Ori, dat fiind că împăratul din 1812 nu seamănă nici pe departe cu primul consul din 1800, să schițăm cu condeiul nostru, de e cu putință, trăsăturile pe care penelul nu le mai poate traduce, fizionomia pe care nici bronzul şi nici marmura nu le mai poate eterniza.

Cei mai mulți dintre pictorii şi sculptorii cu care se făiea ilustra perioadă artistică a epocii, care a văzut înflorind operele unor maeştri ca Gros, David, Prudihon, Girodet şi Bosio, au încercat să fixeze pentru posteritate trăsăturile omului destinului, din diferitele epoci în care au ieşit la iveală marile proiecte providențiale pentru care fusese hărăzit. Astfel, avem portretele lui Bonaparte ca general şef, ale lui Bonaparte ca prim consul şi-ale lui Napoleon împărat şi, cu toate că pictorii sau sculptorii au prins mai mult sau mai puțin bine tipul figurii sale, se poate spune că nu există nici un portet şi nici un bust pe deplin asemănător nici cu generalul, nici cu primul consul şi nici cu împăratul.

Nici chiar geniilor nu le e dat să izbutească ceea ce a cu neputință. în prima perioadă **a** vieții lui Bonaparte, i se putea picta sau sculpta craniul proeminent, fruntea brăzdată de cuta sublimă **a** gîndirii, figura palidă, prelungă, tenul ca de granit şi obiceiul de-a lua o înfățişare dusă pe gînduri. în a doua, i se putea picta sau sculpta drept, buzele strînse, bărbia modelată cu o perfecțiune rară, în sfîrşit toată figura lui ajunsă să fie ca a lui Augustus de pe monede. Dar nici bustul şi nici portretul nu putea reda ceea ce era peste limitele imitației, adică mobilitatea privirii sale%— privirea, care este pentru om ceea ce fulgerul este pentru Dumnezeu, cu alte cuvinte dovada dumnezeirii sale.

Privirea, la Bonaparte, asculta de voința lui cu o repeziciune de fulger. în aceeaşi clipită îi țîşnea din orbite, aci vie şi pătrunzătoare ca lama unui pumnal scos brutal din teacă, aci

blinda şi delicată ca o rază, sau ca o mîn-gîiere, aci severă ca un interogatoriu, sau teribilă ca o ameninţare.

Bonaparte avea cîte-o privire-pentru fiece fel de gînduri ce-i frămîntau firea.

La Napoleon, privirea, cu excepţia împrejurărilor ilus**tre** din viaţa sa, încetează de a mai fi mobilă, şi devine fixă.'Dar,fixă, privirea e cu atît mai greu de redat. E ca un sfredel ce sapă inima celui pe care-1 priveşte şi care **pare** că vrea să pătrundă pînă-n cel mai tainic gînd.

Ori, şi dalta şi penelul au putut reda asemenea fixitate, **dar** nici una nici cealaltă n-au putat reda viaţa, adică **l**mierea pătrunzătoare şi magnetică a privirii sale.

Sufletele tulbure au privirile învăluite.

Bonaparte, chiar pe vremea cînd era slab, avea mîini fi umuoase. Le arăta cu o oarecare cochetărie. Cînd se îngraşă, mîinile i se făcură superbe : avea de ele o grijă cu totul deosebită şi, discutînd, le privea cu satisfacţie.

Aceeaşi pretenţie o avea şi pentru dinţi. Şi dinţii lui erau într-adevăr frumoşi, dar nici pe departe n-aveau -iplcndoarea mîinilor.

Cînd se plimba fie singur, fie cu cineva, fie că plimbarea avea loc în apartamentele sale sau într-o grădină, totdeauna mergea puţin adus pe spate, ca şi cum capul **I** ar fi fost greu de purtat ; şi, cU mîinele încrucişate la **toate,** făcea deseori o mişcare involuntară din umărul itiepi, **ca** şi cum o înfiorare nervoasă i-ar fi trecut prin **MmAr** şi, în acelaşi timp, gura-i făcea o mişcare de la «lin,; i spre dreapta, ce părea că e îngemănată cu cealaltă, holul acela de mişcări nu era, cu toate cele ce s-au spus

de natură convulsivă ; era un simplu tic mecanic, vădind la el **o** preocupare adîncă, un soi de congestie a spiritului. De aceea, ticul i se arăta mai ales în epocile în care generalul, primul consul sau, mai tîrziu, împăratul urzea proiecte grandioase. După asemenea plimbări, însoţite de îndoita mişcare din umăr şi din gură, se întîm-pla să-şi dicteze notele sale cele mai de seamă. în campanie, în armată, pe cal era neobosit, şi aproape tot efffc de neobosit în viaţa obişnuită, cînd uneori mergea pe jos cinci sau şase ore fără să se oprească şi fără să-şi dea seama.

Cînd se plimba aşa, cu careva din cei apropiaţi lui, îl prindea de braţ pe cel care îl întovărăşea, şi se sprijinea de el.

Aşa subţire şi slab, cum era la vremea-n care-l aducem sub ochii cititorilor noştri, era tare preocupat, să nu se îngraşe în viitor, şi de obicei lui Bourrienne îi făcea asemenea destăinuire ciudată.

— Vezi Bourrienne, cît sînt de sobru şi subţire.. Ei bine, nimeni n-are să-mi scoată din cap că la patruzeci de ani am să fiu un mîncău grozav şi-am să mă îngraş tare. Prevăd c-are să mi se schimbe constituţia şi, totuşi fac destulă mişcare. Dar.ce vrei ? E un presentiment şi nu se poate să nu se întîmple aşa.

Se ştie în ce hal de obezitate ajunsese prizonierul de la Sfînta-Elena.

Nutrea **o** adevărată pasiune pentru băi, care,, fără îndoială, au contribuit destul de mult ca să-i oprească obezitatea. Datorită pasiunii aceleia, baia ajunsese să-i fie o nevoie de neînlăturat. Făcea, cîte una din două în două zile, stătea în baie cîte două ceasuri şi, în timpul acela, cerea să i se citească ziarele şi pamfletele ; cît ţinea lectura, deschidea- în fiecare clipă robinetul de la apa fierbinte, în aşa fel încît ridica temperatura băii la un grad pe care lectorul nu^l mai putea suferi; de astfel, nici nu mai vedea să citească.

Numai atunci îngăduia să i se deschidă uşa.

S-a vorbit de nşie[1] crize de epilepsie pe care* le-ar fi suferit chiar din prima lui expediţie în Italia. Bourrienne a stat unsprezece ani în preajmai lui şi niciodată nu 1-a văzut cuprins de asemenea boală.

Pe de altă parte, neobosit ziua, avea noaptea o nevoie imperioasă de somn, mai cu seamă în perioada în care ne ocupăm de el. Bonaparte, ca general şi prim consul, punea pe alţii să vegheze ,dar el dormea, ba încă bine. Se culca pe la miezul nopţii, uneori chiar mai devreme, aşa cum am mai spus, şi cînd pe la orele şapte, Baurrienne pătrundea în camera lui ca să-1 deştepte, totdeauna îl găsea dormind. De cele mai multe ori se trezea de la prima chemare, dar uneori, încă, dormind, zicea bîlbîind :

— Bourrienne, te rog lasă-mă să mai dorm o clipă. Şi cînd nu era nici o grabă, Bourrienne se întorcea

iarăşi pe la opt. Cînd trebuia, Bourrienne stăruia şi Bonaparte, tot bombănind, pînă la urmă se scula.

Dormea şapte ceasuri din douăzeci şi patru, uneori opt ceasuri, făcînd atunci o siestă scurtă de după-masă.

Din aceste pricini avea de dat dispoziţii speciale pentru timpul nopţii.

— Noaptea, zicea el, să intraţi în general cît m?/ puţin cu putinţă în camera mea. Să nu mă treziţi niciodată dară aveţi a-mi da o veste bună. Vestea bună poate aştepta, dar de e vorba de o veste proastă treziţi-mă numai-decît, căci atunci nu mai e nici o clipă de pierdut ca să poţi face faţă primejdiei.

După ce Bonaparte se scula şi-şi făcea toaleta, totdeauna foarte amănunţit, intra la el feciorul ca să-1 bărbierească şi să-I pieptene. în timpul rasului, un secretar sau unul din aghiotanţi, îi citea ziarele, începînd totdeauna cu ***Monitorul.*** Atenţie reală nu dădea decît jurnalelor engleze şi germane. ,

— Treci, treci mai departe, spunea el la lectura juri i, d clor franceze: ***ştiu ce spun ei, pentru că nu spun i h i l t ceea ce vreau eu.***

După ce termina cu îmbrăcatul, în camera de culcare, I innaparte cobora în cabinetul său de lucru. Am văzut mai sus cu ce se îndeletnicea acolo.

La ceasurile zece i se servea, am spus, micul dejun.

Şeful personalului venea să-1 vestească şi îşi îndeplinea sarcina cu următoarele cuvinte :

— Generalul e servit.

Nici un titlu, după cum se vede, nici măcar cel de pi un consul.

Masa era sobră. In fiecare dimineaţă i se servea lui Bonaparte cu predilecţie, un pui fript în untdelemn cu usturoi, cei care de atunci a căpătat, pe lista de bucate a restaurantelor, numele de pui â ***la Marengo.***

Bonaparte bea puţin, nu bea decît vin de Bordeaux sau de Bourgogne, şi de preferat cel din urmă.

După dejun, ca şi după cină, lua o ceaşcă de cafea neagră ; niciodată între mese.

Cînd i se întîmpla să lucreze pînă la o oră înaintată a nopţii, i se aducea nu cafea, ci ciocolată, şi secretarul care lucra cu el primea şi el o ceaşcă la fel cu a lui Bonaparte.

Majoritatea istoricilor, cronicarilor şi biografilor, după ce-au spus că Bonaparte bea multă cafea, mai adaugă şi că priza tabac fără măsură. E o îndoită eroare.

De la vîrsta de douăzeci şi patru de ani, Bonaparte deprinsese năravul de-a trage tabac pe nas, dar tocmai cît îi trebuia ca să-şi ţină creierul treaz. Priza de obicei nu din buzunarul jiletcii, cum s-a pretins, ci dintr-o tabacheră, pe care o schimba aproape în fiecare zi cu una nouă, avînd, în calitate de colecţionar de tabachere o oarecare asemănare cu Frederic. Dacă, din întîmplare, priza din buzunarul jiletcii, asta se întîmpla numai în zilele de luptă, cînd i-ar fi fost greu să ţină în acelaşi timp,- trecînd prin foc la galop, şi hăţul calului şi taba-chera. In zilele acelea, purta jiletci cu buzunarul drept căptuşit cu piele parfumată şi, cum răscroiala hainei îl îngăduia să-şi vîre degetul mare şi arătătorul în buzunar fără să-şi mai descheie haina, putea în orice împrejurare şi în orice postură ar fi fost, să prizeze după poftă.

Ca general sau prim consul nu purta mănuşi pe mîini, mulţumindu-se să le ţină şi să le boţească în mîna stingă. Ca împărat, făcu un progres : trăgea pe mînă o singură mănuşă şi, cum schimba mănuşile nu numai în fiecare zi, dar chiar de două, trei.ori pe zi, feciorul lui avu ideea să nu-i mai comande decît o singură mănuşă, com-pletînd perechea cu cea ce nu slujea.

Bonaparte avea două pasiuni mari, pe care Napoleon le moşteni : războiul şi monumentele.

Vesel, aproape rîzînd în tabere, devenea visător şi sumbru în repaus. Atunci, ca. să scape de asemenea tristeţe, recurgea la magia artei şi visa monumente gigantice, de soiul acelora din care a pornit multe, dar n-a terminat, decît cîteva. Ştia că monumentele fac parte din viaţa popoarelor ; că ele sînt istoria scrisă cu litere majuscule a acelei vieţi, că multă vreme după ce generaţiile au dispărut de pe suprafaţa pămîntului, jaloane de asemenea soi ale feluritelor evuri rămîn în picioare ; că Roma trăieşte prin ruinele sale, că Grecia vorbeşte prin monumentele sale, că Egiptul cu ale sale apare pe pragul civilizaţiilor ca un spectru splendid şi misterios.

Dar renumele, vîlva şi zvonul îi erau dragi mai presus de orice şi le jinduia înaintea tuturor celorlalte lucruri ; de aici, nevoia lui de război şi setea de glorie.

Adeseori spunea :

— O reputație mare înseamnă vîlvă mare ; cu cît faci mai multă, cu atît se întinde mai departe. JLegile, instituțiile,, monumentele, națiunile, toate se prăbuşesc, dar vîlva rămîne şi-şi prelungeşte răsunetul şi în sufletul altor generații. Babylonul şi Alexandria s-au prăbuşit; Semiramis şi Alexandru au rămas în picioare, mai mari poate datorită ecoului renumelui lor, repetat şi sporit din ev în ev, cum nici nu erau ei în realitate.

Pe urmă, făcînd o legătură între asemenea idei de grandoare şi el însuşi, continua să spună :

— Puterea mea e legată de glorie, şi gloria de bătăliile pe care le-am cîştigat. Cuceririle m-au făcut ceea ce sînt şi numai cuceririle mă pot menține. O formă de puvernămînt nou-născută are nevoie să uimească, să uluiască. In clipa în care nu mai străluceşte, se stinge. Din clipa în care încetează de a se mări, se prăbuşeşte.

Mai multă vreme fusese corsican, răbdînd cu nelinişte ■ ucerirea patriei sale, dar îndată după 13 vendemiar, se făcu francez adevărat şi ajunsese să iubească Franța cu pasiune. Visul său era s-o vadă mare, fericită, puternică, m fruntea națiunilor prin gloria şi arta ei ! E-adevărat ca, făcînd Franța mare, creştea şi el împreună cu ea, şi
i i îşi lega pe veşnicie numele de mărirea ei. Trăind în-ti una numai cu asemenae gînduri, pentru el monumentul prezent se topea şi dispărea în viitor. Pretutindeni unde-1 muia uraganul războiului, înaintea oricărui lucra, înain-
ii a oricărei țări, Franța îi sta prezentă în minte. „Ce vor Klndi atenierii ?" se întreba Alexandru după Isus şi
Arbela *. „Nădăjduiesc că francezii vor fi mulțumiți de mine':, spunea Bonaparte după Rivoli şi după Piramide.

înaintea bătăliei, acest Alexandru modern se gîndea prea puțin la ce va face în caz de succes, dar se gîndea foarte mult, în ipostaza că ar pierde. Mai mult ca oricare altul, era încredințat că un fleac hotărăşte uneori soarta marilor evenimentte. De aceea căuta mai mult să prevadă asemenea evenimente decît să le provoace. Le privea cum se nasc, le vedea cum devin mature. în sfîr-şit .cînd socotea că a sosit momentul, se arăta şi el, punea mîna pe ele, le îmblînzea şi le mîna, aşa cum îşi îmblânzeşte şi îşi mînă un călăreț dibaci calul nărăvaş.

Ajuns repede la mărire în viitoarea revoluțiilor, schimbările politice pe care le pregătise sau le văzuse înfăp-tuindu-se, evenimentele pe care le dominase i-au deşteptat un oarecare dispreț față de oameni, pe care, din fire, nu era nicidecum înclinat să-i stimeze. De aceea, adeseori îi stătea pe buze zicala de mai jos, cu atît mai amară cu cît îi recunoscuse adevărul:

— Sînt două pîrghii cu care poți mişca oamenii din loc : frica şi interesul.

Cu astfel de sentimente, Bonaparte nu putea crede şi nici nu credea cîtuşi de puțin în prietenie.

„De cîte ori, povesteşte Bourrienne, nu mi-a repetat : «Prietenia nu-i decît **o** vorbă ; nu țin la nimeni, nici măcar la frații mei... La Joseph puțin, poate ; şi încă, dacă-1 iubesc, e din obicei şi fiindcă e fratele meu... Duroc, da, el mi-e drag ; dar de ce ? Pentru că-mi place firea lui ! Pentru că e rece, aspru şi sever ; pe urmă, Duroc nu plînge niciodată !... De altfel, de ce să iubesc ? Crezi că am prieteni adevărați ? Atâta timp cît am să fiu ceea ce sînt, voi avea cel puțin în aparență ; dar dacă succesul meu ar înceta, atunci să vezi ! Arborii n-au frunze la vîreme de iarnă !... Vezi dumneata, Bourienne, să lăsăm femeile să se smiorcăiască, e treaba lor, dar eu, nu trebuie să am nici **o** slăbiciune ; trebuie să am mîna puter-

[1] De fapt este vorba despre bătălia de Ia Gaugamela (331 î.e.n.). zdrobitoare înfrîngere a lui Darius al III-Iea, în urma căreia imperiul macedonean al lui Alexandru devine cel mai mare stat sclavagist din lumea antică, (n.t.) nică şi inima tare ; altminteri... să n-ai de-a face cu războaie nici cu guverne.»"

în legăturile sale intime, Bonaparte era ceea ce numim noi la şcoală un farsor, dar farsele lui erau lipsite de răutate şi aproape niciodată grosolane. Proasta-i dispoziție, lesne de ațîțat, trecea ca un nor gonit de vînt, se topea în vorbe, se risipea în propriile-i izbucniri. Totuşi, cînd era vorba de treburile politice, **de** vreo greşeală a vreunui locotenent sau ministru de-al său, îşi da drumul la nişte furii grave de tot. Glumele lui erau atunci amare, totdeauna dure şi uneori umilitoare. Dădea o lovitură de măciucă sub care trebuia, de voie sau de nevoie, să pleci capul. Aşa a fost scena lui cu Jomini, aşa şi aceea cu ducele de Bellune.

Bonaparte avea două soiuri de duşmani ; pe iacobini şi pe regalişti. Pe cei dintîi îi detesta, de cei de-ai doilea **se** temea. Cînd vorbea de iacobini, nu le spunea altfel decît asasinii lui Ludovic al XVI-lea. Cu regaliştii era altceva : ai fi zis că prevedea Restaurarea.

Avea alături de el doi oameni care votaseră moartea regelui : pe Fauche şi pe Cambaceres.

Pe Fouche îl scoase de la ministere şi pe Cambuceres. .u-1 păstra decît din pricina serviciilor pe care le putea aduce eminentul legist. Dar nu se putea stăpîni şi, ade**seori,** luîndu-şi colegul, al doilea consul, de urechi, îi spunea :

— Sărmane Cambaceres, tare-mi pare^rău, dar si-uația ta e limpede : dacă Bourbonii au să se întoarcă reo dată, au să te spînzure !

Intr-o zi, Cambacerees îşi ieşi din fire şi, cu o smu-tură a capului, smulgîndu-şi urechea din cleştele viu are-o prinsese, zise :

— Hai, mai lasă-te de glumele dumitale răutăcioase ! De cîte ori Bonaparte scăpa dintr-o primedie, un
obicei din copilărie, un obicei corsican, ieşea la iveală : "şi făcea repede semnul crucii pe piept, cu degetul cel **are.**

Cînd încerca vreo nemulțumire sau cădea pradă unor nduri neplăcute, atunci fredona : ce melodie ? o meni ie de-a lui, care nu era un cîntec anume, pe care ni-ictiea n-a recunoscut-o vreodată într-atît cînta de fals. Alunei, fredonînd întruna, se aşeza în fața mesei sale

de lucru, legănîndu-se pe fotoliu şi aplecîndu-se pe spate pînă era aproape gata să se răstoarne peste cap, şi mutila, cum am mai spus, brațul fotoliului cu un cuțitaş pe care nu-L folosea la nimic altceva, dat fiind că niciodată nu-şi tăia singur măcar o pană. Secretarul lui avea asemenea sarcină, şi i le tăia cit se poate de bine, avînd interesul ca scrisul acela înspăimîntător al şefului, cunoscut de altfel, să nu fie chiar de tot neciteț.

Se ştie ce impresie-i făcea lui Bonaparte dangătul clopotelor. Era singura muzică pe care o înțelegea şi care îi mergea la inimă. Dacă şedea jos cînd li se auzea răsunetul, cu un semn din mină cerea să se facă tăcere şi se apleca înspre partea de unde venea sunetul. Dacă se întîmpla să le audă în timp ce se plimba, se oprea, înclina capul şi asculta. Cît timp clopotele băteau, rămînea nemişcat. Cînd sunetul se stingea în spațiu, îşi relua lucrul, răspunzîndu-le celor ce-1 rugau să le explice a-semenea simpatie ciudată pentru glasul bronzului :

— Mi-aduce aminte de primii ani pe care i-am petrecut la Brienne. Pe vremea aceea eram fericit ! ^

în-epoca în care am ajuns, preocuparea lui de căpetenie era cumpărarea domeniului Malmaison pe care tocmai o înfăptuiss. în fiecare sîmbătă seara se ducea acolo, la țară, şi-şi petrecea, ca un şcolar în vacanță, ziua de duminică şi adesea chiar şi cea de luni. Acolo, munca era dată uitării pentru plimbare. în timpul plimbărilor supraveghea el* însuşi înfrumusețările pe care le pusese la cale. Uneori, şi mai cu seamă la început, plimbările lui se întindeau pînă dincolo de hotarele proprietății pe care se afla casa. Rapoartele poliției puseră însă curînd ordine în excursiile acelea, care de altfel, după conspirația lui Arena şi povestea cu maşina infernală, fură suprimate cu desăvîrşire. Venitul proprietății Malmaison, socotit de Bonaparte însuşi, presupunînd c-ar fi vînduț fructele şi legumele, putea să se ridice la vreo şase mii de franci.

— Nu e rău, îi spunea lui Bourrienne, dar, adăuga cu un suspin, ar trebui să am o rentă de treizeci de mii de livre pe lingă asta, ca să pot trăi acolo.

Bonaparte îmbina şi oarecare poezie în gustul lui pentru peisajul rural : îi plăcea să vadă pe aleile sumbre ale parcului că se plimbă o femeie înaltă şi mlădioasă. Numai că trebuia să fie îmbrăcată in alb.. Ura rochiile de culoare închisă şi avea oroare de femeile grase. Cît despre femeile însărcinate, simțea pentru ele o atare silă, că foarte rar le-ar fi poftit la seratele sau la serbările sale. De altcum, prea puțin galant din fire, insuflîncî prea mult respect ca să exercite o atracție, politicos la limită cu femeile, arareori se îndura să le spună un lucru plăcut, chiar şi celor mai frumoase. Ba chiar, adeseori tresăreai, uimit de complimentele răutăcioase pe care le făcea celor mai bune prietene ale Josephnei. Cutărei femei îi spusese : „Vai ! ce brațe roşii aveți !" Alteia ; „Vai ! urîtă pieptănătură v-ați mai făcut !" Sau încă alteia : „Aveți o rochie destul de murdară, v-am mai văzut cu ea de vreo douăzeci de ori", iar celelalte : „Ar

trebui să vă schimbaţi croitoreasa, cînd sînteţi îmbrăcată cum nu se poate mai fără gust."

într-o zi îi spuse ducesei de Cbevreuse, o blondă fermecătoare, căreia toată lumea îi admira pieptănătura :

— Vai ! e ciudat cît de roşcată sînteţi !

—■ S-ar putea să fiu, îi răspunse ducesa, numai că e pentru întîia oară că mi-o spune un bărbat.

Lui Bonaparte nu-i plăceau jocurile şi, cînd primea să joace la noroc, juca „douăzeci şi unu". De altfel, avea ceva comun cu Henric al IV-lea — trişa ; dar la sfîrşitul jocului, lăsa toţi banii, aur şi bancnote, pe masă, spunînd :

— Sînteţi nişte neghiobi ! am trişat tot timpul cît am jucat, şi voi n-aţi băgat de seamă. Cei care-au pierdut, să se despăgubească,

m

Dumnezei, ci numi materie însufleţită, Bonaparte se uita la bolta cerească, de o sută de ori mai strălucitoare între Malta şi Alexandria decît e în Europa noastră şi, în clipa cînd se credea că era foarte departe de cele ce se discutau, exclamă, arătînd stelele :

— Puteţi să spuneţi ce poftiţi, dar există un Dumnezeu care a făcut toate astea.

Bonaparte, foarte punctual în plata cheltuielilor sale personale, era infinit mai puţin cînd era vorba de cheltuielile publice. Era încredinţat că, în convenţiile încheiate între miniştri şi furnizori, chiar dacă ministrul care a încheiat convenţia n-a fost tras pe sfoară, statul, în orice caz, fusese furat. De aceea, amina pe cit cu putinţă data plăţii ; iar atunci nu existau şicane şi greutăţi pe care să nu le fi făcut, nici motive false pe care să nu le fi invocat. Era urmărit de o idee fixă, sau de un principiu fără excepţie, că orice furnizor e pungaş.

Intr-o zi îi fu prezentat un om care contractase un angajament scris ce fusese acceptat.

"'•— Cum te numeşti ? îl întrebă Bonaparte cu tonu-i repezit ce-i intrase în obicei.

— Furrant, cetăţene prim consul.

— Frumos nume de furnizor.

— Numele meU, cetăţene, se scrie cu doi rr.

— Abia ai să poţi fura mai bine, domnule, îi răspunse Eonaparte.

Şi-şi întoarse spatele.

Arareori Bonaparte revenea asupra unei hotărîri luate, chiar dacă o recunoscuse nedreaptă. Nimeni nu 1-a auzit spunînd vreodată : „Am greşit. Dimpotrivă, cuvîntul său de predilecţie era : „Totdeauna încep prin a crede răul". Maxima era mai demnă de Timon decît de Au-gustus.

Dar, cu toate acestea, se simţea că Bonaparte avea mai curînd o idee fixă de a părea că dispreţuieşte oamenii, decît că-i dispreţuia într-adevăr. Nu purta ură, nu era răzbunător ; numai că, uneori, credea prea mult în *necesitate,* zeiţa cu colţi de fier. în rest, afară din arenă politică, era sensibil, bun, milos, iubind copiii, dovada cea mai bună a unui suflet blînd şi duios, avînd în viaţa particulară indulgenţă pentru slăbiciunile

Cade obicei, aşadar, Roland îşi strecură capul prin deschizătura uşii, zicînd :

— Generale !

— Intră, îi răspunse primul consul cu o vădită satisfacţie. Intră ! Intră !

Roland intră.

Aşa cum i se spusese, Bonaparte lucra cu ministrul poliţiei.

Problema de care se ocupa primul consul şi care părea că-1 preocupă cu deosebire avea şi pentru Roland o parte de interes.

Era vorba de noi opriri de diligente, operate de confraţii lui Iehu.

Pe masă şedeau întinse trei procese verbale ce constatau oprirea unui poştalion şi a două furgonete poştale.

într-unui din furgoanele poştale se afla şi casierul armatei din Italia, Triber.

Opririle avuseseră loc, prima pe şoseaua principală dintre Meximieux şi Montluel, pe porţiunea de drum care străbate teritoriul comunei Bellignieux ; a doua, la capătul lacului Silans. între Nantua, şi a treia, pe şoseaua principală dintre Sa'mt-Etienne şi Bourg, într-un loc ce se numeşte Carranniéres.

Un fapt deosebit se desprindea dintr-unul din atacurile acelea.

Bonaparte, născut şi crescut în religia catolică, n-avea preferinţă pentru nici o dogmă. Cînd restabili exercitarea cultului, făcu acest pas ca un act politic şi nu ca un act religios. îi plăceau totuşi discuţiile care îmbrăţişau asemenea temă, dar el îşi delimita dinainte rolul în discuţie, zicînd :

— Raţiunea mă sileşte să nu cred multe lucruri, dar impresiile din copilărie şi imboldurile din prima tinereţe mă aruncă în ghearele nesiguranţei.

Totuşi, nici nu voia s-audă vorbindu-se de materialism. Puţin îi păsa de felul dogmei, numai dogma, ori-care-ar fi fost, trebuia să recunoască un Creator. Pe-o frumoasă seară din luna messidor, în timp ce bastimentul pe care se afla aluneca între albastrul mării şi azurul jşrului şi nişte matematicieni susţineau că nu există

omeneşti şi uneori o oarecare naivitate, ca cea a lui Heric al IV-lea care se juca cu copiii lui cu toate că sosise ambasadorul Spaniei.

Dacă am face în paginile de faţă istorie, am mai avea încă multe lucruri de spus despre Bonaparte, fără a mai pune la socoteală — cînd vom fi terminat cu Bonaparte — ceea ce ne-ar mai rămîne de spus despre Napoleon.

Dar noi scrim o simplă cronică în care Bonaparte joacă un rol. Din nefericire, acolo unde se arată Bonaparte, de n-ar fi decît faptul că apare, el devine, chiar fără voia povestitorului, personajul principal.

Să fim iertaţi aşa dar c-am alunecat în digresiuni. Asemenea om, care face singur cît o lume întreagă, ne-a tîrît după sine, fără voia noastră, în viitoarea vîrtejului.

Să ne întoarcem la Roland şi, ca atare, la povestea noastră.

XXXVII

AMBASADORUL

Am văzut că la întoarcere, Roland ceruse să intre la primul consul şi i se răspunsese că primul consul lucrează cu ministrul poliţiei.

Roland era intimul casei. Oricare ar fi fost funcţionarul cu care lucra Bonaparte, la înapoierea sa dintr-o călătorie sau chiar după o simplă cursă, avea obiceiul să întredeschidă uşa de la cabinetul şefului său şi să-şi strecoare capul.

Adeseori primul consul era atît de adîncit în lucru încît nici nu băga de seamă capul care se strecurase.

Atunci Roland rostea un singur cuvînt: „Generale Mea ce însemna în limba lor intimă pe care cei doi foşti colegi de şcoală continuaseră s-o vorbească : „Generale, am sosit. Aveţi nevoie de mine ? Vă aştept ordinele !" I >aeă primul consul n-avea nevoie de Roland, răspundea : „Bine." Dacă, dimpotrivă, avea nevoie de el, îi spunea doar atît : „Intră". .

Atunci Roland intra şi aştepta lîngă o fereastră pînă (fnd generalul îi spunea pentru care pricină 1-a chemat înăuntru.

O sumă de patru mii de franci şi o casetă cu bijuterii fuseseră, din nebăgare de seamă, confundate cu banii ce aparţineau guvernului şi luate şi ele de la călători : călătorii le socoteau pierdute cînd judecătorul de pace din Nantua primi o scrisoare fără semnătură, în care i se indica locul unde fuseseră îngropaţi banii şi bijuteriile, cu rugămintea de a fi remise toate proprietarilor, deoarece confraţii lui Iehu duc război cu guvernul, nu cu particularii.

Pe de altă parte, în afacerea de la Carronniéres, — unde tâlharii fuseseră siliţi să împuşte un cal ca să o-preaScă furgonul poştal, căci, cu toate că îi poruncise să oprească, vizitiul a minat de două ori mai repede — confraţii lui Iehu crezuseră că dateresc o despăgubire şefului poştaş, care primise cinci sute de franci drept plată pentru caiul ucis.

Tocmai atît costase calul, cumpărat cu opt zile mai mai înainte, şi asemenea evaluare dovedea că autorităţile aveau de a face cu oameni ce se pricepeau la cai.

Procesele verbale încheiate de autorităţile locale erau însoţite de declaraţiile călătorilor.

Bonaparte fredona aria aceea necunoscută de care ara yorbit, ceea ce arăta că era furios.

De aceea, dat fiind că o dată cu Roland aştepta să-i yină noi informaţii, îi repetase de trei ori să intre.

—Ei, drăcie ! făcu el, hotărît lucru, departamentul tău a pornit răscoală împotriva mea. Ia priveşte !

Roland aruncă o privire asupra hîrtiilor şi înţelese

— Tocmai, răspunse el, m-am întors să vorbesc despre asta cu dumnevoastră, generale !

— Atunci, hai să vorbim. Dar, mai înainte, cere-i lui Bourrienne atlasul cu departamentele administrative.

Roland ceru atlasul Şi, ghicind ce dorea Bonaparte, il deschise la departamentul Ain.

— Aşa, zise Bonaparte. Arată-mi acum unde s-au petrecut lucrurile.

Roland puse degetul Pe marginea hărţii, spre Lyon.

— Uitaţi-vă, generale, priviţi locul precis al primului atac, aici, în faţa satului Bellignieux.

— Şi-al doilea ?

— S-a petrecut aici, răspunse Roland mutîndu-şi dogelui de partea cealaltă a departamentului", înspre Geneva. Aici e lacul Nantua şi, iată-1 pe celălalt, Silans.

J

-— întocmai, generale. Aşa se explică de ce calul rănit a fost adus la Bourg ,unde a murit în grajdurile hanului „La Frumoasa Alianţă".

— Ai auzit toate amănuntele, domnule ? făcu Bona-parte adresîndu-se ministrului poliţiei.

— Da, cetăţene prim consul, răspunse el.

— Ştii că eu vreau să înceteze tîlhăriile !

— îmi voi da toată silinţa.

— Nu-i vorba să-ţi dai toată silinţa. E vorba să izbuteşti !

Ministrul făcu o plecăciune.

— Numai cu asemenea condiţie, continuă Bonaparte, voi recunoaşte că eşti într-adevăr un om dibaci, aşa cum pretinzi dumneata.

— Vă voi ajuta, cetăţene, zise Roland.

— Nu îndrăzneam să vă cer concursul, răspunse ministrul.

— Da, insă eu vi-i ofer Să nu faceţi nimic pînă ce nu ne vom fi sfătuit împreună.

Ministrul se uită la Bonaparte.

— E bine aşa, spuse Bonaparte. Poţi pleca. Roland are să tre acă pe la minister, la dumneata.

Ministrul salută şi ieşi.

— într-adevăr, urmă primul consul, pentru tine e o chestiune de onoare să-i stârpeşti pe bandiţii aceia, Roland. Mai întîi, lucrurile se petrec în departamentul din care eşti tu, pe urmă, se pare că au ciudă mai ales pe tine şi pe familia ra.

— Da de unde ! exclamă Roland, dimpotrivă ! Şi doar de asta.turbez, că mă cruţă şi pe mine, şi-mi cruţă şi familia !

— Hai s-o luăm de la capăt, Roland, fiecare amănunt îşi are importanţa, lui. începem iarăşi războiul cu beduinii !

— Luaţi aminte la următoarele, generale : mă du» să petrec o noapte în mînăstirea Seillon, fiindcă mi se spune cu certitudine că ies fantome. într-adevăr, îmi apare o fantomă, dar cu desăvîrşire inofensivă : trag asupra ei două focuri de pistol, dar nici măcar nu se întoarce. Mama se află într-o diligentă atacată, şi leşină : unul d'n-tre tîlhari îi dă cele mai delicate îngrijiri, îi freacă tâmplele cu oţet şi-i dă să respire săruri. Fratele meu se apă-

ră atît cît este el în **stare** : tâlharii îl iau **şi** îl îmbrăţişează, **îi** aduc tot soiul de laude pentru curajul său. Puţin **lipseşte să** nu-i dea şi bomboane pentru frumoasa-i purtare. Dimpotrivă, prietenul meu, *sir* John, mă imită. Se duce şi el, unde am fost eu. E judecat ca spion şi înjunghiat cu pum naiul î

— Dar n-a murit cumva din asa ?

— Nu, dimpotrivă, îi merge aşa de bine încît vrea să **se** însoare cu sora mea.

— Ei ! ei ! I-a cerut mîna ?

— în chip oficial.

— Şi tu i-ai răspuns ?

— I-am răspuns că sora mea depinde de două persoane.

— Maică-ta şi cu tine, aşa se şi **cuvine.**

— Nicidecum ; soră-mea însăşi **şi...** dumneavoastră.

— Ea, înţeleg, dar eu ?

— Nu mi-aţi spus, generale, că o vreţi s-o măritaţi ?

Bonaparte se plimbă o clipă cu braţele încrucişate, gîndindu-se. Apoi, deodată, oprindu-se în faţa lui Roland, **d** întrebă :

— Ce-i cu englezul tău ?

— L-aţi văzut, generale.

— Şi-acum al-treilea ?

Roland îşi trase degetul spre centrul hărţii.

— Priviţi aici locul precis. Carronnieres nu-i însemnat deloc pe hartă, din cauză că-i un loc lipsit de importanţă.

— Ce e aceea Carronnieres ? întrebă primul consul.

— Generale, la noi le zice „carronnieres" la nişte cup**loare** de ţiglă şi olane, care sînt ale cetăţeanului Terrier. tată aici locul pe care-ar trebui să-1 ocupe pe hartă,

Şi Koland arătă cu vîrful unui creion, care-şi lăsă urma pe hîrtie, locul exact unde trebuie să fi avut loc "p'moa vehiculului şi atacul.

— Cum aşa? se miră Bonaparte, povestea s-a pe-ecut doar la o jumătate de leghe de Bourg ?

— Nu întreb cum arată la înfăţişare. Toţi englezii leamănă între ei : ochi albaştri, păr roşcovan, pielea albă,, l.dca ieşită-n afară.

— Din pricina lui ***the,*** zise grav Roland.

— Cum, a lui ***the ?***

— Da. Aţi învăţat englezeşte, generale ?

— Adică, am încercat să învăţ.

— Profesorul trebuie să **va fi** spus atunci **că *the* se rosteşte** apăsînd limba **pe** dinţi. Ei bine, **tot** rostind cuvin tul ***the*** şi ca atare tot împingîndu-**şi** dinţii cu limba, c ii**,de/ii** ajung să aibă falca ieşită, aşa cum spuneaţi mai înainte ; **e** una din trăsăturile distinctive ale fizionomiei loi

Honaparte se uită la Roland, ca **să** afle **dacă veşnicul** i i **lemist vorbea** în rîs sau serios. **Koland rămase** calm **şi nepăsător.** E **părerea** ta ?

Da, generale, **şi cred** că din punct **de vedere fizio-l**"i;ie merită **să** stea alături **de altele.** Am **o grămadă de**

păreri ea asta, pe care le dau la iveală pe măsură ce se prezintă ocazia.

— Să ne întoarcem la englezul tău.

— Bucuros, generale.

— Te-am întrebat, ce e ?,

— E un excelent gentleman : foarte viteaz, foarte ştăpînit, foarte nepăsător, foarte nobil, foarte bogat şi, în plus — ceea ce nu va fi probabil o recomandare pentru dumneavoastră — e nepotul lordului Grenville, primul ministru al Majestăţii-Sale Britanice.

— Cum zici ?

— Zic, primul ministru al Majestăţii-Sale Britanice. Bon aparte reîncepu să se plimbe, apoi, întorcîndu-se spre Roland, îl întrebă :

— Pot să-ţi văd englezul ?

— Doar ştiţi, generale, că puteţi orice.

— Unde e ?

— La Paris.

— Du-ie de-1 caută şi adu-mi-1 !

Roland avea obiceiul.să asculte fără să replice. îşi luă pălăria şi se îndreptă spre .uşă.

— Trimite-mi-1 pe Bourrienne, îi mai spuse primul consul, în clipa în care Roland intra în cabinetul secretarului.

La cinci minute după ce Roland dispăruse, apăru Bourrienne.

— Aşează-le acolo, Bourrienne, zise primul consul, şi scrie.

Bourrienne se aşeză, îşi pregăti Lîrtia, înmuie pana în cerneală şi aşteptă.

— Eşti gata ? întrebă Bonaparte aşezîndu-se chiar pe biroul pe care scria Bourrienne, încă unul din obiceiurile sale, care-1 ducea la disperare pe secretar, fiindcă Bonaparte se legăna tot timpul cît dicta şi, cu legănarea lui, zgîlţîia biroul de parc-ar fi fost în mijlocul oceanului pe-o zi de valuri.

— Sînt gata, răspunse Bourrienne, care ajunsese să se deprindă, mai mult sau mai puţin, cu toate extravaganţele primului consul.

— Atunci, scrie. Şi începu să dicteze.

Bonaparte, prim consul al Republicii, către Majestatea-Sa **re**gele Mani Britanii şi-al Irlandei.

Chemat prin voința națiunii franceze să ocup locul de frunte al magistraturii Republicii, cred că se cuvine să aduc direct la cunoștință Majestății Voastre asemenea lucru.

Războiul, care de opt ani de zile pustieşte cele patru părți ale lumii, trebuie oare să dureze veşnic ? Nu-i oare nici un mijloc de a ajunge la o înțelegere ?

Cum pot oare două națiuni ale Europei, cele mai luminate, mai puternice şi mai tari, amîndouă mai mult decît le-o cere siguranța ori neatîrnarea lor, să sacrifice unor idei de grandoare zadarnică sau unor antipatii prost chibzuite, binele comerțului, prosperitatea internă, fericirea familiilor ? Cum de nu simt ele oare că pacea este cea dinții dintre nevoi precum şi cea dintîi dintre victorii ?

Asemenea sentimente nu pot fi străine de sufletul Majestății-Voastre. care guvernează o națiune liberă în scopul unic de a o lace fericită.

Maiestatea-Voastră să nu vadă în propunerea de față decît sincera-mi dorință de a contribui cu eficacitate, pentru a doua oară, la o pacificare generală, printr-un demers prompt, făcut cu toată încrederea şi eliberat de acele forme care, necesare poate pentru a disimula dependența statelor slabe, la statele puternice vădesc doar dorința unilaterală de a se înşela.

Spre nenorocirea tuturor popoarelor, Franța şi Anglia, abuzînd **de** puterile lor, pot încă multă vreme să-şi întîrzie sleirea ; dar, îndrăznesc s-o spun, soarta tuturor națiunilor civilizate este **legată d«** sfîrşitul unui război care pîrjoleşte lumea întreagă."

Bonaparte se opri,

— Cred că e bine aşa, spuse el. Ia cîteşte-mi de la **lud** put, Bourrienne. ...

Bourrienne citi scrisoarea pe care-o isprăvise de ftcrls.

După fiecare paragraf, primul consul încuviința din **cap,** spunînd :

— Mergi mai departe !

Chiar înainte de ultimele cuvinte, luă scrisoarea din **"imule** lui Bourrienne şi o semnă cu o pană nouă.

Era un obicei de-al lui, de a nu se sluji decît o singură dată de aceeaşi pană. Nimic nu-i era mai neplăcut decît o pată de cerneală pe degete.

— E bine, zise el. Lipeşte plicul şi puse adresa : *Lordului Grenville.*

Bourrienne făcu ceea ce i se ordonase, în acelaşi moment se auzi huruitul unei trăsuri care se opri în curtea palatului Luxembourg.

Apoi, după o clipă, uşa se deschise şi Roland apăru.

— Ei ? întrebă Bonaparte.

— Cînd vă spuneam că puteți tot ceea ce voiți, generale.

— L-ai adus pe englezul tău ?

— L-am întîînit la răscrucea Buci şi, ştiind că nu vă place să aşteptați, l-am luat aşa cum era şi l-am silit să se urce în trăsură. Pe cuvîntul meu, o clipă am crezut că voi fi silit să-l **aduc aici cu sentinela din strada Maza-rine ; e în cizme şi redingotă.**

Bourrienne făcu cea ce i se ordonase.

■— Să intre, spuse Bonaparte.

— Intrați, milord, spuse şi Roland, întorcîndu-se.

Lordul Tanlay se arătă în cadrul uşii.

Bonaparte, cu o singură aruncătură de ochi, recunoscu în *sir* **John pe desăvârşitul gentleman.**

Slăbise puțin şi o urmă de paloare îi sporea trăsăturile de o înaltă distincție.

Se înclină şi, ca un autentic englez ce era, aşteptă să fie prezentat.

— Generale, spuse Roland, am cinstea să vi-l **prezint pe** *sir* **John Tanlay, care, pentru a avea onoarea de-a vă vedea era gata să meargă pînă la a treia cataractă şi care, astăzi, ca să vină pînă la Luxembourg, s-a lăsat tare rugat.**

—• Apropiați-vă, milord, apropiați-vă, îl întîmpină Bonaparte. Nu-i nici prima oară că ne vedem şi nici prima oară că-mi exprim dorința de a vă cunoaşte. Aproape că ai fi fost ingratitudine din partea dumneavoastră să nu consimțiți la dorința mea.

— Dacă am şovăit, generale, răspunse *sir* John într-o franceză excelentă, după obiceiul său, e că nu-mi venea a crede că-mi faceți asemenea cinste.

— Şi apoi, foarte firesc, şi dintr-un sentiment patriotic, mă detestați, nu-i aşa ? ca toți compatrioții dumneavoastră, de altfel.

— Trebuie să mărturisesc, generale, răspunse *sir* John zîmbind, că n-au ajuns încă decît pînă la admirație compatrioții mei.

— Şi dumneavoastră împărtăşiți oare prejudecata absurdă de a crede că onoarea patriotică cere să urîm astăzi inamicul care mîine poate să ne fie amic ?

— Franța a fost pentru mine ca şi a doua patrie, generale, şi prietenul meu Roland vă poate spune că năzuiesc la clipa în care, din cele două patrii ale mele, Franța va fi cea căreia îi voi datora cel mai mult.

-— Aşadar, ați vedea fără silă cele două țări ale noastre dîndu-şi mîna pentru fericirea omenirii ?

— Ziua în care aş vedea aşa ceva ar fi pentru mine o **zi fericită.**

— Şi dacă ați putea contribui la obținerea unui asemenea rezultat, v-ați învoi s-o faceți ?

— Mi-aş expune şi viața pentru aşa ceva.

— Roland mi-a spus că vă înrudiți cu lordul Grenville.

— Sînt nepotul său.

■— Sînteți în buni termeni cu el ?

— îi era foarte dragă mama, care e sora lui mai mare.

— Ați moştenit ceva din dragostea-i pe care o purta foamei dumneavoastră ?

— Da, cred însă c-o ține în rezervă pentru ziua cînd mă voi reîntoarce în Anglia.

- V-ați lua sarcina să-i duceți o scrisoare din partea mea ?

— Adresată cui ?

— Regelui George al III-lea.

— Ar fi o mare cinste pentru mine.

- V-ați lua sarcina să-i spuneți prin viu grai unchiului dumneavoastră ceea ce nu se poate scrie într-o scri-loure ?

- Fără să schimb nici un cuvînt. Vorbele generalului Hipiiiiparte aparțin istoriei.

Atunci, spuneți-i... Par, întrerupîndu-se şi întorcîndu-se spre Bourrienne, ti puse :

liuurrienne, caută-mi ultima scrisoare de la împă-lhlul **Rusiei.**

Bourrienne deschise un dosar şi, fără să caute, puse mîna pe o scrisoare pe care cP dădu lui Bonaparte.

Bonaparte aruncă o privire asupra scrisorii şi o prezentă lordului Tanlay.

— Să-i spuneți, conțin.uă el, dintru început şi mai înainte de orice lucru, că ațif citit scrisoarea de față.

Sir John se înclină şi cit# :

„Cetățene prim consul,

Am primit, înarmați şi îmbrăcați din nou fiecare cu **o** uniformă pe măsura trupului m^u, pe cei nouă mii de ruşi făcuți prizonieri în Olanda, pe care *mi i-ați trimis fără preț de răscumpărare, fără schimb, fără nici c» condiție.

E un adevărat cavalerism, şi am pretenția că sînt şi eu cavaler.

Cred că tot ce vă pot ofei^i mai bun, cetățene prim consul, în schimbul acestui dar măreț, e prietenia mea.

O acceptați ?

Ca un acont al prieteniei mele, trimit lordului Witworth, ambasadorul Angliei la Sankt-**Pt**^tersburg, paşaportul pentru întoarcerea sa în patrie.

Pe lîngă asta, dacă voiți să fiți nici n-aş zice secundul meu, dar martor, provoc la duyl personal şi particular pe toti regii care nu se vor declara împotriva Angliei şi nu-i vor închide porturile.

încep cu vecinul meu, r-egele Danemarcei, şi puteți citi în ***Jurnalul Curții*** provocarea pe . care i-o trimit. Mai am oare ceva să vă sț^un ? Nu.

Afară doar, că noi doi iyutem face legea lumii întregi. • Şi apoi, că sînt admiratorul şi sincerul dumneavoastră prieten.

. ' PAUL"

. Lord Tanlay şe întoarce către primul consul.

— Ştiți că împăratul 1 Rusiei e nebun, spuse el.

— Să iie scrisoarea ide față care vă face să credeți milord ? întrebă Bonapart$_{r}$te.

— Nu, însă ea îmi întipăreşte convingerea.

, — De la un nebun a primit Henric al IV-lea de j Lancaster, coroana lui Ludovic al IX-lea cel Sfînt .si stema Angliei poartă îifică florile de crin ale Franței — pînă cînd le voi răzui o cu sabia mea.

Sir John zîmbi. Mîndria lui națională se revolta în fața unei asemenea pretenții a învingătorului de la Piramide.

— Dar, reluă Bonaparte, astăzi nu-i nicidecum vorba de aşa ceva. Fiecare lucru vine la timpul său.

— Da, şopti sir John, sîntem încă prea aproape de Aboukir !

— Ei ! dar eu n-am să vă bat pe mare, răspunse Bonaparte. Mi-ar trebui cincizeci de ani ca să fac din Franța o forță maritimă. Priviți, acolo e locul...

Şi, cu mîna, arătă Orientul.

— Pentru moment, vă repet, e vorba nu de război, ci de pace. Am nevoie de pace ca să înfăptuiesc visul care mă urmăreşte, şi, mai cu seamă, de pacea cu Anglia. Vedeți că joc cu cărțile pe față : sînt destul de tare ca să fiu sincer. In ziua în care un diplomat va spune adevărul, va fi cel mai mare şi primul diplomat din lume, pentru că nimeni nu-1 va crede şi, de aceea, îşi va atinge scopul fără piedică.

— Voi avea aşadar de spus unchiului meu că dumneavoastră vreți pacea ?

. — Spunîndu-i totodată că nu mă tem de război. Ceea ce nu fac cu regele George, după cum vedeți, pot s-o fac cu împăratul Paul, dar Rusia nu se află la gradul de civilizație la care aş vrea-o ca să-mi fac din ea o aliată.

— Un instrument face uneori mai mult decît un aliat.

— Da, însă chiar dumneavoastră aţi spus că împă-iaiul e nebun, şi, în loc să înarmezi nebunii, e mai bine a i dezarmezi. Aşadar, vă spuneam că două naţiuni ca Franţa şi Anglia trebuie să fie doi prieteni de nedespărţit, sau doi duşmani înverşunaţi. Ca prieteni, ele devin 11 i doi poli ai pămintului, echilibrîndu-i mişcarea prin ponderea lor egală.

îşi păzeşte insula şi-i slujeşte de zid de apărare, ce-am să-i mai spun ?

— Bourrienne, desfă o hartă a lumii, ceru Bonaparte. Bourrienne desfăcu harta. Bonaparte se apropie.

— Vedeţi aceste două fluvii ? întrebă el. Şi-i arătă lui ***sir*** John Volga şi Dunărea.

— Iată drumul spre India, adăugă el.

— Am crezut că e vorba de Egipt, generale, zise ***sir*** John.

— O clipă şi eu am crezut ca dumneavoastră sau, mai curînd, am apucat-o pe drumul* acela fiindcă n-avem altul. Ţarul mi-i dsechide pe celălalt. Să nu mă silească guvernul dumneavoastră să-1 iau. Mă urmăriţi ?

— Da, cetăţene, mergeţi înainte.

— Ei bine, dacă Anglia mă sileşte să mă războiesc cu ea, dacă mă voi vedea silit să primesc alianţa cu succesorul Catrinei, iată ce-?.m să fac : îmbarc patruzeci de mii de ruşi pe Volga, îi pun să coboare fluviul pînă la Astrahan, apoi îi trec. peste marea Caspică şi-1 las tă mă aştepte la Asterabad.

Sir John se înclină în semn de profundă atenţie. Bonaparte urmă.

— îmbarc patruzeci de mii de francezi pe Dunăre.

— Mă iertaţi, cetăţene prim consul, dar Dunărea e un fluviu austriac.

— Voi fi cucerit Viena.

Sir John se uită lung la Bonaparte.

■— Voi fi luat Viena, urmă el. Aşadar îmbarc patruzeci de mii de francezi pe Dunăre. La vărsarea ei în mare găsesc vase ruseşti, care-i transportă pînă la Tagan-rog. îi pun să urce pe uscat cursul Donului pînă la Pratisbianskaia, de unde se duc la Ţariţîn. Acolo, coboară la rîndul lor Volga, cu aceleaşi ambarcaţii care i-au dus pe cei patruzeci de mii de ruşi la Asterabad. După cincisprezece zile am optzeci de mii de oameni în Persia occidentală. De la Asterabad, cele două corpuri de armaţii reunite se vor îndrepta către fluviul Indus. Persia, duşmana Angliei, e aliata noastră firească.

Da, însă odată ajuns în Pendjab, veţi fi lipsit de alianţa Persiei, şi o armată de optzeci de mii de oameni nici vorbă să tîrască uşor aprovizionarea după ea.

— Uitaţi un lucru, îl întrerupse Bonaparte, de parcă expediţia era şi făcută, că am lăsat bancheri la Teheran şi Caboul. Ori, amintiţi-vă ce s-a întîmplat acum nouă ani, în războiul lordului Cornwallis împotriva lui Tippo-Saib : generalul şef n-avea merinde, un simplu căpitan... nu-mi mai amintesc numele...

— Căpitanul Malcolm, spuse lordul Tanlay.

— Da, chiar el, exclamă Bonaparte. Ştiţi povestea ? Căpitanul Malcom a cerut ajutorul castei biharilor, acei nomazi din India care acoperă cu cor .urile lor peninsula hindustană, unde fac numai comerţ cu grîne. Ei bine, nomazii aceia sînt credincioşi pînă la ultimul ban faţă de cei ce-i plătesc. Ei au să mă hrănească.

— Va trebui să treceţi peste Indus.

— Aşa-i ! zise Bonaparte. îmi pot desfăşura trupele pe şaizeci de leghe între Dera-Ismael-Kahn şi Attok. Cunosc Indusul ca pe Sena. E un fluviu leneş, care face o leghe pe ceas, a cărui adîncime mijlocie, acolo unde spun, e între douăsprezece şi cincisprezece picioare, şi care are cam la vreo zece vaduri, poate, pe linia mea de operaţiune.

— Aşadar, v-aţi şi fixat linia de operaţie ? întrebă ***sir*** John surîzînd.

— Da, dat fiind că se desfăşoară în faţa unui masiv neîntrerupt de ţinuturi fertile şi bine irigate, dar fiind cfl. mergînd pe ea, ocolesc deserturile nisipoase care despart cursul inferior al fluviului Indus de Radjeputa-nah. **în** sfîrşit, dat fiind că pe această linie s-au făcut le. le invaziile din India, care au avut oarecare succes, de la Mahmud din Ghizni, în anul 1000, pînă la Nadir f.'-.ili, **în** 1739 ; şi cîţi încă, între aceste două epoci, **au** fAt-til acelaşi drum pe care mi-am pus îh minte să-1 fne 1 Să-i trecem în revistă... După Mahmud din Ghizni vine Mahomed Guri, în 1184, cu o sută douăzecsi mii de oameni ; după Mahomed Guri vine Timur-Lenk sau Tlnini-Şchiopul, căruia noi îi spuneam Tamerlan, **cu** ■Mizeri de mii de oameni ; apoi, după Timur-Lenk, vine lliiliur ; după Babur, Humayun ; şi cîţi alţii ! India nu-i iun e a celui ce vrea sau ştie s-o ia ?

11ı aţi, cetăţene prim consul, că toţi cuceritorii pe .....<[[înşirat n-au avut de**-a** face decît cu populaţiile **indigene, pe cită vreme dumneavoastră veţi avea de-a face cu englezii. Avem în India...**

— **Intre douăzeci şi douăzeci şi două de mii de oameni.**

Ca duşmani, trebuie ca una s-o dis-iiui;ă pe cealaltă, devenind astfel axul de sprijin al lumii.

— Şi dacă lordul Grenviile, fără să se îndoiască de iv nul dumneavoastră, v-ar pune la îndoială puterea? i Im fi o cumva de aceeaşi părere cu Colerdge, poetul

hu, şi crede şi el că Oceanul, cu murmuru-i aspru,

' Aluzie la înfrîngerea flotei franceze, în 1798, cînd a fost II Iiiin.-i de amiralul Nelson la Abukir, în Egipt, (n.t.)

— **Şi o sută de mii de soldaţi autohtoni.**

— **M-am gîndit şi la unii şi la ceilalţi. Angliei îi port respect, cît despre India, tot dispreţul pe care-1 merită. Pretutindeni unde dau de infanterie europeană pregătesc o a doua, o a treia şi, dacă trebuie, chiar şi o a patra linie de rezervă, presupunînd că primele trei pot să îngenunche în faţa baionetei engleze. Dar acolo unde nu întîlnesc decît soldaţi autohtoni, pentru mişeii aceia nu-mi trebuiesc decît bice de surugiu. Mai aveţi şi aice întrebări să-mi puneţi, milord ?**

— **Una singură, cetăţene prim consul : doriţi pacea în mod serios ?**

— **Iată scrisoarea prin care o cer regelui dumneavoastră, milord. Şi. ca să fiu cît mai sigur că va fi înmînată Majestăţii Sale Britanice, îl rog pe nepotul lordului Grenville să fie mesagerul meu.**

, —. Se va face potrivit dorinţei dumneavoastră, cetăţene, iar dacă aş fi unchiul şi nu nepotul, aş făgădui mai mult.

■— Cînd puteţi pleca ?

— Peste un ceas.

—- N-aveţi ă-mi comunica nici o dorinţă înainte de plecare ?

r— Nici una. în orice caz, dacă aş avea, îi las prietenului meu Roland depline puteri.

— Daţi-mi mîna, milord, va fi de bun augur, fiindcă reprezentăm ambele naţiuni — dumneavoastră Anglia şi eu Franţa.

***Sir* John primi cinstea pe care i-o făcea Bonaparte, eu măsura jUstă ce vădea în acelaşi timp simpatia sa ■pentru Franţa, dar şi rezervele sale pentru onoarea naţională.**

: Apoi, după ce strînse şi mîna lui Roland.cu o efuzie frăţească, îl mai salută pentru ultima oară pe primul consul şi ieşi.

Bonaparte îl urmări cu privirea şi păru că se gîndeşto o clipă. Apoi, aşa deodată, zise ;

— Roland, nu numai că îmi dau consimţămîntul la căsătoria surorii tale cu lordul Tanlay, dar chiar o doresc. Auzi tu ? O doresc !

Şi apăsă atît de tare pe fiecare din cele două cuvinte încît pentru oricine-1 **cunoştea pe primul consul ele înseninau limpede de tot, „o vreau", nu numai „o doresc".**

Pentru Roland însă asemenea tiranie era blîridă şi de aceea o primi cu o mulţumire plină de recunoştinţă. ,

XXXVIII **CELE DOUA SEMNALE**

Acum să vă spunem ce se petrecea la castelul Negre-lor-Fîntîni, la trei zile după ce se petrecuseră evenimentele de la Paris pe care tocmai vi le-am povestit.

După ce-apucaseră rînd pe rînd drumul Parisului, mai uitu Roland, apoi doamna de Montrevel cu fiul ei şi, în st'îrşit şi *sir* **John —Roland ca să se-ntîlnească cu genera ul său, doamna de Montrevel ca să-1 însoţească pe Idouard la colegiu, iar** *sir* **John ca s-o ceară lui Roland pe sora-sa în căsătorie — Amelie rămăsese singură cu Iharlotte la castelul Negrelor-Fîntîni.**

Spunem *singure,* **fiindcă Michel cu fiul său Jacques nu locuiau chiar la castel, ci stăteau într-o căsuţă mică (Ir lîngă poarta de intrare, drept care, pe lîngă slujba ie grădinar, în sarcina lui Michel mai cădea şi cea de portar.**

Ca urmare, seara — în afară de camera Ameliei ce ■■<■ alia, aşa cum am spus, la etajul întîi, dînd spre grădină, i d<> cea a Charlottei, ce se afla la mansardă, la etajul al treilea — cele trei rînduri de ferestre ale castelului i .aurneau în întuneric.

Doamna de Montrevel luase cu ea pe-a doua cameristă.

Cele două fete erau poate cam prea singure în I i ■ menea corp de clădire alcătuit din douăsprezece camere a trei etaje, mai ales în clipa în care, din zvon public, K semnalau atîtea atacuri la drumul mare. De aceea,

Michel spusese tinerei sale stăpîne că el e gata :.a •.« *zulce* în corpul de clădire principal, ca să fie în . i n . să-i sară în ajutor dac-ar fi nevoie. Dar ea, cu kIM hotărît, îi răspunse că nu se teme şi că dorea să nu | schimbe absolut nimic din rînduielile obişnuite ale cum telului.

Michel n-a mai stăruit deloc şi s-a retras, spuuliul 2& domnişoara putea de altfel să dorrmă liniştită, fiindw ăl şi Jacques vor face de rond în jurul castelului.

Rondurile acelea ale lui Michel păruseră o clipă ••• neliniştească pe Amélie, dar curînd îşi dădu seam» ■ Michel se mărginea să se ducă împreună cu Jar şi să stea la pîndă în marginea pădurii Seillon, şi iviri > pe masă adeseori a unei spinări de iepure, sau a unul but de căprioară, vădea că Michel se ţinea de cu ml în privinţa rondurilor făgăduite.

Amélie încetase aşadar să se mai neliniştească de mii durile lui Michel, care se înfăptuiau tocmai pe puil«(opusă aceleia pe care se temuse ea la început n | le facă.

Ori, aşa cum am spus, la trei zile după întîmplăi iii |tl care le-am povestit sau, ca să vorbim corect, în HnipH nopţii ce urmă celei de-a treia zi, cei ce erau obişnuiII -1 nu vadă lumină decît la două ferestre ale cash Negrelor-Fîntîni, adică la fereastra Améliei de la Hn|u| întîi şi la fereastra Charlottei de la al treilea, ar fl puffl observa cu uimire că, de la orele unsprezece searn i>1M la miezul nopţii, cele patru ferestre de la etajul lnl|| erau luminate.

E drept că fiecare din ele nu era luminată d< singură luminare.

Ar mai fi putut vedea şi umbra unei fete tino. prin perdea, îşi aţintea ochii în direcţia satului oy/.i Ml

Tînăra fată era doar Amélie — Amélie, palkIA, M pieptul apăsat de-o greutate, părînd că aşteaptă cu ţ^M j orare şi nelinişte un semnal.

După cîteva minute îşi şterse fruntea şl-şt I^H sufletul aproape eu bucurie.

O flacără se aprinse tocmai în direcţia în cur» | ■ pierdea privirea.

Im lut a trecu din cameră în cameră şi stinse celelalte I li ....nari, rînd pe rînd, nelăsînd să ardă decît cea

■ Ha in camera ei. i it ',,1 cum flacăra din depărtare

n-ar fi aşteptat decît

i.... mea celor trei camere, se stinse la rîndu-i şi ea.

■ \m. ho se aşeză lîngă fereastra ei şi rămase neclin-

..... Iili aţintiţi asupra grădinii.

noapte întunecată, fără stele, fără lună şi, totuşi, | ■ o un .sfert de ceas, văzu sau mai curînd ghici o 1 i i i u c se strecura străbătînd peluza şi apropiindu-se

A.....i uşo/.ă singura luminare rămasă aprinsă în cel i i".t. i' a lat ungher al camerei şi se întoarse ca să 1 i , h i caslra.

I *i*I p" i ai e-l aştepta se şi urcase pe balcon.

. . i prima noapte cînd l-am văzut cum s-a căţărat,

"i..... ■ cu braţu-i mijlocul fetei şi-o duse în cameră.

Io. i u i se împotrivi uşurel. Căută cu mîna şnurul de

'i desprinse din cuiul în care era agăţat şi storul

..... i'" i mult zgomot care poate că, pentru precauţie,

N foni de dorit.

1 ilupii sloi- ea închise fereastra.

• .....' .o duse să ia luminarea din colţul în care o

..... it li lumină atunci faţa.

ilioiiul '.coase un strigăt de spaimă. Obrazul Ameliei i o i"i iu lacrimi.

• ■ ■ i mlimplat ? întrebă el. i' io

a nenorocire ! exclamă ea.

• o 1 mă aşteptam, văzînd semnalul cu care mă îmi i îmi dina noaptea trecută mă primiseşi. Dar, spu-

' a ea e de neîndreptat ?

• • .ji i om ar fi, răspunse ea.

I i puţin, nădăjduiesc că nu mă ameninţă decît Mu n.

imeiimţă pe amîndoi.

hnHini i i hcou mîna pe frunte ca să-şi şteargă

II il |.o ,,■ el, nm destulă putere.

|m. * in ui putere s-asculţi, eu nu am atîta cît

După aceea, luînd o scrisoare de pe polița căminului, îi spuse :

— Citeşte ! Iată ce-am primit cu poşta de seară. Tînărul luă scrisoarea şi, deschizînd-o, căută cu ochii semnătura.

■— E de la doamna de Montrevel, spuse el.

— Da, cu un post scriptum de la Roland.

Tînărul citi :

„Fetița mea scumpă,

Aş dori ca vestea pe care ți-o trimit să-ți aducă o bucurie la fel cu cea pe care am simțit-o eu şi dragul nostru Roland. *Sir* John, căruia îi tăgăduiai sufletul şi despre care ziceai că nu-i decît o păpuşă mecanică ieşită din atelierul lui Vaucanson recunoaşte că oricine ar fi avut dreptate să-1 judece ca atare pînă-n ziua în care te-a văzut pe tine ; dar de-atunci, din ziua aceea, el susține că are într-adevăr un suflet şi că sufletul acela te adoră.

Ai fi bănuit tu, draga mea Amélie, după felul lui aristocratic şi politicos în care nici măcar ochiul măicuței tale n-a fost în stare să descopere nici un fir de duioşie ?

Azi dimineață, pe cînd îşi lua micul dejun cu Roland, i-a cerut oficial mînta ta. Fratele tău a primit propunerea lui cu bucurie ; totuşi n-a făgăduit nimic. Primul consul, înainte de plecarea ilui 'Roland în Vendeea, ii spusese că-şi ia el satina să te căsătorească. Dar iată că primul consul a dorit să-1 vadă pe lordul Tan-lay, 1-a văzut, şi lordul Tanlay, chiar de la început, cu toată naționalitatea lui, i-a intrat în grații primului consul, în aşa măsură încît i-a dat pe loc o misiune pentru lordul Grenville, unchiul lui. Drept care ***sir*** John a şi plecat în Anglia.

Nu ştiu cîte zile va lipsi el acolo dar, cu siguranță, îa întoarcere va cere îngăduința de a se prezenta în fața ta ca logodnic.

Lordul Tanlay e încă tînăr. cu înfățişarea plăcută şi imens de bogat. în Anglia are extraordinare legături de rudenie. E şi prieten cu Roland. Nu ştiu nici un alt bărbat care să aibă mai multe drepturi n-am să spun cumva ia dragostea ta, draga mea Amélie, dar la stima ta profundă.

Şi-acum, în două cuvinte, restul.

* Jacques de Vaucanson (1709—1782), meşter mecanic ce făcea păpuşi automate- printre care au ajuns vestite „Flautistul" şi „Rața", (n.t.) f\ Primul consul e grozav de bun şi cu mine şi cu cei doi frați "aî tăi, iar doamna Bonaparte m-a lăsat să înțeleg că abia aşteaptă Să te căsătoreşti ca să. te cheme lîngă ea.

Se vorbeşte c-au să părăsească palatul Luxembourg şi-au să Se instaleze la Tuileries. Înțelegi tu tot răsunetul pe care îl va avea schimbarea asta de locuință ? ' Măicuța ta, care te iubeşte,

Clotilăe de Montrevel."

Fără să se oprească, tînărul trecu la post-scriptum-ul jBcris **de** Roland.

(Era conceput în termenii de mai jos :

I »Ai citit> scumpă surioară, ce-ți scrie buna noastră mamă.
Asemenea căsătorie e potrivită în toate privințele. Nu mai merge, de data asta. să faci pe fetița ; primul consul *doreşte* ca tu să fii lady Tanlay ; asta înseamnă că *vrea.*

Plec din Paris pentru cîteva zile ; dar dacă nu te văd, ai să Huzi vorbindu-se de mine. '
Te îmbrățişez,

Roland."

— Ei, Charles, întrebă Amélie după ce tînărul termină de citit scrisoarea, ce spui de asta ?

— Că e un lucru la care trebuia să ne aşteptăm de la o zi la alta, sărman îngeraş, dar care pentru asta nu-i mai puțin îngrozitor.

— Ce-i de făcut ?

— Sînt trei lucruri de făcut. ***Wu***

—Spune.

— înainte de toate, să te opui, dacă ai putere. E cel mai scurt şi cel mai sigur.

Amélie îşi plecă în jos capul. -

— N-ai să cutezi niciodată, nu-i aşa ***f •***

! — Niciodată. ,*

— Totuşi, eşti soția mea, Amélie. Un preot ne-a bine-ruvîntat unirea în căsătorie.

— Dar ei spun că asemenea căsătorie **e** nulă în fața legii, pentru că n-a primit decît doar binecUvîntarea unui pi **cot !**

— Şi ție, spuse Morgan, ție, soție de proscris, asta nu ți-e de ajuns ?

Vorbind astfel, vocea-i tremura.

Améliei îi veni să i se arunce în braţe.

•— Dar mama ! exclamă ea. Mama n-a fost de faţă să ne binecuvînteze.

Pentru că erau primejdii de înfruntat şi am vrut să le înfruntăm singuri.

— Şi omul acela, mai ales... n-ai auzit că fratele meu zice că *el vrea*.

— Vai ! dacă mă iubeşti, Amélie, omul acela ar vedea bine' că poate schimba faţa unui stat, poate duce război dintr-un capăt al lumii în celălalt, poate întemeia o legislaţie, poate înălţa un tron, dar nu poate sili o gură să zică da, cînd inima zice nu.

—i Dacă te iubesc ! exclamă Amélie cu un ton de blîndă mustrare. E miezul nopţii, te afli în camera mea, plîng în braţele tale, sînt fiica generalului de Montrevel şi sora lui Roland, şi tu îmi spui : „Dacă mă iubeşti !"

— N-am dreptate, n-am dreptate, Amélie, ^ubita mea scumpă. Da, ştiu că tu ai crescut preaslăvindu-1 pe omul acela. Nu înţelegi că cineva i s-ar putea împotrivi, şi oricine i s-ar împotrivi ajunge să fie în ochii tăi un rebel.

— Charles, ai spus că avem trei lucruri de făcut. Care-i al doilea ?

— Să primeşti, în aparenţă, căsătoria ce ţi se propune, dar să cîştigi timp întîrziind-o sub tot soiul de pretexte. Omul nu-i nemuritor.

— Nu, dar e prea tînăr ca să ne putem bizui pe moartea lui. Al treilea lucru, dragul meu ?

— Să fugim... dar la această ulimă soluţie, Amélie, sînt două piedici : mai întîi sila pe care p ai faţă de asemenea lucruri.

— Sînt a ta Charles. îmi voi înfrînge sila.

— Apoi, adăugă tînărul, obligaţiile mele,

— Obligaţiile tale ?

— Confraţii mei sînt legaţi de mine, dar şi eu sînt legat de ei. Şi noi avem un om pe care-1 sprijinim, un om căruia i-am jurat ascultare. Omul acela e viitorul rege al Franţei. Dacă înţelegi devotamentul fratelui tău faţă de Bonaparte, înţelege-1 şi pe-al nostru faţă de Ludovic al XVIII-lea.

Amélie îşi lăsă capul să-i cadă în mîini, scoţînd un suspin.

— Atunci, exclamă ea, sîntem pierduţi.

— De ce ? Sub felurite pretexte, mai ales sub cel al sănătăţii tale, poţi să cîşligi un an. Pînă-ntr-un an, el va fi silit să înceapă iarăşi un război, după cît se pare, în Italia. O singură înfrîngere şi-şi pierde tot prestigiul. în sfîrşit, într-un an multe lucruri se pot întîmpla.

— Se vede că n-ai citit post-scriptUmul lui Roland, Charles ?

— Ba da, dar n-am văzut în el nimic mai mult decît în scrisoarea măicuţei tale.

— Mai citeşte ultima frază.

Şi Amélie îi puse scrisoarea sub ochi tînărului. Charles citi :

„Părăsesc Parisul pentru cîteva zile ; dar, dacă nu mă vezi, ai s-auzi vorbindu-se de mine."

— Ei şi ?

— Ştii tu ce vrea să spună asta ?

— Nu. '

— Asta vrea să spună că Roland e în urmărirea ta.

— Ce importanţă are, de vreme ce nu poate muri de mîna nici unuia din noi.

— Dar tu, nefericitule, tu poţi muri de-a lui.

— Crezi tu c-ar trebui să-mi fie tare ciudă pe el dacă m-ar ucide, Amélie ?

— Vai ! aşa ceva încă nu mi-a venit în minte nici (u spaimele mele cele mai sumbre.

— Aşadar, crezi că fratele tău e în urmărirea noastră ?

— Sînt sigură.

— De unde-ţi vine asemenea siguranţă ?

— A jurat să-1 răzbune pe sir John cînd era pe moarte ți cînd el îl credea mort.

— De-ar fi fost mort în loc să fie pe moarte, n-am (I tinde sîntem acum, Amélie, spuse cu amărăciune Im. nul.

— Dumnezeu 1-a salvat, Charles, i-a fost aşadar scris n'l nu moară.

— Şi noi ?...

— Nu caut să aflu căile Domnului. Iți spun doar atît, scumpul meu Charles, păzeşte-te de Roland ; Roland e pe-aici pe aproape.

Charles surise cu un aer de îndoială.

— Iți spun că nu e numai pe-aici pe-aproape, ci chiar aici. A fost văzut.

— A fost văzut ? Unde ? Cine ?

— Cine 1-a văzut ?

— Da, cine ?

•— Charltote, femeia de serviciu, fiica paznicului de la închisoare. Mi-a cerut voie să se ducă să-şi vadă părinții ieri, duminică. Trebuia să mă văd cu tine, i-ara dat liber pînă azi dimineață.

— Ei şi ?

— Şi-a petrecut aşadar noaptea la părinți. La unsprezece noaptea, capi;anul de jandarmi a venit să aducă deținuți. în timp ce-i trecea în registru, a sosit un bărbat înfăşurat într-o mantie şi 1-a chemat pe căpitan. Charlottei i s-a părut că-i recunoaşte vocea noului sosit. S-a uitat cu atenție şi, la un moment dat, cînd mantia i s-a dat la o parte de pe obraz, 1-a recunoscut pe fratele meu.

Tînărul păru că tresare.

— înțelegi, Charles ? Fratele meu, care vine aici, la Bourg, care vine în taină, fără să mă înştiințeze că se află aici, fratele meu care îl cheamă pe căpitanul de jandarmi, care se duce cu el pînă în închisoare, care nu vorbeşte decît cu el şi apoi se face nevăzut ? Nu-i asta o amenințare groaznică pentru dragostea mea, spune ?

Şi, într-adevăr, pe măsură ce Amélie vorbea, fruntea iubitului ei părea că se acoperă cu un nor întunecat.

— Amélie, începu el să spună, cînd ne-am hotărît să facem pasul pe care l-am făcut, nici unul din noi nu s-a ferit să recunoască primejdiile pe care le-avea de înfruntat.

— Dar v-ați schimbat măcar adăpostul, ați părăsit mînăstirea Seillon ? întrebă Amélie.

— Numai morții noştri au rămas acolo, ei singuri o locuiesc în clipa de față. /

— Şi peştera Ceyzériat e un adăpost destul de sigur ?

— Atît cît poate fi de sigur un adăpost ce are două ieşiri.

— Şi mînăstirea Seillon avea două ieşiri şi totuşi, aşa cum singur spui, v-ați lăsat acolo morții.

•— Morții sînt mai în siguranță decît viii. Sîntgsiguri **că** n-au să moară pe eşafod !

Amélie simți cum un fior îi trecu prin tot trupul.

— Charles ! şopti ea.

— Ascultă, Amélie, urmă tînărul, Dumnezeu mi-e martor şi tu la fel, că totdeauna, la întîlnirile noastre, mi-am pus masca zîmbetului şi a veseliei între presimțirile tale şi temerile mele. Dar astăzi lucrurile şi-au schimbat înfățişarea. Ajungem în fața luptei. Ne apropiem de deznodămînt, oricare ar fi el. Nu-ți cer deloc, Amélia mea, lucruri de-acelea prosteşti şi egoiste pe care îndrăgostiții amenințați de cîte o mare primejdie le pretind iubitelor lor, nu-ți cer să-ți legi inima de-un mort, **să**-ți legi dragostea de-un cadavru...

— Iubitule, exclamă fata punîndu-i mîna pe braț, ia aminte, ai să-ți pierzi încrederea în mine.

— Nu. Socot că meritul ți-e mai mare lăsîndu-te liberă să-ți împlineşti sacrificiul în toată întinderea lui, dar nu vreau să te lege vreun jurămînt, nici să te încătuşeze vreun legămînt.

— Bine, exclamă Amélie.

— Dar îți cer, urmă tînărul, şi te pun să juri pe dragostea noastră, vai ! atît de funestă pentru tine, de voi **fi** arestat, de voi fi dezarmat, **de** voi fi întemnițat şi condamnat la moarte, îți cer şi pretind de. la tine. Amélie, **ca** prin toate mijloacele cu putință să-mi strecori arme nu numai mie, dar şi confraților mei, **ca** să putem rămîne pînă **la** urmă stăpîni pe viețile noastre.

— Cum, şi atunci, Charles, n-ai să-mi îngădui să spun totul, să fac apel **la** duioşia fratelui meu, **la** generozitatea "primului consul ?

Fata n-apucă să termine, şi iubitul ei o prinse cu **putere** de încheietura mîinii.

— Amélie, îi spuse el, nu-ți cer numai un jurămînt. **i ț i** cer două. Să-mi juri mai întîi şi-nainte de orice, că n н **să** implori cumva iertare pentru mine. Jură, Amélie, **Jură I** ■ ■ -1

— Am nevoie să jur, iubitule ? zise fata izbucnind în hohote de plîns. îți făgăduiesc.

— Pe clipa-n care ți-am spus că te iubesc, pe clipa-n care mi-ai spus că sînt iubit ?

—*»Pe viața ta, pe viața mea, pe trecutul nostru, pe viitorul nostru, pe zîmbetele noastre, pe lacrimile noastre !

—• Tot voi muri, Amélie, vezi tu, chiar de-ar trebui să-mi fărîm capul de-un zid. Numai că aş muri dezonorat.

— Iți făgăduiesc, Charles.

— Rămîne a doua-mi rugăminte, Amélie. De sîntem prinşi şi condamnați, trimite-mi arme sau otravă, un mijloc de-a muri, un mijloc oricare-ar fi el ! Venindu-mi de la tine, moartea îmi va fi o fericire.

— De aproape sau de departe, liber sau închis, viu sau mort, tu eşti stăpînul meu şi eu sînt sclava ta. Porunceşte şi te voi asculta.

— Asta e tot, Amélie. Vezi, e simplu şi limpede. Nu iertare, ci arme.

— Simplu şi limpede, dar îngrozitor.

— Şi aşa are să fie, nu-i aşa ?

— Tu vrei aşa ?

— Te implor.

— Poruncă sau rugăminte, Charles dragul meu. voia ta se va face.

Tînărul o sprijini cu braţu-i stîng pe fată, care părea gata să leşine, şi-şi apropie gura de-a ei.

Dar, în clipa în care buzele lor aveau să se împreuneze, ţipătul cucuvelei se auzi atît de-aproape de fereastră, încît Amélie tresări, iar Charles îşi înălţă capul.

Ţipătul se auzi a doua oară, apoi a treia oară.

— Vai ! şopti Amélie, auzi ţipătul păsării ce prevesteşte nenorocire ! Sîntem condamnaţi, iubitule.

Dar Charles clătină din cap.

— Nu-i ţipătul cucuvelei, Amélie, îi răspunse el. E chemarea unuia dintre confraţi. Stinge luminarea.

Amélie suflă în luminare în vreme ce iubitul ei deschidea ferestra.

— Vai ! chiar pînă aici ! şopti ea. Vin să te caute chiar şi aici !

— E prietenul nostru, confidentul nostru, contele de Jayat. Nimeni altul în afară de el nu ştie Unde sînt.

Apoi, de pe balcon, întrebă ?

— Tu eşti, Montbar ?

— Da, tu eşti Morgan ?

— Da.

Un bărbat se ivi dintr-un pîlc de arbori.

— Veşti de la Paris. Nici o clipă de pierdut. E în joc viaţa noastră, a tuturora.

— Auzi, Amélie ?

Şi, cuprinzînd fata în braţe, o strînse pătimaş la piept.

— Du-te, spuse ea c-o vocea stinsă, du-te ! N-ai auzit că-i în joc viaţa voastră a tuturora ?

— Adio, scumpa şi draga mea Amélie, adio !

— Vai ! nu spune adio !

— Nu, nu, la revedere !

— Morgan ! Morgan ! şopti vocea celui ce aştepta sub balcon.

Tînărul îşi apăsă o ultimă oară buzele pe gura Améliei şi, repezindu-se la fereastră, încalecă peste .balcon şi dintr-un salt se află alături de prietenul său.

Amélie scoase un strigăt şi se duse pînă la balustrada balconului, dar nu mai apucă să vadă decît două umbre care se pierdeau în întunericul mai adînc şi mai de nepă-ltuns în vecinătatea arborilor mari din parcul castelului.

XXXIX **PEŞTERA**

CEYZERIAT

Cei doi tineri se cufundară în umbra deasă a copacilor mari ;■ Morgan îşi călăuzi camaradul, mai puţin obişnuit decît el cu aleile şerpuite ale parcului, *şi-1* îndrumă drept la locul din care avea el obiceiul să sară peste zid.

Fiecare dintre ei n-a avut nevoie decît cîte o clipită CA să înfăptuiască asemenea ispravă.

După o secundă se aflau pe malurile rîului Reyssouse. O barcă aştepta la rădăcina unei sălcii.

Săriră amîndoi în ea şi din trei lovituri de vîslă ajunseră pe celălalt mal.

O cărare cotea de-a lungul malului apei şi ducea la o pădurice ce se întinde de la Ceyzeriat pînă la Etrez, adică pe o lungime de trei leghe, făcînd astfel pe partea cealaltă a rîului Reyssouse o pădure pereche cu cea de la Seillon.

Ajunşi la marginea pădurii se opriră. Pînă acolo merseră cît se poate de repede, fără să alerge, şi nici unul nici celălalt nu rostise nici un cuvînt.

Toa.ă calea străbătută era pustie. Era probabil, chiar sigur, că nu fuseseră văzuți de nimeni.

Aici puteau să-şi tragă sufletul.

— Unde sînt confrații ? întrebă Morgan.

— In peşteră, răspunse Montbar.

— Şi de ce nu ne ducem acolo chiar acum ?

— Pentru că la rădăcina fagului ăstuia trebuie să găsim pe unul de-ai noştri care ne va spune dacă putem merge măi departe fără primejdie.

— Cine ?

— D'Assas.

O umbră se ivi în spatele arborelui şi se desprinse de el.

—: Iată-mă ! spuse umbra.

— A ! tu eşti, exclamară cei doi tineri.

— Ce-i nou ? întrebă Montbar.

' —- Nimic. Sînteți aşteptați pentru a lua o hotărîre.

— Atunci, haide repede.

Cei trei tineri o luară la fugă, dar, după vreo trei sute de paşi, Montbar se opri din nou.

— Armând ! zise el cu glasul scăzut.

La chemarea lui se auzi foşnetul frunzelor uscate, şi o a patra umbră ieşi dintr-un pîlc de copaci şi se apropie de cei trei confrați.

— Nimic nou ? întrebă Montbar.

— Ba da, un trimis al lui Cadoudal.

— Cel care a mai venit ?

— Da.

— Unde e ? ; ';

'.122

Din loc în loc, cărarea subterară pe care mergeau era tăiată în toată lățimea ei de cîte un şanț lat, peste care se putea trece numai cu ajutorul unei scînduri pusă de-a latul, şi pe care o puteau face să cadă în fundul şanțului cu o simplă lovitură de picior.

Din loc în loc, de asemenea, se aflau parapete întărite, în dosul cărora se puteau retrage şi deschise focul, fără să-şi expună vederii duşmanului nici o parte din trupurile lor.

în sfîrşit, la vreo cinci sute de paşi de la intrare, sau cam aşa ceva, o barieră înaltă cît omul era durată să fie un ultim obstacol pentru cei ce-ar fi vrut să ajungă la un soi de rotondă, unde şedeau tolăniți sau în capul oaselor vreo zece oameni, omorîndu-şi timpul, unii citind iar alții jucînd.

Nici unul din cei ce citeau sau jucau nu s-au tulburat la zgomotul de paşi al celor ce soseau, sau la văzul luminii care tremura jucăuşă pe pereții carierei, pînă într-atît erau de încredințați că numai prietenii puteau pătrunde pînă la ei, păziți cum erau.

în rest, aspectul pe care-1 oferea tabăra lor era din cele mai pitoreşti. Luminările care ardeau din belşug — confrații lui Iehu erau prea aristocrați ca să se lumineze cU alt soi de lumină decît cea de la luminări — se reflectau pe trofeele armelor de tot felul, printre care puştile cu două țevi şi pistoalele stăteau în primul rînd. Florete şi măşti din pînză metalică pentru față erau risipite din loc în loc. Cîteva instrumente muzicale se aflau aşezate ici şi colo. în sfîrşit, o oglindă, două, în rame aurie, arătau că îngrijirea trupului şi găteala nu era o pierdere de vreme din cele mai puțin apreciate de ciudații locuitori ai acelui lăcaş subteran.

, Toți păreau atît de liniştiți de parcă vestea care îl smulsese pe Morgan din brațele Ameliei le-ar fi fost necunoscută, sau socotită ca fără importanță.

Totuşi cînd, la apropierea micului grup ce venea de afară se auziră cuvintele : „— Căpitanul! Căpitanul !", toți se sculară, dar nu cu slugărnicia soldaților ce-şi văd şeful venind, ci cu respectul plin de afecțiune a oamenilor inteligenți şi puternici pentru cel mai inteligent şi mai puternic decît ei.

— Cu frații, în peşteră.

Montbar se repezi cel dintîi. Cărarea se făcu atît de îngustă încît cei patru tineri nu mai puteau merge decît unul după altul.

Drumul urcă vreo cinci sute de paşi, pe un suiş destul de blînd, dar întortochiat.

Ajuns într-o poiană, Montbar se opri şi scoase de trei ori acelaşi țipăt de cucuvaie care-1 înştiința se pe Morgan că se află acolo.

ii î ăspunse un singur strigăt de bufniță.

Apoi, din mijlocul crengilor unui stejar stufos, un bărbat îşi dădu drumul să alunece pe pămînt. Era paznicul ce veghea la deschizătura peşterii.

Deschizătura aceea era la zece paşi de stejar.

Prin felul în care erau înlănțuite culmile, trebuia să Iii aproape deasupra ca s-o zăreşti.

Paznicul schimbă cîteva vorbe în şoaptă cu Montbar care, îndeplinind sarcinile de şef, părea că vrea să-1 lase pe Morgan singur cu gîndurile lui. Apoi. cum ceasurile lui de pîndă nu se încheiaseră, tîlharul se urcă iarăşi între crengile stejarului şi, după o clipă numai, făcu atît de bine un singur trup cu tulpina copacului încît iei din văzul cărora scăpase, zadarnic îl mai căutaseră in bastionul său aerian.

Defileul se făcea tot mai îngust pe măsură ce se apropiau de intrarea peşterii.

Montbar pătrunse primul şi dintr-un ungher, unde ştia rfi le găseşte, scoase un amnar', o cremene şi o bucată de iască, apoi chibrituri şi o torță.

Scânteia țîşni, iasca se aprinse, chibritul îşi răspîndi flacăra-i albăstruie, nesigură, căreia îi urmă flacăra vie,

■ Ic răşină, a torței.

Trei sau patru drumuri le stăteau în față. Montbar **pucă** pe unul, fără să şovăie.

Drumul acela se învîrtea în juru-i, înfundîndu-se în "una pămîntului. Ai fi zis că tinerii reluau, sub fața e a unitului, urmele paşilor lor şi străbăteau pe dos dru**mul** care-i adusese pînă acolo.

Era limpede că umblau pe ocolişurile unei vechi . a u r e , poate cea din care se înălțaseră acum o mie i sute de ani cele trei oraşe romane, pe iocul cărora

■ i i nu mai sînt decît nişte sate, şi tabăra lui Caezar <• era aşezată mai sus, deasupra lor.

12S

Atunci Morgan clătină lin cap, ridică fruntea şi, trecînd înaintea lui Montbar, pătrunse în centrul cercului ce se formase la vederea lui.

— Ei, prieteni, întrebă el, se pare că avem noutăți ?

— Da, căpitane, răspunse o voce ; se dă drept sigur că poliția primului consul ne face cinstea de a se ocupa de noi.

— Unde-i vestitorul ? întrebă iarăşi Morgan.

— Iată-mă, aici sînt, zise un tînăr îmbrăcat în uniforma curierilor de cabinet, plin încă de praf şi de noroi.

— Ai veşti oficiale ?

— Scrise nu, verbale da.

— De unde-au pornit ?

— De la cabinetul particular al ministrului.

— Atunci, pot fi crezute ?

— Răspund de-aşa ceva. E tot ce poate fi mai oficial.

— E bine să ai prieteni pretutindeni, spuse Montbar în chip de paranteză.

— Şi mai cu seamă în preajma domnului Fouche, adăugă Morgan. Să vedem veştile.

— Trebuie să le spun în gura mare sau numai dumneavoastră ?

— Cum presupun că îi interesează pe toți, eu zic să le spui în gura mare.

— Ei bine, primul consul 1-a chemat pe cetățeanul Fouche la palatul Luxembourg şi i-a tras o săpuneaiă în privința noastră.

— Bine ! Şi după aceea ?

— Cetățeanul Fouche a răspuns că sîntem nişte dați dracului, grozav de dibaci, foarte greu de găsit, dar mai greu încă de pus mîna pe noi după ce-am fost cumva găsiți. Pe scurt, ne-a adus cel mai mare elogiu cu putință.

— Foarte amabil din partea lui. Şi pe urmă ?

— Pe urmă, primul consul a răspuns că asta nu-1 pliveşte, că sîntem nişte tîlhari şi că noi, cu tîlhăriile noastre, susținem războiul din Vendeea ; Că în ziua cînd **o** om mai trimite bani în Bretania, nu vor mai exista Şuani.

— Un raționament ce-mi pare admirabil.

— Că vestul trebuie lovit în est şi în sud. ■—

Ca Anglia în India.

— Că, în consecință, îi dă mînă liberă cetățeanului Fouché şi că are nevoie de capetele noastre, chiar de-ar trebui să cheltuiască un milion şi să ucidă cinci sute de oameni.

— Ei bine, ştie el cui le cere, rămîne de văzut de-i vom lăsa să ni le ia.

— Atunci, cetățeanul Fouché s-a întors furios şi a declarat că pînă-n opt zile trebuie să nu mai rămînă în Franța nici un confrate al lui Iehu.

— Termenul e scurt.

— în aceeaşi zi au plecat curieri la Lyon, Mâcon, Lons-le-Saulnier, Besançon şi Geneva, cu ordine către şefii garnizoanelor, să facă personal tot ce sînt în stare ca să ajungă să ne distrugă, dar, în afară de asta, să-1 asculte fără să crîcnească pe domnul Roland de Mont-revel, aghiotantul primului consul, şi să-i pună la dispoziție toate trupele de care ar putea avea nevoie ca să le folosească cum va crede de cuviință.

— Şi eu pot să mai adaug, spuse Morgan, că domnul Roland de Montrevel şi a pornit la luptă. Ieri, la închisoarea din Bourg a ținut sfat cu căpitanul de jandarmi.

— Se ştie în ce scop ? întrebă o voce.

— Bineînțeles ! exclamă altă voce, ca să ne rețină acolo camere.

■— Acum, tot ai să-1 mai ocroteşti ? întrebă d'Assas.

— Mai mult ca oricînd.

— Ei ! Asta-i prea mult ! şopti o voce.

— De ce ? întrebă Morgan cu un glas poruncitor, nu-i dreptul meu ca simplu confrate ?

— Ba, sigur că dâ, spuseră alte două voci.

— Ei, atunci mă folosesc de-acest drept şi ca simplu confrate, şi în calitate de căpitan al vostru.

— Şi totuşi, în toiul încăierării, un glonte se rătăceşte ! spuse 6 voce.

— în cazul acesta nu mai poate fi vorba de un drept pe care-1 cer, nici de un ordin pe care vi-1 dau, ci de-o rugămin'e pe care v-o fac. Prieteni dragi, făgăduiti-mi pe cuvînt de onoare că nu vă veți atinge de viața lui Roland de Montrevel.

Într-un singur glas, t°ți cei ce erau de față răspunseră, întinzînd mîinile :

— Pe onoarea noastră, jurăm !

— Acum, continuă Morgan, trebuie să judecăm şi să analizăm poziția noastră sub adevăratu-i aspect şi să nu ne facem iluzii. In ziua în care o poliție inteligentă va începe să ne urmărească şi va porni un război în toată regula, e cu neputință să rezistăm. Vom umbla cu şiretlicuri ca vulpile, ne vom întoarce să-i înfruntăm ca mistrеții, dar rezistența noastră e o chestiune de timp. şi asta-i tot. Cel puțin asta e părerea mea.

Morgan îşi întrebă din ochi confrații, şi adeziunea fu unanimă ; însă recunoşteau că merg la pieire sigură cu zîmbetul pe buze.

Aşa era în epoca aceea stranie : primeai moartea fără temere, şi ucideai fără emoție.

— Şi acum, întrebă Montbar, nu mai ai nimic de adăugat ?

— Ba da, răspunse Morgan. Mai am de adăugat că nimic nu-i mai uşor decît să ne facem rost de cai sau chiar s-o pornim pe jos. Cu toții sîntem vînători şi mai mult sau mai puțin oameni de munte. Călări, avem nevoie de şase ceasuri ca să ajungem dincolo de granițele Franței. Pe jos avem nevoie de douăsprezece. Ajunşi în Elveția, îi dăm cu tifla cetățeanului Fouche cu itoată poliția lui. lată ce aveam de adăugat/

— Are haz să ne batem joc de cetățeanul Fouche, zise Adler, dar e foarte plicticos să părăsim Franța.

— De aceea, nici nu vom pune la vot această hotă-rîre extremă decît după ce-1 vom asculta pe trimisul lui Cadoudal.

— A 1 e-adevărat, exclamară două-trei glasuri, bretonul ! unde să fie bretonul ?

— Dormea cînd am plecat, zise Montbar.

— Şi încă mai doarme, adăugă Adler, arătînd cu degetul un om culcat pe un pat de paie într-o scobitură a peşterii.

îi deşteptară pe breton, care se ridică în genunchi IVecîndu-se la ochi cu o mînă, iar cu cealaltă căutîn-rlu-şi din obicei carabina.

— Te afli între prieteni, îi spuse un glas, nu-ți i a- frică.

— Frică ! răspunse bretonul. Cine-i cel ce crede că mi-ar putea fi frică ?

'— Cineva care se vede că nu ştie cu cine vorbeşte, dragul meu Creangă-de-Aur, spuse Morgan (căci îl recunoscu pe mesagerul lui Cadoudal ca unui care mai venise o dată şi pe care-1 primiseră în mănăstire în noaptea aceea cînd şi el sosise de la Avignon) şi în numele căruia îți cer iertare.

Creangă-de-Aur privi grupul de tineri în. fața căruia se găsea, cu o expresie care nu lăsa loc la vreo îndoială în privința silei cu care primea un anume soi de glume. Dar, cum grupul nu părea să aibă chef de gîlceavă, şi fiindcă se vedea cît de colo că veselia lor nu avea nici urmă de zeflemisire în ea, întrebă cu' un ton destul de binevoitor :

— Mă rog, care dintre dumneavoastră e şeful, domnilor ? Am să-i înmînez o scrisoare din partea generalului meu.

Morgan făcu un pas înainte.

•— Eu sînt, zise el.

— Cum vă numiți ?

— Am două nume.

— Numele de război.

— Morgan.

— Da, de ăsta a spus şi generalul. De altfel, vă recunosc. Dumneavoastră mi-ați dat un sac cu şaizeci de mii de franci în seara cînd am fost primit de călugări. Aşa, am o scrisoare pentru dumneavoastră.

— Dă-mi-o.

Țăranul îşi luă pălăria, îi smulse căptuşeala şi, dintre căptuşeala şi fetrul pălăriei scoase o bucată de hîrtie care avea aerul să fie o a doua căptuşeală şi care părea albă în primul moment.

Apoi, cu un salut milităresc, înmînă hîrtia lui Morgan.

Acesta începu prin a o suci şi a o învîrti, dar, văzînd că nimic nu era scris, cel puțin care să se vadă, ceru :

— O luminare !

I se aduse o luminare. Morgan expuse hîrtia la flacără.

Puțin cîte puțin, hîrtia prinse a se acoperi cu litere şi, la căldură, scriitura apăru de-a binelea.

Asemenea experiență părea obişnuită tinerilor de acolo, numai bretonul o privi cu oarecare surprindere...

Pentru mintea lui naivă putea să i se pară cine ştie ce magie în asemenea operație, dar de vreme ce şi diavolul slujea cauza regalistă, şuanul era gata să pactizeze chiar i cu diavolul.

if — ? Domnilor, începu Morgan, doriți să ştiți ce ne spune

Cu toții plecară capetele, ascultând.
Tînărul citi:

„Dragul meu Morgan,

De ți se va spune că m-am lepădat de cauza noastră şi că am pactizat cu guvernul primului consul, în acelaşi timp cu şefii ven-deeni, să nu crezi nici un cuvînt; sînt din Bretania bretonilor şi, -a atare, încăpățînat ca un adevărat breton. Primul consul mi-a trimis pe unul dintre aghiotanții lui ca să-mi ofere amnistie deplină pentru toți oamenii mei. şi mie gradul de colonel. Nici măcar nu mi-am întrebat oamenii şi am respins oferta şi pentru ei şi pentru mine.

Acum, totul depinde de voi : cum nu primim de la prinți nici bani, nici încurajare, dumneata eşti singurul nostru vistiernic. Inchide-ne casa, sau mai curînd încetează de a n-o mai deschide pe cea a guvernului, şi opoziția regalistă, a cărei inimă nu mai bate decît în Bretania, se împuținează din ce în ce şi termină rin a se stinge cu desăvîrşire.

Nu mai am nevoie să-ți spun că atunci cînd se va stinge, inima mea va fi încetat să mai bată.

Misiunea noastră e plină de primejdii. Probabil ne vom pierde capetele, dar nu găseşti că va fi mai frumos pentru noi s-auzim spunîndu-se după noi, dacă se mai poate auzi ceva dincolo de mormînt: „Toți îşi pierduseră speranța, numai ei nu şi-au pier-dut-o !"

Unul din noi va supraviețui celuilalt, dar ca să piară şi el la rîndul său ; acela, murind să spună : ***Etiamsi omnes, ego non l***[1] Ai încredere în mine aşa cum am eu în dumneata.

Georges Cadouăal."

„P.S. Ştii că poți să-i încredințezi lui Creangă-de-Aur toți banii pe care-i ai pentru cauză ; mi-a făgăduit că nu se va lăsa prins fl am toată încrederea în cuvîntul lui."

Un murmur de entuziasm se stîrni printre toți tinerii după ce Morgan isprăvi ultimele cuvinte ale scrisorii.

Ați auzit, domnilor ? întrebă el.

— Da, da, da, repetară toate vocile unele după altele. —^ Mai întâi, ce sumă avem să-i dăm lui Creangă-de-Aur ?

[1] „Chiar dacă toți ceilalți au făcut-o, eu nu !« (lat.) Vorbele Hfuitului Petru către Isus, pe muntele Măslinilor.

■— Treisprezece mii de franci de la lacul Silans, douăzeci şi două mii de la Carronnieres, paisprezece mii de la Meximieux, în total patruzeci şi nouă de mii, spuse Adler.

;•— Ai auzit, dragul meu Creangă-de-Aur ? întrebă el iarăşi- Nu e mare lucru şi sîntem pe jumătate mai săraci decît ultima dată. Dumneata însă ştii proverbul : „Nici cea niai frumoasă fată din lume nu-ți poate da decît cea ce are".

.— Generalul ştie *ce riscuri întîmpinați ca să cîştigați banii ăştia şi a zis că, oricît de puțin i-ați. putea trimite, puținul acela îl va primi cu recunoştință.

■ ■,— Cu atît mai mult cu cît transportul viitor va fi mai bun, se auzi glasul unui tînăr care tocmai se amestecase în grup fără să fie văzut, pînă într-atît atenția tuturor se concentrase asupra scrisorii lui Cadoudal şi asupra celui ge o citise — mai cu seamă de vrem să spunem două vorbe sîmbăta viitoare furgonului poştal din Chambery.

-— Ei ! Tu eşti, Valensolle, exclamă Morgan.

Fără nume proprii, te rog, baroane. Putem să ne lăsăm împuşcați, ghilotinați, traşi pe roată, sfârtecați, dar kă salvăm cinstea familiei. Mă numesc Adler şi nu răspund la alte nume.

-— Iertare : am greşit. Aşadar ziceai...

-— Că diligenta poştală de la Paris la Chambery ar trece sîmbătă pe drumul dintre La Chapelle-de-Guinchay şi gelleville, ducînd. cincizeci de mii de franci ai guvernului călugărilor de la mînăstirea de pe muntele Saint-Ber-n'ard. la care aş mai adăuga că între cele două localități se află un loc numit Casa-Albă, care îmi pare tocmai potrivit pentru a întinde o cursă.

— Ce-aveți de - spus, domnilor ? întrebă Morgan. Ii facem cinstea cetățeanului Fouche să ne fie teamă de poliția lui ?. Plecăm ? Părăsim Franța ? Sau rămînem credincioşii confrați ai lui Iehu ?

Un singur strigăt răspunse :

■. i— Să rămînem !

— Bravo ! exclamă Morgan. Vă recunosc, fraților. Cadoudal ne-a arătat drumul în minunata scrisoare pe care tocmai am primit-o de la el. Să-i adoptăm deviza eroică : *Etiamsi omnes, ego non.*

Apoi, îndreptîndu-se către țăranul breton, îi spuse :

— Creangă-de-Aur, cei patruzeci şi nouă de mii de franci îți stau la dispoziție. Poți să pleci cînd vrei. Făgăduieşte în numele nostru ceva mai bun pentru data viitoare şi spune-i generalului din partea mea că, oriunde fa va duce, pretutindeni, chiar şi la eşafod, îmi voi face
0 cinste din a veni după el, sau din a merge înaintea lui.
1 ,a revedere, Creangă-de-Aur !

Apoi, se întoarse către tînărul care părea că doreşte tntr-atît să i se respecte numele conspirativ.

— Draul meu Adler, îi spuse el ca unul ce-şi regăsise buna dispoziție de care fusese lipsit cîteva clipe, îmi iau sarcina să te hrănesc şi să te culc în noaptea asta, dacă totuşi vei binevoi să mă accepți ca gazdă.

— Cu toată recunoştința, prietene Morgan, răspunse noul sosit, trebuie să te previn doar că sînt gata să primesc orice pat s-ar găsi, dat fiind că sînt frînt de oboseală, dar nu orice listă de bucate, dat fiind că sînt mort de foame.

— Ai să te bucuri de un pat bun şi de o cină excelentă.

— Ce trebuie să fac ca să le capăt ?

— Să mă urmezi. —-

Sînt gata.

— Atunci vino ! Noapte bună, domnilor ! Tu eşti de veghe, Montbar ?

— Da.

— Atunci, putem dormi liniştiți.

Drept care, Morgan îşi trecu un braț pe sub brațul prietenului său, iar cu cealaltă mînă apucă o torță care i se **oieri** şi înainta în adîhcurile peşterii, unde avem să-1 urmărim dacă cititorul nu-i prea obosit de-o şedință atît de lungă.

Pentru întîia oară Valensolle, care era, după cum am \a ut. de prin vecinătățile localității Aix, avea prilejul ^ vadă peşterea Ceyzeriat, de curînd adoptată de confrații lui Iehu ca loc de refugiu. La întrunirile dinainte, avusese prilejul să exploreze numai ocolişurile şi ascunzişurile imnăstirii Seillon, pe care ajunsese s-o cunoască destul de

amănunțit, pentru ca în comedia jucată în fața lui Ro-land să i se fi încredințat rolul fantomei.

Totul era aşadar ciudat şi necunoscut pentru el în noul domiciliu unde avea să tragă primu-i somn şi care părea să fie, cel puțin timp de cîteva zile, cartierul general al lui Morgan.

Aşa cum se întîmplă cu toate carierele părăsite, care seamănă la prima vedere cu o cetate subterană, diferitele căi săpate pentru scoaterea pietrei se terminau totdeauna într-o fundătură, adică în locul acela al minei unde munca fusese întreruptă.

O singură cărare părea că se prelungeşte la infinit.

Totuşi, se ajungea într-un punct unde şi ea trebuise să se oprească într-o zi, dar, către unghiul impasului, se săpase — în ce scop ? lucrul a rămas un mister chiar şi pentru localnici — o' deschizătură cu două treimi mai strimtă decît galeria Hin care începea, putînd îngădui trecerea cam doi oameni unul lîngă altul.

Cei doi prieteni pătrunseră în deschizătura aceea.

Aerul se împuțina din ce în ce, încît torța amenința la fiecare pas să se stingă.

Valensolle simți picături de apă înghețată căzîndu-i pe umeri şi pe mîini.

— Ia te uită ! exclamă el, ce ? aici plouă ?

— Nu, răspunse Morgan rîzînd, numai că trecem pe sub apa Reyssouse.

— Atunci, mergem la Eourg ?

— Cam pe aproape.

— Fie ! tu mă duci, tu mi-ai făgăduit să-mi dai cina şi un loc unde să dorm. N-am de ce să mă îngrijorez în afară doar că văd cum ni se stinge lampa, adăugă tînărul urmărind cu ochii lumina torței ce pălea.

— Şi nici aşa n-am avea de ce ne tulbura, dat fiind că ne-am regăsi totuşi pînă la urmă.

— în sfîrşifc ! exclamă Valensolle, şi cînd te gîndeşti că pentru nişte prinți, care nici măcar nu ne ştiu numele pe care, de le-ar afla într-o zi, le-ar uita a doua zi după ce le-au ştiut, că pentru ei ne plimbăm noi la ceasurile trei de noapte printr-o peşteră, şi trecem pe sub rîuri, şi mergem să ne culcăm fără ca să ştim unde, cu perspectiva de a fi prinşi, judecați şi ghilotinați într-o bună dimineață. Ştii tu, Morgan, că aşa ceva e cam stupid ?

— Dragul meu, răspunse Morgan, ceea ce trece drept stupid, şi ceea ce nu-i înțeles de vulg, în asemenea cazuri, are multe şanse să fie sublim.

— Hai, lasă, făcu Valensolle, văd că tu pierzi şi mai mult decît mine în meseria pe care-o facem, Eu nu pun decît devotament, şi tu pui şi entuziasm.

Morgan scoase un suspin.

— Am ajuns, spuse el, lăsînd convorbirea să cadă ca o sarcină ce-1 apăsa de-ar fi fost s-o poarte mai mult.

într-adevăr, se izbise cu piciorul de primele trepte ale unei scări.

Morgan, luminînd şi mergînd înaintea lui Valensolle, urcă zece trepte şi dădu de-un grilaj cu o poartă de fier.

Cu ajutorul unei chei, pe care-o scoase din buzunar, deschise poarta.

Se pomeniră într-un cavou funerar. De cele două părți ale cavoului, două sicrie se sprijineau pe trepte de fier. Coroane du cale şi blazonul de "zur cu crucea de argint arătau că sicriele de-acolo trebuie să fi avut înăuntru oarecare membri ai familiei de Savoia, mai înainte ca familia respectivă să ii ajuns să poarte coroana regală.

în fundul cavoului se făcea o scară ce ducea la un taj superior.

Valensolle aruncă o privire curioasă în jurul lui şi, la lumina şovăielnică a făcliei, îşi dădu seama în ce loc funebru se afla.

— Drace ! exclamă el, după cît se pare, sîntem exact pe dos decît spartanii.

— Prin aceea că ei erau republicani şi noi regalişti ? întrebă Morgan.

— Nu : prin aceea că ei aduceau un schelet la sfârşitul ospățului lor, pe cînd noi îl aducem înainte de ospăț.

— Eşti chiar sigur că spartanii erau cei ce-au dat asemenea dovadă de filozofie ? întrebă Morgan închizînd uşa după el. »

— Ei sau alții, puțin îmi pasă, răspunse Valensolle. La drept vorbind, am citat ce-am avut de citat : nici abalele Vertot, celebrul istoric, nu-o lua de la capăt cu asediile imaginate de el, chiar dacă documentele vădeau că povestirile lui sînt fanteziste, nici eu nu-mi modific citatul.

— Ei bine, altădată s-o pui pe seama egiptenilor.

—• Bine ! răspunse Valensolle cu o nepăsare nu lipsită de oarecare melancolie, dar e posibil c-am să fiu chiar eu schelet înainte de-a mai avea prilejul să-mi arăt erudiția pentru a doua oară. Dar, ce dracu faci ? De ce stingi torța ? Doar nu mi-i da să mănînc aici şi să mă culci tot aici, cred ?

într-adevăr, Morgan stinsese tocmai torța pe prima treaptă a scării ce ducea la un etaj mai sus.

■— Dă-mi mina, îi răspunse tînărul.

Valensolle îl apucă pe prietenul său de mînă c-o asemenea grabă ce vădea lipsa dorinței sale de a prelungi pe întuneric o şedere în cavoul ducilor de Savoia, oricare ar fi fost cinstea unui om viu de a avea legături cu nişte decedați atît de iluştri.

Morgan urcă treptele.

Pe urmă se păru că face o sforțare, judecind după încordarea mîinilor lui.

într-adevăr, o lespede se ridică şi, prin deschizătura ei, o lumină crepusculară pîlpîi în fața ochilor lui Valensolle, în timp ce un miros plin de arome, urmînd atmosferei infecte din cavou, veni să-i gîdile nasul.

— Ah ! exclamă el, aici ne aflăm într-o lură. Zău, îmi place mai mult aici ! . . .

Morgan,nu răspunse nimic. îşi ajută camaradul să iasă din, cavou şi lăsă lespedea să cadă la loc.

Valensolle se uită jur-împrejurul său : se găsea în mijlocul unei clădiri vaste, plină cu fîn, şi în care lumina, pătrundea prin nişte ferestre atît de minunat tăiate încît nu puteau fi ferestrele unei şuri.

— Dar, urmă Valensolle, nu ne aflăm într-o şură ?

— Cațără-te pe -finul de colo şi du-te de te-aşază lîngă fereastra aceea, îi răspunse Morgan.

Valensolle ascultă, se urcă pe fîn ca un şcolar în vacanță şi se duse, aşa cum îi spusese Morgan, să se aşeze lîngă fereastră.

O clipă după aceea, Morgan aşează în fața prietenului său un şervet în care se afla un pateu, pîine, o sticlă cu vin, două pahare, două cutițe şi furculițe.

-— Ei, drăcie ! zise Valensolle, Lucullus cinează la Lucullus.

Apoi. pironindu-şi privirea prin vitraliile ferestrei într-o clădire cu un număr mare de ferestre, ce părea o aripă a imobilului în care se aflau cei doi prieteni, dar în fața căreia se plimba o sentinelă, zise :

— Hotărât lucru, mîncarea are să-mi cadă greu dacă nu ştiu în ce loc ne aflăm. Ce clădire e aceea ? Şi de ce, se preumblă sentinela aceea prin fața uşii ?

■— Ei bine ! răspunse Morgan, pentru că ții neapărat, am să ți-o spun : sîntem în biserica din Bourg, pe care o decizie a Consiliului Municipal a preschimbat-o în magazie de furaje. Clădirea aceea de care sîntem lipiți e cazarma jandarmeriei, iar soldatul de colo e sentinela ce a primit ordin să nu lase pe nimeni să ne "tulbure în timpul cinei sau să ne surprindă în timpul somnului.

— Ce jandarmi, cumsecade ! zise Valensolle umplîn-du-şi paharul, în sănătatea lor, Morgan !

— Şi într-a noastră ! răspunse tînărul rîzînd. Să mâ **ia** dracul dacă le trece lor prin minte să ne caute aici !

De-abia avu Morgan timpul să-şi golească paharul şi, **ca** şi cum diavolul ar fi acceptat provocarea ce-i fusese aruncată, se auzi glasul strident al sentinelei care striga : „Cine-i acolo ?"

— Ei î exclamară amîndoi tinerii, ce mai înseamnă şi asta ?

într-adevăr, o trupă de vreo treizeci de oameni venea dinspre Ponl-d'Ain şi, după ce schimbă parola cu sentinela, se împărți : o parte, cea mai mare, îndrumată de doi bărbați ce păreau a fi ofițeri, intră în cazarmă ; cealaltă îşi continuă drumul.

■— Atenție ! exclamă Morgan.

Şi amîndoi, aşezați în genunchi, cu, urechea la pîndă, **cu** ochii lipiți de geamuri, aşteptară.

Să explicăm lectorului ce pricinuise întreruperea unui ospăț care, cu toate că era luat la ceasurile trei de noapte, n-a fost, aşa cum se vede, lipsit de emoții.

rele cele mai tainice — ceea ce Roland se socotea deplin îndreptățit s-o facă.

DESIŞ PUSTIU

Fiica paznicului nici gînd să se fi înşelat : chiar pe Roland îl văzuse vorbind în temniță cu căpitanul de jandarmi.

în ceea ce o privea, Amélie avea de ce se teme, căci .tocmai pe urmele lui Morgan se pornise Roland.

Nu trecuse pe la castelul Negrelor-Fintîni, nu c-ar fi bănuit cit de cît că sora lui i-ar fi purtat vreun interes şefului contrafraților lui Iehu, dar se temea de vreo indiscreție a vreunui slujitor.

O recunoscuse foarte bine pe Charlotte la tatăl ei, dar de vreme ce ea nu se arătase nici pe departe mirată, Roland crezu că nu fusese recunoscut, ba, mai mult chiar, după ce schimbase cîteva cuvinte cu căpitanul de jandarmi, se duse să-1 aştepte în piața Bastionului, foarte pustie la asemenea oră.

După ce termină controlul registrului închisorii, căpitanul de jandarmi se duse şi el să-1 întîlnească.

îl găsi pe Roland plimbîndu-se în sus şi-n jos, aştep-tîndu-1 cu nerăbdare.

La paznic, Roland se mulțumise doar să se legitimeze, aici însă putea să intre în materie.

Aşadar, îl iniție pe căpitanul de jandarmi asupra scopului călătoriei sale.

După cum în adunările publice poți să ceri cuvîntul pentru un fapt personal, şi îl obții fără să întîmpini contestații, tot aşa şi Roland ceruse primului consul, şi asta pentru un fapt personal, ca urmărirea Confraților lui Iehu să-i fie încredințată lui — şi obținuse asemenea favoare fără greutate.

Un ordin al ministrului de război îi punea la dispoziție garnizoanele nu numai din Bourg, dar şi din oraşele înconjurătoare.

Un ordin al ministrului poliției ordona tuturor ofițerilor de jandarmi să-i dea tot ajutorul.

Se gîndise, bineînțeles şi mai întîi de toate, să se adreseze căpitanului de jandarmi din Bourg, pe care-1 cunoştea de multă vreme şi pe care-1 ştia om de curaj şi de acțiune.

Găsise tocmai ce căuta : căpitanul de jandarmi din Bourg.era îngrozitor de pornit împotriva Confraților lui Iehu, care prădau diligentele la un sfert de leghe, de oraş şi pe care nu mai ajungea nicicum să pună mina.

Ştia raporturile trimise ministrului poliției cu privire« la ultimele trei opriri de diligente şi înțelegea prea bine furia acestuia.

Dar rămase uimit Ia culme cînd Roland îi povesti ceea ce i se întîmplase Iui în mînăstirea Seillon în noaptea în -rare veghiase, şi mai ales ce i SP întîmplase lui *sir* John n noaptea următoare în aceeaşi mînăstire.

Căpitanul' ştiuse bine, din zvon public, că oaspetele doamnei de Moritrevel primise o lovitură de pumnal. Cum nimeni însă nu făcuse plîngere, nici el nu se crezuse în Vept să pătrundă în negura în care părea că Roland do-eşte să lase învăluită toată povestea.

în epoca aceea tulbure, forța armată avea anumite toleranțe pe care nu le-ar fi avut nicidecum în alte timpuri.

Cît despre Roland, el nu spusese nimic, dorind să-şi păstreze mulțumirea de a-i urmări pe oaspeții mînăstirii, mistificatori sau asasini, în timpul şi la locul potrivit.

De data aceasta însă venea cu toate mijloacele să-şi pună planul în execuție şi, foarte hotărît, să nu se mai ntoarcă in fața primului consul pînă ce nu-1 va fi în-eplinit.

De altfel, era una dintre aventurile pe care Roland e căuta. Nu era oare un prilej de a-şi pune viața în joc, mpotriva unor oameni carer necruțîndu-şi-o pe-a lor, -au să i-o cruțe poate nici pe-a lui ?

Lui Roland nici prin minte nu-i trecea să atribuie adevăratei cauze — adică ocrotirii întinsă asupra lui de către • Morgan — norocul de a fi scăpat de primejdie atît în noaptea în care veghiase în mînăstire cît şi în ziua în care p luptase împotriva lui Cadoudol.

Cum putea presupune că o simplă cruce fusese făcută deasupra numelui său şi că, pe-o distanță de două sute .... :izeci de leghe, semnul acela al mîntuirii îl ocrotise do la un capăt la celălalt al Franței ?

In rest, primul lucru ce-avea de făcut era să încercu-iancă mînăstirea Seillon şi s-o scotocească pînă-n unghe-

Numai că noaptea era pe trecute şi asemenea expediție nu mai putea avea loc înaintea nopții următoare.

Intre timp, Roland avea să se ascundă în cazarma jandarmeriei şi să stea în camera căpitanului, pentru ca nimeni din Bourg să nu-i bănuiască prezența şi nici pricina ce-1 aducea. A doua zi, el avea să călăuzească expediția.

In cursul zilei următoare, un jandarm ce era croitor avea să-i confecționeze o uniformă completă de subofițer de jandarmerie.

Va trece drept ataşat pe lîngă brigada din Lons-le-Saulmier şi, datorită uniformei celei noi, va putea dirija percheziția în mînăstire, fără să fie recunoscut.

Totul se desfăşură şi se îndeplini după planul stabilit.

Către ora unu noaptea, Roland reintră în cazarmă cu căpitanul, urcă în camerea acestuia, îşi aşează un pat de campanie şi dormi ca unul ce petrecuse două zile şi două nopți în poştalion.

A doua zi, se înarma cu răbdare ca să facă, pentru instruirea căpitanului, un plan al mînăstirii Seilon, datorită căruia, chiar şi fără ajutorul lui Roland, mîndrul ofițer ar fi putut conduce expediția, fără să se rătăcească nici măcar cu un pas.

Cum căpitanul nu dispunea decît de optsprezece soldați sub ordinele sale, care n-ar fi fost nicidecum de ajuns ca să împresoare mînăstirea în întregime sau, mai curînd să-i păzească cele două ieşiri şi s-o scotocească pe dinăuntru ; şi cum ar mai fi trebuit încă două-trei zile ca să întregească brigada răspîndită prin împrejurimi . şi să aştepte numărul de oameni necesari, căpitanul, din ordinul lui Roland, se duse în cursul zilei să-1 pună la curent cu evenimentele pe colonelul de dragoni al cărui regiment se afla în garnizoană la Bourg, şi să-i ceară doisprezece oameni care, împreună cu cei optsprezece ai căpitanului, ar fi făcut un total de treizeci.

Colonelul nu numai că îi dădea cei doisprezece oameni, dar aflînd pe deasupra că expediția avea să fie condusă de şeful de brigadă Roland de Montrevel, aghiotantul primului consul, declară că voia neapărat să ia parte şi el, comandînd cei doisprezece oameni ai săi.

Roland îi primi ajutorul şi se stabili ca el, colonelul — folosim şi titlul de colonel şi cei de şef de brigadă, fiindcă şi unul şi altul reprezintă acelaşi grad — şi se stabili după cum ziceam, ca 'el, colonelul, cu cei doisprezece dragoni, să-1 ia în trecere pe Roland, pe căpitan şi pe cei optsprezece jandarmi, cazarma jandarmeriei aflîndu-se chiar în drumul ce duce la mînăstirea Seillon.

Plecarea era hotărîtă pentru ora unsprezece.

La ora unsprezece, ora militară, cu alte cuvinte ora unsprezece precis, colonelul de dragoni cu cei doisprezece oameni ai lui se alăturară jandarmilor şi celor două trupe reunite într-una singură porniră în marş.

Roland, în costumu-i de subofițer de jandarmerie, s-a lăsat recunoscut de colegul său, colonelul de dragoni ; dar pentru dragoni şi pentru jandarmi el era, după cum se convenise, subofițerul detaşat de la brigata din Lons-le-Saulmier.

Dar, întrucît oamenii s-ar fi putut mira că un subofițer, străin de localitate, le-a fost dat să-i călăuzească, li s-a spus că, în tinerețea lui, Roland fusese novice la Seillon, ucenicie datorită căreia era în stare să recunoască mai bine decît oricine ungherele cele mai misterioase ale mînăstirii.

Primul sentiment pe care-1 încercară bravii militari fu acela de a se simți oarecum umiliți să fie îndrumați de un fost călugăr. însă. —• dat fiind că fostul călugăr purta pălăria în trei colțuri într-un chip destul de cochet, şi apoi că înfățişarea lui era aceea a unui om care, purtînd uniforma, părea că uitase cu desăvîrşire c-ar fi purtat cîndva rasă de călugăr — pînă la urmă se resemnară cu toții, rezervîndu-şi dreptul de a-şi face o părere definitivă despre subofițer după felul în care va mînui muscheta pe care-o purta sub braț, pistoalele pe care le purta la centiron şi sabia pe care o purta la şold.

Şi-au luat cu ei făclii şi au pornit-o la drum în cea mai adîncă tăcere, într-o formație de trei plutoane : unul de opt oameni, comandat de căpitanul de jandarmerie, al Iul de zece oameni, comandat de colonel şi, în sfîrşit, Ultimul de doisprezece, comandat de Roland. 1 .a ieşirea din oraş se despărțiră.

Căpitanul de jandarmi, care cunoştea mai bine locurile decît colonelul de dragoni, îşi luă sarcina de a păzi fereastra aşa numitei Gorrerii, adică a pavilionului mînăstirii, fereastră ce da spre pădurea Seillon. Avea cu el opt jandarmi.

Colonelul de dragoni primi sarcina de la Roland să păzească poarta mare de la intrarea mînăstirii. Avea cu el cinci dragoni şi cinci jandarmi.

Roland se hotărî să cerceteze cu de-amănuntul interiorul. El dispunea de cinci jandarmi şi şapte dragoni.

I se dădu fiecăruia cîte o jumătate de ceas ca să fie la postul respectiv. Mai mult decît le trebuia.

La unsprezece şi jumătate, cînd urma să bată clopotul de la biserica Peronnas, Roland cu oamenii lui trebuiau să se cațere peste zidul livezii.

Căpitanul de jandarmi, o apucă pe drumul dinspre Pont-d'Ain pînă la marginea pădurii şi», trecînd pe lîngă lizieră, îşi ocupă postul ce-i fusese destinat.

Colonelul de dragoni o luă pe scurtătura ce se împreuna cu drumul spre Pont-d'Ain şi care ducea la poarta mînăstirii.

în sfîrşit, Roland o tăie de-a dreptul peste ogoare şi ajunse la zidul livezii pe care, în alte împrejurări, după cum ne amintim, îl mai sărise de două ori.

Exact la unsprezece şi jumătate dădu semnalul oamenilor lui, se cațără şi sări peste zidul livezii. Jandarmii şi dragonii îl urmară. Ajunşi de partea cealaltă a zidului, oamenii nu ştiau încă dacă Roland e viteaz, dar ştiau că e sprinten.

Roland le arătă prin întuneric poarta spre care trebuiau să se îndrepte, adică cea care dădea din livadă în mîriăstire.

Apoi se repezi el cel dintîi printre buruienile înalte, el cel dintîi împinse poarta, el cel dintîi pătrunse în lăcaşul mînăstirii.

Totul zăcea în întuneric, tăcere şi singurătate.

Roland, slujind într-una de călăuză oamenilor săi, intră în trapeza mînăstirii.

Peste tot pustiu, peste tot linişte.

O porni pe sub bolta piezişă şi ieşi din nou în grădină, fără să fi înspăirnîntat alte ființe vii în afară de cucuvele şi lilieci.

Rămînea de cercetat cisterna subterană, cripta mortuară şi pavilionul sau mai curînd, capela dinspre pădure,

Roland străbătu locul pustiu care-1 despărțea de cis-teană. Ajuns la capătul de jos al scărilor, aprinse trei torțe, păstră una iar pe celelalte două le dădu, una în miinile unui dragon, iar cealaLă în mîinile unui jandarm. Apoi ridică piatra care ascundea scara.

Jandarmii care-1 urmau pe Roland începură să creadă că e tot atît de viteaz pe cît se arătase de sprinten.

Străbătură coridorul subteran şi dădură de prima poartă cu gratii. Era închisă dar nu încuiată.

Intrară în cripta funerară.

Acolo nu era numai singurătate, rumai tăcere ; acolo era moartea.

Chiar şi cei mai viteji simțiră cum li se face părul măciucă. Roland merse de la un mormînt la altul, cercetîndu-1 cu patul pistolului pe care-1 ținea în mînă. De nicăieri nici un răspuns.

Străbătură cripta, dădudă şi de a doua poartă cu grilaj şi pătrunseră în capelă.

Aceeaşi tăcere, aceeaşi pustietate. Totul era lăsat în părăsire, ai fi zis de ani de zile.

Roland merse de-a dreptul la strane. Văzu sîngele pe lespezi. Nimeni nu-şi dăduse osteneala să-1 şteargă.

Acolo ajunsese la capătul cercetărilor şi părea că nu mai este nimic de făcut.

Roland nu se putea hotărî să se retragă.

Se gîndi că poate nu fusese atacat, din pricina prea numeroasei sale escorte. Lăsă zece oameni cu o torță în capelă, le dădu ordin-să intre în legătură, prin fereastra în ruină, cu căpitanul de jandarmi ce şedea la pîndă în pădure, la cîțiva paşi de fereastra aceea, şi se întoarse cu doi oameni.

De data asta, cei doi oameni ce-1 urmau pe Roland îl găsiră mai mult decît viteaz, îl socotiră cutezător.

Dar Roland, neținînd seama nici măcar dacă era însoțit sau nu, o luă înapoi pe propria-i urmă în lipsa vreunei urme a bandiților.

Celor doi oameni le fu ruşine şi îl urmară,

Hotărît lucru, mînăstirea era părăsită.

Ajuns în fața porții celei mari, Roland îl chemă pe colonelul de dragoni. Colonelul cu cei zece oameni era la postul său.

Roland deschise poarta şi făcu joncțiunea cu ei.

Nici ei nu văzuseră şi nu auziseră nimic.

Intrară cu toții împreună, închizînd şi baricadînd poarta în urma lor, ca să le taie retragerea bandiților, dacă ar fi avut fericirea să-i întîlnească.

Pe urmă plecară cu toții să se-ntîlnească cu ceilalți camarazi, care şi ei se alăturară căpitanului de jandarmi şi celor opt oameni ai lui.

Aceştia toți îl aşteptau în strane.

Trebuiau să se hotărască pentru retragere : tocmai bătuse ceasurile două de noapte. De-aproape trei ceasuri se aflau în căutare, fără să fi găsit nimic.

Roland, reabilitat în cugetele jandarmilor şi ale dra-gonilor, care vedeau că nu e de glumit cu fostul călugăr, dădu, spre marea lui părere de rău, semnalul de retragere, deschizînd uşa capelei ce dădea înspre pădure.

De data asta, cum nu mai trăgea nădejde să mai întîlnească pe careva, Roland se mulțumi doar s-o tragă după el.

Apoi, în pas forțat, trupa cea mică porni înapoi spre Bourg.

Căpitanul de jandarmi cu cei optsprezece oameni şi cu Roland se întoarseră la cazarma lor, după ce schimbară parola cu sentinela.

Colonelul de dragoni şi cei doisprezece oameni ai iui îşi urmară drumul şi se înapoiară în oraş.

Tocmai strigătul sentinelei cînd opri soldații la poarta cazărmii atrăsese atenția lui Morgan şi lui Valensolle. Intrarea celor optsprezece soldați în cazarmă le întrerup-sese cina. în sfîrşit, tocmai împrejurarea aceea neprevăzută îl făcuse pe Morgan să exclame : „Atenție !"

într-adevăr, în situația în care se aflau cei doi tineri, orice lucru merita atenție.

De aceea masa fu întreruptă, fălcile încetară să mai mestece ca să lase ochii şi urechile să-şi împlinească menirea cu toată puterea.

Se văzu curînd că numai ochii vor avea de furcă.

Fiecare jandarmi intră în încăperea-i respectivă fără lumină. Nimic nu atrase aşadar atenția tinerilor noştri pe la numeroasele ferestre ale cazărmii, drept care se putură concentra numai asupra unui singur punct.

în mijlocul tuturor ferestrelor acelora întunecate, două din ele se luminară. în raport cu restul clădirii, ele erau situate oarecum într-o latură şi drept în fața aceleia unde cei doi prieteni îşi luau masa.

Amîndouă ferestrele erau la primul etaj, dar, din 'poziția pe care o ocupau, adică de pe coama mormanelor de nutreț, Morgan şi Valensolle nu numai că se găseau la aceeaşi înălțime cu ferestrele, ci chiar se uitau de deasupra lor.

Ferestrele acelea erau de la camera căpitanului de jandarmi.

Fie din nepăsarea bravului căpitan, fie din lipsurile mari de care suferea statul, ferestrele, nu aveau perdele, aşa că, datorită celor două sfeşnice aprinse de ofițerul de jandarmi în cinstea oaspetelui, Morgan, şl Valensolle puteau să vadă tot ce se petrecea în camera aceea.

Deodată Morgan îl prinse de braț pe Valensolle şi-1 strînse cu toată puterea.

— Ei ! exclamă Valensolle, dar ce s-a mai întîmplat ?

Roland îşi aruncase tricornul pe un scaun, şi Morgan il recunoscuse.

— Roland de Montrevel ! zise el, Roland în uniformă do subofițer de jandarmi ! De data asta, noi sîntem pe urmele lui, în timp ce el le mai caută pe-ale noastre. Să nu cumva să i le pierdem.

— Ce faci ? întrebă Valensolle simțind că prietenul lui plecase de lîngă el.

— Mă duc să-i înştiințez pe confrați. Tu rămîi pe loc >.<> ou-1 pierde din ochi. îşi leapădă sabia, îşi scoate pis-l'Miele de la cingătoare, se vede că-şi va petrece noaptea ni camera căpitanului. Mîine îl desfid s-o apuce pe vreun drum, oricare ar fi, fără să aibă pe unul de-ai noştri pe Urme.

.Şi Morgan, dîndu-şi drumul s-alunece pe povîrnişul nutrețului, dispăru din văzul camaradului său care, chircit ca un sfinx, nu-1 mai scăpa din ochi pe Roland de ontrevel.

După un sfert de ceas, Morgan se întoarse, iar ferestrele ofițerului de jandarmi erau. ca toate celelalte ferestre ale cazărmii, cufundate în întuneric.

— Ei, ce-i ? întrebă Morgan.

— Ce să fie ? răspunse Valensolle. Totul s-a terminat în chipul cel mai prozaic din lume. Şi-au lepădat hainele de pe ei, au stins luminările şi s-au culcat : căpitanul în patul său, iar Roland pe o saltea. Se vede treaba că în clipa de față sforăie care mai de care.

— Ei, atunci, spuse Morgan, noapte bună lor şi nouă la fel.

După zece minute, urarea de mai sus era împlinită şi cei doi tineri dormeau de parcă nu s-ar fi culcat cu primejdia în pat.

XLI

HOTELUL POŞTEI

în aceeaşi zi, către ceasurile şase de dimineață, cu alte cuvinte în zorii cenuşii şi reci ai unei zile de la sfîr-şitul lui februarie, un călăreț, dînd pinteni unui căluț de poştă, precedat fiind de un surugiu ce trebuia să aducă înapoi calul şi să-1 predea în mînă, ieşea din oraşul Bourg pe drumul spre Mâcon sau spre Saint-Jullien.

Spunem pe drumul spre Mâcon sau spre Saint-Jullien, fiindcă la **o** leghe depărtare de Bourg, capitala provinciei Bresse, drumul se bifurcă şi unul, urmînd în linie dreaptă, duce Ia Saint-Jullien, iar celălalt, abătîndu-se către stânga, se îndreaptă spre Mâcon. -

Ajuns la răspîntia celor două drumuri, călărețul era gata s-**o** apuce pe drumul spre Mâcon, cînd **o** voce care părea că iese de sub o căruță răsturnată îi ceru îndurare.

Un biet zarzavagiu fusese prins într-adevăr sub căruța încărcată cu legume. Fără îndoială, voise s-o sprijine în clipa cînd roata, alunecînd în şanț, căruța se prăvăli. Din fericire căruța căzuse peste el în aşa fel, încît omul nădăjduia, spunea dînsul, să nu se fi ales cu nici o fractură şi nu cerea decît un lucru, să i se dea o mînă de ajutor ca să-şi pună căruța iarăşi pe roate. Atunci nădăjduia el că se va putea ridica şi pune pe picioare.

Călărețul, om milos față de aproapele său, nu numai că-i îngădui vizitiului să se oprească şi să-1 scoată pe zarzavagiu din încurcătura în care se găsea, dar chiar el sări jos de pe cal şi, cu o putere la care nici pe departe nu te-ai fi aşteptat de la un bărbat de statură mijlocie, aşa cum era el, ajută vizitiul să pună căruța iarăşi pe roate, şi nu numai atît, ci s-o şi tragă pe drumul pietruit

După care voi să-1 ajute pe om să se ridice, dar omul spusese drept : era teafăr şi nevătămat. E drept că-i mai rămăsese un soi de tremur în picioare, dar numai ca să se adeverească proverbul ce pretinde că există un Dumnezeu şi pentru bețivi.

Zarzavagiul numai contenea cu mulțumirile şi prinse calul de căpăstru, dar mai mult — şi lucrul era lesne de văzut — ca să se sprijine, decît ca să mîne animalul pe drumul cel drept.

Cei doi. călărești încălecară iarăşi, o luară cu caii în galop şi curînd se făcură nevăzuți la cotul pe care-1 face drumul cu cinci minute înainte de-a intra în pădurea Monnet."

Dar, de cum dispărură, o schimbare demnă de luat în seamă, se petrecu în înfățişarea zarzavagiului : îşi opri calul, se îndreptă, duse la buze muştiucul unei goarne mici şi sună de trei ori.

Un soi de rîndaş de cai ieşi din pădurea ce mărgineşte drumul, ducînd de căpăstru un cal înşeuat ca pentru un stăpîn.

Zarzavagiul îşi dezbrăcă repede bluza de pe el, îşi lepădă pantalonii de pînză groasă şi rămase în vestă, pantalon de piele de căprioară şi cizme cu marginea răsfrîntă.

Scotoci în căruță, scoase un pachet pe care-1 desfăcu, scutură o haină verde, de vînătoare, cu brandemburguri de aur, o trase pe el, pe deasupra îmbrăcă o mantie îmblăni lă, cafenie, luă din mîna grăj darului o pălărie pe care el i-o dădu şi care se potrivea cu costumu-i elegant, îşi fixă pintenii Ia cizme şi sărind pe cal cu uşurința şi dibăcia unui călăreț încercat, îi spuse grăj darului:

Să fii deseară pe la şapte între Saint-Just şi Ceyze-riat. Ai să te-ntîlneşti cu Morgan. Spune-i că cel *pe care-l ştie el* se duce la Mâcon, dar c-am să fiu acolo înaintea lui.

Şi, în adevăr, fără să-i mai pese de căruța de legume pe care de altfel o lăsa în paza slujitorului său, fostul zarzavagiu, care nu era altcineva decît vechea noastră cunoştință Montbar, îşi întoarse calul în direcția în care se afla pădurea Monnet şi-1 puse-n galop.

Calul lui nu era un nenorocit de căluț de poştă, ca cel pe care-l încălecase Roland, ci, dimpotrivă, un minunat cal de

curse. Aşa încît, între pădurea Monnet şi Polliat, Montbar îi ajunse din urmă pe cei doi călăreţi şi îi şi întrecu.

în afară de o scurtă oprire la Saint-Cyr-sur-Menthon, calul făcu dintr-o singură bucată, şi-n mai puţin de trei ceasuri, cele nouă sau zece leghe ce despart oraşul Bourg de Mâcon.

Sosit la Mâcon, Montbar trase la hotelul Poştei, singurul care, la vremea aceea, avea reputaţia de a-i atrage pe toţi călătorii de soi.

Dealtminteri, după felul în care Montbar fu primit în hotel, se vedea că patronul hotelului avea de-a face cu o veche cunoştinţă.

— A, dumneavoastră eraţi, domnule de Jayat ! exclamă hotelierul. Chiar ieri ne întrebam, ce vi s-o fi întîmplat. Iată, e mai bine de-o lună de cînd n-aţi mai fost văzut prin părţile noastre.

— Crezi că-i chiar aşa de mult timp, amice ? zise tînărul, afectînd graseierea la modă. Da, da, e chiar adevărat. Am fost pe la nişte prieteni, pe la Treffort, pe la Hautecourt. îi cunoşti pe domnii aceştia după nume, nu-i aşa ?

— O ! şi după nume şi personal.

— Am vînat cu gonaci. Au nişte trăsuri minunate, pe cuvîntul meu ! Dar se poate mînca la dumneata în dimineaţa asta ?

— De ce nu ?

— Ei, atunci pune să-mi aducă un pui, o sticlă de vin dt Bordeaux, două cotlete, nişte fructe, o nimica toată !

— într-o clipă. Doriţi să fiţi servit în camera dumneavoastră sau în sala de mese.

— în sala de mese, e mai vesel, numai serreşte-mă ta o masă de-o parte. Ah ! nu uita de calul meu. E un animal minunat, care mi-e mai drag decît mulţi creştini, pe cuvînt *d'onoare !*

Hotelierul dădu comanda, Montbar se aşează în faţa căminului, îşi ridică mantia-i îmblănită ca să-şi încălzească picioarele.

— Tot dumneata ţii poşta ? îl întrebă el pe hangiu, ca să nu întrerupă vorba începută.

•— Bine înţeles !

— Atunci, la dumneata se schimbă caii diligentelor ? •— .Nu ai diligentelor, ci ai furgoanelor poştale.

.•— A ! ia spune, trebuie să mă duc la Chambery într-una din zilele acestea. Cîte locuri sînt în furgon ?

— Trei,- două înăuntru şi unul cu factorul.

— Şi am noroc să găsesc un loc liber ?

— Aşa ceva se mai poate uneori, dar, cel mai sigur, vedeţi, e s-aveţi o caleaşca sau o gabrioletă personală.

— Nu poţi să-ţi reţii locul dumitale ?

— Np, căci trebuie să înţelegeţi, domnule de Jayat, dacă sînt călători care şi-au luat locul de la Paris la I -yon, ei au întîietate.

— Ca să vezi, aristocraţii, zise Montbar rîzînd. Şi, l'iindcă veni vorba de aristocraţi, îţi soseşte unul după mine, cu poşta. I-am luat-o înainte la vreun sfert de leghe după Polliat. Mi s-a părut că era călare pe-un căluţ ce sufla din greu.

— Ei ! exclamă hangiul, nu-i de mirare*. Confraţii mei nu prea au cai buni !

— Şi na, iată-1 tocmai pe omul nostru, reîncepu să vorbească Montbar. Credeam că i-am luat-o înainte mai mult de-atît.

într-alevăr, chiar în clipa aceea Roland trecu în galop prin faţa ferestrelor şi intră în curte.

— Luaţi tot camera numărul 1, domnule Jayat ? întrebă hangiul.

— De ce mă întrebi ?

— Păi, fiindcă e cea mai bună şi, de n-o luaţi dumneavoastră, am da-o persoanei ce soseşte, în cazul în care i amine mai mult.

Ei ! Nu te ocupa de mine. Abia în cursul zilei am NA ştiu dacă rămîn sau dacă plec. Dacă noul sosit stă mai mult, aşa cum spui, dă-i camera numărul 1. Eu mă voi mulţumi şi cu numărul 2.

— Masa e servită, domnule, spuse ospătarul arătîn-du-se pe pragul uşii ce ducea de la bucătărie în sala de mese.

- Montbar făcu un semn din cap şi răspunse invitaţiei. Intră în sala de mese tocmai în clipa în care Roland intra în bucătărie.

într-adevăr i se pusese masa. Monţbar îşi schimbă tacîmul şi se aşează în aşa fel, încît să fie cu spatele spre uşă.

Măsura sa de precauţie fu zadarnică : Roland nu intră deloc în sala de mese, şi clientul îşi isprăvi dejunul fără să fie tulburat.

Numai la desert, hangiul veni el însuşi să-i aducă cafeaua.

Montbar înţelese că onorabilul personaj avea chef de vorbă. Aşa ceva se potrivea de minun.e Dorea ei însuşi să afle anumite lucruri.

— Ei ? întrebă Montbar, ce se-ntîmplă cu omul nostru ? A venit numai ca să schimbe calul ?

— Nu, nu, răspunse hangiul.. Aşa precum aţi spus, e un aristocrat. A cerut să-i fie servit prînzul în camera lui.

—■ In camera lui sau într-a mea ? întrebă Montbar, fiindcă sînt foarte sigur că i-ai dat faimoasa cameră numărul 1.

— Păi, domnule de Jayat, e greşeala dumneavoastră. Mi-aţi spus că pot dispune de ea.

— Şi m-ai crezut pe cuvînt. Bine ai făcut însă. Am să mă mulţumesc cu numărul 2.

— Vai ! N-o să vă simţiţi prea bine. Camera nu-i despărţită de numărul 1 decît printr-un perete subţire, şi tot ce se face sau se spune se aude dintr-o cameră în cealaltă.

—• Ei ! hangiule dragă, crezi oare c-am venit la dumneata să fac lucruri ce nu se cuvin, sau să cînt cântece instigatoare, de te temi aşa tare să nu se audă ce-am să spun sau ce-am să fac ?

—- Vai ! Dar nu-i asta !

— Atunci ce-i ?

— Nu mă tem că dumneavoastră aveţi să tulburaţi pe cineva. Mă tem să nu fiţi dumneavoastră tulburat.

— Bine ! Deci tînărul dumitale e un scandalagiu ?

— Nu, dar seamănă a fi ofiţer.

— Ce te-a putut face să crezi aşa ceva ?

-— Mai înîti de toate înfăţişarea lui. Apoi, a întrebat ce regiment se află în garnizoană la Mâcon. I-am spus că-i regimentul 7 vînători călare. „A ! bine, făcu el, îl cunosc pe şeful brigăzii, e un prieten de-al meu. Poate un slujitor de-ai dumitale să-i ducă din partea mea cartea de vizită şi să-1 întrebe de vrea să vină să prînzească cu mine ?"

— Al a !

— Aşa că, înţelegeţi dumneavoastră, ca ofiţerii, între ei. înseamnă c-o să fie zgomot, scandal ! Poate n-au să prînzească numai, dar au să şi cineze, au să ospăteze şi-n puterea nopţii.

— Ţi-am spus, dragă hangiule că nu credeam să am plăcerea să-mi petrec noaptea la dumneata. Aştept scrisori de la Paris, post-restant, care vor hotărî ce am de făcut. în aşteptare, aprinde-mi focul în camera numărul 2, făcînd zgomot cît mai puţin cu putinţă, ca să nu-mi tulburi vecinul, Totodată pune să-mi ducă în cameră o pană, cerneală şi hîrtie. Am de scris.

Poruncile lui Montbar fură îndeplinite întocmai, şi chiar el urcă în urma valetului de serviciu să vadă dacă nu cumva Roland ar putea fi incomodat de vecinătatea lui.

Camera era chiar aşa cum spusese hotelierul-poştaş, şi nici o mişcare nu se putea face, nici un cuvînt nu se putea rosti în una, fără să se audă în cealaltă.

Aşa că Montbar auzi cît se poate de bine pe feciorul de la hotel vestindu-i lui Roland sosirea şefului de brigadă Saint-Maurice, apoi pasul răsunător al acestuia pe coridor şi, în sfîrşit, exclamaţiile celor doi amici, încîntaţi că se revăd.

Cît despre Roland, deranjat o clipă de zgomotul ce se făcuse în camera vecină, uitase de el îndată ce nu se mai auzi şi nu mai exista nici o primejdie că s-ar mai repeta. Montbar, cum rămase singur, se aşează la masa pe care se pusese cerneală, pană şi hîrtie, şi stătu nemişcat.

Cei doi ofiţeri se cunoscuseră cîndva în Italia, şi Roland se aflase sub ordinele lui Saint-Maurice pe vremea cînd acesta din urmă era căpitan, iar Roland nu era decît locotenent.

Astăzi erau egali în grad. Mai mult «încă, Roland avea dublă misiune, şi din partea primului consul, şi din cea a ministrului de poliţie, care îi dădea dreptul de-a comanda ofiţerii în acelaşi grad cu el, ba chiar în limitele misiunii sale şi ofiţerii cu un grad mai mare.

Morgan nu se înşelase bănuind că fratele Ameliei era în urmărirea confraţilor lui Iehu. Dacă percheziţiile nocturne întreprinse la mînăstirea Seillon nu i-ar fi dovedit-o, dovada ar fi reieşit din convorbirea tînărului ofiţer cu colegul său, presupunînd că asemenea convorbire ar fi fost auzită.

Aşadar, primul consul trimitea în mod efectiv călugărilor de la Saint^Bernard cincizeci de mii de franci în dar, iar cei cincizeci de mii de franci erau de fapt trimişi prin poştă. Insă cei cincizeci de mii de franci nu erau decît un soi de capcană cu

ajutorul căreia se făceau presupuneri că se vor prinde jefuitorii de diligente, dacă nu se punea mîna pe ei în mînăstirea Seillon sau într-un alt loc în care s-ar fi putut retrage.

Acum, rămînea de văzut cum îi vor prinde.

Tocmai acest lucru se dezbătu pe larg între cei doi ofițeri în timpul cît au luat masa.

La sfîrşitul mesei ajunseseră la un acord şi planul era stabilit.

In aceeaşi seară, Morgan primi o scrisoare concepută **în** termenii următori :

.•Asa cum ne-a spus şi Adler, vinerea viitoare pe la ceasurile cinci spre seară, furgonul poştal va pleca de la Paris cu cincizeci de mii de franci destinați călugărilor de la mînăstirea Saiht-Ber-nard.

Cele trei locuri, locul din cupeu şi cele două locuri din interiorul furgonului, sînt reținute de trei călători care vor urca primul la Sens, iar ceilalți doi la Țonnerre.

Călătorii de mai sus sînt : cel din cupeu, unul dintre cei mal bravi agenți ai cetățeanului Fouche, iar în interior domnul Roland de Montrevel şi şeful de brigadă al regimentului 7 vînători In garnizoană la Mâcon.

Vor fi în haine burgheze ca să nu trezească bănuieli, dar înarmați pînă-n dinți.

Doisprezece vînători călări, cu muschete cu țeava scurtă, pistoale şi săbii, vor escorta furgonul, dar de la distanță şi în aşa fel ca să ajungă tocmai cînd va fi operația în toi.

Primul foc de pistol trebuie să le dea semnalul ca să-şi pună caii în galop şi să cadă asupra tîlharilor.

Acum. eu sînt de părere că, în ciuda măsurilor de precauție luate, ba chiar din pricina tuturor acestor măsuri de precauție, atacul să fie menținut şi să se petreacă la locul hotărît, adică la' Ca sa-Albă.

Dacă şi confrații sînt de aceeaşi părere, să fiu înştiințat. Eu voi mîna furgonul poştal ca vizitiu de la Mâcon la Belleville.

Şefului de brigadă îi fac eu de petrecanie. Unul din voi să-1 ia în seama lui pe agentul cetățeanului Fouchâ.

Cît despre domnul Roland de Montrevel, nu i se va întîmpla nimic, dat fiind că-mi iau răspunderea ca, printr-un mijloc cunoscut şi inventat de mine, să-1 împiedic să coboare din vehicul.

Ora precisă la care furgonul de Chambery trece pe la Casa-Albâ e la şase seara, sîmbătă.

Un răspuns de două-trei cuvinte, conceput în termenii următori : ***sîmbătă seara la ceasurile şase,*** şi totul va merge ca pe roate.

Montbar."

Pe la miezul nopții Montbar, care se plînsese cu adevărat de zgomotul făcut de vecinul lui şi fusese instalat într-o cameră situată la celălalt capăt al hotelului, fu deşteptat de un curier care era tot rîndaşul de cai care-i idusese pe drum calul înşeuat.

Scrisoarea adusă de curier cuprindea doar cuvintele de mai jos, urmate de un post-scriptum ;

„Sîmbătă seara, la ceasurile şase.

Morgan."

Morgan."

„P.S. A nu se uita, chiar în toiul luptei, şi mai ales în toiul ■pttl, că viața lui Roland de Montrevel este pusă sub semnul ■rotirii. !i

Tînărul citi răspunsul cu o bucurie vădită. De data aceasta, n-avea să mai fie o simplă oprire de poş alion, ci un soi de chestiune de onoare între bărbați de păreri deosebite, o înîlnire între vi teu.

Pe drum n-avea să se răspîndească numai aur, ci şi sînge.

N-aveau să aibă de-a face numai cu nişte pistoale cu cartuşe oarbe, mînuite de mîinile unui copil, ei aveau să se slujească de armele ucigaşe ale unor soldați deprins: să le mînuiască.

De altfel, avea înaintea lui toată ziua care abia începuse -să se desfăşoare, şi pe cea de-a doua întreagă, ea să-şi ia măsurile de trebuință. Montbar se mulțumi aşadar să-1 întrebe deocamdată pe grăjdar cine era vizitiul de serviciu care avea să ia în primire la ceasurile cinci furgonul. poştal de la Mâcon şi să facă distanța de o poştă sau chiar de două poşte, . ce se întindea între Mâcon şi Belleville.

Pe lîngă asta, îi ceru să cumpere patru şuruburi cu belciuge şi două lanțuri cu încuietori.

Ştia dinainte că furgonul soseşte la patru şi jumătate la Macon, ia cina acolo şi pleacă mai departe la orele cinci precis.

Fără îndoială, toate măsurile lui. Montbar erau luate dinainte căci, după ce i-a dat slujitorului său indicațiile de mai sus, îl lăsă să plece şi adormi ca un om ce are de împlinit nişte re&turi de somn.

A doua zi nu se deşteptă sau, mai curînd, nu coborî decît pe la ceasurile nouă dimineața. îi ceru hangiului, fără să dea de bănuit noutăți despre vecinul său scandalagiu.

Călătorul plecase la Paris de la orele şase dimineața cu furgonul poştal de Lyon, împreună cu prieterul său, şeful de brigadă de la vînători, şi hangiului i se părea c-a auzit că nu-şi reținuseră locurile decît pînă la Tonnerre.

De altfel, după cum domnul de Jayat se interesa de tînărul ofițer, tot aşa şi tînărul ofițer se interesase de dînsul. întrebase cine era, dacă venea de obicei la hotel şi dacă se credea c-ar consimți să-şi vîndă calul.

Hangiul răspunsese că-1 cunoştea foarte bine pe domnul de Jayat; că domnia sa avea obiceiul să tragă la hotel acolo ori-de cîte ori afacerile sale îl aduceau la Mâcon, şi că, în privința calului, nu crede c-ar consimți să *e lipsească de el, orice preț i s-ar oferi, datorită afecțiu iii pe care tînărul gentilom i-o păs.ra.

După prînz, domnul de Jayat, ce părea că n-are nimic de făcut, ceru să i se pună şaua pe cal, încalecă şi ieşi din Mâcon pe drumul dinspre Lyon. Cît fu în oraş, lăsă ■ calul să meargă în pasul care-i plăcea elegantului animal, dar de îndată ce se văzu afară din oraş, puse mîna pe hățuri şi-şi strînse genunchii.

Animalului. i-a fost destul asemenea semn ca s-o ia la galop.

Montbar străbătu satele Varennes, Creche, La Cha-pelle-de-Guinchay şi nu se opri decît la Casa-Albă.

Locul era chiar aşa cum spusese Valensolle, minunat de bine ales pentru o ambuscadă.

Casa-Albă era aşezată în fundul unei vîlcele, între un coborîş şi un urcuş-; la marginea grădinii sale trecea un pîrîu fără nume, care se vărsa în Saone, în dreptul localității Challe.

Arbori stufoşi şi înalți străjuiau de-a lungul cursului apei şi, descriind un semi-cerc, învăluiau casa.

Cît despre casă, după ce fusese odinioară han, al cărui hangiu nu izbutise să cîştige ca să-1 țină, fusese închisă cu vreo şapte-opt ani în urmă şi începuse să cadă în ruină.

înainte de-a ajunge aici, venind de la Mâcon, drumul făcea un cot.

Montbar cercetă locurile dimprejur cu grija unui inginer ce primise sarcina de a alege terenul pentru un ci mp de luptă, scoase un creion şi un carnețel din buzu-Lțiar, şi schiță un plan exact al poziției.

Pe urmă se întoarse la Mâcon.

După două ore, rîndaşul de la cai plecă, ducîndu-i lui Morgan planul şi lăsînd stăpînului său numele vizitiului care trebuia să mîne furgonul ; îl chema Antoine. în . fără de asta, rîndaşul cumpărase cele patru şuruburi cu belciuge şi cele două lanțuri cu lacăte.

Montbar ceru să i se aducă sus, în cameră, o sticW cu vin vechi de Bourgundia, şi-1 chemă pe Antoine.

După zece nrnute, Antoine intră în cameră.

Era un băiat voinic şi frumos, de vreo douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani, înalt aproape cît Montbar, lucru de care eroul nostru, după ce 1-a măsurat din creştet pînă-n tălpi, a luat act cu satisfacție.

Vizitiul se opri în pragul uşii şi, ducîndu-şi mîna la pălărie, după obiceiul milităresc, zise :

■— Cetățeanul m-a chemat ?

•— Pe dumneata te cheamă Antoine ? întrebă Mont-bar.

— Precum ziceți, şi-s gata să vă slujesc de. sîrit în stare, pe dumneavoastră şi pe cei ce vă însoțesc.

— Ei uite, amice, mă poți sluji... închide dar uşa şi vino-ncoace !

Antoine închise uşa, se apropie pînă la doi paşi de Montbar şi, ducînd iarăşi mîna la pălărie, zise :

— Iată-mă, stăpîne. ,

■— Mai întîi de toate, începu Montbar, dacă nu ai nimic împotrivă, să bem un pahar de vin în sănătatea drăguței tale.

— Of ! Of ! Drăguței mele ! făcu Antoine. Ce ? Oamenii ca noi au drăguțe ? Aşa ceva se potriveşte la domnişori ca dumneavoastră, să aibă drăguțe.

— Lasă, n-ai să mă faci tu să cred, şmecheriile, spuse Montbar, că te-ai jurat să mori călugăr, cînd eşti atît de chipeş.

— Vai ! Nu vreau să spun că sînt călugăr în asemenea privință ; mai avem noi pe ici pe colo cîte-o fetiță în drum.

— Da, da, la fiecare crîşmă. De-aceea doar ne-oprim atît de des cu caii de întors, ca să bem un păhăruț şi să ne-aprindem pipa.

— Păi, exclamă Antoine cu o mişcare din umeri de nedescris, omul trebuie să mai şi rîdă.

— Ei, ia gustă tu vinul ăsta, băiete ! Pun capul că n-ai să plîngi din pricina lui.

Şi, luînd un pahar plin, Montbar făcu semn' vizitiului să ia celălalt pahar.

— Aşa cinste mai zic şi eu... în sănătatea dumneavoastră şi a celor ce vă-nsoțesc !

Era expresia obişnui ă a vizitiului nostru cumsecade, un soi de extindere a politeței ce n-avea nevoie de justificarea unor însoțitori.

~ Ei, da, exclamă el după ce bău, plescăind din limbă. Ce mai vin vechi ! Şi eu care l-am înghițit fără să-1 gust, de parc-ar fi fost un vin oarecare.

— Ai greşit, Antoine.

— Păi da, am greşit.

■— Lasă ! spuse Montbar umplînd din nou paharul. Din fericire, greşeala se poate îndrepta.

— Numai pîn-la deget, domnule dragă, zise vizitiul poznaş întinzînd paharul dar avînd grijă să-şi țină degetul sus, pe marginea paharului.

— O clipă, zise Montbar tocmai cînd Antoine era gata să ducă paharul la gură.

— Drept la timp, spuse vizitiul, era gata să fie înghițit, nenorocitul ! Ce s-a-ntîmplat ?

— N-ai vrut să beau în sănătatea drăguței tale, dar n-ai să te dai în lături, nădăjduiesc, să bei în sănătatea drăguței mele.

— O ! aşa ceva nu se refuză, mai ales cu un asemenea vin. în sănătatea drăguței dumneavoastră şi a celor ce-o însoțesc.

Şi cetățeanul Antoine înghiți licoarea roşie, degus-tînd-o de rîndul acesta.

— Ei na, făcu Montbar, te-ai prea grăbit şi acum, amice.

— De ! făcu vizitiul.

— Păi, da... ia gîndeşte-te că am mai multe drăguțe. De vreme ce n-am numit-o pe cea în sănătatea căreia bem, cum vrei tu să-i fie cu folos ?

— I-adevărat, zău !

— îmi. pare rău, dar trebuie s-o luăm de la capăt, amice.

— Ei ! păi s-o luăm ! Cu un om ca dumneavoastră **ou** trebuie să facem lucrurile pe dos. Am făcut greşeala, hai s-o bem !

Şi Antoine întinse paharul, pe care Montbar i-1 umplu, ochi.

— Acuma, zise el aruncînd o privire la sticlă şi încredințîndu-se dintr-o ochire că e goală, nu mai merge să ne înşel am. Cum o cheamă ?

— în sănătatea frumoasei Joséphine ! făcu Montbar.

— în sănătatea frumoasei Joséphine ! repetă Antoine.

Şi înghiți vinul de Bourgundia cu **o** satisfacție ce părea că '. ot creşte.

Apoi, după ce bău şi se şterse pe buze cu mîneca, în clipa în care punea paharul pe masă, zise :

— Ei ! **o** clipă, meştere.

— Na ! exclamă Montbar. Mai e ceva ce nu merge ?

— Păi, cred şi eu ! Am făcut treaba prost, dar e prea tîrziu.

— De ce ?

— Sticla e goală.

— Asta da, dar nu şi cealaltă.

Si Montbar luă din colțul căminului **o** sticlă gata desfundată.

— Ai ! ai ! făcu Antoine al cărui obraz se lumină de un zîmbet radios.

— Bine grăit ! făcu Antoine, care părea că şi-1 duce pe-al său de minune. Vă ascult !

— Mi-ai spus că nu înțelegi de ce te-am chemat sus ?

— Aşa am spus.

— Totuşi, trebuie să fi bănuit că am avut un scop ?

— Orice om are-un scop, bun sau rău, după cum pretinde preotul nostru, răspunse sentențios Antoine.

— Ei, află atunci, amice, urmă Montbar, c-al meu e să pătrund noaptea, fără să fiu recunoscut, în curtea meşterului Nicolas-Denis Lollier, dirigintele poştalioane-lor de la Belleville.

— Avem leac ? întrebă Montbar. Şi

îi întinse paharul.

.— Avem, răspunse Antoine.

Montbar îl umplu tot atît de conştiincios cum făcuse şi în primele trei rînduri.

— Ei iată ! urmă vizitiul cercetînd în zare lichidul rubiniu care strălucea în pahar, ziceam că am băut în sănătatea frumoasei Josephine...

— Da, spuse Montbar.

— Dar, continuă Antoine, sînt al dracului de multe Josephine în Franța. .

— E-adevărat. Şi cam cîte crezi tu că sînt, Antoine.

— Ei ! păi trebuie să fie vreo sută de mii.

— Să zicem că-i aşa. Şi după aceea ?

— Dintr-aceste **o** sută de mii cred că nu-s decît a zecea parte frumoase.

— Emult.

— Să zicem, a douăzecea parte.

— Fie !

— Asta face cînci mii.

— Drace ! Dar ştii că eşti tare la aritmetică ?

— Păi sînt fiu de învățător.

— Ei, şi-apoi ?

— Ei, în sănătatea căreia din cele cinci mii am băut ?... Ei?

— Ai dreptate, Antoine, zău ! Trebui esă adăugăm numele de familie la numele de botez, îh sănătatea frumoasei Josephine... , ..

— Aşteptați, paharul e început, nu mai Poate shrjl scopului. Pentru ca închinarea să fie cu fplos trebuie să-1 golesc, şi pe urmă să-1 umpleți.

Antoine duse paharul la gură.

— Iată-1 gol, zise el. , .

— Şi iată-1 şi plin, adăugă Montbar puni"d Panarul în legătură cu sticla. 9

—; Atunci aştept. în sănătatea frumoasei JoS6ph-me-- .

— Frumoasei Josephine... Lollier !

Şi Montbar goli paharul.

— Ei, drăcia dracului ! exclamă Antoine- Dar stați puțin, pe Josephine Lollier, o cunosc şi eu !

— Nu zic ba.

— Josephine Lollier doar e fiica dirigintelui p°Ştalioa-nelor din Belleville.

— întocmai.

— Ei, fir-ar să fie ! exclamă vizitiul. E*ar ț;1*1 *ja nu sînteți de plîns, dom'le meşter ! Frumos boboc de fată ! în sănătatea frumoasei Josephine Lollier !

Şi dădu pes.e cap al cincilea pahar cxx vm Bourgundia.

— Ei ? acuma, îl întrebă Montbar, înțelege.tu "e ce te-am chemat sus, băiete ? '

— Nu, totuşi n-am să vă port pică.

•— Drăguț din partea ta.

— O ! eu sînt băiat bun, dar dat dracului !

— Ei, hai să-ți spun de ce te-am chemat su^«

— V-ascult, sînt numai urechi.

.

— Aşteaptă ! Cred c-ai să înțelegi mai bine cU Panarul plin decît gol.

—"Ați fost cumva, din întîmplare, docto*' d<r surzi dumneavoastră ? întrebă vizitiul făcînd pe muc^1™1'

— Nu, dar am trăit mult printre bețivi, răspunse Montbar, umplînd din nou paharul lui Antoine.!

— Nu-nseamnă că eşti bețiv dacă ți-e <2raS vinul, zise Antoine.

— Sînt de-o părere cu tine, dragă băiete;, răspunse Montbar. Bețiv eşti numai cînd nu ştii să duci vinUlV

— De la Belleville, repetă Antoine, care urmărea vorbele lui Montbar cu toată atenția de care mai era în stare. înțeleg... Şi voiți să pătrundeți fără să fiți recunoscut în curtea meşterului Nicolas-Denis Lollier, dirigintele poştalioanelor din Belleville, ca s-o puteți vedea după placul inimii pe frumoasa Josephine ? Ai ! Ce mai pui de lele îmi sînteți !

— Ai nimerit-o, dragă Antoine. Şi vreau să pătrund fără să fiu recunoscut, pentru că bătrânul Lollier a descoperit toată povestea şi nu-i mai îngăduie fiică-si să mă mai primească.

— Ca să vezi ! Şi ce pot eu face în treaba asta ?

— Ți-e mintea încă înegurată, Antoine, ia mai bea paharul ăsta de vin ca sâ te limpezeşti.

— Aveți dreptate, exclamă Antoine.

Şi dădu peste cap al şaselea pahar de vin. "—

Ce poți face tu, Antoine ?

— Da, ce pot face eu ? Asta vă şi întreb.

— Tu poți face totul, amice.

— Eu?

— Tu.

— Vai ! Tare-aş mai fi curios să aflu. Lămuriți-mă, hai, lămuriți-mă !

Şi întinse paharul.

— Mîine, tu ai să mîni furgonul poştal de Cham-béry ?

— Cam aşa ceva. La ceasul şase.

— Ei bine, să ne-nchipuim că Antoine e băiat de treabă.

— Ce să ne mai închipuim, că este ! r— Ei, atunci, iată ce face Antoine..! /

— Să vedem, ce face ?

— Mai întîi îşi goleşte paharul.

— Aşa ceva nu-i greu... S-a făcut !

— Apoi ia ăşti zece ludovici !

— Aşa ceva nu-i greu... S-a făcut !

Montbar înşirui zece ludovici pe masă.

— Ai ! Ai ! făcu Antoine, gălbiori adevărați ? Credeam c-au emigrat cu toții, dracii ăştia împielițați !

— Vezi bine c-au mai şi rămas !

— Şi ce trebuie să facă Antoine ca ei să-i intre în buzunar ?

— Trebuie ca Antoine să-mi împrumute cel mai frumos costum al lui de vizitiu.

Î58

— Cum ! tu le spui tineri viteji tâlharilor care pradă diligentele ?

— Na ! nu poți fi tîlhar pentru că furi banii guvernului.

— Asta-i părerea ta ?

— Cred şi eu, şi pe deasupra e şi părerea multora altora. Cît despre mine, eu ştiu bine, că de-aş fi judecător, nu i-aş condamna.

— Poate c-ai şi bea în sănătatea lor ?

— Ei, ba bine că nu, mai ales dacă vinul ar fi bun !

— Atunci, te provoc, zise Montbar turnînd în paharul lui Antoine tot ce mai rămăsese în a doua sticlă.

- ■— Ştiți proverbul ? întrebă vizitiul.

— Care ?

— Nu trebuie să-1 îndemni pe-un nebun să-şi înfăptuiască nebunia. în sănătatea confraților lui Iehu.

— Am'in ! zise Montbar.

— Şi, cei cinci ludovici ? întrebă Antoine aşezînd paharul pe masă,

— Iată-i.

— Vă mulțumesc ! Veți avea oblîncuri la şa, dar ascultați la mine, nu puneți pistoale înăuntru, faceți ca moş tați la mine, nu puneți pistoale înăuntru sau, dacă totuşi puneți pistoalele înăuntru, faceți ca moş Jerome, vizitiul din Geneva, nu puneți gloanțe în pistoale.

Şi cu-n asemenea sfat filantropic, vizitiul îşi luă rămas bun de Ia Montbar şi coborî scara cîntînd cu o voce de om beat:

Dis-de-dimineață m-apuc de mă scol
Şi-n pădure-ndată pe loc o pornesc,
Colo păstorița visînd mi-o găsesc .
Şi blînd mi-o trezesc făr' de vreun ocoL
— „Păstoriță-i zic, dulce-ncîntătoare. Fi-ți-ar ție
oare teamă de-un păstor ?"
— >,Teamă de-un păstor ? mie ? de ce oare f Taci din gură8
dragă domn înşelător."

tm

Montbar îl ascultă cu toată atenția pe cîntăreț pînă la capătul strofei a doua, dar, cu tot interesul pe care-1 avu pentru romanța meşterului Antoine, eroul nostru se văzu silit să se lase păgubaş de restul cîntecului, vocea vizitiului pierzîndu-se în depărtare.

— Dumneavoastră ?

— Şi să-mi dea locul lui mîine seară.

— Ei, da, ca s-o vedeți pe frumoasa Josephine fără să fiți recunoscut.

— Păi vezi ? Sosesc pe la opt la Belleville, intru în curte, zic că sînt caii osteniți şi-i las să se odihnească pînă la zece şi, de la opt la zece...

— Nu ştiu, n-am văzut, şi te-am dus de nas, tată Lollier.

— Ei, s-a făcut Antoine ?

—- S-a făcut ! sînt tînăr, țin cu tinerii, sînt flăcău, țin cu flăcăii. Cînd voi fi bătrîn şi tată, voi ține cu tații şi cu bătrînii şi-atunci am să strig : „Trăiască babalîcii !"

— Aşadar, dragă Antoine, îmi împrumuți, vestonul tău cel mai frumos şi cei mai frumoşi pantaloni ?

— Tocmai ara o haină şi-o pereche de pantaloni pe care nu le-am îmbrăcat încă.

— Şi-mi dai locul ?

— Cu plăcere.

— Şi eu îți dau mai întîi cinci ludovici ca arvună.

— Şi restul ?

— Mîine, cînd îmi trag cizmele. Numai să ai grijă... «— Care grijă ?

— Se spun multe despre tîlhari care pradă poşta**le** urnele. .Să ai grijă să pui oblîncuri la şaua vizitiului.

— Dar de ce ?

— Ca să-mi strecor pistoalele în ele.

— Haida-de ! nu cumva să le faceți vreun rău tinerilor ucelora viteji !

159

FURGONUL POŞTAL DE CHAMBERY

A doua zi la orele cinci după-amiază Antoine, bine înțeles ca să nu fie în întîrziere, puse hamurile în curtea hotelului poştei pe cei trei cai ce trebuiau să pornească Cu furgonul mai departe.

O clipă după aceea, furgonul intra în galop mare în curtea hotelului şi se opri sub ferestrele camerei ce părea că-1 preocupase atît de mult pe Antoine, cu alte cuvinte la trei paşi de la ultima treaptă a scării de serviciu.

Dacă, fără a avea un interes pozitiv, s-ar fi putut da atenție unui amănunt atît de neînsemnat, s-ar fi observat ă perdeaua ferestrei se dădu în lături într-un fel aproape esocotit, îngăduind persoanei ce locuia în cameră să vadă cine coboară din furgonul poştal.

Coborîră trei bărbați care, cu graba călătorilor flă-inînzi, se îndreptară spre ferestrele viu luminate ale sălii de mese.

De-abia intraseră ei să se ospăteze şi pe scara de lerviciu se văzu cum coboară un vizitiu elegant, purtând pur şi simplu nişte pantofi fini de bal, peste care îşi făcuse el socoteala să-şi tragă nişte cizme mari.

Elegantul vizitiu îşi trase în sfîrşit cizmele cele mari |le lui Antoine, îi strecură cinci ludovici în mînă, pe Urmă se întoarse pentru ca Antoine să-i arunce pe umeri **m**.-mtaua-i, aproape necesară din pricina asprimei ano-llniptdui.

După ce isprăvi să-1 îmbrace, Antoine intră repede şi nprinten în grajd, unde se ascunse în colțul cel mai pitunecos.

161

; Cît despre cel căruia îi cedase-locul, liniştit fără doar şi[1] poate din pricină că gulerul foarte înalt de la manta îi acoperea pe jumătate chipul, se duse de-a dreptul la cei. trei cai cu hamurile puse pe ei încă mai dinainte de Antoine, strecură o pereche de pistoale cu cîte două focuri fiecare în oblîncurile de la şa, profitînd de faptul că. nu mai era nici țipenie le om în preajma furgonului după dezhămarea cailor cu cîre venise, şi plecarea vizitiului din Tournus, cu o dăltiță ascuțită, ce la nevoie putea sluji şi de pumnal, înfipte îndemnul vehiculului cele patru şuruburi cu verigi, deci cîte unul de fiecare uşă, şi pe cele-> lai te două în față, în lemnul caroseriei.

După care, se apucă să înhame caii cu o iuțeală şi o dibăcie care vădeau omul deprins din copilărie cu toate amănuntele meşteşugului împins atît de departe în zilele, noastre de acea clasă onorabilă a societății pe care noi o numim a gentilomilor *riders*

i .De îndată ce isprăvi, aşteptă, domolindu-şi caii nerăbdători cu ajutorul cuvîntului şi al biciului, savant combi-, riate sau folosite pe rînd.

Se ştie cu ce iuțeală se consumau mesele nenorociților condamnați la regimul furgoanelor poştale. Nici nu se scursese jumătate de oră şi vocea conductorului se şi auzi strigînd :

Haideți, cetățeni călători, urcați în vehicul. ..: Montbar se ținu lîngă portieră şi, cu toată deghizarea lor, îi recunoscu destul de uşor pe Roland şi pe şeful de brigadă de la regimentul al 7-lea de vînători, care se urcară şi luară loc în interiorul furgonului, fără să dea atenție vizitiului. ,

Acesta închise portiera după ei, trecu lacătul prin' c.8].e două belciuge ;şi-î încuie.

î r .Âpoi. înc.onjurțnd . furgonul şi făcîndu-se că scapă[1] biciul jos în fața celeilalte portiere, trecu, âplecîndu-se, al doilea lacăt prin celelalte două belciuge, îl încuie şi pe acesta, ridicîndu-se cu biciul şi, fiind sigur că cei doi ofițeri erau bine zăvoxâți, încalecă pe cal bodogănindu-1 pe conductor care-1 lăsase pe el să facă ceea ce nu era de datoria lui. ■ .

[1] Rider — călăreț (engl.) în cazul de față, „gentilomi cală'-roți ". (n.l.)

într-adevăr, călătorul din cupeu era şi el la locul său **şi** conductorul încă se mai ciorovăia le la un rest de socoteală cu birtaşul.

— Plecăm în astă seară, la noapte sau mîine dimineață, moş Francois ? strigă falsul vizitiu imitînd cît putu mai bine vocea celui adevărat.

— Bine, bine, iată că plecăm, răspunse conductorul, Pe urmă, uitîndu-se în juru-i, întrebă :

— Na ! dar unde-s călătorii ?

— Sîntem aici, ziseră toți deodată, cei doi ofițeri din interiorul furgonului poştal şi agentul din cupeu.

— Portiera e bine închisă ? stărui moş Francois,

— Ei na ! de asta răspund eu, făcu Montbar.

— Atunci, mînă gloabele ! strigă conductorul, urcînd scărița vehiculului, luînd loc alături de călător şi trăgînd portiera după el.

Vizitiul n-aşteptă să i se spună de două ori. îşi porni caii, înfigîndu-şi pintenii în burta celui pe care-1' călărea **şi** ciupindu-i pe ceilalți doi cu cîte o puternică lovitură de bici.

Furgonul poştal o porni în galop.

Montbar mîna de parcă toată viața lui n-ar fi făcut altceva. Străbătu oraşul în asemenea goană de dîrdîiau ferestrele şi se cutremurau, casele. Nicicînd un vizitiu adevărat nu-şi pocnise biciul într-un chip mai savant.

La ieşirea din Mâcon văzu un grup mic de oameni călări. Erau cei doisprezece vînători care trebuiau să urmărească diligenta fără să aibă aerul c-o escortează.

Şeful de brigadă scoase capul pe fereastra de la por-lietă şi făcu semn subofițerului care-i comanda.

Montbar se prefăcu a nu băga nimic de seamă, dar după vreo cinci" sute de paşi, executînd o adevărată sinfonie cu biciul lui, întoarse capul şi văzu că escorta
0 pornise din loc.

— Stați puțin, copilaşii mei, făcu Montbar, am să vă dau eu acum de furcă !

Si îndoi loviturile de pinteni şi loviturile de bici.

Caii parcă prinseseră aripi, diligenta zbura pe ealda-
1 **un,** ai fi spus că trece carul diavolului cu tunete.

Conductorul fu cuprins de nelinişte.

— EI *l* meştere Antoine, strigă el, nu cumva ne-am îmbătat din întâmplare '■?"

— Îmbătat ? A ! sigur că da, răspunse Montbar, cu salata de sfeclă pe care-ăm avut-o la cină !

— Dar ce, dracul ? De goneşte aşa, strigă Roland, scoțînd şi el capul pe portieră, escorta n-are să ne poată urmări.

— Auzi ce ți se spune ! strigă conductorul. --
Nu, răspunse Montbar, n-aud.

— Ei, află că ți se pune în vedere că, de goneşti aşa, escorta n-are să ne poată urmări.

.!— E aşadar o escortă ? întrebă Montbar.

— Ei, da ! pentru că avem cu noi bani de-ai guvernului.

—- Atunci se schimbă lucrurile. Trebuia să-mi spună asta de la început.

Dar, în loc să încetinească alergătura, furgonul goni mai departe la fel, şi altă schimbare nu se făcu decît că mai cîştigă în viteză.

— Să ştii că dacă ni se întîmplă vreun accident, zise conductorul, îți sfărîm țeasta cu-n foc de pistol.

— Haida-de ! făcu Montbar, vă ştim noi pistoalele, n-au cartuşe înăuntru.

— Se poate, dar într-ale mele sînt ! strigă agentul de poliț·e.

— O să vedem cînd se va ivi ocazia, răspunse Mon'bar. Şi-şi văzu de drum fără să-i mai pese de mustrări.

. Străbătură cu vite-a fulgerului satul Varennes, apoi satul Creches şi'orăşelul La Ghapelle-de-Guinchay. '

' Mai rămăsese doar un sfert de leghe pînă să ajungă Ia Cssa-Albă. ' , ts '

Caii erau lac de năduşeală şi nechezau de furie, împroş-cînd spumă pe gură

Montbar îşi aruncă ochii în spate. La mai bine de o mie de paşi de furgon, țîşneau scînteile de sub copitele cailor din escortă.

în fața lui se prăvălea panta muntelui.

îşi făcu vînt în vale, prinzînd însă hățurile Tn aşa fel încît să poată stăpîni caii cînd va voi.

Conductorul încetă să mai strige, întrucît îşi dădu seama că echipajul era mînat de-o mînă dibace şi totodată puternică.

Numai din cînd în cînd, şeful de brigadă privea pe fereastra portierei ca să vadă la ce depărtare erau oame**nii** lui.

Pe la jumătatea văii, Montbar era stăpîn pe cai, Iară să fi părut nici o clipă că le-a încetinit galopul.

Atunci se apucă să cînte din răsputeri *Deşteptarea poporului,* cu alte cuvinte cîntecul regaliştilor, aşa cum *Marseileza* era cîntecul iacobinilor.

•— Ce dracu face nătărăul ăsta ? strigă Roland scoțînd capul pe portieră. Spune-i să tacă, conductorule, sau îi vîr un glonte în şale.

Poate conductorul avea să-i repete vizitiului amenințarea lui Roland, dar i se păru că vede un brîu negru care le tăia drumul.

în aceeaşi clipă, o voce ca de tunet strigă :

— Opreşte, conductore !

— Surugiu ! Treci peste trupurile banditilor acelora ! strigă agentul de poliție.

— Na ! Cum te mai grăbeşti şi dumneata ! răspunse Montbar. Ce ? aşa crezi dumneata că se trece peste trupurile prietenilor ?... P-r-r-r-r ! S-s-s-st i

Poştalionul se opri ca prin minune.

— Dă-i drumul înainte ! Mînă mai departe ! strigară Roland şi şeful de brigadă, amîndoi înțelegînd deodată că escorta era prea departe ca să-i sprijine.

— Ei ! Tîlhar de vizitiu ! strigă agentul de poliție sărind jos din cupeul diligentei şi îndreptînd un pistol asupra lui Montbar, ai să plăteşti tu pentru toți.

Dar n-apucă să isprăvească, şi Montbar, luîndu-i-o înainte, trase asupra lui, şi agentul se rostogoli, -rănit de moarte, sub roțile poştalionului.

Degetul lui, încordat de agonie, apăsă pe trăgaci, arma se descarcă, dar la întîmplare, fără ca glontele să nimerească pe cineva.

— Conductorule ! strigau cei doi ofițeri, pentru numele lui Dumnezeu, deschide o dată !

— Domnilor, spuse Morgan făcînd un pas către ei, **n**-avem nimic cu^domniile-voastre ci numai cu banii guver-

nului. Aşa, că, domnule conductor, dă cele cincizeci de mii de lire, şi încă repede !

Două focuri de armă, trase dinăuntrul vehiculului, fură răspunsul celor doi ofițeri care, după ce zgîlțîiră zadarnic portierele, încercau tot atît de zadarnic să iasă prin des-chizătura ferestrelor. -

Fără îndoială,[1] unul din focuri nimeri, căci se auzi un strigăt de furie şi, în acelaşi timp, o străfulgerare lumină drumul.

Şeful de brigadă scoase un suspin şi se prăbuşi peste Roland. Fusese ucis pe loc.

i. -Roland trase cu cel de al doilea pistol al său, dar nimeni nu-i răspunse.

Ainindouă pistoalele îi erau descărcate. Închis cum era, nu se putea sluji de sabie, şi urla de mînie.

în timpul acesta, conductorul, era silit cu pisto-!Wl 1. gît, să dea banii. Doi bărbaţi luară sacii în care se aflau cei cincizeci de mii de franci şi-i încărcară pe calul iui Montbar, pe care grăjdarul său i-1 adusese gata înşeuat şi închingat ca lă o întâlnire vînătorească.

Montbar îşi lepădase cizmele-i grosolane şi sări în sa încălţat cu pantofi.

— Toate cele bune primului consul, domnule de Montvevel.!.strigă Moi-gan.

Apoi, întorcîndu-se către însoţitorii săi, le zise : ■-. . — Fugiţi, copii, fiecare pe drumul pe care-1 doreşte. Ştiţi unde ne întîlnim. Pe mîine seară !

— Da, da, răspunseră zece ori.douăsprezece voci.

-.1 UiŞiatoată bandaeâeirisipi ca un stol de păsări, dispă-•'pîrid'tewle sU;b:.Umbra arborilor care mărgineau rîuşorul %e ascundea privirilor Casa-Albă:

In clipa aceea se auzi glasul cailor şi escorta, atrasă de focurile de armă, apăru în.vîrful urcuşului pe care îl coborî, năpustindu-se ca o avalanşă.

Dar ajunse prea târziu. Nu mai găsi decît conductorul aşezat pe marginea şanţului, cele două cadavre ale agentului de poliţie şi şefului de'brigadă, şi pe Roland, prizonier în diligentă, mugind ca un leu ce muşca gratiile cuştii.

RĂSPUNSUL LORDULUI GRENVILLE

în timp ce evenimentele pe care tocmai le-am povestit se desfăşurau, preocupînd spiritele şi gazetele din provincie, alte evenimente grave, cu totul în alt sens, se pregăteau la Paris şi aveau să preocupe spiritele şi gazetele lumii întregi.

Lordul Tanlay se întorsese cu răspunsul unchiului său, lordul Grenville.

Răspunsul lui consta dintr-o scrisoare adresată domnului de Talleyrand şi dintr-o notă scrisă, pentru primul consul.

Scrisoarea era concepută în termenii următori ; „Domnule,

„Downing-street, 14 februar 1800

Am primit şi pus sub ochii regelui scrisoarea pe care mi-aţi trimis-o prin.intermediul nepotului meu, lordul Tanlay. Maiestatea Sa negăsind nici o raţiune de a se depărta de la formele care âu fost statornicite de mult timp în Europa pentru a duce tratative cu Statele srăine, mi-a dat ordin să vă înaintez în numele meu răspunsul oficial pe care vi-1 trimit astfel inclus.

Am cinstea de a fi, domnule, cu înaltă consideraţie, al dumneavoastră prea umil şi prea supus slujitor.

Grenville0

Răspunsul era sec, nota precisă.

Mai mult, o scrisoare *autografă* fusese scrisă de primul consul regelui George, şi regele George *nerenunţînd nicidecum la formele statornicite în Europa pentru a duce tratative cu Statele străine,* răspundea printr-o simplă notă scrisă de mîna primului secretar venit.

Drept e că nota era semnată de Grenville.

De fapt, nu era decît o amplă învinuire împotriva Franţei, împotriva spiritului de dezordine ce-o frămînta, împotriva temerilor pe care un asemenea spirit de dezordine îl insufla întregii Europe şi o pledoarie asupra necesităţii, impusă tuturor suveranilor domnitori şi dictată de grija propriei lor conservări, de a reprima un asemeni! spirit. In rezumat, aşa ceva însemna continuarea i i boiului.

La citirea unui atare document, în ochii lui Bonn parte scînteie flacăra aceea care la el era premergămu •• marilor hotărîri, aşa cum fulgerul e premergător tril netului.

— Aşadar, domnule, zise el întorcîndu-se spre lordul Tanlay, asta e tot ce ai putut obţine ?

— Da, cetăţene prim consul.

— Deci, nici gînd să-i repeţi în vorbe unchiului dumitale tot ceea ce te împuternicisem să-i spui ?

— N-am uitat nici măcar o silabă.

— Nu i-ai spus oare că locuieşti în Franţa de doi nul de trei ani, că ai văzut-o, ai studiat-o, că e tare, putui nli | fericită, dornică de pace, dar pregătită de război ?

— I le-am spus pe toate.

— Nu i-ai spus că războiul pe care ni-1 face A nuli» e un război nesăbuit; că spiritul de dezordine de pn care vorbesc domniile-lor, şi care, la drept vorbind ..... decît doar o digresiune de la libertatea prea multă vr< nil încătuşată, ar trebui încercuit în Franţa chiar prmli fj pace universală ; că o asemenea pace ar fi fost iinloUl cordon sanitar care ar fi putut să-I împiedice să pa: i ■ 1 în afara frontierelor noastre ; că aprinzînd în Fr.injfl vulcarul războiului, Franţa, ca o lavă, se va năpusti nifl pra străinătăţii ?... Italia e dezrobită, zice regele Amdli'l dar scoasă din robia cui ? Din a liberatorilor ci ! Hullţ e dezrobită, dar de ce ? Pentru că atunci cuceream 1 r tul din Deltă, pînă la Cataracta ,a treia ? Italia e d .....■■>

••»

fiindcă nu eram în Italia... Dar iată-mă : într-o lun| ,fl fi iarăşi acolo, în Italia, şi ca s-o cuceresc iaia i i||ß Alpi şi pînă la Adriatica ce-mi trebuie? O **bAUtjH** Ce crezi dumneata oare că face Massena apailiiţ Genova ? Mă aşteaptă... Vai ! Suveranii Europei **au nevul!** de război ca să-şi asigure coroanele! Ei **bine, nulei»**) să nu zici că nu v-am spus-o ! Am să scutur Europa **nţn** dl bine, de-are să le tremure coroanele pe frunte. Lti ***ţ/M*** buie război ? Aşteaptă... Bourrienne ! Bourrienne !

Usa de comunicare dintre cabinetul primului emită şj c<f; al primului secretar se deschise în graba mu **iietine apăru** cu faţa năucită de parcă ar fi crezut **mtipai le** strigă după ajutor.

i pe primul consul foarte pornit, bătînd ***m*** o hula diplomatică, iar cu cealaltă izbind în birou, şi nilul Tanlay liniştit, în picioare, tăcut, la trei paşi **iii ilial.**

ilelrrt.. numaidecît că răspunsul Angliei îl înfuriase **.....I consul.**

T I ai s Irigat, generale ! zise el.

I'e **l'acu** primul consul. Aşează-te acolo şi scrie! **i 'u clas** tăios şi sacadat, fără să caute cuvintele **.....orivă,** ca şi cum cuvintele dădeau năvală la **|i pu ii** ului său, dictă următoarea proclamaţie :

liililntl **i**

» " .....1 poporului francez pacea, n-am fost decît glasul
' ţi Iu de ce **sînteţi în stare. I >"i' U ncciaşi bărbaţi care au cucerit Rinul, Olanda, Italia**
.....II' lat **pacea sub zidurile Vienei uimite !**
Ilillll ' Nu numai frontierele voastre trebuie să le apăraţi ; cl ' Im itilaţi şi să ocupaţi şi statele duşmane.
' ' m u va fi timpul, mă voi afla în mijlocul vostru şi ..... '•' va aduce aminte că faceţi parte din neamul

im,. înălţă capul, aşteptînd, după aceste cuvinte

• i i **r,** e.

li i i i tot, spuse Bonaparte.

idaug şi cuvintele sacramentale de „Trăiască

' ■ nia întrebi aşa ceva ?

im că n-am mai redactat proclamaţii de patru/ e. **şi** ceva din formulele obişnuite s-ar fi putut

l)lwruiţ:a e bine făcută aşa cum e, răspunse nu in ii adăuga nimic.

ld **o** pană, îşi puse semnătura, strivind-o mai .....id o, jos, sub proclamaţie.

ы'V dtndu-i-o iarăşi lui Bourrienne îi spuse \

ipiu a iniine în *Monitorul.*

'inie Ieşi, luînd cw el proclamaţia.

Bonaparte, rămas cu lordul Tanlay, se plimbă o «lipă în lung şi-n lat, ca şi cum ar fi uitat de prezenţa lui, dar deodată, oprindu-se în faţa lui, îi spuse :

. Milord, crezi că ai obţinut de la unchiul dumitale tot ceea ce un altul în locul dumitale ar fi putut căpăta ?

— Mai mult decît atît, cetăţene prim consul.

— Mai mult ! Mai mult !... Ce-ai obţinut mă rog ?

— Cred că cetăţeanul prim consul n-a citit nota regelui cu toată atenţia pe care o merită.

rr. Ei asta-i ! făcu Bonaparte, o ştiu pe de rost.

— Atunci, cetăţeanul prim consul n-a cîntârit spiritul unui paragraf anume, n-a cîntărit cuvintele.

— Crezi ?.

— Sînt încredinţat... şi, dacă cetăţeanul prim consul mi-ar îngădui să-i citesc paragraful la care fac aluzie...

Bonaparte desfăcu mîna în care strînsese nota boțită, 0 dezdoi şi o dădu lordului Tanlay, spunîndu-i :

— Citeşte.

Sir John aruncă ochii asupra notei, care-i părea foarte bine cunoscută, se opri la paragraful al doilea şi citi :

„Cea mai bună şi cea mai sigură garanție a înfăptuirii păcii cît şi a duratei sale ar fi restaurarea acelei familii de prinți care, timp de secole i-au asigurat şi păstrat națiunii franceze prosperitatea înăuntru, considerația şi respectul în afară. Un asemenea eveniment ar fi înlăturat şi va înlătura de-a pururi piedicile care se află în calea negocierilor păcii, i-ar asigura Franței deplina şi liniştita posesiune a vechiului ei teritoriu şi le-ar aduce- tuturor celorlalte națiuni ale Europei, prin liniște şi pace, securitatea pe care în clipa de față sînt silite s-o caute prin alte mijloace."

— Ei şi.?; exclamă Bonaparte neliniştit, citisem foarte bine şi înțelesesem la perfecție. Să te pui în locul lui Monk, să fi muncit pentru altul şi ți se vor ierta victoriile, faima, geniul. Apleacă-te şi ți se va îngădui să rămîi mare !

— Cetățene prim consul, urmă lordul Tanlay, nimeni nu ştie mai bine decît mine deosebirea ce există între dumneavoastră şi Monk şi cu cît îl întreceți în geniu şi renume.

— Atunci, ce-mi citeşti dumneata, mă rog ?

| ««- Nu v-am citit paragraful de mai sus, răspunse *sir* John, decît ca să vă rog să dați celui ce urmează adevărata lui valoare.

— Să-1 vedem pe cel ce urmează, zise Bonaparte cu o nerăbdare stăpînită.

Sir John continuă :

„Dar oricît de dorit ar fi un asemenea eveniment pentrtu Franța şi pentru toată lumea, Majestatea Sa nu îngrădeşte putința unei pacificări solide şi sigure exclusiv numai la această modalitate..."

Sir John apăsă pe cuvintele din urmă-:

— A l a ! exclamă Bonaparte.

Şi se apropie iute de *sir* John.

. Englezul continuă : <:.,

„Majestatea Sa n-are pretenția să prescrie Franței care să-i fie forma de guvernămînt şi nici în ale cui mîini să fie încredințată autoritatea necesară de a conduce treburile unei națiuni mari şi puternice."

— Mai citeşte o dală, domnule, spuse repede Bonaparte.

— Mai bine citiți chiar dumneavoastră, răspunse *sir* John.

Şi îi întinse nota.

Bonaparte o reciti.

— Dumneata, domnule, zise el, ai pus de s-a adăugat paragraful de mai sus ?

— în orice caz, am stăruit să fie pus,

Bonaparte rămase pe gînduri,

-— Ai dreptate, zise el, is-a: făcut un pas uriaş. 'întoarcerea Bourbonilor nu mai este o; condiție *sinii. qua. n&ivJ* l'.ml acceptat nu numai că exponent al puterii militare} LOl şi al puterii politice.

Apoi, întinzînd mîna lui *sir* John, îl întrebă :

— Ai să-mi ceri ceva. domnule ?

I'— Singurul lucru la care năzuiesc, v-a fost cerut de ₁1111 >■ prietenul meu, Roland.

Şi i-am şi răspuns, domnule, că te-aş vedea cu h|....•(• devenind soțul surorii lui... Dac-aş. fi mai bogat, sau dumneata mai puțin, cu plăcere m-aş oferi s <» înzestrez...

Sir John făcu un gest.

— Ştiu însă că averea dumitale poate îndestula îndoi, adăugă Bonaparte zîmbind, ba poate ajunge şi la m u mulți. îți las aşadar bucuria de a dărui nu numai fel > cire, ci încă şi bogăție femeii pe care o iubeşti.

Apoi, strigînd : •—

Bourrienne !

Bourrienne se arătă.

— A plecat, generale, zise el.

Bonaparte întrebă dacă, datorită unui asemenea curățat, palatul Tuileries ar putea deveni *palatul guvernului.*

Arhitectul răspunse că suma arătată ar ajunge nu numai ca să readucă palatul în vechea lui stare, ci încă să-1 facă bun de locuit.

XLIII

— Bine, răspunse primul consul, dar nu de **asia** te-am chemat.

— Aştept ordinele dumneavoastră.

— La orice oră din zi sau din noapte s-ar prezenți lordul Tanlay, îl voi primi bucuros şi încă fără să aştept* Auzi, dragă Bourrienne ? Ai auzit, milord ?

Lordul Tanlay se înclină în semn de mulțumire.

—' Şi acum, urmă Bonaparte, presupun că abia aştepți să pleci la castelui Negrelor-Fîntîni. Eu nu te mai rol,in şi nu pun decît o condiție :

— Care, generale ?

— Dacă mai am nevoie de dumneata, pentru o noua misiune...

— Dar nu-i deloc o condiție, cetățene prim COP e o favoare.

Lordul Tanlay se înclină şi ieşi.

Bourrienne se pregătea să-1 urmeze.

Dar, Bonaparte, chemîndu-şi secretarul, îl întreba :

— Avem vreun vehicul gata înhămat ?

Bourrienne se uită îh curte.

i — Da, generale.

— Ei, atunci fii gata. Ieşim împreună.

; — Sînt gata, ■ generale. < N-am de luat decît pălăria şl redingota, ce sînt în cabinetul meu.

— Atunci, să plecăm, adăugă Bonaparte.

La rîndul său, îşi luă pălăria şi mantaua, apoi mergînd el întîi, coborî pe scara cea mică şi făcu'semn trăsurii să se apropie.

. Oricîtă grabă pusese Bourrienne ca să-1 urme/e, n-ajunse decît în urma lui.

Lacheul deschise portiera, Bonaparte sări în vehicul.

I im ie mergem, generale ? întrebă Bourrienne. I.a palatul Tuileries, răspunse Bonaparte.

i ..... une, cît se poate de mira:, repetă ordinul **iniu ase** înspre primul consul, ca şi cum ar fi vrut • ' **n a** lămuriri. Bonaparte părea însă cufundat în **liiluil din** care secretarul, care la vremea aceea îi era •MU **pi lelen,** nu socoti cu cale să-1 scoată.

V. **lueulul** porni în galopul cailor — aşa mergea **Mtlileauiia** Bonaparte — şi se îndreptă spre Tuileries.

I'«lutul Tuileries, locuit de Ludovic al XVI-lea după I' de 5 şi 6 octombrie, ocupat apoi succesiv de Adu-**| i i** 'unvenției şi de consiliul celor Cinci Sute, era pusdu **i lat** din ziua de 18 brumar. ' După **18** brumar, Bonaparte aruncase ochii nu numai **ii a** asupra vechiului palat al regalității, dar era foarte "**iiant** să nu lase să se bănuiască cum că un viitor <• ur putea locui în palatul regilor înlăturați.

Mi na parte adusese din Italia un bust minunat al lui **hm** ins Hiutus. Nu i se găsea loc la Luxembourg şi, către 'Iu **ilul** lui noiembrie, primul consul îl chemase pe repu**blicanul** David şi-i dăduse sarcina să aşeze bustul în i' ii' ■ **ia de** la Tu'leries.

('iun s-ar fi putut crede că David, prietenul lui Marat, **pii'iica** sălaşul unui viitor împărat, aşezînd în galeria **palatului** Tuileries bustul ucigaşului lui Cezar ?

Mu aceea, nu numai că nimeni nu crezuse c-ar fi cu **pol uda,** dar nici habar n-a avut.

I >ueîndu-se să vadă dacă bustul era bine aşezat în ijfllrTie, Bonaparte îşi dădu seama de distrugerile săvîrşite **iu** palatul Caterinei de Medicis. Palatul Tuileries numai In palltul Catherinei de Medicis. Palatul Tuileries nu iu.o era lăcaşul regilor, e adevărat, dar era un palat rittilonal, şi națiunea nu putea lăsa unul din palatele sale **In i** uină.

I'.onaparte îl chemă pe cetățeanul Lecomte, arhitectul palatului, şi-i ordonă că *curețe* palatul Tuileries.

Cuvîntul putea fi luat în acelaşi timp şi în înțelesul «**Au** fizic şi în înțelsul său moral.

II **n** deviz fu cerut arhitectului, ca să se ştie cît ar ton a *curățatul.*

Devizul urca la cinci sute de mii de franci.

Asta voia şi Bonaparte, un palat de locuit. Avea oare nevoie, ca republican, de luxul regalității ?... Pentru *palatul guvernului* trebuiau podoabe grave şi severe, raar-muri, statui. Numai că, ce statui ? Primul consul trebuia să le aleagă.

Bonaparte le alese din trei secole mari şi de la trei naţiuni mari : de la greci, de la romani, de la francezi şi de la rivalii lor.

De la greci îi alese pe Alexandru şi pe Demostene, geniul cuceririlor şi geniul elocvenţei.

De la romani îi alese pe Scipio, Cicero, Cato, Brutus şi Cezar, aşezînd marea victimă alături de ucigaş, aproape tot atît de mare cît şi victima.

Din lumea modernă îi alese pe Gustav-Adolf, Turenne, marele Conde, Duguay-Trouin, Marlbourgh, prinţul Eugeniu de Savoia şi mareşalul de Saxa, în sfîrşit pe Frederic cel Mare şi pe Washington, adică falsa filozofie aşezată pe tron şi adevărata înţelepiune întemeind un stat liber.

Apoi, acestor ilustrări războinice ie mai adăugă pe Dampierre, Dugommier şi Joubert, ca să arate că, după cum nu-1 speria amintirea unui Bourbon în persoana marelui Conde, tot aşa nu-1 rodea invidia pe gloria celor trei fraţi de arme, victime ale unei cauze care de astfel nu mai era a lui.

Cam aşa stăteau lucrurile în epoca în care am ajun.; adică spre sfîrşitul lui februarie 1800. Palatul Tuileries fusese curăţat, busturile se aflau pe soclurile lor, statuile pe piedestalele lor. Nu se mai'aştepta decît o împrejurare favorabilă.

împrejurarea sosi. Tocmai se primise vestea morţii iui Washington.

întemeietorul libertăţii Statelor Unite încetase din viaţă la 14 decembrie 1799.

Tocmai la asta se gîndea Bonaparte cînd Bourrienne recunoscuse, după înfăţişarea lui, că trebuia lăsat singur cu gîndurile care-1 preocupau.

Vehiculul se opri în faţa palatului Tuileries. Bonaparte coborî din el cu aceeaşi vioiciune grăbită cu care se suise, urcă repede scările, trecu prin apartamene, le cercetă, mai cu deosebire pe cele în care locuiseră Ludovic al XVI-lea şi Maria-Antoaneta.

Apoi, oprindu-se în cabinetul de lucru al lui Ludovic al XVI-lea, zise dintr-o dată :

— Aici ne mutăm, Bourrienne, ca şi cum secretarul l-ar fi putut urmări în labirintul în care se rătăcea cu acel fir al Adriadnei pe care-1 numim gîndire. Da, aici ne mutăm. Al treilea consul va locui în pavilionul Florei, iar Cambaceres va rămîne la Cancelarie.

— Asta înseamnă, îi răspunse Bourrienne, că o dată ziua sosită, n-o să mai aveţi decît unul singur de înlăturat.

Bonaparte îl apucă pe Bourrienne de ureche.

— Ei da, exclamă el, nu-i rău !

— Şi noi cînd ne mutăm, generale ? întrebă Bourrienne.

— Ei ! nu chiar mîine. căci ne trebuie cel puţin opt Bile ca să-i pregătim pe parizieni să mă vadă părăsind I ,uxembourg-ul şi venind la Tuileries.

— Gpt zile putem aştepta ! exclamă Bourrienne.

■— Mai ales dacă ne punem numaidecît pe treabă. Hai. Bourrienne, la LUxembourg.

Si. cu iuţeala care-i stăpînea toate mişcările cînd era ifnrba mai cu seamă de interese grave, trecu iarăşi prin •aiul de apartamente pe care le cercetase, coborî scara şi ■ ii ; in vehicul, strigînd :

— La Luxembourg.

— Vai, vai ! exclamă Bourrienne, care de-abia a junime in vestibulul palatului, iarăşi nu mă .aşteptaţi, generale !

Molîulc ! făcu Bonaparte,.

Şi trăsura o porni, aşa cum venise...adică în galop.

Intrînd în cabinetul său de lucru, Bonaparte îl găsi \ iu misirul poliţiei care-1 aştepta.

Ei ! întrebă el, ce s-a întâmplat, cetăţene Fouche ? '| i e faţa foarte tulburată ! Nu cumva am fost asasinat? I"- Cetăţene prim consul, începu ministrul, mi s-a I.....I că atribuiţi o importanţă deosebită distingerii JM'Hoi liande ce poarlă numele do confraţii lui le-ht'..

— Da, de vreme ce l-am trimis chiar pe Roland în urmărirea lor. Ai ştiri în privinţa lor ?

— Da, am.

— Prin cine ?

— Chiar prin şeful lor. *

— Cum prin şeful lor ?

— A avut îndrăzneala să-mi raporteze ultimul atac

— Contra cui ?

— Contra celor cincizeci de mii de franci pe cari i-aţi trimis călugărilor de la Saint-Bernard.

— Şi ce s-a întîmplat cu ei ?

, — Cu cele cincizeci de mii de franci?

— Da.

— Au trecut în mîinile tîlharilor şi şeful lor ml vesteşte că în curînd vor fi în mîinile lui Cadoudal.

— Atunci, Roland e ucis?

— Nu.

— Cum, nu?

— Agentul meu a fost ucis, şeful de brigadă, Sainl Maurice, a fost ucis, dar aghiotantul dumneavoastră I teafăr şi nevătămat.

— Atunci are să se spînzure, zise Bonaparte.

— La ce bun? Se rupe ştreangul: ştiţi doar ce noroi îl urmăreşte.

— Sau nenoroc, da... Unde-i raportul acela ?

— Voiţi să spuneţi, scrisoarea ?

— Scrisoare, raport, lucrul acela în sfîrşit, fie ce **9** fi, care-ţi dă ştirile pe care mi le-aduci.

Ministrul poliţiei îi înmînă primului consul o hîrtiuţl îndoită elegant şi pusă într-un plic parfumat.

— Ce-i asta? '

■— Ceea ce-aţi cerut.

Bonaparte citi. „Cetăţeanului Fouche, ministru al polii ţiei, la locuinţă sa din Paria."

Desfăcu scrisoarea, care cuprindea cele ce urmează l

„Cetăţene ministru, am cinstea să vă aduc la cunoştinţă că c«| cincizeci de mii de franci destinaţi sfinţilor părinţi din mînăstirot Saint-Bernard au trecut în mîinile noastre în cursul serii de 23 M bruarie 1800 **(stil vechi) şi că, de azi în opt zile, vor fi în mîimln cetăţeanului Cadoudal.**

| Iptraţia s-a desfăşurat de minune, în-afară de moartea agen-.•iui iiiimneavoastră şi de cea a şefului de brigadă, Saint-Maurice. t ll cli-itpre domnul Roland de Montrevel, am mulţumirea de a ' « fnrn cunoscut că nu i s-a întîmplat nimic neplăcut. N-am uitat nli i o clipă că datorită lui am fost introdus în palatul Luxembourg. v.i scriu eu, cetăţene ministru, deoarece îmi închipui că în

• i....Io **faţă domnul Roland de Montrevel trebuie să fie mult prea .....pul cu urmărirea noastră ca să vă mai scrie el însuşi.**

i 'i r ni prima clipă de răgaz pe care şi-o va îngădui, sînt în-i o ilin(al că veţi primi de la dînsul un raport în care va consemna timtc-nmănuntele, pe care nu le pot menţiona din lipsă de timp f1 iii- cuiifort necesar scrisului.

Iu schimbul serviciului pe care vi-1 fac, cetăţene ministru, v-aş fIII(II na-mi faceţi şl dumneavoastră unul: s-o liniştiţi fără întîr-»ii i c pe doamna de Montrevel în privinţa vieţii fiului ei.

„1'c la Casa-Albă, pe drumul de la Mâcon spre Lyon,'sîmbătă, |M U I i-le rouă seara."

— Ei drăcie! exclamă Bonaparte, iată un cutezător **1-i m** do haz! ^

Apoi, cu un suspin, adăugă :

— Ce căpitan şi ce colonei aş mai face din toţi I li halii ăştia ! :

— Ce ordin dă primul consul ? întrebă ministrul poliţiei.

Lă Nimic. Asta îl priveşte pe Roland. Onoarea lui e în |uc i.i, de vreme ce nu-i mort, îşi va lua revanşa.

— Atunci, primul consul nu se mai ocupă de afaceU'ii asta. ' ' ,

— Nu, cel puţin în momentul de faţă.

A | >oi, întoreîndu-se spre secretarul său, zise : , ,

— Avem multe alte treburi de făcut, nu-i aşa, Bbur-i 11 nne?

Bourrienne dădu din cap în semn de încuviinţare. *ţ* — Cînd doreşte primul consul să mă primească Im Uşi ? întrebă ministrul.

f — In astă seară la orele zece să fii aici. Peste opt **r l l c i i c** mutăm.

— Unde vă mutaţi ?

— La Tuileries.

: Fouche tresări de stupoare.

• E împotriva părerilor dumitale, ştiu asta. zise primul consul, dar am să-ţi dau mură-n gură, şi n-ai să ai alta de făcet decît să te supui.

Fouche salută şi se pregătea să plece. ■ — Ascultă ! Fiindcă veni vorba ! adăugă Bonaparte, Fouche se întoarse.

— Nu uita să o înştiinţezi pe doamna de Montreyel că fiul ei este teafăr şi nevătămat. Măcar atîta lucru să faci şi dumneata pentru cetăţeanul Morgan după serviciul pe care ţi 1-a făcut.

Şi. întoarse spatele ministrului de poliție,, care plecă plecă :'.'muşcindu-şi. buzele pînă . la sînge. •

XLIV

MUTARE

; Tot în ziua aceea primul consul, rămas cu Bourrienne, îi dicta ordinul următor, adresat gărzii consulilor şi armatei :

"* • •,; Washington a murit! Acest mare om s-a bătut' împotriva tiraniei şi a consolidat libertatea Americii. Memoria lui va fi de-a pururi scumpă poporului francez, cît şi tuturor oamenilor liberi din cele două lumi şi, mai cu seamă, soldaților francezi care. asetn'enea lui şi soldaților americani, s-au luptat pentru li' bertifte"s'i egalitate. Ca'atare, prirtfral consul dă ordin ca timp cfe z'ecey.ile văluri'Hegre- să-'iie StîfnâteUâ toate drapelele şi fanioanele republicii." «J'.U0.J

Dar, primul censul nu socotea să se mărginească numai la ordinul de zi de mai sus.

Printre mijloacele sortite să-i înlesnească trecerea din Luxembourg Ia Tuileries figura şi una din sărbătorile acelea menite, o ştia el prea bine, nu numai să desfete ochii, ci să pătrundă şi în cugete. Serbarea aceea trebuia să se țină la Domul Invalizilor sau, mai curînd, în *templul lui Marte,* cum i se zicea pe atunci. Era vorba în acelaşi timp să se inaugureze bustul lui Washington şi să se primească din mîinile generalului Lannes drapelele de la Abukir.

Era una dintre acele ticuri la care numai Bonaparte se pricepea, un fulger scos din ciocnirea a două contraste.

Astfel lua un mare om din lumea nouă, o victorie din lumea veche şi umbrea America cea tînără cu izbîn-zile glorioase de la Teba şi Memf is !

In ziua fixată pentru ceremonie, şase mii de cavalerişti erau înşiruiți de la palatul Luxembourg pînă la Domul Invalizilor.

La ceasurile opt, Bonaparte încalecă în curtea mare a palatului consular şi, prin strada Tournon, se îndreptă spre cheiuri, însoțit de-un stat major de generali, din care cel mai vîrstnic n-avea nici treizcei şi cinci de ani.

Lannes mergea în frunte. In spatele lui, şaizeci de capete de coloană purtau cele şaizeci de drapele cucerite. Pe urmă venea Bonaparte, cu două lungimi de cal înaintea statului său major.

Ministrul de război, Berthier, aştepta cortegiul sub bolta templului. Se sprijinea de o statuie a lui Marte în repaus. Toți miniştrii şi consilierii de stat stăteau adunați în jurul lui. De coloanele ce susțineau bolta se şi atârnaseră drapelele de la Denain şi Fontenoy, precum şi cele din prima campanie din Italia. Doi indivizi centenari, care luptaseră alături de mareşalul de Saxa, stăteau, unul în Stînga şi celălalt în dreapta lui Berthier, că nişte cariatide din zilele de demult, privind peste crestele secolelor, în sfîrşit, la dreapta, pe o estradă, era aşezat bustul lui Washington care trebuia să pălească în umbra drapelelor de la Abukir. Pe altă estradă, în fața primei, era fotoliul lui Bonaparte.

De-a lungul zidurilor templului se înălțau amfiteatre în care toată societatea elegantă a Parisului — cel puțin cea care se încadrase în principiile ideologice ce se sărbătoreau în asemenea zi măreață — venise să ia loc.

La ivirea drapelelor, fanfarele militare izbucniră cu notele lor metalice sub boitele templului.

Lannes intră cel dintîi şi făcu semn capetelor de co-bană care, urcînd doi cîte doi treptele estradei, vîrîră cozile drapelelor în nişte suporturi dinainte pregătite.

Intre timp Bonaparte, în mijlocul aplauzelor, luase loc în fotoliu.

Atunci Lannes înainta către ministrul de război şi, cu glasul puternic, ce ştia atît de bine să strige : „înainte 1" pe cîmpurile de luptă, spuse :

— Cetățene ministru, iată toate drapelele armatei otomane, distruse sub ochii domniei voastre la Abukir. Armata din Egipt, după ce a străbătut pustiuri încinse, după ce a răpus foamea şi setea, se află în fața unui duşman mîndru de numărul şi de izbînzile sale, care socotea că trupele noastre istovite de oboseală şi de luptele ce renasc fără încetare, la tot pasul sînt o pradă uşoară. El n-a aflat că soldatul francez este mare şi prețios pentru că ştie să sufere şi nu pentru că ştie să învingă, iar curajul şi îndrăzneala lui se ațîță şi creşte cu cît e primejdia mai mare. Trei mii de francezi, cum de altfel ştiți, se năpustesc atunci peste optsprezece mii de barbari, îi străpung, îi dau peste cap, îi strîng ca-n cleşte între rîndurile lor şi malul mării, şi groaza pe care le-o deşteaptă baionetele noastre este atît de mare încît musulmanii, siliți să-şi aleagă singuri moartea, se năpustesc în abisurile Mediteranei.

în ziua aceea memorabilă au fost cîntărite destinele Egiptului, Franței şi Europei, salvate prin curajul domniei-voastre.

Puteri coalizate ! dacă voi ați îndrăzni să călcați pă-mîntul Franței, iar dacă generalul, care ne-a fost dăruit prin victoria de la Abukir, ar face un apel către națiune, puteri coalizate ! succesele voastre v-ar fi mai funeste deeît înfrîngerile ! Care francez n-ar vrea să mai învingă o, dată sub stindardele primului consul, sau să-şi facă sub îndrumarea Iui ucenicia gloriei ?

Apoi, îndreptîndu-şi cuvîntul către invalizi, cărora le fusese rezervată toată tribuna din fund, urmă cu glas mai puternic :

— Şi voi, voi, bravi veterani, victime de onoare ale soartei bătăliilor, voi n-a'i fi cei din urmă să zburați sub ordinele celui care vă mîngîie nenorocirile şi gloria, şi tare aşază în mijlocul vostru şi sub paza voastră trofeele de față, cucerite prin meritul vostru ! O ! ştiu prea bine, bravi veterani, că ardeți de nerăbdare să vă sacrificați jumătate din viața ce v-a mai rămas, pentru patria şi libertatea voastră !

Asemenea probă de elocvență militară a învingătorului de la Montebello fu întreruptă într-una de aplauze. De trei ori ministrul de război încercă să-i răspundă şi de trei ori strigătele de bravo, în semn de recunoştință, îi tăiară cuvîntul.

în sfîrşit, liniştea se aşternu şi Berthier dădu curs vorbirii sale în termenii de mai jos :

— Să înalți pe malurile Senei trofeele cucerite pe malurile Nilului ; să atîrni sub bolțile templelor noastre, alături de drapelele de la Vîena, Petersburg şi Londra, stindardele sfințite în moscheele din Bizanț şi Cairo ; să le vezi aici, dăruite patriei de aceiaşi războinici, tineri de ani, bătrîni în glorii, pe care izbînda i-a încoronat atît de des, asemenea înfăptuirii numai Franța republicană le poate izbuti.

De altfel, asta nu-s decîto parte din toate cîte le-a înfăptuit, în floarea vîrstei sale, eroul care,. acoperit de laurii Europei, se vădi învingător în fața acelor Piramide din vîrful cărora patruzeci de secole îl contemplau, elibe-rînd prin victorie pămîntul natal al artelor şi aducînd acolo, însoțit de savanți şi de războinici, luminile civilizației.

Soldați, depuneți în templul virtuților războinice stindardele cu semiluna pe ele, smulse de trei mii de francezi pe stîncile de la Canope de la optsprezece mii de războinici pe cît de viteji pe atît de sălbatici. Fie ca ele să păşire e amintirea expediției celebre, al cărei scop şi reuşită par să absolve războiul de relele pe care le pricinuieşte. Fie ca ele să confirme nu vitejia soldatului francez, de' care vuieşte întregul univers, ci statornicia lui de neclin-iii ci sublimu-i devotament. Fie. ca vederea acestor stindarde să vă bucure şi să vă mîngîie pe voi, luptători ale t'firor trupuri mutilate glorios pe cîmpurile de onoare, nu mai îngăduie vitejiei voastre decît urări şi amintiri. Fie ca din înaltul bolților de aici, aceste stindarde,- pe care le »• < 1" t i, să le arate duşmanilor poporului francez puterea u«'niului şi valoarea eroilor ce le-au cucerit şi să le pre-Vdilcască toate grozăviile războiului ce-i aşteaptă dacă ı Amtii surzi la glasul care le dăruieşte pacea. Da, căcJ

dacă vor război. îl vom face, şi-1 vom face în toată grozăvia lui.

Patria, mulțumită, contemplă armata din Orient, cu un sentiment de mîndrie.

- ı Această armată de neînvins să afle cu bucurie că vitejii care au învins cu ea i-au fost brațul. Să fie încre--dințată că primul consul veghează asupra copiilor gloriei. Să ştie totodată că ea e obiectul celor mai vii preocupări ale Republicii. Să ştie c-am cinstit-o în templele noastre, aşteptînd să dăm dovadă iarăşi, dacă e nevoie, pe cîmpiile Europei, de nenumăratele virtuți războinice pe care le-am văzut desfăşurîndu-se în pustiurile arzătoare ale Asiei şi Africii.

Vino, în numele ei, neînfricat general ! Vino, în numele tuturor eroilor în mijlocul cărora te arăți, ca să primeşti prin îmbrățişarea mea zălogul recunoştinței naționale.

■ Dacă însă furia oarbă a regilor refuză lumii pacea pe care noi i-o dăruim. atunci cînd vom pune mina pe armele ce ne ocrotesc neatîrnarea, să aruncăm, dragi camarazi, o ramură ele laur peste cenuşa lui Washington, acel erou ce-a dezrobit America de jugul celor mai meîndu-rători duşmani ai libertății noastre şi a cărui ilustră umbră ne arată, dincolo de mormînt, gloria ce însoțeşte memoria liberatorilor patriei.

Bonaparte coborî de pe estrada pe care se afla şi, în numele Franței, fu îmbrățişat de Berthier.

Domnul-de Fontanes, avînd sarcina de a rosti elogiul lui Washington, lăsă cu toată curtenirea să se scurgă pînă la cea din urmă picătură torentul de aplauze ce părea să cadă în cascade din imensul amfiteatru.

- în mijlocul acelor personalități glorioase, domnul: de Fontanes era o ciudățenie.pe,jumătate politică, pe juma-1 tate literară.

După 18 fructidor fusese proscris o dată cu Suard şi Laharpe, dar, ascuns cît se poate de bine la unul dintre, prietenii, lui, neieşind decît seara, găsise mijlocul de-a nu părăsi Parisul.

Un accident, cu neputință de prevăzut. îl denunță tofj tuşi.

■Răsturnat în piața Carrousel de o gabrioletă al cărtl cal îşi luase vînt, fu necunoscut de un agent de poliția

î§2

are-i alergase în ajutor. Totuşi, Fouche, înştiințat nu nu-ai de faptul că se afla la Paris, dar şi de adresa ascunzătorii în care locuia, se făcuse că nu ştie nimic.

La cîteva zile după 18 brumar, Maret, care după aceea junse duce de Bassano, Laplace, care rămase pur şi sim-lu om de ştiință, şi Regnault de Saint-Jean-d'Augely, are muri nebun, îi vorbiră primului consul despre domul de Fontanes, despre prezența lui la Paris. ■— Aduceți-1 la mine, răspunse simplu primul consul. Domnul de Fontanes fu prezentat lui Bonaparte care, unoseîndu-i firea mlădioasă şi darul retoric cu dibăcie inguşitor, îl alesese să facă elogiul lui Washington şi oate chiar puțin şi pe-al său în acelaşi timp.

Discursul domnului de Fontanes fu prea lung ca să-l eproducem aici, dar putem spune că a fost aşa cum îl orea Bonaparte.

Seara, la palatul Luxembourg, avu loc o mare recepție, **n** timpul ceremoniei umblase zvonul despre instalarea robabilă a primului consul la Tuileries. Cei mai îndrăzneți sau cei mai curioşi s-au încumetat să arunce cîteva uvinte Josephinei, dar biata femeie, care mai avea încă Kub ochi şareta şi eşafodul Mariei-Antoaneta, din instinct nla tura tot ce o putea apropia de regalitate ; aşadar şoma să răspundă, trimițîndu-i pe cei centrebau la so-lei.

Apoi urmă o altă ştire care prinsese să circule şi care ■ i a o contrapondere a primei.

Murat o ceruse în căsătorie pe domnişoara Caroline mia parte.

Ori, această căsătorie, de trebuia să se facă, nu se făta singură.

Bonaparte avusese o ceartă de-o clipă, de fapt ar tre-**1** să spunem, o ceartă de-un an, cu cel ce aspira la cin-l de a-i deveni cumnat.

Pricina certei aceleia va părea puțin cam ciudată ci**nurilor** noştri.

Mural, leul armatei, Murat al cărui curaj ajunsese I ci liial. Murat pe care l-ai fi dat unui sculptor ca mo-ı pentru statuia zeului războiului, Murat, într-o zi în •n. dormise prost sau mîncase prost, avusese o slăbi-

Era în faţa Mantovei, în care Wurmser, după bătălia de la Kivoli, fusese silit să se închidă cu douăzeci şi opt de mii de oameni. Generalul Miollis, cu patru mii numai, trebuia să menţină blocada poziţiei. Ori, în timpul unei recunoaşteri pe care o încercau austriecii, Murat, în fruntea a cinci sute de oameni, primi ordinul să atace puternic o armată de trei mii.

Murat a atacat, dar moale.

Bon aparte, căruia Murat îi era aghiotant, se înfurie atît de tare încît îl alungă din preajma persoanei sale.

Murat fu cuprins de o disperare fără de seamăn, cu atît mai profundă cu cît chiar de prin epoca aceea nutrea dorinţa, de nu speranţa, de a deveni cumnatul generalului său : era îndrăgostit de Caroline Bonaparte.

Cum i-a venit asemenea dragoste pe cap ?

Avem să v-o spunem în două cuvinte.

Poate că cei ce citesc cărţile noastre cîte una, pe sărite, se vor fi mirînd că stăruim uneori asupra unor anumite amănunte ce par cam dezvoltate pentru cartea în care se află.

Dar noi nu scriem o carte izolată, ci, aşa cum am mai spus-o, acoperim, sau încercăm să acoperim un cadru imens.

Pentru noi, prezenţa personajelor nu se limitează nicidecum la apariţia pe care şi-o fac într-o carte : cel pe care-1 vedeţi aghiotant în opera de faţă, îl veţi regăsi rege într-a doua, proscris şi executat prin împuşcare într-o a treia.

Balzac a creat o operă mare şi frumoasă, cu o sută de feţe, intitulată *Comedia umană.*

Opera noastră,; începută o dată cu a lui, dar pe care, bineînţeles, h^o vom califica, se poate intitula *Drama Franţei,* ***xy.***

Să ne întoarcem la Murat.

Să spunem cum dragostea aceea, care.a înrîurit într-un chip atît de glorios şi poate atît de fatal soarta lui s-a cuibărit în sufletul lui.

Murat, în 1796, fusese trimis la Paris şi împuternicit să depună la Directorat drapelele cucerite de armata franceză în luptele de la Dego şi Mondovi. în timpul, ace-

călătorii, o cunoscu pe doamna Bonaparte şi pe amna Tallien.

La doamna Bonaparte o regăsi pe domnişoara Caro-e Bonaparte.

Spunem o *regăsi,* căci nu era nici vorbă prima oară c-o întîlnea pe cea cu care avea să împartă coroana Nea-polului. O văzuse la Roma, la fratele ei Joseph, şi acolo, cu toate că se găsea în rivalitate cu un prinţ roman tînăr şi frumos, Murat fusese cel luat în seamă de ea.

Cele trei femei se uniră şi obţinură de la Directorat gradul de general de brigadă pentru Murat,

Murat se întoarse la armata din Italia mai îndrăgostit ca niciodată de domnişoara Bonaparte şi, cu toate că avea gradul de general de brigadă, solicită şi obţinu favoarea imensă pentru el de a rămîne aghiotant al generalului .şef.

Din nenorocire, se ivi misiunea aceea fatală de la Manto va, în urma căreia căzu în dizgraţia lui Bonaparte.

Dizgraţia aceea avu un timp toate însuşirile unei adevărate duşmănii.

Bonaparte îi mulţumi pentru serviciile aduse ca aghiotant, şi—1 vărsă îrt divizia lui Neille, apoi în cea a lui liaraguay d'Hilliers.

Ca urmare, cînd Bonaparte se întoarse la Paris după i ratatul de la Tolentino, Murat nu mai făcea parte din luită.

Aşa ceva nu putea fi pe placul triumferminatului, care **il** luase sub protecţie pe tînărul general de brigadă.

Cele trei frumaose solicitante porniră la luptă şi, cum la ordinea zilei era expediţia din Egipt,[1] bbţinută: de la' ministerul de război ca Murat să facă parte dinexpediţie.

Se îmbarcă pe acelaşi vâs cu Bonaparte, rădică lă bordul *Orientului,* dar în timpul călătoriei, nici măcar o singură dată Bonaparte nu-i adresă cuvîntul.

Debarcat la. Alexandria, Murat nu putu de la început **nfi** sfărîme bariera de gheaţă care-1 despărţea de **generalul** său care, mai mult ca să-1 îndepărteze decît să-i' dea I llej de a se evidenţia, îl puse faţă în faţă cu Murad-Bey.

Dar, în lupta aceea, Murat făcu adevărate minuni de Ifitejio. Prin curajul şi îndrăzneala lui, şterse amintirea ■ei clipe de slăbiciune. La Abukir porni la atac atît de

vitejeşte, atît de nebuneşte, încît Bonaparte nu mai avu tăria să-i mai poarte pică. '

Ca atare, Murat se întorsese în Franța cu Bonaparte, Murat cooperase în mare măsură la 1,8 şi mai ales la 19 brumar. Murat reintrase aşadar pe deplin în grații şi, ca dovadă că era aşa, primise comandamentul gărzii consulilor.

Crezuse că venise clipa în care să-şi destăinuiască dragostea pentru domnişoara Bonaparte, dragoste prea bine ştiută de Josephine, care de altfel o şi ocrotise.

Josephine avusese două motive să o facă :

Mai întîi era femeie, în toată fermecătoarea accepțiune a cuvîntului, adică simpatiza cu toate pasiunile de dragoste ale femeii. Joachim Murat o iubea pe Caroline, Ca-* roline îl iubea pe Murat, şi lucrul acesta era deaj uns pentru ca ea să-ocrotească asemenea dragoste.

Apoi, Josephine era detestată de frații lui Bonaparte. joseph şi Lucien îi erau duşmani înverşunați. S-ar fi bucurat să-şi poată face doi prieteni devotați din Murat şi Caroline.

Aşa că îl îndemnă pe Murat să se destăinuie lui Bonaparte.

Cu trei zile înainte de ceremonia pe care am povestit-o mai sus, Murat intrase aşadar în cabinetul de lucru al lui Bonaparte şi, după lungi şovăieli şi ocolişuri fără de sfîrşit, ajunsese să-i expună cererea.

După cît se pare, dragostea celor doi tineri unul fală de celălalt nu era nicidecum o noutate pentru primul consul.

Bonaparte primi propunerea cu o gravitate severă şj se mulțumi să-i răspundă că va reflecta.

într-adevăr, lucrul merita gîndire : Bonaparte cobori dintr-o familie nobilă, Murat era fiul unui hangiu. Asemenea alianță într-un atare moment putea avea o martl semnificație.

Primul consul, cu toată originea nobilă a familiei sălaj cu tot rangul înalt pe care şi-1 cucerise, era oare, nu nu«| mai destul de republican, dar şi destul de democrat ttl să-şi amestece sîngele cu un sînge plebeu ?

Nu reflectă mult timp. Simțul său de adîncă dreptalM mintea sa de-o logică perfectă, îi spuseră că avea tot ini teresul s-o"facă şi, chiar în ziua aceea, îşi dădu consimță-mîntul la căsătoria lui Murat şi a Carolinei.

Cele două ştiri, cea a căsătoriei acesteia şi a mutării îp palatul Tuileries, fură aşadar răspîndite în public în acelaşi timp. Una trebuia să slujească de contrapondere celeilalte.

Primul consul avea să locuiască în reşedința vechilor ngi, avea să se culce în patul Bourbonilor cum se spunea pe atunci, dar îşi mărita sora cu fiul unui hangiu !

Acum, ce zestre aducea viitoarea regină a Neapolului eroului de la Abukir ?

Treizeci de mii de franci în argint şi un colier de diamante pe care primul consul, fiind prea sărac ca să cum-p< re unul nou, îl lua de la soția lui. Aşa ceva o făcu pe Josephine să cam strîmbe din nas pentru că ținea foarte urnit la colierul ei de diamante, dar gestul răspunde de minune tuturor celor ce spuneau că Bonaparte se îmbogățişi în Italia. Şi pe urmă, de ce ținuse Josephine atît de ni uit la planurile viitorilor soți ! Voise să-i căsătorească, trebuia să contribuie şi la zestrea lor.

Rezultatul acestei combinații dibace fu că în ziua în care *consulii* părăsiră Luxembourgul (în 30 ploios anul ■ III), pentru a se duce la *Palatul guvernului,* escortați de *ifinl unui hangiu,* ajuns cumnat al lui Bonaparte, cei ce văzură trecînd cortegiul nu mai gîndiră deeît să-1 admire ; să-1 aplaude.

Şi. la drept vorbind, cortegii ca cele ce aveau în fruntea lor un erou ca Bonaparte şi în rîndurile lor bărbați lliii Murat..-.Mureau, Brune, Lannes, Junot,. Duroc. Auge-riau .şi Massena erau demne de" admirat şi meritau ■tpUiuze.

O mare trecere în revistă fusese ordonată pentru'ziua ■ivea în curtea Caroussel : doamna Bonaparte trebuia să
Hk, parte, dar nu de la balconul Orologiului, balconul Orologiului ora prea regal, ci clin apartamentele ocupate de
■■**brun.** cu alte cuvinte din pavilionul Florei.

• Bonaparte plecă la ora unu precis din palatul Luxcm-' I ...rg. escortai de trei mii de oameni de elită, printre
Hre se afla şi superbul regiment al călăuzelor, înființat
blila de trei ani, cu prilejul unei primejdii în care se aflase jlnuaparle în- timpul campaniilor sale din Italia: după trecerea rîului Mincio se odihnea, sleit de puteri, într-un castel mic şi tocmai se pregătea să facă o baie, cînd un detaşament austriac, ce se retrăgea, greşise direcția şi năvăli în castelul păzit doar de sentinele. Bonaparte abia de avu timpul să fugă, în cămaşă !

O încurcătură care merită truda de a fi povestită s-a ivit în dimineața acelei zile cu data de 30 ploios.

Generalii aveau caii lor, miniştrii aveau vehiculele lor, dar ceilalți funcționari nu socotiseră c-ar fi potrivit să facă asemenea cheltuială.

Aşa că nu existau trăsuri

Situația s-a mai îmbunătățit cumva, închiriindu-se nişte birje de piață ale căror numere fură acoperite cu hîrtie de aceeaşi culoare cu coşul trăsurilor.

Numai trăsura primului consul era trasă de şase cai albi, dar cum cei trei consuli erau în aceeaşi trăsură, Bonaparte şi Cambaceres în fund şi Lebrun în față, în *to*-tal nu erau decît doi cai de fiecare consul.

De altfel, cei şase cai albi dăruiți de împăratul Fran-cisc generalului şef Bonaparte după tratatul de la Campo-Formio, nu erau oare şi ei tot un trofeu ?

Trăsura străbătu o parte a Parisului, trecînd pe strada Thionville, cheiul Voltaire şi podul Regal.

De la poarta mică a pieței Carrousel pînă la poarta cea'mare a palatului Tuileries, garda consulilor era aşezată în şir.
Trecînd pe sub poarta mică, Bonaparte ridică capul ş citi inscripția care se afla acolo. Inscripția suna aşa :

10 **august** 1792 ' **Regalitatea a fost abolită în Franța şi nu se va mai .reinstaura niciodată**

Un zîmbet imperceptibil contractă buzele primului consul.

La poarta palatului Tuileries, Bonaparte coborî dllU trăsură şi încalecă pentru ca să treacă trupa în re

Cînd fu văzut pe calu-i de bătălie, aplauzele izbucniri din toate părțile.

După ce termină trecerea în revistă, veni de se aşează n fața pavilionului Orologiului, avîndu-1 pe Murat la dreapta, pe Lannes la stingă, iar in Spadele lui tot glo-iosul stat-major din Italia. Atunci începu defilarea.

Şi-acolo găsi el o inspirație din cele ce se sapă adînc n inima soldatului.

Cînd îi trecură prin față drapelele brigăzilor 96. 30 şi **3,** înjumătățite în lupte, şi văzu drapelele din care nu "nai rămăsese decît cîte-o coadă, avînd în cacăt citeva drențe sfîrtecate şi ciuruite de gloanțe şi înnegrite de pulberea de puşcă, Bonaparte işi scoase pă.ăria şi îşi înclină capul.

Apoi, după terminarea defilării, coborî de pe cal şi că cu pas plin de cutezanță scara familiilor Vaiois şi ourbon.

Seara, cînd rămase singur cu Bourrienne, fu întrebat e secretar :

— Ei, generale, sînteți mulțumit ?

— Da, răspunse vag Bonaparte. Totul s-a petrecut Ine, nu-i aşa ?

— De minune ?

— Te-am văzut alături de doamna Bonaparte la fe-astra de la parterul pavilionului Fio a.

— Şi eu v-am văzut, generale, cînd citeați inscripția t sub poarta mică de la Carrousel.

— Da, răspunse Bonaparte : *10 august 1792. Regali-tea a fost. abolită în Franța şi nu se va mai reinstaura*

— Trebuie s-o scoatem generale ? întrebă Bourrienne.

— Inutil, răspunse primul consul. *Are* să cadă sin-ă, de la sine.

Apoi, cu un suspin, îl întrebă :

— Ştii dumneata, Bourrienne, omul care mi-a lipsit ta/i ?

— Nu, generale.

— Roland... Ce dracul poate face de nu ne dă nici o < !i ■ făcea

Roland avem să aflăm noi.

ÎN CĂUTAREA URMELOR

Cititorul n-a uitat în ce hal fusese găsită diligenta de Chambery de către escorta regimentului 7 de vînători.

Primul lucru pe care-1 făcură fu să caute ce piedică îi tăiase ieşirea lui Roland. Se constată prezența unui lacăt, şi portiera vehiculului fu sfărîmată.

Roland țîşni din diligentă ca un tigru din cuşcă.

Ăm spus că pămîntul era acoperit de zăpadă.

Roland, vînător şi soldat, n-avea decît un singur gînd : să pornească pe urmele confraților lui Iehu.

îi văzuse dispărînd în direcția Thoirsey, dar se gîndise că n-ar fi putut să-şi continue drumul în direcția aceea, pentru că între micuțul orăşel şi ei curgea rîul Saone, şi nu era pod de trecere peste apă decît la Belleville şi la Mâcon.

Dădu ordin escortei şi conductorului să-1 aştepte în şosea şi, pe jos, singur, fără nici măcar să se gîndească să-şi încarce iarăşi pistoalele, o apucă pe urmele lui Morgan şi a însoțitorilor lui.

Nu se înşelase : la un sfert de leghe de drum, fugarii dăduseră de rîul Saone. Acolo se opriseră, se sfătuiseră o clipă — se vedea după urmele copitelor cailor — p< urmă se despărțiseră în două cete : una o apucă în susul apei, înspre Mâcon, cealaltă coborî în josul apei, înspre Belleville.

Despărțirea în două grupuri avusese de scop, evicloni să pună în încurcătură pe cei ce i-ar fi urmărit, dacă ar fi fost urmăriți.

Roland auzise strigătul de convocare al şefului : „Mîine seară, acolo unde ştiți."

Nu mai avea aşadar nici o îndoială : orice pistă ar fl I urmat, fie cea ce urca, fie cea ce cobora cursul rîului Sa* j one, l-ar fi dus — dacă zăpada nu se topea prea repedj — la locul de întîlnire pentru că, fie împreună, fie unujj cîte unul, coafrații lui Iehu trebuiau să ajungă în acelaşi punct final.

Se întoarse pe propriile-i urme, porunci conductorului să încalțe cizmele lepădate în mijlocul şoselei de falsul surugiu, să încalece şi să mîne furgonul poştal pînă la stația următoare, adică la Belleville. Subofițerul de vînă-lori şi patru soldați care ştiau să scrie trebuiau să-1 însoțească pe conductor, ca să semneze, alături de el, procesul ■Verbal.

Li se interzise cu desăvîrşire să scoată vreo vorbă despre el, Roland, nici despre ceea ce se întâmplase cu el, pentru că nimic nu trebuia să le dea de gîndit tîlhariloi «are prădau diligentele ce planuri pusese el la cale. :

Restul escortei va duce trupul şefului de brigadă la Macon şi vor face şi el, la rîndul lor, un proces verbal, Bare să concorde cu cel al conductorului şi în care să nu le pomenească nimic despre Roland, ca şi în primul.:

După ce dădu ordinele de mai sus, tînărul nostru îl puse pe un vînător să descalece, alegînd din toată escorta Balul ce-i păru mai voinic. Apoi îşi încarcă pistoalele, pe '. n e le vîrî în coburii de la şa, în locul pistoalelor vînă-toruiui descălecat.

După care. făgăduind conductorului şi soldaților o răz-liunare grabnică, în funcție totuşi de felul cum vor şti să-i păstreze taina, încalecă şi dispăru în aceeaşi direcție în Cure o pornise pe jos.

Ajuns la locul unde cele două cete se despărțiseră, li'c'oui să se hotărască pentru una din piste.

( ) alese pe cea care cobora cursul apei Saone şi care se llidrepta către Beileville. Ca să facă asemenea alegere, nre poate că-l îndepărta cu două sau trei leghe, avusese UJolive pe deplin justificate.

In primul rinei, era mai aproape de Belleville decît de jMcon.

Apoi. şezuse douăzeci şi patru de ceasuri la, Mâcon.,'
|l-ar fi pulul fi recunoscut, pe cita- vreme la Belleville nu!
•"i prise încă niciodată, decît timpul de schimbare a cai-
H^lînd din înlîmplare trecuse cu diligenta pe acolo. ' "
Țoale întâmplările şi faptele pe care vi le-am povestit
I abia un ceas. aşa că la orologiul din Thoissey
^■tu tocmai-opt ceasuri de seară cînd Roland o pomi pe ui in I ■
rugurilor.

Ihumul tot era plin de urme. Cinci sau şase cai îşi. **Hp-'"** :i amprentele pe zăpadă. Unul din cai mergea în' |țlii 11 u.

Roland trecu cele două, trei rîuşoare care brăzdau fî-neața pe care tocmai o străbătea ca să ajungă la Belle-ville. La vreo sută de paşi de Belleville se opri. Acolo avusese loc o nouă împărțire : doi din cei şase călăreți o apucaseră la dreapta, ceea ce însemna că se îndepărtară de rîul Saone; patru o apucaseră spre stînga, adică îşi urmaseră drumul spre Belleville.

La primele case din Belleville, **o** a treia despărțire se petrecuse : trei călăreți ocoliseră oraşul, unul singur o apucase pe strada care ducea în centru.

Roland se luă după cel ce **o** apucase pe stradă, sigur fiind că va da şi peste urma celorlalți.

Cel ce-o apucase pe stradă, se oprise şi el la o casă frumoasă, situată între o curte şi o grădină, purtînd numărul 67. Acolo sunase. Cineva venise să-i deschidă. Se vedea prin grilajul porții paşii celui care venise să-i deschidă, apoi, alături de paşii aceia, altă urmă, cea a calului, pe care-1 dusese la grajd.

Era evident că unul dintre confrații lui Iehu se oprise acolo.

Roland l-ar fi putut aresta pe loc dacă s-ar fi dus la primar să se legitimeze, să-şi arate îndreptările şi să ceară asistența jandarmeriei.

Dar nu ăsta îi era scopul. Nu voia să aresteze un individ izolat, ținea să prindă toată banda în aceeaşi plasă.

îşi săpă adînc în memorie numărul 67, şi-şi urmă drumul.

Străbătu tot oraşul, mai făcu vreo sută de paşi dincolo de cea din urmă casă, fără să mai dea peste vreo urmă.

Voia să se întoarcă pe unde venise, dar se gîndi c urmele, dacă trebuiau să se ivească iarăşi, nu se putea ivi decît la capul podului.

într-adevăr, la capul podului Roland recunoscu urme' celor trei cai. Era desigur aceeaşi: unul din cai merge îh buiestru.

Roland o luă la galop chiar pe calea celor pe care-i ui • mărea. Sosind la Monceaux, aceeaşi precauție: cei tir călăreți ocoliseră satul, dar Roland era prea bun copoi c să se nelinişteasc numai de-atîta lucru. îşi urmă cal şi, la celălalt capăt al satului, regăsi urmele fugarilor.

Puțin înainte de Chatillon, unul din cei trei cai părăsise drumul, o apucase la dreapta şi se îndreptase către un castel mic, înălțat pe o colină, la cîțiva paşi de drumul dintre Chatillon şi Trévoux.

. De data asta, călăreții care mai rămăseseră, crezînd că au făcut destule ca să-i inducă în oroare pe cei care ar fi avut poftă să-i urmărească, au trecut liniştiți prin Chatillon şi-au luat-o pe drumul spre Neuville.

. Direcția în care se îndreptaseră fugarii îl bucura tare mult pe Roland. Ei se duceau evident la Bourg. Dacă nu s-ar fi dus într-acolo, ar fi apucat-o pe drumul spre Marneux.

Ori, Bourg era tocmai cartierul general pe care şi-1 alesese chiar Roland ca centru al operațiilor sale. Bourg ***ftra*** tocmai oraşul Iui şi, cu acea siguranță a amintirilor din copilărie, cunoştea şi cel mai neînsemnat tufiş şi cea mai păcătoasă magherniță şi cea mai banală peşteră din tnprejurimi.

La Neuville, fugarii ocoliseră satul.

Roland nu se îngrijoră de asemenea şiretenie cunoscută şi răsuflată, numai că la capătul celălalt al satului au mai găsi decît urma unui singur cal.

Dar n-avea cum să se înşele : era. cel ce mergea în buiestru.

încredințat că va regăsi urma pe care o părăsea pen ii н o clipă, Roland se întoarse pe drumul fugarilor.

Cei doi amici se despărțiră la drumul ce ducea la Von-n.i:, : unul din ei o apucase pe el, celălalt continuase să ■golească satul şi, aşa cum am mai spus, se întoarse ca ■-o ia pe drumul spre Bourg.

Pe acela trebuia să-1 urmărească. De altfel, mersul ralului său adăuga o uşurință în plus celui ce-.l urmărea, fcntru că pasul lui nu putea fi confundat cu călcătura nlliii cal.

Apoi, o apuca pe drumul spre Bnurg, iar, de la Neu-Etllle pînă la Bourg, nu mai era nici o localitate în afară di aiul Saint-Denis.

De altfel, nu părea cu putință ca ultimul fugar să iiir.n gă mai departe de Bourg.

Roland o porni la drum cu âtît mai multă îndîrjire cu i ii vedea că se apropie de țel. într-adevăr, călărețul ii" .Ini nu ocolise oraşul ci intrase cu curaj în Bourg.

Acolo, îi păru lui Roland că fugarul şovăise pe ce drum s-o apuce, doar dacă şovăirea nu fusese decît şiretenie curată, ca să i se piardă urma.

Dar după zece minute, folosite să desluşească şi să urmărească toate ocolişurile şi înverteguşurile, Roland se încredința de cele ce se-ntîmplaseră. Nu fusese vorba de şiretenie, ci doar de şovăială.

Paşii unui om mergînd pe jos veneau de pe o stradă lăturalnică. Pietonul şi călărețul se sfătuiră o bucată de timp, pe urmă călărețul căpătase de la pieton încuviințarea de a-i sluji de călăuză. Din momentul acela se văzură paşii omului mergînd pe lîngă paşii calului.

Şi unii şi alții duceau la hanul *Frumoasa Alianță.*

Roland îşi aminti că aici, la hanul ăsta, fusese adus calul rănit, după atacul de la Carronnières.

După cum părea, se vedea că există o înțelegere tainică între hangiu şi confrații lui Iehu.

De altfel, tot după cum părea, călătorul ele la *Frumoasa Alianță* avea să rămînă acolo pînă a doua zi seara. Roland simțea, după propria lui oboseală, că şi fugarul avusese nevoie să se odihnească..

Şi, pe de o parte ca să nu-şi forțeze calul, cît şi ca să poată merge în recunoaştere pe drumul urmărit, lui Roland îi trebuiau şase ceasuri ca să facă douăsprezece leghe. .

Trei ceasuri băteau tocmai în clopotnița trunchiata a bisericii Notre-Dame. « -,

Ce-avea să. facă Roland ? Să se oprească mtr-un han al oraşului ? Cu neputință : era prea cunoscut la Bourg De altfel, calul lui, echipat cu o pătură cazonă, ar fi dat de bănuit.

Una din condițiile reuşitei sale era să nu se ştie cumva să se află la Bourg.

S-ar fi putut ascunde la castelul Negrelor-Fîntîm şj acolo să stea în observație, dar putea fi sigur de discreția slujitorilor ?

'Michel şi Jacques vor tăcea, de ei Roland era sigur Amélie va tăcea şi ea. Dar Charlotte, fiica temnicerului, n-avea să flecărească oare ?

Era ceasul trei de noapte. Toată lumea dormea. Cel mai sigur lucru pentru tînărul nostru ar fi fost să intre în legătură cu Michel.

— Tăcere, braconierilor ! zise el. Puneți căprioara pe crupa calului, în spatele meu, şi să mergem spre casă. Nimeni nu trebuie să afle că sînt Ta Negrele-Fîntîni, nici chiar sora mea.

• Roland vorbea cu autoritatea cazonă a militarului şi toată lumea ştia că, dacă apuca să dea un ordin, nu răbda nici o replică.

Cei doi ridicară căprioara, o puseră pe crupa calului în spatele lui Roland, după care, luînd-o în trap mare, se ținură de trapul mic al calului. ■

Nu le mai rămăsese de făcut decît vreun sfert de leghe.

Şi-1 făcură în zece minute.

La o sută de paşi de castel, Roland se opri. - -Cei doi oameni fură trimişi înainte ca cercetaşi, să se asigure că peste Lot domnea liniştea.

De cum terminară explorarea, îi făcură semn lui Roland să vină.

Roland veni, descăleca, găsi uşa pavilionului deschisă şi intră.

Michel duse calul 1& grajd şi căprioara în oficiu, căci Michel făcea parte din acea onorabilă clasă de braconirei care ucid vînatul pentru plăcerea de a-1 ucide, nu cu scopul de-al vinde.

Nu aveau de ce să fie îngrijorați nici în privința calului şi nici a căprioarei. Amélie habar n-a-vea nici ce se petrecea la grajd şi nici ce i se dădea să mănînce.

în timpul acesta, Jacques aprinse focul.

Cînd se întoarse, Michel aduse un rest dintr-un but şi vreo şase ouă sortite unei omlete. Jacques pregăti un pat într-o odăiță mică.

Roland se încălzi şi mîncă fără să scoată o vorbă.

Cei doi bărbați îl priveau cu o uimire ce nu era lipsita de oarecare îngrijorare.

Zvonul expediției de la Seillon se răspîndise şi se spunea în şoaptă că Roland o comandase.

Era limpede că se întorsese pentru vreo altă expediție de acelaşi fel.

Michel va găsi cu siguranță mijlocul să-1 aatundă.

Spre marea părere de rău a animalului pe care-1 călărea şi care, fără îndoială, adulmecase un han, Roland îl întoarse din hățuri şi-o luă pe drumul spre Pont-d'Ain.

Trecînd prin fața bisericii din Brou, aruncă o privire *asupra cazărmii jandarmilor. După toate probabilitățile, jandarmii, împreună cu căpitanul lor, dormeau duşi.

Roland străbătu aripa mică de pădure care încăleca drumul. Zăpada domolea zgomotul tropotelor calului său.

Ieşind în luminiş de partea cealaltă, văzu doi oameni .mergînd pe lîngă şanț, ducînd o căprioară spînzurată cu cele patru labe de-un trunchi de copac.

I se păru că-i recunoaşte pe oamenii aceia după înfățişare. ,Dădu pinteni calului ca să-i ajungă din urmă.

Cei^doi oameni'mergeau cu urechile ciulite. Se întoarleră, văzură un călăreț ce părea că le caută pricină, arunrcară animalul în şanț şi o rupseră la goană, peste cîmpuri, ca să ajungă în pădurea Seillon.

— Hei ! Michel ! strigă Roland, încredințat din ce în |»e mai tare că are de-a face cu grădinarul său.'

Michel se opri. Celălalt ins continuă să alerge peste cîmpuri.

— Hei ! Jacques :! strigă iarăşi Roland. . Se opri şi celălalt om.

' Devreme ce fuseseră recunoscuți, zadarnic să mai fugă. De altfel, chemarea n-avea nimica duşmănos : vocea era mai curând prietenească, decît amenințătoare.

— Na ! făcu Jacques, parc-ar fi domnul Rolarid.

— Ba e chiar el ! exclamă şi Michel.

Şi cei doi bărbați, în loc să mai fugă spre pădure, se îndreptară spre şosea.

Roland, n-auzise nicidecum ce-şi ziseseră cei doi braconieri, dar ghicise.

intr-o clipă, Michel şi Jacques fură lîngă el.

întrebările tatălui şi ale fiului se încrucişau, şi trebuie •a recunoaştem eă erau îndreptățite.

Roland, în costum de tîrgoveț, călare, pe-un cal cazon pe vînător, la ceasurile trei de noapte, pe drumul de la lourg, spre Negrele-Fîntîni !

Tînărul ofițer le-o tăie scurt cu-ntrebările.

,După ce Roland isprăvi de mîncat, ridică încet capul şl-1 strigă pe Michel.

— A'! Erai aici '? făcu Roland.

-— Aşteptam poruncile domniei-voastre.

— Iată poruncile mele. Ascultă bine.

— Sînt numai urechi.

— E vorba de viață şi de moarte. E vorba de mai mult încă, e vorba de onoarea mea !

— Spuneți, domnule Roland.

Roland scoase ceasul.

— E ora cinci. Cînd se va deschide hanul *Frumoasa-Alianță* să fii pe-acolo, ca şi cum ai trece din întîmplare, ai să te opreşti ca să stai de vorbă cu cel ce deschide hanul.

Are să fie Pierre, se vede.

— Pierre sau altul, ai să afli de la el cine e călătorul care a sosit la stăpînul lui pe un cal mergînd în buiestru. Ştii ce-i aceea în buiestru ?

— Ei asta-i ! un cal care merge ca urşii, cu amîndouă picioarele într-o parte în acelaşi timp.

— Bravo !... Ai mai putea afla, nu-i aşa, dacă acel călător e hotărît să plece în dimineața asta, sau dacă dă semne că-şi va petrece ziua la han ?

— Sigur c-am să aflu.

■— Ei, atunci, cînd ai să ştii toate cîte ți-am înşirat,)ă vii să mi le spui. Dar, cea mai mare taină în privința, şederii mele aici. Dacă vei fi întrebat ce noutăți ştii despre mine, să spui că s-a primit o scrisoare de la mine ieri, ui sînt la Paris în preajma primului consul.

— Ne-am înțeles.

Michel plecă. Roland se culcă şi adormi, lăsînd în seama lui Jacques paza pavilionului.

Cînd Roland se trezi, Michel se întorsese.

Ştia toate cîte-i ceruse stăpînul său să afle. | Călărețul sosit în timpul nopții trebuia să plece mai departe către înserat, şi pe registrul călătorilor, pe care fiecare hangiu era obligat să-1 țină la zi în epoca aceea, fusese înscris :

„Sîmbătă, 30 ploiosul, ceasurile 10 seara, cetățeanul Vâlensolle, losit dinspre Lyon, pleacă la Geneva."

Aşadar, alibiul era gata pregătit, fiindcă registrul făcea dovadă legală că. cetățeanul Vâlensolle sosise la orele • cec seara şi era, aşadar, cu neputință să fi oprit la opt »i jumătate,

ascunziş şi nume i-1 aflase, era tocmai martorul lui Alfred de Barjols, ucis de el în duel la fîntîna din Vaucluse, martor care, după toate probabilitățile, jucase şi rolul fantomei în mînăstirea de ia Seillon.

Confrații lui lehu nu erau aşadar nişte tîlhari de rînd ci, dimpotrivă, cum se şi zvonise, nişte gentilomi de familie bună care, alături de nobilii bretoni ce îşi riscau viața în apus, pentru cauza regalistă, înfruntau eşafodul, ca să le treacă luptătorilor banii adunați în celălalt capăt al Franței prin atacurile lor îndrăznețe.

XLVI o

INSPIRAȚIE

Am văzut că în urmărirea pe care o înfăptuise cu o noapte mai înainte, Roland ar fi putut să aresteze pe unul sau chiar doi din cei pe care-i urmărea.

Putea să facă acelaşi lucru şi cu domnul de Valensolle, care se vede că făcea ceea ce făcuse şi Roland, adică se odihnea o zi după o noapte de oboseală.

I-ar fi fost de ajuns pentru aşa ceva să scrie un cuvînt căpitanului de jandarmi sau şefului brigăzii de dragoni, care făcuse cu el expediția de la Seillon. Onoarea lor era angajată în povestea asta. I-ar fi împresurat pe domnul de Valensolle în pat, s-ar fi ales doar cu două focuri de pistol, şi cu doi oameni ucişi sau răniți, şi domnul de Valensolle ar fi fost prins.

Dar arestarea domnului de Valensolle ar fi deşteptat atenția restului bandei, care s-ar fi pus pe dată la adăpost, trecînd frontiera.

Era aşadar de preferat să se rămînă la prima soluția a lui Roland, adică să se temporizeze, să se urmărească feluritele piste ce trebuiau să ducă într-un singur punct şi, cu riscul unei adevărate lupte, să arunce plasa asupra întregii organizații.

Pentru asta nu trebuia să fie arestat domnul de v. lensolle. Trebuia să se continue urmărirea lui în pretinsa-i călătorie la Geneva care nu era, după cît se părea, decît

*-

pretext ca să deruteze investigațiile de pe calea cea ună.

De data asta s-a hotărît ca Roland, care, oricît de bine eghizat ar fi fost, putea fi recunoscut, să rămînă în pa-ilion, iar Michel şi Jacques să ademenească ei vînatul noaptea aceea.

După toate probabilitățile, domnul de Valensolle nu a porni în călătorie decît după căderea nopții. Roland căută să afle ce viață ducea sora lui de la plecarea maîcă-si.

De la plecarea doamnei de Montrevel, Amélie nu părăsise nici măcar o dată castelul Negrelor-Fîntîni.

Obiceiurile îi erau aceleaşi, în afara plimbărilor pe care le făcea cu doamna de Montrevel.

Se scula la ceasurile şapte sau opt dimineața, desena sau făcea muzică pînă la prînz. După-amiaza citea sau lucra Ia vreo tapiserie, sau uneori se bucura de-o rază de soare şi cobora pînă la rîu cu Charlotte. Cîteodată îl chema pe Michel, desprindea bărcuța şi, bine înfăşurată în blănuri, urca în sus pe apa Reysousse pînă la Montag-nat, sau cobora pînă la Saint-Just, pe urmă se întorcea, fără să fi vorbit vreodată cu cineva. In sfîrşit, îşi lua cina. După cină, urca în camera ei cu Charlotte şi din clipa aceea nu se mai arăta.

La şase ceasuri şi jumătate, Michel şi Jacques îşi luară lia inele, tolbele de vînătoare, puştile şi plecară, îşi primiseră instrucțiunile.

Să urmărească acel cal ce mergea în buiestru pînă ce vor afla unde-şi ducea călărețul, sau pînă cînd îi vor fi pierdut urma.

Michel trebuia să stea la pîndă în fața fermei de la *Frumoasa-Alianță,* Jacques, să se aşeze la laba de gîscă pe care-o alcătuiesc, la ieşirea din Bourg, cele trei drumuri înspre Saint-Amour, Saint-Claude şi Nantua.

Acesta din urmă e în acelaşi timp şi cel ce duce la Geneva.

în aceeaşi seară, furgonul poştal la Casa-Albă, »i să fi intrat la zece seara în hanul *Frumoasa-Alianță.*

Ceea ce îl preocupa cel mai mult pe Rolande e însă ttft cel pe care-1 urmărise o parte din noapte şi al cărui

Era evident că domnul de Valensolle o va apuca pe unul clin cele trei drumuri, afară doar de n-ar fi vrut să facă o cale întoarsă, ceea ce nu prea era de crezut.

Tatăl o apucă într-o parte, fiul în alta.

Michel urcă spre oraş pe drumul dinspre Pont-d'Ain, trecînd prin fața bisericii din Brou.

Jacques trecu peste rîuşorul Reyssouse, merse pe malul drept şi ajunse, ținîndu-se cu vreo sută de paşi în afara cartierului, la unghiul ascuțit pe care-1 făceau cele trei drumuri intrînd în oraş.

în acelaşi moment, sau aproape, cînd fiul îşi luă postul în primire, tatăl trebuia să fi ajuns şi el la al său.

Şi, tot cam în acelaşi moment, adică spre ceasurile şapte seara, întrerupînd obişnuita singurătate şi linişte ce-nvăluia castelul Negrelor-Fîntîni, un vehicul de poştă se opri în fața grilajului şi un slujitor îmbrăcat în livrea trase de lanțul soneriei.

Asta era treaba lui Michel să deschidă, dar Miche] era acolo unde ştiți cu toții.

Amélie şi Charlotte sa vede treaba că se bizuiau pe el, căci clinchetul clopoțelului se repetă de trei ori fără ca nimeni să se fi dus să deschidă.

în sfîrşit, camerista se arătă în capul scărilor. Ea se apropie sfios, strigîndu-1 pe Michel.

Michel nu răspunse, bineînțeles.

în sfîrşit, adăpostită de grilaj, Charlotte se încumetă să se apropie.

Cu tot întunericul, îl recunoscu pe slujitor.

— A ! dumneata erai, domnule James. ? exclamă ea, ceva mai liniştită.

James era slujitorul de încredere al lui *sîr* John.

— O ! da, răspunse servitorul, eu eram, domnişoară Charlotte, sau mai curînd milord era.

în aceeaşi clipă, portiera se deschise şi se auzi vocea lui *sir.* John zicînd :

— Domnişoară Charlotte binevoiți a spune stăpînei dumneavoastră că sosesc din Paris şi vin să mă înscriu ca să-i cer îngăduința nu de a fi primit în seara asta, ci de a mă prezenta în fața domniei-sale în cursul zilei de mâine, numai dacă binevoieşte să-mi acorde asemenea favoare. Rugați-o să spună ora la care aş fi mai puțin supărător.

Domnişoara Charlotte avea o deosebită considerație pentru milord, de aceea se grăbi să-i facă serviciul cerut.

După cinci minute se întorcea să-i spună lui milord că va fi primit a doua zi, de la amiază pînă la ora unu.

Roland ştia ce venise să facă milord. în cugetul său, căsătoria era hotărîtă, iar *sir* John era cumnatul său.

Şovăi o clipă, gîndindu-se dacă să se ducă să se-ntîl-nească cu el şi să-1 amestcee pe jumătate în planurile lui. Dar îşi dădu seama că lordul Tanlay nu era omul care să-1 lase să opereze singur. Avea şi el să le plătească o poliță confraților lui Iehu. Va voi, aşadar, să-1 însoțească pe Roland în expediție, oricare ar fi fost. Expediția oricare ar fi fost, avea să fie primejdioasă şi s-ar putea să i se întîmple o nenorocire.

Norocul care-1 însoțea pe Roland — şi Roland îl încercase — nu se întindea şi ;\supra prietenilor săi. *Sîr* John, grav rănit, îşi revenise cu multă greutate. Şeful de brigadă al vînătorilor fusese ucis pe loc.

îl lăsă aşadar pe *sîr* John să se depărteze, fără să-i dea vreun semn de viață.

,Cît despre Charlotte, ea nu păru deloc mirată că Michel nu fusese acolo să deschidă. Erau cu toții deprinşi cu absențele sale, asemenea absențe nu le dădeau de gîndit.

De altfel, Roland îşi explică un asemenea soi de nepăsare : Amélie, slăbită, avînd a înfrunta o durere morală, necunoscută lui Roland, care atribuia toate schimbările de dispoziție ale surorii lui unor simple crize nervoase. Amélie ar fi fost bravă şi puternică în fața unei primejdii adevărate.

De aici venea, nu mai încape îndoială, puțina teamă a -celor două fete să stea singure într-un castel singuratec,' Iară altă pază decît çei doi oameni care-şi petreceau nopțile la braconaj.

Cit despre noi, ştim cum plecările lui Michel şi ale fiului lui slujeau dorințelor Améliei cu mult mai bine decît dac-ar fi rămas la castel ; lipsa lor lăsa cale liberă lui Morgan, şi doar atîta lucru voia Amélie.

Seara şi o parte din noapte se scurseră fără ca Roland să mai capete vreo veste.

La douăzeci de paşi de han, Michel întîlnise pe Pierre. Din trei cuvinte se încredințase că domnul de Valensolle era încă la han. De altfel, el le dăduse de ştire că, întrucît avea un drum lung de făcut, are să-şi lase calul să se odihnească şi n-are să plece decît în cursul nopții.

Pierre nu se îndoia nici o clipă că drumețul nostru n-ar pleca la Geneva, aşa cum spusese.

Michel îl îmbie pe Pierre **fa** un pahar de vin. Dacă avea să piardă pînda vînatului de seară, îi rămînea pînda vînatului de dimineață.

Pierre primi. Din clipa aceea, Michel era sigur că va fi vestit. Pierre era grăjdar : nimic nu s-ar fi putut petrece în sectorul pe care-**1** avea în grijă fără ca el să nu prindă, de veste.

Vestea avea să i-o dea, după cum i-o făgăduise, un băiat în slujbă la han, care primise drept răsplată, de la Michel, trei încărcături de praf de puşcă, pentru ca să facă cu ele nişte focuri de artificii.

La miezul nopții, călătorul încă nu plecase. Băuseră patru sticle de vin, dar Michel se cruțase ; din cele patru sticle, găsise mijlocul să golească trei în paharul lui Pierre unde, bineînțeles, nu stătuseră multă vreme.

La miezul nopții, Pierre se duse la han să afle veşti. Dar ce-avea să facă atunci Michel ? Circiuma se închidea, şi Michel mai avea încă patru ceasuri de aşteptat pînă la pînda de dimineață.

Pierre îl pofti pe Michel să rămîhă, că-i dă în grajd un culcuş de paie ; cald are să-i fie, şi de culcat are să se culce binişor.

Michel primi.

Cei doi amici intrară pe poarta .mare, la braț. Pierre se tot poticnea. Michel se făcea şi el că se poticneşte.

Pe la trei ceasuri de noapte, slujitorul hotelului îl chemă pe Pierre.

Călătorul voia să plece.

Michel se folosi de prilej ca să spună că se făcuse vremea de pîndă, şi se sculă şi el. - -*-

Pregătitul lui nu ținu mult ; n-avu alta de făcut decît să scuture paiele care i s-ar fi putut prinde de haine sau i-ar fi putut intra în tolbă sau prin păr.

2(12

Era limpede *că* Jaeques îşi petrecuse noaptea în bordeiul acela.

Acum se punea întrebarea, de cînd ieşise din el ? Şi de ce ieşise ?

De cînd ieşise ? Asemenea lucru nu se putea aprecia, pe cită vreme, dimpotrivă, şi cel mai neîndemînatec rîn-daş şi-ar fi dat seama de ce ieşise.

Ieşise să-1 urmărească pe domnul de Valensolle.

Acelaşi pas care ajunsese la bordei, ieşea şi se-nde-părta, apucînd-o în direcția Ceyzeriat.

Călărețul o luase într-adevăr pe drumul dinspre Geneva. Paşii lui Jaeques o arătau limpede.

Paşii lui se uneau, ca cei ai unui om ce aleargă, şi mregeau, afară din şanț, pe marginea cîmpiei, furişîndu-se pe după arborii care puteau să-1 ascundă privirii călătorului. " • ';"

în fața unui han c-o înfățişare jalnică, unul dintr-a-celea deasupra porții cărora stau scrise cuvintele următoare : *Aici se dă de băut şi de mîncat, şi pot să doarmă şi cei pe jos şi cei călări,* paşii se opreau.

Era limpede că drumețul se oprise la hanul acela pentru că la douăzeci de paşi de acolo, Jaeques se oprise şi ei în dosul unui copac.

Numai că, după' vreo clipă, se vede treaba după ce se închisese poarta în spatele călărețului şi ă calului, Jaeques îşi părăsise postul din dosul copacului, trecuse drumul, de data asta cu şovăieli şi cu paşi mărunți, şi se îndreptase nu către uşă ci către fereastră.

încearcă să doarmă, dar dormi prost. în fiecare clipă l se părea că aude uşa deschizîndu-se,

Ziua începuse de-a binelea să străbată prin obloane cînd se deschise uşa.

Michèle şi Jacques se întorceau.

Iată ce se petrecuse.

Fiecare se dusese la postul său de observație : Michel la uşa hanului, Jacques la laba de gîscă.

După care Michel îşi luă rămas bun de la Pierre şi se . aşează la pîndă într-un colț de stradă.

După vreun sfert de oră poarta se deschise şi-un călăreț ieşi din curtea hotelului : calul călărețului mergea în buiestru.

Era desigur domnul de Valensolle.

O apucă pe străzile ce duceau spre drumul Genevei.

Michel îl urmărea, fără să se prefacă, fluierînd un cîntec de vînătoare.

Numai că. Michel nu putea alerga, căci s-ar fi dat de . gol. Din asemenea încurcătură reieşea că într-o clipită-două l-ar putea pierde din ochi pe domnul de Valensolle.'

Rămînea Jacques, care trebuia să-**1** aştepte pe tînăr la faimoasa labă de gîscă.

Dar Jacques şedea la laba de gîscă de mai bine de şase ceasuri, pe-o noapte de iarnă, cu un frig de cinci sau şase grade sub zero.

Cutezase oare Jacques să stea şase ceasuri cu picioarele în zăpadă, izbindu-şi tălpile încălțărilor de arborii de pe marginea drumului ?

Michel o luă la galop pe uliție şi străduțe, scurtînd drumul, dar calul şi călărețul, oricîtă osteneală şi-ar fi dat, fuseseră mai iuți decît el.

Ajunse la laba de gîscă. Drumul era pustiu. Zăpada, călcată în picioare şi bătătorită toată ziua din ajun, care fusese duminecă, nu mai îngăduia aflarea urmelor calului, pierdute în noroiul drumului.

De aceea, Michel nu-şi mai bătu capul deloc cu urmele calului. Era ceva de prisos, o pierdere zadarnică de vreme. -Căută să afle ce făcuse Jacques. Ochiul lui de braconier îl puse curînd pe cale. Jacques stătuse la rădăcina unui copac. Cîtă vreme ? Aşa ceva era greu de spus, în orice caz destul- de mult, pînă ce i se făcu frig. Zăpada era bătătorită de cizmele i lui mari de vînătoare.

Încercase să se încălzească mergînd în sus şi în jos. Pe urmă, dintr-o dată, îşi aminti, se vede treaba, că pe partea cealaltă a drumului se afla un bordei din cele mici, făcut în pămînt, în care cantonierii se duc de caută adăpost împotriva ploii. *?*jr£&'&*

Coborîse în şanț, trecuse de partea cealaltă a drumului, pe marginea căruia se putea desluşi urma ce se pierdea puțin prin mijloc, --s

Urma ducea, în diagonală, de-a dreptul la bordei.

Michel călea pe urmele fiului său şi ajunse la fereastră. Prin îmbucătura oblonului ce nu se-mpreuna, se putea vedea cînd înăuntru era lumină, dar acum, înăuntru era întuneric şi nu se vedea nimic.

Totuşi, Jaeques se apropiase de fereastră să vadă ce petrecea înăuntru. Fără îndoială, înăuntru se făcuse lumină 6 clipă, şi Jaeques văzuse.

Dar încotro o apucase le cînd plecase de la fereastră ?

Ocolise casa mergînd pe lingă pereți. Putea lesne fi urmărit în mersul său, zăpada fiind proaspătă.

Cit despre scopul său ocolind casa, nu era greu de ghicit. Jaeques, ca un băiat cu bun simț ce era, se gîndise că drumețul nu plecase el noaptea pe la trei, zicînd că se duce la 'Geneva, ca să se oprească la un sfert de leghe de orăşel, într-un asemenea han.

Numai ce ieşise, pe vreo poaită din dos. Jaeques ocoli aşadar zidul casei, în nădejdea de a găsi iarăşi, de partea cealaltă, urma calului sau cei puțin pe cea a călărețului.

într-adevăr, de la o portiță din dos, care dădea înspre pădurea ce se-ntinde de la Cortez pînă la Ceyzeriat, se putea merge pe-o urmă de pas înaintînd în linie dreaptă către marginea pădurii.

Paşii aceia erau ai unui om încălțat elegant cu cizme de călăreț.

Pintenii lăsaseră urme pe zăpadă. Jaeques nu se codise. O luase pe urma paşilor. Se vedea călcătura bocancului său grosolan lingă cea a botinei fine, a ficiorului mare de țăran lingă piciorul delicat al orăşanului.

Se„ făcuseră ceasurile cinci de dimineață. Avea să se ivească ziua. Michel hotărî să nu se ducă mai departe.

De vreme ce Jaeques era pe urma cea bună, tînărul braconier era tot atît de dibaci cît şi bătrînul. Michel făcu un ocolo mare peste cîmpie, ca şi cum s-ar fi întors de la Ceyzeriat, şi se hotărî să intre în han şi să-1 aştepte acolo pe Jaeques.

Jaeques va înțelege că taică-său îl urmărise şi se oprise la casa aceea izolată.

Michel bătu în oblon şi ceru să i se deschidă. îl cunoştea pe hangiu care era deprins să-**1** vadă în practicile lui nocturne, îi ceru o sticlă de vin, se plînse că bătuse drumul degeaba, şi ceru, în timp ce bea. îngăduința de **a**-şi aştepta fiul care şi el era la pîndă şi care poate o fi fost mai fericit decît el.

De la sine înțeles că îngăduința îi fu lesne dată.

Michel avusese grijă să deschidă obloanele ca să poată vedea drumul.

Nu trecuse o clipă şi cineva bătu într-un ochi de geam. Era Jaeques. Taică-său îl strigă.

Şi Jaeques fusese la fel de nenorocos ca si taică-său. Nu ucisese nimic. Şi era înghețat.

Un *braț de* lemne fu aruncat pe fee, încă un pahar fu adus.

Jacques se încălzi şi bău.

Apoi. dat fiind că trebuiau să se întoarcă la castelul Negielor-Fintîni o dată cu ziua, ca nu cumva să se' afle de lipsa celor doi braconieri. Michel plăti sticla de vin şi brațul de lemne pus pe foc, şi plecară amîndoi.

Nici unul nici celălalt nu. scosese nici un cuvînt în fața hangiului despre cele ce-i frămîntau. Nu trebuia să dea de bănuit c-ar fi căutat altceva decît vînat..

Dar, de cum s -au văzut de partea cealaltă a pragului, Michel sc apropie cu grabă de fiul său.

. Atunci Jacques îi povesti că mersese pe urmele cu pricina pînă destul de departe, în inima pădurii, dar, ajuns la o răspînite, văzuse dintr-o dată un om înarmat cu o puşcă cum se ridică în fața lui şi—1 întrebă ce venise să facă la asemenea ceas în pădure.

Jacquse îi răspunse că venise la pîndă, după vînat.

— Atunci, du-te mai departe, îi răspunsese omul, căci, după cum vezi, locul de-aici e ocupat.

Jacques recunoscuse cu cîtă îndreptățire i şe ceruse că plece, şi se dusese într-adevăr la vreo sută de paşi mai departe.

Dar în clipa în care o apucase pieziş spre stînga ca să intre iarăşi în incinta de unde fusese îndepărtat, un alt om, înarmat ca şi cel dintîi, se ridicase tot aşa fără de veste înaintea lui, punîndu-i aceeaşi întrebare.

Jacques n-avea alt răspuns de dat decît cel pe care-1 mai dăduse :

— Caut un loc de pîndă.

Bărbatul îi arătase atunci cu degetul marginea pădurii si cu un glas aproape amenințător, îl spusese :

— Am să-ți dau un sfat, tinere-amice, să te duci într-acolo cît mai repede. Cred că-ți va fi cu mult mai bine acolo decît aici.

Jacques îi urmase sfatul, sau cel puțin se prefăcuse că i-1 urmează, căci, ajuns lâ locul arătat, se strecurase de-a lungul şanțului şi, încredințat că-i va fi cu. neputință să regăsească, în momentul acela cel puțin, urma domnului de Valensolle, ieşise la lumină, o apucase apoi spre şosea străbătînd cîmpurile şi se-ntorsese la circiumă, unde nădăjduia să-1 regăsească pe taică-său şi unde îl regăsise într-adevăr.

Sosiseră amîndoi la castelul Negrelor-Fîntîni, se ştie doar, în clipa în care primele raze ale zilei pătrundeau înăuntru prin obloane.

Toate cele pe care vi le-am spus i-au fost povestite lui Roland cu sumedenie de amănunte, pe care le lăsăm la o parte şi care n-avură drept rezultat decît să-1 încredințeze pe tînărul ofițer că cei doi oameni, înarmați ca-puşti, care se ridicaseră la apropierea lui Jacques, nu erau alții decît nişte confrați de-ai lui Iehu, oricît ar fi părut ei că sînt braconieri.

Dar,, care putea să le fie bîrlogul ? In partea aceea nu exista nici mînăstire părăsită, nici alte ruine.

Dintr-o dată Roland se plesni cu mina peste frunte.

— Vai ! Gogoman ce sînt ! exclamă el. Cum dracul de nu m-am gîndit la asta ?

Un sui îs triumfător îi trecu pe buze şi, întoreîndu-se către cei doi oameni deznădăjduiți că nu-i aduseseră veşti mai precise, le spuse : \

— Mă băieți,. ştiu acum tot ce voiam să ştiu. Culca-ți-vă şi dormiți liniştiți. Vi se cuvine, zău, din plin !

Şi, dînd exemplu chiar, el, Roland adormi ca omul care a dezlegat o problemă de cea mai mare importanță, pe care multă vreme o adîncise zadarnic.

îi venise în gînd că .toți confrații lui Iehu părăsiseră mînăstirea Seillon, schimbînd-o pe grotele de la Ceyzeriat şi, în acelaşi timp, îşi aminti de calea subterană ce leagă peştera cu biserica din Brou.

XLVII o

RECUNOAŞTERE

în aceeaşi zi, folosindu-se de îngăduința ce-i fusese acerdată în ajun, *sir* John se înfățişă între ora amiezii şi prima oară a după-amiezii domnişoarei de Montrevel.

Totul se petrecu potrivit dorinței, lui Morgan. *Sir* John fu primit ca un pretendent a cărui solicitare cinstea.

La dorința fratelui şi mamei sale, sau la ordinele primului consul, Amélie nu făcu nici un soi de împotrivire afară doar de starea sănătății sale. Asta cerea timp. Lordul Tanlay se înclină. Căpăta de fapt atît cît nădăjduise să capete, era agreat.

Totuşi înțelese că rămînerea lui la Bourg un timp prea îndelungat ar fi necuviincioasă. Amélie găsindu-se departe de maică-sa şi de frate-său, tot din aceeaşi pricină a sănătății.

Ca atare, ii ceru îngăduința s-o vadă şi a doua zi, spu-rjindu-i că va pleca în aceeaşi zi spre seară.

Va aştepta s-o revadă cînd Amélie va veni la Paris, sau cînd doamna de Montrevel se va înapoia la Bourg. Ipoteza a doua era cea mai probabilă, Amélie spunînd că are nevoie de primăvară şi de aerul din locul ei de baştină ca s-o ajute să-şi recapete sănătatea.

Datorită delicateței fără de pereche a lui *sir* John, dorințele Améliei şi ale lui Morgan s-au împlinit, cei doi îndrăgostiți aveau înaintea lor timp şi singurătate.

Michel află amănuntele de mai sus de la Charlotte, iar Roland le află de la Michel.

Roland se hotărî să-1 lase pe ***sir*** John să plece, înainte de-a face vreo încercare.

Aşa ceva însă nu-1 împiedică să încerce să înlăture o ultimă îndoială.

După ce se înnopta, luă un costum de vînătoare, peste costumul acela îmbrăcă bluza lui Michel, îşi ocroti fața sub o pălărie cu borurile mari, îşi petrecu o pereche de pistoale în centura cuțitului de vînătoare şi se aventură pe drumul ce ducea de la Negrele-Fîntîni la Bourg.

Se opri la cazarma jandarmilor şi ceru să vorbească cu căpitanul.

Căpitanul era în cameră la el. Roland urcă şi spuse cine e. Apoi, cum nu era decît ceasul opt seara şi deoarcee ar fi putut fi recunoscut de cine ştie ce trecător, stinse lampa.

Cei doi bărbați rămaseră pe întuneric.

Căpitanul ştia ceea ce se petrecuse cu -trei zile mai înainte pe drumul dinspre Lyon şi, fiind sigur că Roland nu fusese ucis, se aştepta că are să vină.

Spre marea lui uimire, Roland nu venise să-i ceară *devii* un singur lucru, sau mai curînd două : cheia de la biserica din Brou şi un cleşte.

Căpitanul îi înmînă cele două obiecte cerute şi-i propuse lui Roland să-1 însoțească în excursie. Roland însă nu primi. Era evident că fusese trădat de careva cînd cu incursiunea de la Casa-Albă. Nu voia să se expună la un nou eşec.

De aceea, îi ceru căpitanului să nu spună nimănui că el, Roland, se afla la fața locului, şi să-1 aştepte pînă se întoarce chiar de-ar fi să întârzie un ceas-două.

Căpitanul primi.

Roland, cu cheia în mîna dreaptă, cu cleştele în mîna" stingă ajunse pe nesimțite la uşa laterală a bisericii, o deschise, o închise după el şi se pomeni în fața mormanului de nutreț.

Ascultă. Liniştea cea mai adîncă domnea în biserica pustie.

Atunci îşi chemă amintirile din copilărie, se orienta, puse cheia în buzunar şi escaladă povîrnişul de. fîn, care măsura vreo cincispreze picioare şi forma sus un soi de platformă. Apoi, se lăsă să alunece pe un fel de pantă pînă la solul pietruit în întregime cu lespezi mortuare, aşa cum te-ai lăsa să aluneci de pe un meterez, pe un povîr-niş.

Corul era gol datorită amvonului care îl apăra dintr-o parte şi datorită zidurilor care îl încercuia din dreapta şi din stînga.

Uşa de la amvon era deschisă. Roland pătrunse aşadar iară nici o greutate pînă dinaintea altarului.

Ajunse în faţa mormîntului lui Philibert cel Frumos.

La creştetul principelui se afla o mare lespede pătrată, prin care se cobora în cavourile subterane.

Roland cunoştea taina trecerii, căci, ajuns lîngă lespede, îngenunchie, căutînd cu mîna îmbucătura pietrei.

O găsi, se ridică, vîrî cleştele în crestătură şi ridică lespedea.

Cu o mînă o susţinu deasupra capului, în timp ce cobora în cavou.

Pe urmă, încetişor, o lăsă să cadă.

Ai fi zis că vizitatorul nocturn de bună voie se des-rţea de lumea celor vii şi cobora în lumea celor morţi.

Iar nepăsarea omului care ocolea morţii ca să-i descopere pe cei vii şi care, cu toată întunecimea, singurătatea, tăcerea, nu se înfiora nici măcar la atingerea marmurelor funerare, nepăsarea lui trebuie să fi părut ciudată chiar şi aceluia care pătrunde lumina şi întunericul, şi vede lucrurile de pe faţa pămîntului şi cele de dedesubt.

înainta bîjbîind printre morminte, pînă recunoscu grilajul ce dădea în subterană.

Cercetă broasca uşii. Era închisă numai cu zăvorul.

Vîrî capătul cleştelui între zăvor şi ivăr şi împinse uşurel.

Grilajul se deschise.

Trase uşa fără s-o închidă, ca să se poată întoarce, şi puse cleştele în dosul ei.

Apoi, cu urechea ciulită, cu pupilele dilatate, cu toate simţurile supraîncordate de dorinţa de a auzi, de nevoia de a răsufla şi neputinţa de a vedea, înainta încetişor, cu un pistol gata încărcat într-o mînă şi cu cealaltă mînă spri-jinindu-se de faţa zidului.

Merse aşa vreun sfert de oră.

Cîteva picături de apă rece ca gheaţa străbătînd bolta subteranei şi căzîndu-i pe mîini şi pe umeri îl vestiră că în momentul acela trecea pe sub rîul Reyssouse.

După ce merse vreun sfert de ceas dădu peste poarta ce despărţea subterana de carieră. Se opri locului o clipită. Răsufla mai în voie şi, pe lingă asta, i se păru că aude nişte zgomote depărtate şi că vede, pe stîlpii de piatră ce susţineau bolta, ivindu-se de parcă pluteau, nişte luciri ca scînteierile de pe mlaştini.

Desluşindu-i doar forma acelui pîndar sumbru ai fi putut crede că şovăie, dar, dacă i-ai fi văzut chipul, ai fi înţeles că nădăjduieşte.

O porni iar la drum, îndreptîndu-se spre lucirile pe care crezuse'că le zăreşte, spre zgomotele pe care crezuse că le aude.

Pe măsură ce se apropia, zgomotul îi ajungea la urechi mai limpede, iar lurnina îi părea mai vie.

Nu mai încăpea îndoială că cineva locuia în carieră. Cine însă ? încă nu ştia nimic, dar avea să afle.

Nu mai era decît la zece paşi de răscrucea de granit pe care am semnalat-o cu prilejul primei noastre coborîfl în grota de la Ceyzeriat. Roland se lipi de perete, înaintînd pe nesimţite. Ai fi zis că-i un basorelief mobil în inima întunericului.

în sfîrşit, capu-i ajunse să depăşească un unghi şi pri-virea-i căzu împlîntîndu-se în ceea ce s-ar putea numi tabăra confraţilor lui Iehu.

Erau doisprezece sau cincisprezece şi se îndeletniceau cu masa de seară.

Lui Roland îi veni o poftă nebună să se repeadă în mijlocul tuturor oamenilor acelora, să-i atace singur şi să se lupte cu ei pînă la moarte.

Dar îşi stăpîni dorinţa-i nesăbuită, îşi înălţă capul cu aceeaşi încetineală cu care şi-1 aplecase şi cu ochii plini de lumină, cu sufletul plin de bucurie, fără să fi fost auzit, fără să fi fost bănuit, se întoarse, reluînd drumul pe care-1 "ăeuse. . .

Aşadar, totul i se explica : părăsirea mînăstirii Seillon. dispariţia domnului de Valensolle, falşii braconieri postaţi 'n preajma gurii grotei de la Ceyzeriat.

De data asta se va răzbuna şi se va răzbuna cumplit, e va răzbuna cu moartea.

Cu moartea, căci, după cum bănuia că pe el îl cruţa-eiă, tot aşa va porunci şă fie şi ei cruţaţi. Numai că pe el 1 cruţaseră de moarte, pe ei însă îi va cruţa pentru moarte.

Cam pe la jumătatea drumului de întoarcere **i** se păru cft aude un zgomot în spatele lui. Se întoarse şi **i** se păru fi vede licărul unei lumini.

Mări pasul. De cum va trece poarta, nu mai avea cum ii se rătăceascâ. Nu se va mai afla într-o carieră cu mii 1 cotituri, ci sub o boltă îngustă, dreaptă, ce ducea la un rilaj funerar.

După vreo zece minute trecu din nou pe sub rîu. încă ii minut sau două şi, cu mîna.întinsă, dădu peste grilaj.

Işi luă cleştele de unde îl lăsase, intră în cavou, trase < u t iţa grilajului după el, o închise cu băgare de seamă şi, . n u zgomot, călăuzit de morminte, regăsi scara, împinse Kpedea cu capul şi se regăsi pe pămîntul vieţuitoarelor. Aici, era oarecum lumină. teşi dintre strane, împinse la loc uşa amvonului, ca s-o HO în aceeaşi stare în care o găsise, se caţără pe povîrniş, ii abătu platforma şi cobori de cealaltă parte. Păstrase cheia. Deschise uşa şi ieşi afară. Căpitanul de jandarmi îl aştepta. Discută cîteva clipe < l pe urmă ieşiră amîndoi împreună.

Amîndoi se întoarseră la Bourg pe drumul de strajă, ca să nu fie văzuţi, se îndreptară spre poarta halelor, apoi pe strada Revoluţiei, pe strada Libertăţii, pe strada Spaniei, acum strada Simonneau. După aceea, Roland pătrunse într-un ungher al străzii Greffé şi aşteptă.

Căpitanul de jandarmi îşi urmă singur drumul.

Se duse în -strada Ursulelor, care de şapte ani împliniţi poartă numele de strada Cazărmilor. Acolo îşi avea locuinţa şeful de brigadă al dragonilor, care tocmai se culcase în clipa cînd căpitanul intră în camera lui. Căpitanul îi spuse două vorbe la ureche şi şeful de brigadă se îmbrăcă în graba mare şi ieşi.

în momentul cînd şeful de brigadă al dragonilor şi căpitanul de jandarmi se arătară în piaţă, o formă omenească se desprinse din umbra zidurilor şi se apropie de ei :

Era Roland.

Cei trei bărbaţi statură la sfat zece minute, Roland dînd ordine, ceilalţi doi ascultînd şi încuviinţînd.

Pe urmă se despărţiră.

Şeful de brigadă se întoarse la el acasă. Roland şi căpitanul de jandarmi, apucîncl-o pe strada stelei, treptele Jacobinilor şi strada Bourgneuf, ajunseră iarăşi la drumul de strajă, apoi, pieziş, dădură de-a dreptul în drumul spre Pont-d'Ain. ,

Roland îl lăsă în trecere pe căpitanul de jandarmi la cazarmă şi îşi urmă drumul.

După douăzeci de minute, ca să n-o deştepte pe Amélie, în loc să sune la poartă, bătu în oblonul camerei lui Michel. Michel deschise oblonul şi, dintr-un singur salt, Roland — sfîşiat de febra ce-1 cuprindea ori de cîte ori înfrunta sau pur şi simplu visa vreo primejdie — sări în pavilionul pazniculuî.

Chiar de-ar fi sunat la poartă, tot n-ar fi trezit-o pe Amélie, căci fata nu dormea.

Charlotte, care şi ea se întorsese din oraş sub pretcxl că se dusese să-1 vadă pe taică-său, dar de fapt să-i ducă o scrisoare lui Morgan, îi găsise pe Morgan şi-i adusese răspuns stăpînei sale.

Amélie citea răspunsul, conceput în termenii următori j

„Dragostea mea !

Da, totul s-a petrecut cu bine în ceea ce te priveşte, pentru tă tu eşti îngerul, dar, tare mă tem să nu cadă totul pe mine, care sint demonul.

Trebuie numaidecît să te văd, să te' strîng în braţe, să te ţin la pieptul meu. Nu ştiu ce presimţire pluteşte deasupră-mi, sînt deznădăjduit de moarte.

Trimite-o mîine pe Charlotte să vadă clacă *sir* John a plecat într-adevăr. Apoi. după ce vei fi sigură c-a plecat, dă-mi de veste Ca ele obicei.

Nu-ţi fie frică, nu-mi mai vorbi de zăpadă, nu-mi mai spune c-au să mi se vadă paşii.

De data asta nu eu voi veni la tine, ci tu vei veni la mine. Ma-nţelegi bine ? Tu poţi să te plimbi prin parc, nimeni nu se va duce pe urma paşilor tăi.

Să-ţi iei şalul cel mai călduros, să îmbraci blănurile cele mai jjroase. Pe urmă, cu barca legată la mal sub sălcii, vom petrece un eeas, schimbînd rolurile.

Numai să cobori de cum vei vedea semnalul. Am să te aş-lepl la Montagnat, iar de la Montagnat pînă la rîul Reyssouse nu hînt pentru mine, care te iubesc, nici cinci minute de drum.

La bună vedere, sărmana mea Amélie ! Dè nu m-ai fi întîl-nil ai fi fost fericita fericitelor.

Fatalitatea m-a scos în calea-ta şi tare mă tem că n-am iz-**Inilii** să fac din tine clecît o martiră.

Al tău *Charles*

Pe mîine, nu-i aşa ? afară doar de nişte piedici supraomeneşti."

XLVIII

IN CARE PRESIMȚIRILE LUI MORGAN SE ADEVERESC

Adeseori nimic nu este mai calm şi mai senin decît ■' i:.urile premergătoare marilor furtuni.

Ziua fusese frumoasă şi senină, una din acele zile de **fl**'bi ■ arie cînd, cu tot gerul înțepător din aer, cu tot giulgiul alb care acoperă pămîntul, soarele surîde oamenilor, făgăduindu-le primăvara.

Către amiază, *sir* John veni să-i facă Améliei vizita de rămas bun. *Sir* John avea, sau credea că are, consimțământul Améliei. Asemenea consimțămînt îi era de ajuns. Nerăbdarea lui îl privea numai pe el. Dar Amélie, pri-mindu-i cererea cu toate că lăsase data unirii lor într-un viitor nedesluşit, îl copleşise în tot ceea ce nădăjduise.

In rest, se lăsa pe seama dorinței primului consul şi a prieteniei lui Roland.

Se întorcea aşadar la Paris, să facă pe curtenitorul pe lingă doamna de Montrevel, pentru că nu putea rămîne pe lingă Amélie.

La un sfert.de ceas după ieşirea lui *sir* John clin Castelul Negrelor-Fîntîni, Charlotte o apucă şi ea pe drumul dinspre Bourg.

Către ceasurile patru se întoarse să-i spună Améliei tă-i văzuse chiar cu ochii ei pe *sir* John urcîndu-se în trăsură la uşa hotelului Franței şi plecînd pe drumul ce duce la Mâcon. '

Amélie putea aşadar să fie pe deplin liniştită în această .privință. Şi răsuflă uşurată.

Amélie încercase să-i insufle lui Morgan o linişte pe care ea n-o avea nici pe departe. Din ziua în care Charlotte îi destăinuise că Roland se afla la Bourg, presimțise, ca şi Morgan, că se apropia un deznodămînt înfricoşător. Ştia toate amănuntele evenimentelor întîmplate la mînăs-tirea Seillon. Vedea lupta ce se încinsese între fratele şi iubitul ei şi, liniştită în privința sorții fratelui ei, datorită hotărîrii dictate de şeful confraților lui Iehu, tremura pen-viața iubitului ei.

Mai mult, aflase despre prădarea furgonului poştal de Chambéry şi despre moartea şefului de brigadă a vfnăto-rilor din Mâcon. Ştia că fratele ei scăpase, dar că, după aceea, dispăruse.

Nu primise nici o scrisoare de la el.

Dispariția lui şi tăcerea erau, pentru ea, care-**1** cunoştea pe Roland, mai rele decît un război deschis şi declarat.

Cit despre Morgan, nu-**1** mai văzuse de cînd cu scena pe care v-am povestit-o şi în care ea făcuse legămînt să-i trimită arme oriunde s-ar afla el, dacă va fi cumva condamnat la moarte.

Întrevederea cerută de Morgan era aşadar aşteptată de Amélie cu aceeaşi nerăbdare ca a celui ce o ceruse.

De aceea, de îndată ce îşi închipui că Michel şi cu feciorul său se culcaseră, aprinse la cele patru ferestre luminările ce trebuiau să-i servească de semnal lui Morgan.

Apoi, aşa cum o sfătuise iubitul ei, se înfăşură într-un şal de caşmir, adus de fratele ei de pe cîmpul de luptă de la Piramide şi pe care el singur îl desfăşurase de pe capul unui bei ucis-de dînsul. Pe deasupra şalului îşi trase o haină de blană, o lăsă pe Charlotte să-i dea de ştire despre cele ce s-ar putea întîm'pla şi, nădăjduind că n-are să se întâmple nimic, deschise poarta parcului şi se îndreptă către rîu.

în timpul zilei fusese de două-trei ori pînă ia Reys-souse şi se întorsese, anume ca să țească o rețea de paşi, printre care şa nu fie recunoscuți paşii din timpul nopții.

Coborî aşadar, ^dacă nu liniştită, cel puțin curajoasă, panta ce duce pînă la Reyssouse. Ajunsă pe malul rîului, ■tută cu ochii barca legată sub sălcii.

Un bărbat o aştepta acolo. Era Morgan.

Din două bătăi de vîsle, ajunse la un loc pe unde se putea lesne coborî. Amélie se repezi, el o prinse în brațe.

Primul lucru pe care-**1** văzu fata, fu strălucirea veselă oc ilumina, ea să zicem aşa, chipul iubitului ei.

— Ah ! exclamă ea, ai să-mi vesteşti o fericire.

— De ce, scumpa mea ? întrebă Morgan cu cel mai duios zîmbet.

— Pe fața ta, dragul meu Charles, se vede ceva ce-i mai mult decît fericirea de a mă întîlni.

— Ai dreptate, răspunse Morgan, încolăcind lanțul bărcii pe după trunchiul sălciei şi lăsînd vîslele să se izbească de marginile bărcii.

Apoi, luînd-o pe Amélie în brațe, spuse mai departe :

— Ai dreptate, Amélie, draga mea, şi presimțirile mele mă înşelau. Vai ! slabi şi orbi ce sîntem. Tocmai în clipa Bnd omul e gata să apuce fericirea cu mîna, atunci se la.a pradă disperării şi îndoielilor.

— Ah ! spune, spune ! zise Amélie. Ce s-a întîmplat ?

— îți aminteşti tu, Amélie, scumpa mea, ceea ce mi-ai rhspuns cînd ne-am văzut ultima oară, cînd vorbeam să fugim şi îți spuneam că mă tem de şovăirile tale ?

— O ! da, sigur că-mi amintesc. Şi eu, Charles, ți-am răspuns că sînt a ta şi că de voi avea şovăiri, le voi învinge.

— Iar eu ți-am răspuns că am angajamente ce mă împiedică să fug. Că aşa cum sînt ele legate de mine, la fel sînt şi eu legat de ele. Că există un om de care depindem şi căruia îi datorăm ascultare deplină, şi că omul acela e Ludovic al XVIII-lea, viitorul rege al Franței.

— Da, mi-ai spus toate astea.

— Ei bine, sîntem dezlegați de jurămîntul de supunere, Amélie, nu numai de către regele Ludovi al XVIII-lea ci şi de către generalul nostru, Georges Cadoudal.

— Vai ! sufletul meu, ai să fii iarăşi un om ca toți ceilalți, şi deasupra tuturor celorlalți !

— Voi fi un simplu proscris, Amélie. Noi n-avem a nădăjdui o amnistie, ca cea din Vendeea sau din Bretania.

' — Şi de ce ?

— Noi nu sîntem soldați, noi, copila mea mea scumpă, nu. sîntem nici măcar rebeli. Noi sîntem *confrații lui Iehu.*

Amélie scoase un suspin adînc.

— Sîntem bandiți, tîlhari,. hoți de diligente la drumul mare, apăsă Morgan pe cuvinte cu vădită intenție.

— Stt ! Taci ! exclamă Amélie punînd mîna pe gura iubitului ei. Taci ! Să nu vorbim despre asta. Spune-mi, cum de v-a dezlegat regele de jurămîntul de supunere, cum de v-a eliberat generalul vostru ?

— Primul" consul a vrut să-1 vadă pe Cadoudal. Mai întîi 1-a trimis pe fratele tău să-i facă propuneri. Cadoudal a refuzat să intre în tratative. Dar, ca şi noi, Cadoudal a primit de la Ludovic al XVIII-lea ordinul de-a înceta ostilitățile. O dată cu ordinul regelui a sosit un nou mesaj din partea primului consul. E vorba de-un permis de liberă trecere pentru generalul din Vendeea, o invitație să vină la Paris. In sfîşrit, un tratat de la putere la putere. Cadoudal a primit şi, în ceasul de față trebuie să fie pe drumul spre Paris. Aşadar, dacă nu e pace, cel puțin o armistițiu.

— Vai ! ce bucurie, Charles, scumpul meu !

— Nu te bucura prea tare, dragostea mea.

— Dar de ce ?

— Pentru că ordinul de încetare a ostilităților a venii ştii tu de ce ?

~- Nu.

— Ei, află că domnul Fouché e un om foarte puternic, înțeles că, dacă nu ne poate învinge, trebuie să ne de-onoreze. A instruit un număr de falşi confrați ai lui Iehu, pe care i-a răspîndit în ținuturile Maine şi Anjou, şi care nu se mulțumesc să ia numai banii guvernămîntului, ci pradă şi jefuiesc călătorii, intră noaptea în casele şi prin ferme, pun pe stăpînii fermelor şi ai castelelor cu tălpile pe cărbuni aprinşi şi, cu fel de fel de torturi, le smulg taina locului unde țin ascunşi banii. Ei, află că oamenii aceia, mizerabilii, tîlharii, instigatorii aceia poartă aceleaşi nume ca şi noi şi sînt socotiți că luptă pentru acelaşi principiu, pînă într-atît. încît poliția domnului Fouché nu numai că ne scoate de sub scutul legii, dar şi de sub acela al onoarei.

— Vai !

— fată ce-aveam să-ți spun, Amélie, scumpa mea, înainte de a-ți propune pentru a doua oară să fugim împreună, în ochii Franței, în ochii străinătății, chiar în ochii principelui pe care l-am slujit şi pentru care ne-am pus în primejdie de-a ne sfîrşi viața pe eşafod, în viitor nu vom fi, ba poate chiar acum nu sîntem decît nişte păcătoşi ce merită eşafodul.

— Da... dar pentru mine, dragul şi scumpul meu Charles, tu nu eşti decît bărbatul devotat, omul de convingere, realistul îndîrjit. care a continuat să se lupte cînd toată lumea pusese armele jos. Pentru mine, tu eşti cinstitul baron de Sairle-Hermine. Pentru mine, dacă-ți place mai mult, eşti nobilul, curajosul şi neînvinsul Morgan.

Ah ! iată tot ceea ce voiam să aflu, draostea mea ! N-ai să şovăi aşadar nici o clipă, cu tot norul infam ce se încearcă să se ridice între noi şi onoare, n-ai să şovăi aşadar — nu zic să mi te dăruieşti, fiindcă mi te-ai dăruit — Ci să-mi fii soție ?

— Ce spui tu ? Nici o clipă, nici o secundă. Asta ar li bucuria sufletului meu, fericirea vieții mele ! Soția ta ! Smt soția ta in fața lui. Dumnezeu. Dumnezeu îmi va împlini de toate dorințele în ziua în care va îngădui să-ți fiu Boție şi în fața oamenilor.

Morgan căzu în genunchi.

— Atunci, zise el, iată-mă la picioarele tale ! Amélie, |u mîinile împreunate, cu glas de rugă fierbinte, clin adîncuV inimii vin să te întreb : „ Amélie, vrei să fugi ? Amélie, vrei să părăseşti Franța ? Amélie, vrei să-mi fii soție ?"

Amélie se ridică dintr-o dată în picioare, îşi Cuprinse fruntea cu amîndouă mîinile, ca şi cum sîngele ce i se urca cu atîta sălbăticie la creier avea să-i crape-capul.

— Şovăi ? întrebă el cu glas surd, înfiorat, aproape pierit.

— Nu ! Vai, nU ! Nici o clipă, exclamă cu hotărîre Amélie. Sînt. a ta atît în trecut cît şi în viitor, de tot şi pretutindeni. Numai că lovitura este cu atît mai puternică cu cît era neaşteptată.

— Gîndeşte-te bine, Amélie. Ceea ce îți propun înseamnă să-ți părăseşti patria şi familia, adică tot ceea ce ți-e scump, tot ceea ce ți-e sfînt. Venind cu mine, părăseşti castelul unde te-ai născut, pe mama care te-a zămislit şi care te-a hrănit, pe fratele care te iubeşte şi care, atunci cînd va afla că eşti soția unui tîlhar, te va urî poate, te va disprețui cu siguranță.

Şi, vorbind astfel, Morgan întreba, .plin de îngrijorare, chipul Améliei.

~ Chipul ei se lumină treptat într-un zîmbet dulce şi, ca şi cum s-ar fi lăsat din cer pe pămînt, aplecîndu-se asupra tînărului încă în genunchi, fata zise cu vocea-i blinda ca murmurul rîului ce curgea strălucitor şi limpede la picioarele ei :

— O ! Charles ! dragostea trebuie să fie un simțămînt grozav de puternic, ce Vine de-a dreptul de la Dumnezeu ! Pentru că, în ciuda cuvintelor teribile pe care chiar acum lè-ai rostit, fără teamă, fără şovăire, aproape fără păreri de rău, îți spun : „Charles, iată-mă. Charles, sînt a ta. Charles, cînd plecăm ?"

— Amélie, soarta noastră nu-i dintr-acelea cu care poți să te tocmeşti şi să te-nvoieşti. Dacă plecăm, dacă mă urmezi, o facem chiar acum. Mîine trebuie să fim de cealaltă parte a frontierei.

— Şi ce mijloace avem să fugim ?

— La Montagnat am doi cai gata înşeuați, unul pentru ține, Amélie, unul pentru mine. Am scrisori de credit de două sute de mii de franci, pentru Londra sau pentru Viena. Acolo unde vei voi tU, acolo avem să mergem.

:— Unde ai să fii tu, Charles, am să fiu şi eu. Ca-mi pasă de țară ! Ce-mi pasă de oraş Ï

— Atunci, hai !

— Cinci minute, Charles, e prea mult ?

— Unde te duci ?

— Să-mi iau rămas bun de la multe lucruri, să iau crisoriie scumpe de la tine, să iau mătăniile de fildeş de ~ prima mea împărtăşanie, mai am cîteva amintiri dragi, a care țin cu pietate şi cu evlavie, amintiri din copilărie -are-mi vor fi acolo tot ceea ce-mi va fi rămas de la mama, de la ai mei, din Franța. Mă duc să le iau şi mă întorc:

— Amélie !

— Ce e, iubitule ?

— N-aş vrea să te părăsesc. Mi se pare că-n clipa în care ne-am unit în sfîrşit, a mă despărți de tine o clipă înseamnă a te pierde pe vecie. Amélie,'mă laşi să te-nso-țesc ?

—• O ! vino. Ce importanță mai are acum că ți se voi vedea urmele paşilor ! Mîine în ziuă vom fi departe ! Hai, vino !

Tînărul sări din barcă, îi întinse mîna Améliei. apoi o cuprinse cu brațul şi amîndoi o apucară pe cărarea dinspre castel.

Pe peron Charles se opri.

— Du-te singură, zise el, crezul amintirilor îşi are o pudoare va lui. Chiar dacă-1 înțeleg, te-aş stingheri. Te aştept aici, de aici te păzesc. De vreme ce n-am decît să întind mîna ca să te iau, sînt foarte sigur că n-ai să-mi mai scapi. Du-te, Amélie, iubita mea, dar întoarce-te repede.

. Amélie răspunse întinzîndu-i tînărului buzele. Pe urmă 'urcă repede scara, intră în camera ei, luă o casetă mică de stejar sculptat, ferecat cu cercuri de fier, în care se afla comoara ei, scrisorile de la Charles, de la cea dinții pîn-la cea din urmă. Desprinse de la oglinda căminului, de unde era agățat, şiragul de mătănii de fildeş, alb şi feciorelnic şi prinse de cordon un ceas pe care i-1 dăduse tatăl ei. Pe urmă trecu în camera maică-si, se aplecă la căpătîiul patului şi sărută perna pe care se odihnise capul doamnei de Montrevel, îngenunchie în fața chipului lui Cristos ce veghea la picioarele patului, începu o rugăciune de mulțu-

miri fierbinți, pe care nu îndrăzni s-o continue, o întrerupse ca să-şi încredințeze sufletul Celui de Sus, pe urmă, dintr-o dată se opri. I se păruse că o strigase Charles.

Plecă urechea şi auzi a doua oară numele ei rostit cu un accent de spaimă pe care n-o putu desluşi.

Tresări, se ridică şi coborî scara cît putu de repede.

Charles.era tot în acelaşi loc, dar, aplecat înainte, cu urechile ciulite, părea că ascultă cu- spaimă un zgomot îndepărtat.

— Ce e ? întrebă Amélie, apucînd mîna tînărului.

— Ascultă, ascultă, răspunse el. *

Amélie îşi încorda auzul şi ea.

I se păru că aude detunături unele după altele, ca nişte pocnituri de muschete.

Zgomotele veneau dinspre Ceyzériat.

— Vai ! exclamă Morgan, aveam mare dreptate să mă îndoiesc pînă în ultima clipă de fericirea mea ! Prietenii mei sint atacați ! Amélie, adio, adio !

— Cum ! Adio ? izbucni Amélie pălind. Mă părăseşti ?

Detunăturile ajunseseră să fie mai limpezi.

-f- Tu nu auzi ? Se bat şi eu nu-s acolo ca să mă.bat alături de ei !

Fiică şi soră de soldat, Amélie înțelese totul şi nu încercă să se împotrivească cîtuşi de puțin.

— Du-te, şopti ea lăsînd să-i cadă brațele. Aveai dreptate, sîntem pierduți.

Tînărul scoase un răcnet de mînie, o cuprinse din nou pe fată, o strînse la piept de parcă ar fi vrut s-o înăbuşe. Apoi, repezindu-se de sus de pe peron în jos, o rupse la fugă în direcția împuşcăturilor, cu iuțeala unei ciute urmărite-de vînători.

— Iată-mă, prieteni ! strigă el. lată-mă, vin !

Şi dispăru ca o umbră sub copacii mari ai parcului.

Amélie căzu în genunchi, cu brațele întinse spre el, dar fără să aibă puterea de a-1 rechema. Sau, poate l-o fi rechemat cumva, dar cu o voce atît de stinsă, că Morgan nu-i răspunse şi nici nu-şi încetini goana ca să-i răspundă.

RĂZBUNAREA LUI ROLAND

Aţi ghicit ce se întâmplase.

Roland nu-şi pierduse nicidecum timpul cu căpitanul de jandarmi şi cu colonelul dragonilor.

Şi aceştia, la rîndul lor, nu uitaseră că aveau a-şi lua o revanşă.

Roland îi spusese căpitanului de jandarmi că există o trecere subterană ce leagă biserica din Brou cu .grota Ceyzériat.

La ceasurile nouă seara, căpitanul, împreună eu optsprezece oameni pe care-i avea sub ordin, trebuiau să intre în biserică, să coboare prin cavoul ducilor de Sa-voia şi să închidă cu baionetele trecerea din carieră în subterană.

Roland, în fruntea a douăzeci de dragoni, trebuia să împresure pădurea, apoi s-o cutreiere strîngînd semicercul, aşa încît cele două aripi ale semicercului să se adune şi să ajungă la grota Ceyzériat.

La c.easurile nouă. prima mişcare trebuia să fie făcută în sectorul acela, urmând să se îmbine cu cea a căpitanului de jandarmi.

S-a văzut, din vorbele schimbate între Amélie şi Morgan, care era în acel timp starea de spirit a confraţilor lui Iehu.

Veştile sosite în acelaşi timp şi din Mitau şi din Bretarda liniştiseră pe toată lumea. Fiecare se simţea liber şi, înţelegînd că se purta un război pe viaţă şi pe moarte, se bucura de libertatea lui.

Aşadar, se ţinea o întrunire a tuturor în grota Ceyzériat, aproape o sărbătoare. La miezul nopţii toţi aveau să se despartă şi, fiecare, potrivit cu înlesnirile pe care le avea să treacă frontiera, va porni la drum părăsind Franţa.

.S-a văzut cum îşi petrecuse ultimele clipe şeful lor.

Ceilalţi, care n-aveau aceleaşi legături sufleteşti, făceau împreună, la răscrucea carierelor minunat luminată, o masă de despărţire şi de rămas bun. Căci, o dată ieşiţi din Franţa, cu Vendeea şi Bretania împăciuite, cu armata lui Condee distrusă, unde aveau să se mai regăsească ei, pribegi în ţară străină ? Dumnezeu singur ştia.

Deodată, o detunătură de puşcă se auzi pînă la ei. Ca printr-un şoc electric, toţi se ridicară în picioare.

Un al doilea foc de puşcă se auzi.

Pe urmă, în adîncurile carierei pătrunseră cele două cuvinte, înfiorîndu-i ca aripile unei păsări funebre :

— La arme !...

Pentru confraţii lui lehu. supuşi tuturor vitregiilor unei vieţi de bandiţi, odihna de o clipă nu însemna nicidecum pacea.

Pumnale, pistoale, carabine, erau totdeauna la înde-mînă.

La strigătul dat după cît se părea de sentinelă, fiecare sări de-şi apucă armele şi rămase cu gîtul încordat, cu pieptul gîfiind şi cu urechile ciulite. ;

în tăcerea încremenită se auzi tropotul unui pas aler-gînd repede cît putea îngădui întunecimea în care se înfunda.

Pe urmă, în raza luminii aruncată de torţe şi de luminări, se arătă un om.

— La arme ! strigă el a doua oară. Sîntem atacaţi !' Cele

două împuşcături ce se auziseră erau cele două

focuri ale puştii de vînătoare pe cave o avea sentinela. Ea venea acum în fugă, cu puşca fumegîndu-i încă în mînă.

— Unde-i Morgan ? strigară douăzeci de voci.

— Lipsă, răspunse Montbar şi, ca atare, eu comand ! Stingeţi tot şi, în pas de retragere, spre biserică. O luptă e de prisos acum şi sîngele vărsat ar fi sînge zadarnic pierdut.

Cu toţii ascultară cu o repeziciune ce arăta că fiecare înţelegea primejdia.

Pe urmă, se strinseră în întuneric.

Montbar, care ştia cotloanele tunelului la fel de bine ca şi Morgan, îşi luă sarcina de a îndruma ceata şi se afundă, urmat de confraţi, în adîncurile carierei.

Deodată i se păru că aude, la vreo cincizeci de paşi înaintea lui, o comandă rostită cti glas şoptit, pe urmă pocnetul unui oarecare număr de puşti ce se încărcau.

întinse amîndouă braţele, şoptind la rîndul său : „O-priţi-vă !" în aceeaşi clipă se auzi limpede comanda : „Foc !" Nici nu se isprăvise de rostit comanda şi tunelul se lu-ină de cumplita detunătură. Zece carabine se descărcaseră în acelaşi timp. La lumina acelui fulger, Montbar şi confraţii putură *ri şi recunoaşte uniforma jandarmilor.

— Foc ! strigă la rîndul său Montbar. Şapte sau opt focuri de puşcă se descărcară la comanda

lui.

Bolta întunecoasă se mai lumină o dată. Doi confraţi ai lui lehu zăceau la pămînt, unul ucis pe loc, celălalt rănit de moarte.

— Retragerea e tăiată, zise .Montbar. întoarceţi-vă prieteni dragi, singura noastră scăpare e înspre pădure.

Mişcarea se făcu cu exactitatea unei manevre militare.

Montbar se aşeză iarăşi în fruntea confraţilor şi se Întoarse pe unde venise.

Tot atunci, jandarmii deschiseră focul a doua oară._

Nimenea nu ripostă. Cei care-şi descărcaseră armele le încărcară iarăşi. Cei ce nu trăseseră erau gata pentru adevărata luptă care avea să aibă loc la intrarea grotei.

Doar un suspin, două arătau că noua ripostă a jandarmilor nu rămăsese fără rezultate. După vreo cinci minute, Montbar se opri. Ajunseră iarăşi cam prin dreptul răscrucii din carieră.

— V-aţi încărcat toate puştile şi pistoalele ? întrebă Montbar. . ^—

— Toate, răspunseră vreo douăsprezece voci.

— Să ţineţi minte cuvîntul de ordine pentru aceia rlintre noi care vor cădea pe mîna justiţiei : facem parte din cetele domnului de Teyssonnet. Am venit să recrutăm oameni pentru cauza regalistă. Nu ştim ce vor să spună eind vorbesc despre furgoane şi diligente jefuite.

— Am înţeles. .

— Şi-ntr-un caz şi-n celălalt ne aşteaptă moartea, o ştim prea bine, dar e moartea soldatului şi nu a tâlharului, împuşcaţi şi nu ghilotinaţi.

— Şi împuşcatul, făcu o voce glumeaţă, ştim noi ce înseamnă ! Trăiască împuşcatul !

— înainte, dragi prieteni, urmă Montbar, şi să le vindem viaţa pe cît face, adică cît mai scump cu putinţă !

— înainte ! repetară confraţii.

Şi ceata mică îşi reluă marşul, pe cît de repede cu putinţă prin întuneric, avîndu-**1** în frunte tot pe Montbar.

J Pe măsură ce înaintau, Montbar simţea în nări un miros de fum ce îl îngrijora.

în acelaşi timp, pe pereţii galeriilor şi la colţurile stîlpilor se răsfrîngeau unele'luciri ce arătau că ceva neobişnuit se petrecea la intrarea în grotă.

—' Mi se pare că ticăloşii ăştia ne afumă, zise Montbar.

— Mă tem că-i aşa, răspunse Adler.

— Cred că au de-a face cu vulpile.

'■— Vai ! răspunse aceeaşi voce. Au şă vadă ei după ghearele noastre că sîntem lei.

Fumul se îngroşa din ce în ce mai tare, iar lumina se făcea din ce în ce mai vie.

Ajunseră la ultima cotitură.

Un morman de uscături fusese aprins în interiorul carierei, la vreo cincizeci de paşi de deschiderea ei, nu ca să afume, ci ca să lumineze.

La lumina răspîndită de focarul incandescent se vedeau strălucind la intrarea peşterii armele dragonilor.

La zece paşi în faţa lor, un ofiţer aştepta, sprijinit în carabină, nu numai expus oricărui foc de puşcă, dar pă-rînd că le provoacă.

Era Roland.

De altfel era uşor de recunoscut. Aruncase departe de el pălăria, stătea cu capul descoperit, iar răsfrîngerile flăcărilor se jucau în tremur pe faţa lui.

Dar tocmai ceea ce ar fi trebuia să-1 piardă, îl salva.

Montbar îl recunoscu şi se.trase un pas înapoi.

— Roland de Montrevel ! exclamă el. Amintiţi-vă ce v-a cerut Morgan.

— Bine, răspunseseră confraţii du glas înfundat.

— Şi acum, strigă Montbar, să murim dar să ucidem ! Şi se repezi cel dinţii pe locul luminat de flăcările

vîlvătaiei, descarcă unul din focurile puştii sale cu două ţevi asupra dragonilor care răspunseră cu o salvă generală. •

Ar fi cu neputinţă de povestit ce se petrecu atunci, Grota se umplu de fum şi fiecare împuşcătură înăuntrul ei strălucea ca fulgerul. Cele două trupe se ciocniră şi se atacară într-o luptă corp la corp. Veni rîndul pistoalelor :şi al pumnalelor. La vacarmul luptei, jandarmeria alergă ^şi ea, dar îi fu cu neputinţă să tragă, pînă într-atît erau 'de învălmăşiţi între ei amicii cu inamicii.

Doar cîțiva demoni în plus părură că se amestecă în asemenea încăierare de demoni.

Se vedeau grupuri nedesluşite luptînd în mijlocul .acelei ambianțe roşii şi pline de fum, plecîndu-se, ridi-cîndu-se, prăbuşindu-se. iar. Se auzea un urlet de •furie, un răcnet de agonie : era cel de pe urmă suspin ai unui om.

Supraviețuitorul căuta un nou adversar, începea o nouă luptă.

Măcelul dură un sfert de ceas sau poate douăzeci de minute.

Cînd se meheiară cele douăzeci de minute, în peştera Ceyzeriat se puteau număra douăzeci şi două de cadavre.

Treisprezece erau ale dragonilor şi-ale jandarmilor, nouă ale confraților lui Iehu.

Cinci dintre ei mai supraviețuiau. Copleşiți de număr, ciuruiți de răni, fuseseră prinşi vii.

Jandarmii şi dragonii, douăzeci şi cinci la număr, îi înconjuraseră.

— Stai ? Cine-i ? strigă Roland cînd călărețul nu mai era decît la douăzeci de paşi de el.

Şi îşi pregăti carabina.

— încă un prizonier, domnule de Montrevel, răspunse călărețul. N-am putut lua parte la luptă, vreau cel puțin să fiu la eşafod. Unde sînt prietenii mei ?

— înainte, domnule, răspunse Roland care recunoscuse nu fața, ci" glasul tînărului, glas pe care-1 auzea acum pentru a treia oară.

Şi arătă cu mîna grupul ce se afla în centrul trupei mici, 'care mergea pe drumul ce duce de la Ceyzeriat la Bourg.

— Sînt fericit să văd că nu vi s-a întîmplat nimic, domnule de Montrevel, zise tînărul cu o curtoazie fără cusur, şi de aceea mă bucur din suflet, vă jur.

Şi, dînd pinteni calului, din cîteva salturi ajunse lingă dragoni şi jandarmi.

— Să-mi fie cu iertare, domnilor, zise el descălecînd, dar cer un loc în mijlocul celor trei prieteni ai mei : vicontele de Jahiat, contele de Valensolle şi marchizul dc Ribier.

Cei trei prizonieri scoaseră un strigăt de admirație şi întinseră mîinile spre prietenul lor.

Cei doi răniți se ridicară pe tărgile lor şi şoptiră :

— Bine, Sainte-Hermine,... bine !

— Cred," iarte-mă Domnul, exclamă Roland, că pînă la urmă latura frumoasă a poveştii acesteia va rămîne de partea banditilor !

CADOUDAL LA PALATUL TUILERIES

A treia zi după ziua sau, mai curînd noaptea în **cart** se petrecuseră întâmplările pe care tocmai vi le-am povestit, doi bărbați mergeau unul lîngă altul prin salonul **mari** din palatul Tuileries, cel ce da spre grădină.

Vorbeau pătimaş. Şi de-o parte şi de cealaltă vorbele erau întovărăşite de gesturi repezi şi însufleţite.

Cei doi bărbați erau primul consul Bonaparle şi Geor- Cadoudal.

Georges Cadoudal, înduioşat de nenorocirile pe care îe ea aduce bretonilor o rezistență prelungită, semnase nai pacea cu Brune.

După semnarea acelei păci, îi dezlegase de jurămîntul pe confrații lui Iehu.

Din nenorocire, eliberarea pe care le-o acorda sosise, ă cum am văzut, cu douăzeci şi patru de ceasuri prea iu.

încheind tratativele cu Brune, Georges Cadoudal nu use nimic pentru el decît libertatea de a trece imediat Anglia.

Brune stăruise însă atît de mult, încît şeful răsculaților din Vendeea consimțise să aibă o întrevedere cu primul consul.

Ca atare, plecase spre Paris.

Chiar în dimineața sosirii sale se prezentase la pafctuj Tuileries, îşi spusese numele şi fusese primit.

In lipsa lui Roland, îl introdusese Rapp.

Retragi iidu-se, aghiotantul lăsase amîndouă uşile deschise, ca să poată vedea totul din cabinetul lui Bourrienne |ii să sară în ajutor primului consul dacă ar fi fost cumva nevoie.

Căpitanul de jandarmi se alesese cu brațul stîng rupt, iar şeful de brigadă al dragonilor încasase un glonte ce-i .străbătuse coapsa. .

Numai Roland, plin de sînge, dar de-un.sînge ce nu era al lui, nu se alesese nici măcar cu o zgîrietură.

Doi dintre prizonieri "erau atît de grav răniți, încît n-au fost în stare să umble. A trebuit să fie transportați *te* lărgi.

Aprinseră torțe pregătite anume pentru asemenea scop *|pl- **o** apucară pe drumul spre oraş.

în clipa în care ieşeau din pădure ca s-o ia pe şosea I auzi un galop de cal.

. Galopul se apropia cu repeziciune.

— Vedeți-vă de drum, spuse Roland. Rămîn eu în Urmă, să văd ce e.

Era un călăreț care, aşa cum v-am spus, gonea de Inca pămîntul. . •

■ — Conspiratorii, voi II

Dar Bonaparte, care înțelesese gîndurile lui Rapp, se duse să închidă uşa.

Apoi. întorcîndu-se repede spre Cadoudal, îi spuse :

— A ! dumneata, în sfîrşit ! Sînt foarte bucuros să -te **vad**. Unul dintre duşmanii dumitale, aghiotantul meu, Ro-lund de Montrevel, mi-a spus cele mai frumoase lucruri ptspre dumneata.

— Asta nu mă miră deloc, răspunse Codaudal. Scurta ivrcme cît l-am văzut pe domnul de Montrevel mi-a părut i **a e** insuflel.it de simțămintele cele mai cavalereşti.

P — Da. şi aşa ceva te-a mişcat, urmă primul consul. Apoi, fixîndu-şi asupra şefului regalist privirea lui de Vultui-. ii spuse :

fc— Ascultă, Georges, am nevoie de oameni energici ca HA duc la bun sfîrşit opera pe care o înfăptuiesc. Vrei să Bl alături de mine ? Ți-am oferit gradul de colonel. Merit I mai mult dccit atît. Ți-1 ofer pe cel de general de di- Vl**/ie.** -

— Iți mulțumesc din adîncul inimii, cetățene prim consul, răspunse Georges, dar dacă aş primi, dumneata m-ai disprețui.

— De ce ? întrebă grăbit Bonaparte. .

— Pentru că am depus jurămînt să slujesc casa Bour- bpnilor şi, oricum, îi voi rămîne credincios.

■— Ia să vedem, urmă primul consul, chiar nu-i nici uh mijloc să te uneşti cu mine ?

— Generale, răspunse ofițerul regalist, mi-este îngăduit să- ți repet cele ce mi s-au spus ?

— Şi de ce nu ?

— Pentru că.sînt legate de cele mai adinei taine ale politicii.

— Nu ! Cine ştie ce gogomănie, zise primul consul cu un zîmbet plin de nelinişte.

Cadoudal se opri şi se uită țintă la interlocutorul său.

— Se spune că ar exista un acord încheiat la Alexandria, între dumneata şi comandorul Sidney Smith. Acordul cu pricina ar fi avut ca obiect să-ți lase libera întoarcere în Franța cu condiția acceptată de dumneata, de a-i detrona pe vechii noştri regi.

Bonaparte izbucni în rîs.

■— Grozavi mai sînteți voi, plebeii, zise el, cu dragostea voastră fierbinte pentru vechii voştri regi ! închi-puie-ți că le-aş reinstaura domnia — lucru pentru care: n-am nici o poftă, ți-o mărturisesc. Cu ce-ai să te alegi dumneata, care ți-ai vărsat singele pentru instaurarea acelei domnii ? Nici măcar confirmarea gradului pe care ți l-ai cîştigat, colonele ! Şi unde ai mai văzut dumneata în armatele regale un colonel care să nu fie nobil ? Ai auzit dumneata spunîndu-se că pe lingă oamenii aceia s-a ridicat vreo dată careva pe propriu-i merit? Pe citii vreme lîngă mine, Georges, poți să ajungi oricît de sus,, deoarece cu cît m-oi înălța mai sus, cu atît voi ridica o dată cu mine pe cei ce mă-nconjoară. Iar de crezi c-ai să mă vezi jucînd rolul lui Monk, nu-ți fă iluzii. Monk a trăit într-un secol în care prejudecățile, pe care le-am combătut şi răsturnat în 1789. erau în plină putere. Monk, de-aB| fi voit să se facă rege, n-ar fi putut. Dictator, nici aii ta ! Pentru aşa ceva trebuia să fie un Cromwell. Richard. fiul marelui Cromwell, n-a putut rezista, fiindcă era un a«

'evărat fiu de om mare, adică un dobitoc. De-aş fi vrut ă mă fac rege. nimic nu m-ar fi putut. împiedica, şi dacă reodată m-ar apuca pofta să :mă fac. nimic n-are să mă mpiedice. Iată, mai ai ceva să-mi răspunzi ? Răspun-e-mi !

— Dumneata spui, cetățene prim "consul, că situația in Franța din 1800 nu-i deloc aceeaşi cu cea din Anglia, in 1660. Eu însă nu văd nici o deosebire. Carol I a fost curtat de cap în 1649, Ludovic al XVI-lea a fost în 1793. msprezece ani s-au scurs în Anglia între moartea tatălui i restaurarea fiului. în Franța s-au şi scurs şapte ani de moartea lui Ludovic al XVI-lea. S-ar putea să-mi spui revoluția engleză a fost o revoluție religioasa, pe cîtă .me revoluția franceză e o revoluție politică. Ei bine, t să-ți răspund că o constituție e la fel de uşor de făcut şi o abjurație.

Bonaparte surise.

— Nu, urmă el, n-am să-ți spun aşa ceva. Am să-ți un doar că Cromwell avea cincizeci de ani cînd Carol I fost executat. Eu n-aveam decît douăzeci şi patru la oartea Iui Ludovic al XVI-lea. Cromwell a murit în 58, adică la cincizeci şi nouă de ani. în cei zece ani cît fost Ia putere, a avut timp să întreprindă multe, dar să făptuiască puține. Şi. de altfel, întreprinsese o reformă mpletă, o reformă politică, înlocuind guvernul morîar-cu un guvern republican. Ei bine, îngăduie-mi şi mie trăiesc anii lui Cromwell, cincizeci şi-nouă de ani nici -i mult măcar. Aş mai avea încă douăzeci de ani de ță, tocmai de două ori mai mult decît Cromwell şi, ă de seamă, nu schimb nimic, ci duc doar lucrurile i departe. Nu răstorn, ci înalț. Presupune că la vîrsta treizeci de ani Cezar ar fi fost primul cetățean al Ro-i în loc de cel mai desfrinat. Presupune că războiul . împotriva galilor ar fi fost făcut, campania sa din ipt terminată, campania din Spania dusă la bun sfîrşit. supune c-ar fi avut treizeci de ani în loc de cincizeci, zi oare că n-ar fi fost în acelaşi timo si Cezar şi Au-tus ?

Da, dacă nu i-ar fi ieşit în cale Brutus, Casi
a.

— Aşadar, exclamă Bonaparte cu melancolie, prietenii mei trag nădejde într-un asasinat ! în asemenea caz le va fi uşor, şi dumitale, care mi-eşti duşman, în primul tind, căci us sau cine te împiedică, în clipa de față, dacă ai crezul iui Brutus, să mă loveşti aşa cum 1-a lovit el pe Cezar ? Sînt singur cu dumneata. Uşile sînt închise. Ai avea timpul să mă loveşti'mai înainte de a fi lovit.

- Cadoudal se dădu un pas înapoi.

— -Nu, răspunse el, noi nu ne-am pus speranțele în asasinat şi cred c-ar trebui să fim într-o situație extrem de gravă pentru ca vreunul dintre noi să se hotărască să se facă asasin. Dar avem şansele războiului. O singură înfrângere te poate face să-ți pierzi prestigiul. Doar o bătălie pierdută, şi te pomeneşti cu duşmanul în inima Franței. De la granițele Provenței s<= pot vedea focurile din bivuacurile austriace. O ghiulea îți poate reteza capul, ca mareşalului de Btrwick. Atunci, ce se întîmplă cu Franța ? Copii n-ai, şi frații dumitale...

— O ! din acest punct de vedere ai dreptate. Dar dacă dumneata nu crezi în puterile Providenței, eu cred. Cred că nimic nu se face la voia întîrnplării. Cred că dacă Providența a îngăduit, la 15 august 1769 — adică la un an, zi cu zi, după ce Ludovic al XV-lea dăduse edictul prin care Corsica se unea cu Franța — să se nască la Ajaccio Un copil ce-avea să fie autorul lui 13 venderniar şi al Iui 18 bxumar, avea ea planuri mari cu băiatul acela, proiecte mărețe. Băiatul acela sînt eu. Dacă arn o misiune de împlinit, nu mi-e frică de nimic. Misiunea îmi slujeşte de scut. Dacă n-o am, dacă mă înşel, dacă în loc să trăiesc cei douăzeci şi cinci sau treizeci de ani de care am nevoie ca să-mi desăvîrşesc opera, voi îi lovit de un pumnal, ea Cezar, sau de-o ghiulea, ca Berwick, înseamnă numai că Providența va fi avînd motivele ei să procedeze aşa şi atunci ea va trebui să aibă grijă de cele de care are nevoie Franța... Mai adineaori vorbeam despre Cezar, cînd Roma urma cernită funeraliile dictatorului şi ardea casele ucigaşilor săi ; cînd în cele patru puncte cardinale ale iu-mii, oraşul etern se uita întrebîndu-se de unde are să-i vină geniul ce avea să pună capăt războaielor civile ; cînd tremura văzîndu-1 pe bețivul Antonius, sau pe ipocritul Lepidus, nici prin minte nu~i trecea să se gîndească la şcolarul din Âpollonia, la nepotul lui Cezar, la tînărul Oct a vius. Cine s-ar fi gîndit la fiul bancherului din Velletria. alb din creştet pînă-n tălpi de făina strămoşilor săi ? Cine l-ar fi ghicit, văzîndu-1 cum vine şchiopătînd şi clipind din ochi, să treacă'în revistă bandele străvechi ale lui Cezar ? Nici chiar prevăzătorul Cicero : *Omandum et tollendum,* zicea el. Ei bine, tinerelul a păcălit toate bărbile cărunte din senat şi a domnit aproape tot atît de mult cît Ludovic al XlV-lea. Georges,

Georges. nu te lupta cu_ Providența care mă îmboldeşte, căci Providența are să te ră-. pună.

— Voi fi răpus urmînd calea şi crezul străbunilor mei, răspunse Cadoudal înclinîndu-se, şi nădăjduiesc că Domnul îmi va ierta greşeala, căci ea va fi făcută de un creştin zelos şi de un fiu pios.

Bonaparte puse mîna pe umărul tînărului şeî şi îi spuse :

— Fie, dar măcar rămîi neutru. Lasă evenimentele să **se** desfăşoare. Priveşte la tronuri cum se năruie, uită-te cum se rostogolesc coroanele. De obicei, spectatorii plătesc, în cazul de față te-aş plăti eu ca să stai şi să priveşti **la** cele ce se-ntîmplă.

— Şi cît mi-ai da pentru aşa ceva, cetățene prim conul ? întrebă rîzînd Cadoudal.

— O sută de mii de franci pe an, domnule, răspunse 1 '.nnaparte.

— Dacă dai o sută de mii de franci pe an unui simplu țef de rebeli, urmă Cadoudal, cît ai să-i oferi principelui pentru care a luptat acel şef de rebeli ?

— Nimic, domnule. Ceea ce plătesc în dumneata e furajul şi nu principiul pentru care ai pornit la luptă. **Bl** dovedesc cu asta că pentru mine, fruct al operelor **mele,** oamenii nu există decît prin operele lor. Hai, pri**meşte,** Georges. te rog !

— Şi dacă nu primesc ?

— Vei greşi.

— Fi-voi totuşi liber să mă retrag unde-mi va con-eni ?

Bonaparte se duse la uşă şi-o deschise :

— Aghiotantul de serviciu ! chemă el. Se aştepta să-1 vadă pe Rapp apărînd. Dar îl văzu pe Roland.

— A ! exclamă el, tu eşti ? _^

Apoi, întorcîndu-se spre Cadoudal, îi spuse :

— Nu mai am nevoie, colonele, să ti—t prezint pe aghiotantul meu. Roland de Montrevel. E o veche cu* noştință de-a dumitale. Roland ! spune-i colonelului că e tot aşa de liber la Paris, cum ai fost şi tu în tabăra lui de la Muzillac şi că, dacă doreşte un paşaport pentru orice țară din lume, Fouche are ordin de la mine să i-i dea.

— Cuvîntul dumitale mi-e destul,, cetățene prim consul, răspunse Cadoudal. Deseară plec.

— Şi pot să te întreb încotro pleci ?

— La Londra, generale.

— Cu a'tît mai bine.

— De ce cu atît mai bine ?

— Pentru că acolo ai să vezi de-aproâpe oamenii pentru care te-ai bătut.

— Şi-apoi ?

— Cînd îi vei fi văzut...'

— Ei ?

— Ai să-i pui în cîntar cu cei împotriva cărora te-ai bătut... Numai că, o dată ieşit din Franța, colonele...

Bonaparte se opri.

— Ei bine, să nu te mai întorci decît după ce mă vei fi vestit sau, de nu, să nu te miri de vei fi socotit caduş-man.

— Va fi o cinste pentru mine, generale, căci socotin-du-mă ca atare, îmi veți dovedi că sînt un om de temut.

Şi Georges îl salută pe primul consul şi se retrase.

— Ei, ce ziceți, generale, întrebă Roland după ce uşa se închise în urma lui Cadoudal, e omul pe care vi l-am zugrăvit ?

— Da, răspunse Bonaparte pe gînduri. Numai că vede greşit starea de lucruri. Exagerarea principiilor sale. îşi are însă izvoarele în sentimente nobile care nici vorbă <?ă-i asigură o mare înrîurire printre oamenii săi.

Apoi, cu glas şoptit, adăugă :

— Totuşi, va trebui să se isprăvească o dată cu toate lucrurile astea.

Pe urmă, adresîndu-se lui Roland, îl întrebă :

— Şi tu ?

— Eu ? răspunse Roland. Am terminat.

— A l a ! aşa că domnii confrați ai lui lehu... ?

— Nu mai există, generale. Trei sferturi din ei sînt mor ți, iar restul prizonieri.

— Şi tu, teafăr şi nevătămat ?

— Să nu mai vorbim, generale. Am început a crede r i fără să ştiu am încheiat un pact cu Satana.

In aceeaşi seară, aşa cum îi spusese primului consul, I ladoudal porni spre Anglia.

La vestea că şeful breton sosise în sfârşit la Londra. Ludovic al XVIII-lea îi scrise :

„Am aflat cu cea mai vie satisfacție, generale, că ați ***scăpat*** !n sfirşit din mîinile tiranului care v-a subestimat pînă într-atît încît v-a propus să-1 slujiți. Am deplîns nefericitele întîmplări care v-au silit să purtați tratative cu el, dar nicicînd n-am încercat nici cea mai mică îngrijorare. Inima credincioşilor mei bretoni şi a dumneavoastră mai cu seamă îmi sînt prea bine cunoscute. Astăzi sînteți liber, sînteți lîngă fratele meu. Toată speranța mea renaşte : n-am nevoie să spun mai mult unui francez ca dumneavoastră.

Ludovic"

La scrisoare erau anexate brevetul de locotenent general şi marele cordon al decorației, Sfîntul-Ludovic.

LI

ARMATA DE REZERVĂ

Primul consul ajunsese la punctul pe care-1 dorea : confrații lui lehu erau nimiciți, Vendeea pacificată.

Cerînd pace Angliei, nădăjduise războiul. înțelegea foarte bine că, zămislit din război, nu putea creşte decit prin război. Parcă ghicea că într-o zi un poet îl va numi ***n*** *riaşul bătăliilor.*

Dar războiul acesta, cum avea să-1 facă ?

Un articol din constituția anului al VTII-lea se împotrivea ca primul consul sa comande armatele în persoană fi să părăsească Franța;

în constituții totdeauna se găseşte cîte un articol absurd. Fericite constituțiile care n-au decît unul. Primul consul găsi un mijloc.

Aşează o tabără la Dijon. Armata ce trebuia să intre în tabăra de-acolo se va numi armata de rezervă.

Nucleul armatei aceleia fu alcătuit din tot ceea ce ş-a putut scoate din Vendeea şi Bretania. în jur de treizeci de mii de oameni. Au mai fost încorporați şi douăzeci de mii de recruți. Generalul Berthier fu numit comandant şef.

Planul pe care într-o zi. în cabinetul său de lucru de la palatul Luxembourg, Bonaparte i-1 explicase lui Ro-land, rămăsese întocmai în mintea sa.

Socotea să recucerească Italia cu o singură bătălie, şi bătălia aceea trebuia să se încheie cu o mare victorie.

Moreau, drept răsplată pentru cooperarea lui din 18 brumar, căpătase comandamentul militar pe care-1 dorise. Era generalul şef al armatei de pe Rin şi avea optzeci de mii de oameni sub ordinele sale.

Augereau comanda armata galo-batavică, dispunînd de douăzeci şi cinci de mii de oameni.

în sfîrşit, Massena comanda armata Italiei, refugiată în ținutul Genova, şi susținea cu îndîrjire asediul capitalei acelui ținut, ce era blocată dinspre continent de generalul austriac Olt şi dinspre mare ele amiralul Keith.

In timp ce în Italia se operau asemenea mişcări, Moreau pornise ofensiva pe Rin şi bătuse duşmanul la Stoe-kach şi Moeskireh. Pentru armata de rezervă, o singură victorie trebuia să fie semnalul de a intra şi ea în linie, la rîndul ei, iar două victorii nu mai lăsau nici un pic-de îndoială cît de bine venite ar fi operațiunile ei.

Numai, cum să coboare armata aceea în Italia ?

Primul gînd al lui Bonaparte fusese, să urce prin cantonul Valais şi să iasă prin Simplon. în felul acesta ar fi ocolit Piemontul şi ar fi intrat în Milan. Dar operația era lungă şi trebuia făcută ziua în amiaza mare.

Bonaparte renunță la ea. în planul său intra' surprinderea austriecilor şi prezența lui cu toată armata, în cîm-piile Piemontului mai înainte de a-i fi trecut cuiva prin minte că el şi trecuse Alpii.

Aşadar, se hotărî să întreprindă trecerea prin defileu marelui Saint-Bernard.

Atunci trimisese călugărilor, care slujeau în mănăstirea e pe vîrful muntelui, cei cincizeci de mii de franci pe care useseră mîna confrații lui Iehu.

Alți cincizeci de mii fură trimişi care, din fericire, j unseseră la destinație.

Cu cei cincizeci de mii de franci, călugării trebuiau să-şi acă rost din belşug de hrana necesară unei armate de incizeci de mii de inşi ce-aveau să facă o oprire de o zi.

Ca atare, către sfîrşitul lui aprilie, toată artileria fu în-reptată înspre Lausanne. Villeneuve, Martigny şi Saint-ierre.

■ Generalul Marmont, comandantul artileriei, fusese tri-îis înainte să vegheze la transportul armamentului greu. , Dar transportul acelui armament era un lucru aproape mposibil de efectuat. Totuşi, trebuia să se facă.

Nu exista nici un antecedent pe care să se poată spri-ini. Hanibal cu elefanții, numizii şi galii, Carol cel Mare u francii n-avuseseră de înfruntat nici pe departe greu-ți de asemenea proporție.

j Cu prilejul celei dintîi campanii din Italia, în 1796, nu recuseră peste Alpi, ci îi ocoliseră. Coborâseră de la Nisa Cherasco, pe ruta Corniche.

De data asta, aveau de întreprins o operă într-adevăr igantică.

Mai întâi de toate, trebuiau să se încredințeze că mun-] nu-s ocupați. Munții, fără austrieci, erau şi aşa nişte uşmani foarte greu de învins !

Lannes fu trimis, în chip de copil pierdut, cu o divizie nlroagă. Trecu pasul Saint-Bernard, fără artilerie, fără agaje, şi ocupă Châtillon.

Austriecii nu lăsaseră nimic în Piemont decît "o parte dentară a cavaleriei şi cîteva posturi de observație. Aşa-r, nu mai erau alte obstacole de învins în afară de cele naturii. Operațiile începură. **I'** Se construiseră sănii pentru transportul tunurilor, dar, leit de înguste erau, se văzu că vor fi prea lațe. Trebuiră să se hotărască pentru alt mijloc. S-au scobit trunchiuri de brazi, s-au încastrat în ei gurile. La capetele de sus s-au fixat cabluri pentru tras, capetele de jos cîte-o rangă pentru îndrumare. Cile douăzeci grenadieri se înhămau la cîte un ca-, Alți douăzeci duceau şi bagajele lor şi bagajele celor ce trăgeau tunurile. Un artilerist comanda fiecare dolw* şament şi avea asupra lui putere absolută, la nevoie drrp tul de viață şi de moarte asupra oamenilor.

Bronzul în asemenea împrejurări, era cu totul mai pi • țios decît carnea !

înaintea plecării se dădu fiecărui om o pereche < h încălțări noi nouțe şi douăzeci de pesmeți.

Toți îşi traseră încălțările în picioare şi-şi atîrnarfl B meții de gît.

Primul consul., instalat la poalele muntelui, dML fiecărui cablu semnalul de plecare.

Ar trebui să fi străbătut ca simplu turist accleild drumuri pe jos sau cu catîrii, să "fi măsurat cu ochii «■ leaşi prăpăstii ca să-ți faci o idee de ce a însemnai | hienea drum. Să te cațări într-una pe suişuri pieptiş, ■ nişte cărări înguste, să calci tot pe pietre ascuțili i i [1] sfîrtecau mai întîi încălțările şi apoi iți tăiau pici li

Din timp în timp se opreau, îşi trăgeau sufleul >,\4 porneau iarăşi la drum, fără nici urt geamăt.

Ajunseseră la ghețuri. înainte de a le înfrunl.i *ntH* menii primiră alte încălțări: cele de dimineața MI ■ flenduri. Fărîmară cîte un pesmet, traseră pe rind • m un gît de rachiu clin ploscă şi o porniră iarăşi la drum

Nu ştiau unde urcă. Unii întrebau, cîte zile v ..... avea de dus aşa. Alții, dacă li s-ar îngădui să se "pu'M că o clipă cu fața la lună.

în sfîrşit atinseră zăpezile veşnice.

Acolo, munca fu mai lesne. Brazii alunecau pi padă şi mergeau mai repede.

Un fapt ar putea arăta ce limită atinge puici autoritatea cu care era investit artileristul ce col
fiecare cablu.

Generalul Chamberlhac trecea pe acelaşi di om sind că nu se mergea destul de repede şi vrînd I să grăbească pasul, se apropie de tunar şi luă inia un torrde superior.

— Nu dumneavoastră comandați aici. răs]..... t.ileristul, ci eu ! Eu răspund de tun, eu îl eondU deți-vă de drum !

Generalul se repezi la tunar de parcă a r h rM punămîna în gît.

Dar el, făcînd un pas îndărăt, îi spuse :

lencrale, să nu puneți mîna pe mine, căci v" ' . ' i o lovitură de rangă şi v-aru.nc în prăpastie. 1 l(nei aiul se retrase.

l'iipri o trudă de necrezut, au ajuns la poalele urcu-

..... **'o** vîrful căruia se ridica mănăstirea.

\'"1o dădură de urmele lăsate de trecerea diviziei ' I limes. Cum urcuşul era foarte pieptiş, soldații înjghe-

.....i **.oi** de scară uriaşă.

nu cățărat pe ea şl au trecut dincolo.-1 linşării de la Saint-Bernard aşteptau sus pe podiş. Brtiinnră rînd pe rînd la arhondaricul mănăstirii fie-• plulon ce purta cîte un cablu. Mese fuseseră puse pe 'i' coridoare, iar pe mese se afla pîine, brînză de I ere .şi vin.

I i plecare din mănăstire, soldații strângeau mîinite i|l 1' 1 1oi- şi le îmbrățişeau clinii.

1 iilioiişul la început părea mai uşor decît urcuşul, de i ■ -li t<-iii declarară că lor le venise rîndul să fraga llllllc Dar, de data asta, tunurile tîrau după ele pe ' înhumați,şi unele coborau cu mult mai repede decît h \i u i ci.

o craiul Lannes cu divizia sa înainta tot în avan-I t'iiborîse în vale înaintea restului armatei. Intrase **IINlli** şi primise ordinul să se îndrepte spre *Ivree,* la ..... n cîmpiile Piemontului.

\> dădu însă peste un obstacol pe care nimeni nu-1c ' fortul Bard.

llilul l'ard c aşezat la opt. leghe de Aosta. Coborînd ol dinspre Ivree. puțin în spatele satului, o măgură •'• aproape ermetic valea. Apa Doire curge între | I lU'eea şi muntele clin dreapta. **ol au** mai curînd torentul umple tot spațiul dintre lllirt înălțimi.

Milele din stingă are cam aceeaşi înfățişare, numai ■**Ode** un curs de apă, pe vale lrecea, drumul,

calea drumului a fost clădit fortul Bard, care se t pe lol vîrful măgurei şi cobetară pînă.la jumă-**HI** i mței dinti'e vîrf şi poale.

m de nu s-a gîndit nimeni la asemenea c-bstacol ou piu de necrezut ?

Nu exista nici un mijloc ca să-1 bată cu tunul de la poalele văii şi era cu neputință să se cațăre 'careva pe stîncile de deasupra lui.

Totuşi, tot căutînd, s-a dat peste o cărare ce fu nivelată, pe care putea trece infanteria şi cavaleria. Dar zadarnice rămaseră încercările de a se cățăra pe ea cu artileria chiar demontind-o piesă cu piesă, ca la Saint-Bernard.

Bonaparte aşează două tunuri pe drum şi deschise focul împotriva fortăreței. Curînd însă îşi dădu seama că tunurile n-avea*u nici un efect. De astfel, o ghiulea trimisă din fort se prăvăli peste unul din cele două tunuri, pe care îl fărîmă şi-1 nimici.

Primul consul ordonă un asalt prin cățărare. Coloane ce se formaseră în sat, înzestrate cu scări, se repeziră în pas alergător şi se fixară în mai multe puncte. Ca să reuşească, era nevoie nu numai de iuțeală dar şi de linişte mormîntală. Toată problema era să-i ia prin surprindere, în loc de aşa ceva, colonelul Dufour, care comanda una din coloane, porunci să se sune semnalul de atac, şi-o porni în marş, vitejeşte, la asalt.

Coloana fu respinsă, iar comandatul primi un glonte [v] cei străbătu trupul.

După aceea se alese un grup dintre cei mai buni trăgători. Fură aprovizionați cu alimente şi cartuşe. Se sfrecurară printre stînci şi ajunseseră la un mic podiş de unde dominau fortul.

Din vîrful podişului aceluia fu descoperit altul, mai puțin înalt, dar care totuşi era de asemenea deasupra fortului. Cu multă trudă au cocoțat acolo două tunuri ce au fost aşezate în poziție de bătălie.

Cele două tunuri de o parte şi tiralionii de cealaltă par'e începură să-i îngrijoreze pe duşmani.

în timpul acesta, generalul Marmont propunea primului consul un plan atît de îndrăzneț, încît nu era c,u putință ca inamicul să-1 bănuiască.

Adică, a pune artileria să treacă pur şi simplu noaptea pe drumul mare, cu toate că fortul era la mare apropiere.

Imprăştiară pe drum gunoiul şi lîna din toate saltelele pe care le găsiră în sat. Pe urmă, înveliră roțile, lan-

Mai tîrziu îşi dădură seama că pasul micului Saint-Bernard era lesne de trecut, că pe acolo s-ar fi putut scurge toată artilera fără să demonteze nici un tun.

Ce-i drept că trecerea ar fi fost mai puțin spectaculoasă, dar şi mai puțin grea.

în sfîrşit. ajunseră în minunatele şesuri ale Piemontului. "

Pe rîul Tessin întîlniră un corp de douăsprezece mii de oameni, detaşat din armata Rinului de către generalul Moreau, care, după cele două victorii cîştigate, putea împrumuta armatei Italiei un asemenea supliment de soldați. Ieşise din strînsoarea munților prin Saint-Gothard, iar acum, primul consul, cu întări tur ile acestor douăsprezece mii de oameni, intră în Milan fără nici o greutate.

Dar, fiindcă veni vorba, cum a fost primul consul care, potrivit unui articol din constituția anului VIII, nu putea ieşi din Franța şi nu se putea pune în fruntea armatelor ?

Avem să v-o spunem.

în ajunul zilei cînd trebuia să părăsească Farisul, adică în 5 mai sau, după calendarul timpului, în 15 Horeai, chemă la el pe celalți doi consuli şi pe miniştri, şi—i spuse lui Lucien :

— Pregăteşte pentru ziua de miine o circulară către prefecți.

Apoi, lui Fouche :

— Dumneata să publici circulara în gazete. în ea se va spune că am plecat la Dijon să inspectez armata de rezervă. Veți adăuga, dar fără să afirmați cumva, că poate am să merg pînă la Geneva. în orice caz, menționați limpede că nu voi lipsi mai mult de cincisprezece zile. Dacă s-ar petrece ceva neaşteptat, mă voi întoarce ca fulgerul. Vă las în seamă tuturor să aveți în grijă marile interese ale Franței. Nădăjduiesc că se va vorbi curînd despre mine la Viena şi la Londra.

Şi în ziua de 6 plecase.

Din clipa aceea, gîndul lui nestrămutat a fost să coboare în cîmpiile Piemontului şi să dea acolo o marc bătălie. Apoi, cum nu se-ndoia nicidecum de victorie, avea să răspundă ca şi Scipio învinuit, celor ce i-ar fi imputat că a călcat constituția : „în ziua

M urile şi toate părțile ce sună ale căruțelor cu mănunchiuri de fîn răsucit. -

în sfîrşit dezhămară caii de la tunuri şi de la che-soane şi-i înlocuiră la fiecare tun **cu** cîte cinzeci de oameni legați ca la galere;.

Un asemenea atelaj se bucura de două avantaje considerabile : mai întîi, caii puteau să necheze, pe cînd . oamenii aveau tot interesul să păstreze liniştea cea mai adîncă ; apoi, un cal ucis oprea tot convoiul, pe cîtă vreme omul ucis nu oprea vehiculului : el era dat în lături, înlocuit cu altul,fără să împiedice mersul.

în fruntea fiecărui vehicol fu pus cîte un ofițer şi un subofițer de artilerie şi li se făgăduiră oamenilor cîte şase sute de franci de fiecare vehicul transportat fără să fie văzut din fort.

Generalul Marmont, Care avusese ideea, conducea el însuşi prima operație.

Din fericire, o vijelie întunecase noaptea, de-o făcuse beznă.

Primele şase tunuri şi primele şase chesoane ajunseră la destinație fără să se fi tras vreun foc de puşcă din fort.

Se întoarseră pe-acelaş drum în .vîrful picioarelor, înşirați unii după alții. Dar, de data asta, duşmanul auzi •nişte zgomote şi, voind să cunoască pricina, lansă nişte grenade.

Din fericire,, grenadele căzură de partea cealaltă a drumului.

De ce însă oamenii care trecuseră o dată se mai întorceau de unde plecaseră ?

Ca să-şi ia puştile şi efectele. Ar fi putut fi scutiți de asemenea trudă şi primejdie aşezînd efectele şi puştile pe chesoane, dar nu te gîndeşti niciodată la toate. Ca dovadă, nici la fortul Bard nu se gîndise nimeni.

De îndată ce putința trecerii fusese demonstrată, transportul artileriei deveni o operațiune ca .oricare alta. Numai că inamicul deveni şi el mai primejdios de îndată :Ce aflase. Fortul părea un adevărat vulcan cu flăcările pe fcare le stupea şi fumul pe care-1 împrăştia, dar, datorită faptului că era silit să tragă în jos, mai mare era scandalul clecît pierderile pricinuite.

• De la fiecare atelaj pieriră cîte cinci-şase oameni, adică a zecea parte din cincizeci de inşi, dar artileria **l'-ieu**, şi soarta campaniei pe asta se bizuia !

cutare, la ceasul utare. i-am bătut pe cartaginezi. Să urcăm la Capitoliu i să aducem mulțumiri zeilor !"

Plecat din Paris în ziua de 6 mai, în ziua de 26 ale ace-eiaşi luni, generalul şef se afla în campament cu armata ntre Torino şi Casai. Toată ziua plouase. Către seară, vi-elia se potolise, iar cerul, cum se întîmplă în Italia, trecu n cîteva clipe de la tonurile cele mai sumbre la cel mai rumos azuriu, şi stelele se arătară, scînteind.

Primul consul îi făcu semn lui Roland să-1 urmeze, mîndoi ieşiră din tîrguşorul Chivasso şi-o apucară pe alurile fluviului. La vreo sută de paşi dincolo de ultimele ase, un copac prăbuşit de furtună îi îmbie pe cei doi prie-ni să stea jos. Bonaparte se aşează şi-i făcu semn lui Ro-d să ia loc lîngă el. . Evident că generalul şef avea să-i încredințeze aghio-ntului său o taină intimă. O clipă amîndoi păstrară tăcerea. Bonaparte o rupse cel dinții.

—'■ îți mai aduci aminte, Roland, de cele ce-am vorbit oi împreună odată la Luxembourg ?

— Generale, răspunse Roland rîzînd, am stat de multe ri de vorbă împreună la Luxembourg, între altele o dată înd îmi vesteați că vom coborî în Italia în primăvară şi ă-1. vom bate pe generalul Melas la Torre di Garofolo sau **a** San-Giuliano. Planul a rămas neschimbat ?

— Da, dar nu despre asta voiam să vorbim.

— N-ați vrea atunci să mă puneți pe calea cea bună, enerale ?

— Era vorba de o căsătorie.

— A ! da, de căsătoria surorii mele. Cred că acuma ucrul s-a lămurit, generale.

— Nu, nu de căsătoria surorii tale, Roland, ci de a ta.

— Aha ! bun ! exclamă Roland cu surîsu-i amar. Redeam că problema asta e lichidată definitiv între noi, enerale.

Şi făcu o mişcare ca să se ridice.

Bonaparte îl opri ținîndu-1 de braț.

— Cînd am vorbit cu tine despre asta, Roland, urmă 1 cu un ton serios ce vădea dorința lui de-a fi ascultat, o tu că îți hotărîsem destinul ?

■— Nu, generale.

— Află că ți-o hărăzisem pe sora mea Caroline,

— Pe sora dumneavoastră ?
— Da. Te miră aşa ceva ?
— N-aş fi crezut vreodată că v-ați gîndit să-mi faceți asemenea cinste.
— Eşti ingrat. Roland, sau nu-mi spui ceea ce gîndeşti. Ştii doar că-mi eşti drag.
— O ! generale ! exclamă Roland.

Şi-i prinse amîndouă mîinile primului consul şi le strînse cu adîncă recunoştință.

— Să ştii că aş fi vrut să-mi fii cumnat.

— Sora dumneavoastră şi Murat se iubesc, generale, zise Roland. Mai bine aşadar că planul dumneavoastră nu s-a înfăptuit. De altfel, adăugă el cu glas surd, cred că v- am şi spus, generale, că n-am să mă însor niciodată.

Bonaparte zimbi.

— De ce nu-mi spui acum, pe loc, c-ai să te călugăreşti şi c-ai să pleci la mănăstirea Trappe ?

— Pe cuvîntul meu, generale, reînființați mănăstirile şi înlăturați-mi prilejurile de a înfrunta moartea care, slavă Domnului, n-au să ne lipsească după cîte nădăjduiesc, şi s-ar putea prea bine să fi ghicit felul în care am să-mi închei viața.

— Vreo durere din dragoste ? Te-a înşelat vreo femeie ?

— Ei ! exclamă Roland, mă credeți îndrăgostit ! Nu-mi mai lipsea decît atît ca să fiu categorisit cu demnitate în cugetul dumneavoastră.

— Plînge-te de locul pe care te-am aşezat, pe tine, căruia voiam să-i dau pe sora mea.

— Da, însă, din nenorocire, iată că lucrul a ajuns cu neputință ! Cele trei surori ale dumneavoastră sînt măritate, eeoerale. Cea mai tînără s-a căsătorit cu generalul Leclerc. A doua s-a căsătorit cu prințul Bacciochf şi cea mai mare cu Murat.

— Aşa că, spuse Bonaparte rîzînd, iată-te liniştit şi fericit. Te crezi scăpat de o înrudire cu mine.

— O ! generale !... exclamă Roland.

— După cît se pare, nu eşti ambițios ?

— Generale, lăsați-mă să vă iubesc pentru binele pe care mi l-ați făcut şi nu pentru cel pe care voiți să mi-1 faceți.

'•— Şi dacă din egoism aş dori să mi te-apropii mai mult, nu numai prin legături de prietenie, ci şi prin cele de rudenie, dacă ți-aş spune : „în planurile mele de viitor, prea puțin mă sprijin pe frații mei, pe cîtă vreme nici o clipă nu m-aş îndoi de tine ?"

— în privința sufletului, ați avea multă dreptate.

— în toate privințele ! Ce vrei tu să fac cu Leclerc ? E un om mediocru. Cu Bacciochi, care nu-i francez ? Cu Murat, inimă de leu dar cap nechibzuit ? Va trebui într-o zi să-i fac prinți fiindcă sînt soții surorilor mele. Atunci, ca-am să fac din tine ?

— Aveți să faceți din mine un mareşal al Franței.

— Şi după aceea ?

— Cum, după aceea ? Găsesc că-i grozav de frumos şi atît.

■— Atunci vei fi un al doisprezecelea în loc să fii unic.

— Lăsați-mă să vă fiu pur şi simplu prieten. Lăsați-mă să vă spun în vecii vecilor adevărul şi vă încredințez că mă veți fi ridicat deasupra mulțimii.

■— Poate că e destul pentru tine, Roland, dar nu-i nici pe departe destul pentru mine, stărui Bonaparte. Apoi, fiindcă Roland tăcea, urmă :

— Nu mai am nici o soră, e drept, dar am visat pentru tine ceva mai bun decît să-mi fii frate.

Roland tăcu mai departe.

— Se află în lume, Roland, o copilă fermecătoare pe care-o iubesc de parc-ar fi fiica mea. A împlinit şaptesprezece ani. Tu ai douăzeci şi şase, şi eşti de fapt general
I de brigadă. La încheierea campaniei vei fi general *de* di-, vizie. Ei, ascultă Roland, la sfîrşitul campaniei ne întoarcem la Paris şi ai să te căsătoreşti cu...

— Generale, întrerupse Roland, iată-**1** pe Bourrienne ^are vă caută, cred.

Şi,- într-adevăr, secretarul primului consul se afla la. ' doi paşi abia de cei doi ce stau la sfat în taină.

— Tu eşti, Bourrienne ? întrebă Bonaparte cu oarecare neastîmpăr. , ^

— Da, generale... Un curier din Franța. : — A !.

— Şi o scrisoare de la doamna Bonaparte.

— Bun ! zise primul consul ridicîndu-se repede. Dă-

Şi aproape că-i smulse scrisoarea din.mină.

— Şi pentru mine. întrebă Roland; nimic ?

— Nimic.

— Ciudat ! exclamă tînărul, dus cu totul de gânduri. Luna răsărise şi, la lumina lunii, atît de frumoasă în Ralia, Bonaparte putea citi, şi chiar şi citi.

în timpul primelor două pagini, chipul său arăta cea mai desăvîrşită seninătate. Bonaparte îşi adora sofia. Scrisorile publicate de regina Hortense stau mărturie dragostei sale. Roland urmărea pe chipul generalului impresiile ce i se desprindeau din suflet.

Dar către sfârşitul scrisorii, orbazul i se întunecă, sprinceana i se încruntă şi pe furiş aruncă o privire către Roland.

•— Ah ! exclamă tînărul, s-ar părea că-i vorba de mine în scrisoare.

Bonaparte nu răspunse nici un cuvînt, şi-şî termină cititul.

După ce-o încheie de citit, împături scrisoarea şi-o puse în buzunarul dintr-o parte al hainei. Apoi, întorcîndu-se către Bourrienne, îi zise :

— Bine, hai să ne-ntoarcem. Cred că am să expediez nişte scrisori cu un curier. Du-te înainte de m-aşteaptă şi taie-mi nişte pene.

Bourrienne salută şi o apucă îndărăt pe drumul spre Chivasso.

Bonaparte se apropie atunci de Roland şi. punîndu-i mina pe umăr, îi zise :

— N-am noroc cu căsătoriile pe care le doresc.

— De ce ? întrebă Roland.

— Căsătoria surorii tale a eşuat.

— N-a vrut ea ?

—■ Nu, nu ea.

— Cum ! Nu ea ? O fi din întîmplare lordul Tanlay ?

— Da.

— N-a mai vrut-o pe soră-mea după ce ne-a cerul-o mie, mamei, dumneavoastră şi ei ? ' „

— Ia hai. nu începe să-ţi ieşi din fire şi încearcă si înţelegi că o fi vreo taină cu dedesubturi.

— Nu văd nici o taină, văd doar o insultă.

. — Aha ! iată cine mi-e omul ! Acum înţeleg de ci nici maică-ta, nici soră-ta n-au vrut să-ţi scrie. Dar Joj sephine a socotit că situaţia fiind gravă, tu trebuie să al cunoştinţă de ea. Ea îmi trimile aşadar ştirea, poftin-du-mă să. ţi-o comunic dacă socot eu că-i nevoie. Vezi bine că n-am şovăit.

— Vă mulţumesc din suflet, generale... Şi lordul Tanlay invocă vreun motiv pentru care refuză ?

— Un motiv care nu stă în picioare.

— Care ?

— Aşa ceva nu poate fi cauza adevărată.

— Dar care ?

— Trebuie şâ vezi omul şi să stai-de vorbă cu el cinci minute, ca să-1 judeci sub asemenea raport.

— Dar în sfârşit, generale, ce spune el ca să se dezlege de cuvîntul dat ?

— Că sora ta e mai puţin bogată decît credea. Roland izbucni în râsul lui nervos, care la el arăta cea mai dezlănţuită nelinişte.

— Vai ! izbucni el, tocmai ăsta a fost primul lucru pe care i l-am spus.

'— Care ? ■ -

-— Că sora mea e săracă lipită pămîntului. Ce ? Noi, copii de generali republicani, sîntem bogaţi ?

— Şi ce ţi-a răspuns ?

— Că e destul de bogat pentru amîndoi.

— Vezi aşadar că nu ăsta poate fi motivul refuzului său.

— Şi cred că sînteţi de părere că unul dintre aghio-tanţii dumneavoastră nu poate primi o insultă adresată surorii sale, fără să întrebe de ce ?

— în asemenea situaţii, dragul meu Roland, numai persoana ofensată are căderea să socotească ce şi cum.

— Generale, în câteva zile credeţi că se va hotărî situaţia aici ?

Bonaparte socoti.

— Nu mai devreme de cincisprezece zile sau chiar 'trei săptămîni, răspunse el. . .

•— Generale, vă cer un concediu de cincisprezece zile. ' — Cu o condiţie.

— Care ?

— Că vei trece prin Bourg şi c-o vei întreba pe sora la, ca să ştii de la ea din ce parte vine refuzul.

— Asta era şi intenţia mea.

— în asemenea caz, nu mai ai nici o clipă de pierdut.

— Vedeți doar că nu pierd nici o clipă, spuse tînărul,. făcînd cîțiva paşi ca să se-ntoarcă în sat.

— Un minut încă. Iei'şi depeşele mele pentru Paris, nu-i aşa.

— înțeleg. Sînt curierul despre care vorbeați mai adineaori cu Bourrienne.

— întocmai.

— Atunci, haideți.

— Mai aşteaptă. Tinerii pe care i-ai arestat...

— Confrații lui Iehu ?

— Da... Ei bine. se pare că fac cu toții parte din nobilime. Sînt mai curînd fanatici decît vinovați. Se pare, de asemerîea, că maieă-ta, victimă a nu ştiu cărui soi de sforărie judiciară, a fost martoră în procesul lor şi a fost pricina condamnării lor.

— Se prea poate. Mama, aşa cum ştiți, fusese oprită de ei şi văzuse chipul şefului lor.

— Ei, află că maică-ta mă imploră, prin mijlocirea Josephinei, să-i grațiez pe acei băieți zăpăciți. Sînt cuvintele de care se slujeşte ea. Au făcut recurs la casație. Ai să ajungi înainte de respingerea recursului şi, dacă crezi că se cuvine, spune-i ministrului de justiție din partea mea să suspende execuția. La întoarcerea ta vom vedea ce e de făcut definitiv cu ei.

— Vă mulțumesc generale... Nu mai aveți nimic alta să-mi spuneți ?

Nu, doar să te mai gîndeşli la convorbirea pe ca-re-am avut-o.

— în privința căsătoriei.

LII

JUDECATA

— Atunci, să vă spun şi eu, aşa cum îmi spuneați dumneavoastră mai adineaori : vom mai vorbi despre asta la întoarcerea mea, dacă mă mai întorc.

— Ei ! doamne ! exclamă Bonaparte, ai să-1 ucizi şi pe-acela cum ia-i ucis şi pe ceilalți, sînt foarte liniştit în ivința asta. Totuşi, trebuie să-ți mărturisesc că are să-mi ară rău dacă-1 ucizi.

— Dacă e să vă pară chiar atît de rău, generale, e des-1 de uşor să fiu eu cel ucis în locul lui.

— Doar n-ai să faci o prostie ca asta, nerodule ! proastă cu aprindere primul consul. După tine mi-ar părea u mult mai rău.

— La drept vorbind, scumpul meu general, zise Rond cu rîsul său sacadat, sînteți omul cel mai greu de mul-
■umit din toți cîți cunosc eu.

Şi, cu aceste cuvinte, porni îndărăt pe drumul spre hivasso, fără ca generalul să-1 mai oprească.

După o jumătate de ceas, Roland gonea într-o diligentă e drumul spre Ivree. Avea să călătorească aşa pînă la osta. La Aosta avea să' ia un catîr, să străbată Saint-ernard să coboare la Martigny şi, prin Geneva, să ajungă Bourg şi, de la Bourg, la Paris.

Pe.cînd Roland mergea în galopul cailor, să vedem ce e petrecuse în Franța şi să lămurim punctele ce-au putut ămîne obscure pentru cititorii noştri, în convorbirea dinre Bonaparte şi aghiotantul său, convorbire pe care tocai am relatat-o. ■ '

Prizonierii făcuți de Roland în grota Ceyzeriat nu pe-recuseră decît numai o noapte în închisoarea din Bourg i fuseseră numaidecît transferați în cea din Besancon, nde trebuiau să fie aduşi în fața unui consiliu de război.

Vă mai amintiți, desigur, că doi dintre prizonieri fuse-eră atît de grav răniți, c-au trebuit să fie transportați e targa. Unul muri în seara aceleiaşi zile, celălalt la trei ile după sosirea lui la Besangon.

Numărul prizonierilor se împuținase, reducîndu-se la atru. Morgan, care se predase de bună voie şi care era afăr şi nevătămat, precum şi Monbar, Adler şi d'Assas, are fuseseră în timpul luptei răniți mai mult sau mai uțin, dar fără ca vreunul din ei să fi avut vreo rană rimejdioasă.

Cele patru pseudonime ascundeau, vă amintiți, numele aronului de Sainte-Hermine, contelui de Jahiat, vicon-le de Valensolle şi marchizul de Ribier.

In timp ce în fața comisiei militare de la Besancon **e** făcea instrucția procesului celor patru prizonieri, se plini termenul de expirare a legii care supunea tribunalelor militare delicte de oprire şi prădare a diligentelor la drumul mare.

Din clipa aceea, prizonierii cădeau sub jurisdicția tribunalelor civile.

Pentru ei era o mare deosebire, nu în privința pedepsei, ci a modului de executare a pedepsei.

Condamnați de tribunalele militare, ar fi fost împuşcați ; condamnați de tribunalele civile, ar fi fost ghilotinați.

împuşcarea nu era deloc infamantă ; ghilotinarea era.

De vreme ce trebuiau să fie judecați de un juriu, procesul lor cădea în competența juriului din Bourg.

Către sfîrşitul lui martie, acuzații fuseseră aşadar transferați din închisoarea din Besancon în cea din. Bourg, şi instrucția începuse.

Cei patru acuzați adoptaseră însă un sistem care n-a-vea altă țintă decît să-**1** pună în încurcătură pe judecătorul de instrucție.

Declarară că se numesc baronul de Sainte-Hermine, contele de Jahiat, vicontele de Valensolle şi marchizul de Ribier, clar că n-au avut niciodată nici un fel de legătură cu trlharii.de diligente ce se numeau Morgan, Mont-bar, Adler şi d'Assas.

Mărturiseau, bine înțeles, că făcuseră parte dintr-o ceată de bărbați înarmați, dar ceata făcea la rîndul ei parte din bandele domnului de Teyssonnet şi era o rami-fiecare a armate din B[re]tania, menită să opereze în sud şi în est, pe cînd armata din Bretania, care tocmai semnase pacea, avea menirea să opereze în vest.

N-aşteptau şi ei decît supunerea lui Cadoudal ca să se supună la rîndul lor, şi hotărârea şefului lor avea, fără îndoială, să le sosească tocmai cînd fuseseră atacați şi prinşi.

Dovada contrară era greu de făcut. Prădăciunile diligentelor fuseseră totdeauna făcute de oameni mascați şi-în afară de doamna de Montrevel şi de *sir* John, nimeni nu văzuse chipul vreunuia din aventurierii noştri.

Ne amintim în ce împrejurat.' : *i'r* John îp noaptea în care fusese judecat, condamnat şi lovit de ei : doamna de Mor.fjevel cu prilejul opririi diligentei cînd, zbătin du-se; cuprinsă de-o criză de nervi, făcuse *it-i* cadă inj;Ci lui Morgan:

Amîndoi fuseseră chemați în fața judecătorului de instrucție, amîndoi fuseseră confruntați cu cei patru acuzați,, dar *sir* John şi doamna de Montrevel declaraseră că nu recunosc pe nici unul dintre ei.

De unde venea asemenea reținere ?

La doamna de Montrevel era uşor de înțeles. Doamna de Montrevel păstrase o îndoită recunoştință omului care îl ocrotise pe Edouard, fiul ei, şi care îi sărise în ajutor.

La *sir* John, tăcerea era mai greu de explicat, căci, Iară de nici o îndoială, printre cei patru arestați, *sir* John recunoştea cel puțin doi dintre asasinii lui.

Ei îl recunoscuseră, şi un oarecare fior le trecuse prin vine cînd l-au văzut, dar asta nu i-a împiedicat să-şi fixeze cu hotărâre privirile asupra lui cînd, spre marea lor uimire, *sir* John, cu toată stăruința judecătorului, răspunsese cu încăpățînare :

— *N-am cinstea să recunosc pe nici unul dintre dom**nii** aici de față.*

Amélie — n-am vorbit deloc de ea : sînt dureri pe care pana nu trebuie nici măcar să-ncerce să le zugrăvească - Amélie, pierită la față, nelinişti tă, înfricoşată de moarte din noaptea fatală în care Morgan fusese arestat, Amélie iştepta cu spaimă întoarcerea maică-sii şi a lordului Tan-lay de la judecătorul de instrucție.

Cel dintîi se întoarse lordul Tanlay. Doamna de Montrevel rămăsese puțin în urmă să dea nişte porunci lui Michel.

De cum îl zări pe *sir* John. Amélie se repezi spre el, ' elamrnd :

— Ei ?

Sir John privi jur-împrejurul lui să se încredințeze i'f» doamna de Montrevel n-avea nici cum să-1 vadă, nici i uni să-1 audă.

, — Nici mama dumneavoastră nici eu n-am recunoscut i" nimeni, răspunse el.

Amélie se trase un pas îndărăt.

— Aşadar, doamnă, spuse ea, n-ați contribuit cu nimic la compromiterea nenorociților acelora ?

— Cum, răspunse doamna de Montrevel, ai fi vrut să trimit la eşafod un om care mi-a sărit în ajutor şi care, in loc să-1 lovească pe Edouard, 1-a îmbrățişat ?

— Şi totuşi, doamnă, întrebă Amélie, tremurînd clin tot trupul, l-ați recunoscut ?

— Cît se poate de bine, răspunse doamna de Montrevel, e cel blond, cu sprâncene şi ochi negri, cel ce se numeşte Charles de Sainte-Hermine.

Amélie scoase un strigăt înăbuşit. Apoi, stăpînindu-se, spuse :

— Aşadar s-a terminat totul pentru domnia-t'a şi pentru milord, şi nu veți mai fi chemați ?

— Se pare că nu, răspunse doamna de Montrevel.

— în tot cazul, răspunse *sir* John, cred că doamna de Montrevel, ca şi mine, care efectiv n-am recunoscut pe nimeni, va stărui în depoziția sa.

— Vai ! dar bineînțeles, exclamă doamna de Montrevel. Ferească-mă Dumnezeu să ajung să fiu pricina morții tînărului aceluia nenorocit : nu mi-aş mai ierta-o niciodată. E destul că el şi toți camarazii lui au fost arestați de Roland.

- Amélie scoase un suspin. Puțină linişte i se răspîndi pe față.

Aruncă o privire plină de recunoştință lui *sir* John şi urcă in camera ei unde o aştepta Charlotte.

Charlotte ajunsese să fie pentru Amélie mai mult decît o cameristă, îi devenise aproape ca o prietenă.

în fiecare zi de cînd arestații fuseseră readuşi la închisoarea din Bourg, Charlotte se ducea să petreacă aproape un ceas lîngă tatăl ei,

în timpul acelui ceas nu mai,era vorba decît de arc tați, pe care domnul temnicer, în calitatea-i de regalisl îi plîngea din tot sufletul.

Charlotte căuta să afle chiar şi cuvintele cele mai ne însemnate, şi în fiecare zi îi aducea Améliei veşti despre împricinați. , '• "'W/^y

Tocmai în asemenea momente sosise la castelul Ne grel'or-Fîntîni doamna de Montrevel şi *sir* John.

înainte de a părăsi Parisul, primul consul îi trimisese rbă doamnei de Montrevel prin Roland şi apoi încă dată prin Joséphine, că dorea ca în lipsa lui şi cît mai pede cu putință, să aibă loc căsătoria. *Sir* John, plecînd cu doamna de Montrevel la castelul grelor-Fîntîni, mărturisise că dorințele lui cele mai rbinți vor fi îndeplinite prin unirea lui cu Amélie şi nu mai aştepta decît porunca ei,, ca să devină cel mai ricit om din lume. .

Lucrurile ajungînd în asemenea stadiu, doamna de ontrevel — chiar în dimineața zilei în care *sir* John şi trebuiau să depună ca martori — încuviințase ca *sir* hn şi fiica ei să aibă o întrevedere între patru ochi. întrevederea durase mai mult de-un ceas, şi *sir* John, cum a părăsit-o pe Amélie, se urcă în trăsură cu amna de Montrevel şi se duse să depună mărturia. Am văzut că depoziția lui fusese în întregime în fa-area acuzaților. Ba am mai văzut cum fusese primit John de Amélie la întoarcerea lui.

Seara, doamna de Montrevel, la rîndul ei. avu şi ea discuție cu fiică-sa.

La stăruințele insistente ale maică-si, Amélie se mul-mise doar şă răspundă că starea de suferință în care se a o silea să ceară amînarea căsătoriei, dar că în ase-enea privință ea se sprijină pe delicatețea lordului anlay.

A doua zi, doamna de Montrevel se văzu silită să păşească Bourg-ul şi să se întoarcă la Paris, locul ei pe gă doamna Bonaparte neîngăduindu-i o lipsă prelungită.

în dimineața plecării stăruise iar din toate puterile

— O ! cât sînteți de nobil ! Cît sînteți de generos h Cit Olnleți de bun. milord ! izbucni fata încercînd să-i sărute tnlna lui *sir* John.

Dar el, trăgîndu-şi mrna, zise : - N-am făcut nimic decît să-mi țin făgăduiăla pe muiv v-am făcut-o. Dar tăcere ! Iat-o şi pe mama dum-' lien voastră !

Amélie s-o însoțească la Paris. Dar Amélie se spriji-a iarăşi, şi-n această privință, pe starea de slăbiciune sănătății sale,. Lunile dulci şi înviorătoare ale anului, rilie şi mai, erau pe cale să vină, Amélie cerea să pe-eacă aceste două luni la țară, sigură fiind, zicea ea, .numai lunile acelea îi vor face bine.

Doamna de Montrevel nu-i putea refuza nimic Amé-i, mai ales cînd era vorba de sănătatea ei.

Aşadar, noul termen îi fu acordat bolnavei.

Iar doamna de Montrevel, după cum călătorise cu dul Tanlay ca să vină la Bourg, tot aşa călători cu el Bă -e-ntoarcă la Paris. Dar spre marea ei uimire, în timpul celor două zile cît ținu călătoria, nu-i mai spuse nici un cuvînt despre căsătoria lui cu Amélie.

Insă doamna Bonaparte, cînd dădu ochi cu prietena ei, îi făcu întrebarea obişnuită :

— Ei, cînd o căsătorim pe Amélie cu *sir* John ? Ştii că primul consul doreşte cu deosebire să se facă această căsătorie !

La care doamna de Montrevel răspunse :

— Lucrul nu mai depinde decît de lordul Tanlay.

Răspunsul doamnei de Montrevel o puse multă vreme pe gînduri pe doamna Bonaparte. Cum oare, după ce păruse la început atît de grăbit, lordul Tanlay ajunsese să fie atît de indiferent ?

Numai timpul putea lămuri asemenea taină.

Timpul se scurgea şi procesul arestaților era în faza instrucției.

Fuseseră confruntați cu toți călătorii care semnaseră diferitele procese verbale pe care le-am văzut în mîinile ministrului poliției,, dar nici unul dintre călători nu-i putu recunoaşte, întrueît nici unul nu-i văzuse cu chipurile descoperite.

Pe lîngă asta. călătorii mărturisiseră că nici un obiect ce le aparținea, bani sau bijuterii, nu le fuseseră luate.

Jean Picot mărturiseşte şi el că i se înapoiaseră cei două sute de ludovici luați din eroare.

Instrucția dură două luni şi, la capătul celor două luni. acuzații, a căror identitate nimenea nu le-o putuse constata, rămîneau doar sub învinuirea propriilor lor mărturisiri. Cu alte cuvinte, afiliați- ai răscoalelor din Ven-deea şi Bretania, făceau doar parte din cetele înarma W care străbăteau Jura sub ordinele domnului de Teysonnet.

Judecătorii, pe cît putură, întîrziară deschiderea dez-baterilor, nădăjduind într-una că se va ivi vreun martor al acuzării. Dar speranța lor fusese înşelată.

De fapt, nimeni nu suferise de pe urma faptelor im putate celor patru tineri, cu excepția visteriei de neca zurile căreia nu-i păsa nimănui.

Trebuia pînă la urmă să se înceapă dezbaterile.

Acuzații, la rîndul lor, căutară să tragă cît mai mult folos din scurgerea timpului.

S-a văzut că datorită unui dibaci schimb al permisei., de liberă trecere, Morgan călătorea sub numele de Ribier.

Ribier sub cel al lui Sainte-Hermine-şi la fel şi cu ceilalți. Ieşise ca atare din mărturiile hangiilor o zăpăceală pe care registrele lor veniseră să o sporească încă şi mai mull.

Sosirea călătorilor, consemnată în registre cu un ceas mai curmei sau cu un ceas mai tîrziu, sprijinea alibiurile cu neputință de înlăturat.

Judecătorii erau încredințați în cugetul lor de vinovăția împricinaților. Numai că asemenea convingere era neputincioasă în fața mărturiilor.

Apoi. trebuie s-o spunem pe de altă parte, acuzații se bucurau de întreaga simpatie a publicului. Dezbaterile începură.

închisoarea din Bourg era vecină cu tribunalul. Prin coridoarele lăuntrice, arestații puteau fi. duşi direct în sala de şedințe.

Oricît de mare era sala de şedințe, în ziua deschiderii dezbaterilor era tixită de lume. Tot oraşul Bourg se în-hesuia la uşile tribunalului, şi veniseră şi oameni din âcon, Lonsle-Saulnier, Besaneon şi Nantua, pînă într-a-"ta stirnise vîlvă prădarea diligentelor, pînă într-atîta e populare ajunseseră isprăvile confraților lui Iehu.

Intrarea celor patru inculpați fu salutată cu o rumoare are nu avea nici urmă de ură. Se vădeau curiozitatea şi mpatia aproape în părți egale.

Iar înfățişarea lor era bine pusă la punct, trebuie s-o unem. ca să trezească asemenea sentimente. Frumoşi ră cusur. îmbrăcați după ultima modă a epocii, siguri sine fără să fie aroganți, cu surîsul pe buze față de istență, curtenitori față de judecătorii lor, deşi uneori flemitori, apărarea lor cea mai bună sta în propria lor ățişare.

Cel mai vîrstnic din toți patru avea abia treizeci de

Interogați în privința numelui, prenumelui, vîrstei şi cului de naştere, ei răspunseră că se numeau respectiv : Charles de Sainte-Hermine, născut la Tours, departa-entul Indre-et-Loire, în vîrstă de douăzeci şi patru de i ;

Louis-Andre de Jahiat, născut la Bage-le-Chateau, de-rtamentul Ain, în vîrstă de douăzeci şi nouă de ani;

Raoul-Frédéric-Auguste de Valensolle, născut la Sainte-Colombe, departamentul Rhône, în vîrstă de douăzeci şi şapte de ani ;

Pierre-Hector de Ribier, născut la Bollène, -departamentul Vaucluse, în vîrstă de douăzeci şi şase de ani.

întrebați despre situația şi starea lor, toți patru declarară că fac parte din nobilime şi că sînt regalişti.

Cei patru tineri chipeşi, care se apărau împotriva ghilotinei, dar nu împotriva împuşcării, care cereau moartea declarînd că li se cuvine, dar care voiau să moară ca sol-■ dații, alcătuiau un grup minunat al tinereții, curajului şi generozității.

De aceea, judecătorii înțelegeau că, sub simpla acuzare de răzvrătire cu arme, Vendeea fiind supusă şi Bre-tania pacificată, împricinuiții aveau să fie achitați.

Şi ministrul poliției nu dorea aşa ceva. Lui nu i-ar fi fost de ajuns nici măcar moartea rostită de un consiliu de război. Lui îi trebuia moartea dezonorantă, moartea răufăcătorilor, moartea celor infami.

Dezbaterile începuseră de trei zile şi nu izbutiseră să facă nici un pas către țelul urmărit de procuror. Charlotte, care prin închisoare putea pătrunde cea dintîi în sala de şedințe, era de față în fiecare zi la dezbateri şi în fiecare seară venea să-i aducă Améliei cîte-un cuvînt de îmbărbătare.

în ziua a patra, Amélie nu mai putu răbda. îşi făcuse o rochie exact la fel cu cea a Charlottei, numai că dantela neagră ce

Cei mai de frunte avocați din, departament, precum şi cei din Lyon şi din Besançon, fuseseră chemați de acu-zați, ca să-i apere. .

Vorbiseră, fiecare la rîndul său, distrugând unul după altul capetele de acuzare, ca într-un turnir din evul mediu cînd un campion dibaci şi puternic îşi lovea adversarul, dezbrăcîndu-1 de armură bucată cu.bucată,

întreruperile măgulitoare ale publicului întâmpinaseră părțile cele mai deosebite din pledoariile lor, cu toate amenințările aprozilor şi admonestările preşedintelui.

Amélie, cu mîinile împreunate, mulțumea lui Dumnezeu, care se arăta aşa față de partea acuzaților. O greutate îngrozitoare i se ridica de pe pieptu-i zdrobit. Răsufla mulțumită şi se uita printre lacrimile-i de recunoştință la crucifixul aşezat deasupra capului preşedintelui.

Dezbaterile aveau să se închidă.

Dintr-o dată un aprod intră, se apropie de preşedinte şi-i spuse cîteva cuvinte la ureche.

—■ Domnilor, şedința se suspendă. Să fie scoşi acuzații.

în asistență se produse o mişcare de nelinişte febrilă. Ce noutate venise ? Ce-avea să se petreacă pe neaşteptate ?

învăluia pălăria era mai lungă şi mai deasă ca cele de la pălăriile obişnuite.

Ținea loc de voal şi nu lăsa să i se vadă fața.

Charlotte o duse şi o prezentă pe Amélie lui taică-său, . ca pe una dintre tinerele ei prietene, curioasă să vadă cum merg dezbaterile. Naivul Courtois nici vorbă să recunoască pe domnişoara Montrével şi, ca amîndouă sa vadă bine acuzații, le aşeză pe coridorul pe unde aveau să treacă ei, coridor ce conducea de la camera portarului tribunalului în sala de şedințe.

Coridorul se strimta atît de tare în pai'tea pe care se afla trecerea din camera portarului la locul cunoscut sub numele de rug, încît cei patru jandarmi care însoțeau arestații trebuiau să treacă mai întîi doi, apoi veneau arestații unul cîte unul şi în sfârşit cei doi jandarmi din urmă.

•"în intrîndul uşii rugului se aşezară Charlotte şi Amélie.

Cînd auzi deschizîndu-se uşile, Amélie se văzu silită să se sprijine de umărul Charlottei. I se păru că-i fuge pămîntul de sub picioare şi zidul din spatele ei.

Auzi tropotul paşilor, apoi cum răsunau săbiile jan-darmilor, în sfîrşit, uşa de trecere se deschise.

Trecu un jandarm.

Apoi al doilea.

Sainte-Hermine mergea în frunte, de parcă s-ar mai fi numit încă Morgan.

în clipa cînd trecu, Amélie murmură :

— Charles !

Arestatul recunoscu vocea îndrăgită, scoase un strigăt slab şi simți că-i fu strecurat un bilet în mînă.

Strînse mîna scumpă într-a lui, şopti numele Améliei şi trecu.

Ceilalți veniră şi ei după şi nu băgară de seamă sau se făcură că nu bagă de seamă cele două fete.

Cît despre jandarmi, chiar nu văzură şi nu auziră nimic.

De cum ajunse într-un loc minunat, Morgan desfăcu biletul.

Nu cuprindea decît cuvintele de mai jos :

„Fii liniştit, Cbarlos, iubitul meu, sînt şi voi fi credincioasa ta Amélie, în viață ca şi în moarte. I-am mărturisit totul lordului Tanlay. E cel mai generos om de pe fața pămîntului. Mi-a dat cuvîntul că va desface căsătoria proiectată şi va lua pe propria-i răspundere ruptura. Mi-eşti drag !"

Morgan sărută scrisorica şi-o puse pe inimă. Pe urmă aruncă o privire înspre coridor. Amîndouă tinerele fele Sin Bresse stăteau sprijinite de uşă.

Amélie riscase totul ca să-1 mai vadă încă o dată.

De fapt, toți nădăjduiau că şedința din ziua aceea va li cea din urmă dacă nu se vor prezenta deloc noi. martori m acuzării. Era cu neputință să fie condamnați acuzații, datorită lipsei de probe.

Fiecare se uita la vecin cu îngrijorare. O presimțire îi încleşta inima Améliei într-o strînsoare.. îşi .duse mîna la piept, simțise ceva ca o spadă de gheață pătrunzînd-o ■pînă-n izvoarele vieții.

•Jandarmii se sculară, acuzații îi urmară si apucai a pe drumul spre celulă.

Trecură iarăşi unii după alții prin fața Améliei.

Mîinile celor doi tineri se atinseră. Mâna Améliei er| rece ca cea a unei moarte.

— Orice s-ar întîmpla, îți mulțumesc, şopti Charlad trecînd.

Amélie voi să-i răspundă, dar vorbele-i pieriră pi buze.

în timpul acesta, preşedintele se sculase şi trecuse m camera de consiliu.

Acolo găsise o femeie voalată, care tocmai cobortit din trăsură chiar la uşa tribunalului şi fusese adusă acoli unde se afla, fără să fi schimbat nici o vorbă cu nirm lîl

' — Doamnă, îi spuse preşedintele, vă rog să primiți toate scuzele mele pentru felul întrucîtva brutal prin care. în virtutea puterii mele nelimitate, v-am ridicai do la Paris şi v-am adus aici. E vorba însă de viața unui om şi, în fața unui asemenea considerent, toate celelalte au trebuit să amuțească.

— Nu-i nevoie să vă cereți scuze, domnule, răspunse doamna voalată. Cunosc prerogativele justiției şi iată, sînt la ordinele sale.

— Doamnă, reîncepu preşedintele .tribunalul şi eu apreciem sentimentul de distinsă delicatețe care v-a impus, în momentul confruntării dumneavoastră cu acuzații, să nu voiți a-1 recunoaşte pe cel care v-a dat primele în-griiri. Atunci, acuzații negau că ei sunt unii şi aceiaşi cu ' tîlharii de diligente După aceea, au mărturisit însă toiul. Numai că avem nevoie să-1 cunoaştem pe cel ce v-a dat acel semn de curtenie sărindu-vă în ajutor, în scopul de a solicita pentru el îndurarea primului consul.

—• Cum, exclamă doamna voalată, au mărturisit ?

— Da, doamnă, dar se încăpățânează a nu-1 destăinui pe cel dintre ei care v-a sărit în ajutor. Fără îndoială că ei se tem să nu vă silească să contraziceți mărturia pe «are ați depus-o, şi nici nu vor ca unul dintre ei să obțină Iertarea cu-n asemenea preț.

Tăcerea se aşternu iarăşi.

— Introduceți martorul, ceru preşedintele. ;

Un aprod deschise uşa de la camera de consiliu. Doamna voalată fu introdusă.

Toate privirile se ațintiră asupra ei.

Cine era doamna voalată ? Ce căuta aici? în ce scop fusese chemată ?

Ochii Améliei se țintuiseră asupra ei înaintea tuturor celorlalți.

— Vai ! Doamne-Dumnezeule ! şopti ea, poate că mă înşel !

»3 Doamnă, începu preşedintele să vorbească, acuzații as să intre în sală. Arătați-**1** justiției pe cel dintre ei care v-a copleşit, în chip atit de mişcător, cu risipa-i de ajutoare cînd a fost prădată diligenta de Geneva.

Asistența fu străbătută de un fior de spaimă. înțelesese că se întindea o cursă sinistră sub paşii acuzaților.

Zeci de voci erau gata să strige : „Să nu deschideți gura !" cînd, la semnul preşedintelui, aprodul răcni cu vocea-i poruncitoare :

—. Tăcere !

Un frig de moarte învălui inima Améliei, o sudoare înghețată îi broboni fruntea, genunchii i se îndoiră şi prinseră a-i tremura.

— Să intre acuzații, ordonă preşedintele, impunînd liniştea cu privirea, aşa cum făcuse aprodul cu vocea, iar dumneavoastră, doamnă, veniți mai aproape şi ridica ți-vă vălul.

Doamna voalată ascultă, făcînd ceea ce o poftise pre-şedintele să facă.

— Mama ! exclamă Amélie, dar cu vocea atît de surdă, încît n-o auziră decît numai cei din jurul ei.

— Doamna de Montrevel ! murmură asistența.

în clipa aceea, la uşă se ivi primul jandarm, apoi al doilea, după ei veneau acuzații, dar într-altă ordine : Morgan se aşezase al treilea pentru că, despărțit cum era de jandarmii din față de Morthar şi Adler, care mergeau înaintea lui, şi de cei din spate de d'Assas, care urma după ei, să poată strînge mai uşor mîna Améliei.

Montbar intră aşadar primul.

'•— Doamna de Montrevel clătină din cap ci nu. **Pe urmă veni** Adler,

Doamna de Montrevel făcu acelaşi semn cu capul. **In** clipa **aceea,** Morgan trecu prin fața Amâliei.

— Vai ! **sîntem pierduți** ! rosti **ea.**

El o **privi cu mirare.** O mînă **i**-o strînse pe-a lui ca într-un **spasm.** Morgan intră.

— Domnul **e,** exclamă doamna de Montrevel zărin-**du**-I **pe** Morgan **sau, dacă** binevoiți, **pe** baronul Charles **de** Sainte-Hermine, **care nu mai era** decît unul şi acelaşi om cu Morgan din clipa **în care** doamna de Montrevel dăduse acea dovadă a identității.

Din întreaga asistență se înalță , un răcnet de durere. Montbar izbucni în rîs.

— Ah ! Pe cuvîntul meu, exclamă **el,** asta are să te învețe minte, scumpe amice, să mai faci **pe** galantul cu femeile care leşină.

Apoi, întorcîndu-se spre doamna **de** Montrevel îi spuse :

— Doamnă, cu cele două cuvinte pe.care le-ați rostit ați doborît patru capete.

- Se făcu o linişte înfiorătoare, dinlăuhtrul căreia se auzi un singur geamăt.

— Aprod, strigă preşedintele, **n**-ai spus publicului că c interzis orice semn de aprobare sau dezaprobare ?

— Şi ce cereți dumneavoastră de la mine, domnule ?

— Să vă salvați salvatorul.

— Vai, foarte bucuros, zise doamna sculîndu-se, Ce-ar trebui să fac ?

— Să răspundeți la întrebarea ce vă va fl pusă de mine.

— Sînt gata, domnule.

— Aşteptați o clipă aici. Veți fi introdusă în cîteva si 'i-uncle în sala de şedințe.

Preşedintele intră.

Cîte un jandarm, postat la fiecare uşă, primi ordinul de a împiedica pe oricine ar fi voit să comunice cu doamna yoalată.

Preşedintele îşi reluă locul.

— Domnilor, zise el, declar şedința deschisă.

Im puternic murmur de voci se înalță în sală. Aprozii MI. r;ară să se facă tăcere.

Aprodul căută să afle **cine** nu respectase cuvîntul justiției scoțînd asemenea geamăt.

Era o femeie îmbrăcată după portul din Bresse, şi care fusese dusă la portarul închisorii.

Din clipa aceea, **acuzații** nici nu mai încercară să nege. Numai că, aşa cum Morgan se unise eu ei, şi ei se uniră **^cu** el.

Capetele lor, toate patru, trebuiau să fie împreună salvate sau împreună retezate.

în aceeaşi zi, la orele zece seara, juriul declară că acuzații sînt vinovați, iar curtea pronunță pedeapsa cu moartea.

Trei zile mai tîrziu, după nenumărate rugăminți,, avo**caţii** obținuseră ca acuzații să facă recurs pentru casare. , Dar nu reuşiră să-i înduplece să facă cerere de grațiereun

ÎN CAKE AMELÎE ÎŞI ȚINE CUVÎNTUL DAT

Verdictul dat de juriul oraşului Bourg făcu o impresie teribilă nu numai în sala de şedințe, ci chiar în tot oraşul.

între cei patru învinuiți se statornicise un asemenea legămînt de frăție cavalerească, o asemenea comportare plină de distincție, o asemenea convingere în crezul pe care-T slujeau, încît pînă şi duşmanii lor admirau acel devotament ciudat care făcuse din nişte gentilomi din naştere şi de neam, adevărați tâlhari de drumul mare.

Doamna de Montrevel, în culmea disperării de partea pe care-o luase în proces şi de rolul pe care-1 jucase cu totul involuntar în asemenea dramă cu un deznodământ mortal, nu văzu decît un singur mijloc de.a repara răul pe care-1 făcuse : să plece pe dată înapoi la Paris, să se arunce la picioarele primului consul şi să ceară grațierea celor patru condamnați.

Nici măcar nu mai pierdu vremea să treacă pe la caste-lul Negrelor-Fîntîni s-o îmbrățişeze pe Amelie. Ştia doar că plecarea lui Bonaparte era hotărîtă pentru primele zile ale lui mai, şi erau în 6 ale lunii. ,

Cînd părăsise Parisul, toate pregătirile de plecare erau făcute.

Scrise un cuvînt fiicei sale şi-i explică prin ce fatală înrîurire, încercînd să salveze pe unul din cei patru învinuiți, le priciunise condamnarea la moarte tuturor.

Pe urmă, ca şLcum i-ar fi fost ruşine că-şi călcase fă-găduiala pe care-o dăduse Ameliei şi mai ales pe care şi-o făcuse chiar e,i, trimise după cai de poştă odihniți, se urcă iarăşi în trăsură şi-o porni îndărăt la Paris.

Acolo sosi în ziua de 8 mai, dimineața.

Bonaparte plecase din 6, seara.

Plecînd, spusese că nu se duce decît la Dijon, poate ll Geneva, dar nu va lipsi în orice caz mai mult de trei sap tămîni.

Recursul condamnaților, chiar de se respingea, trebui» să ia cel puțin cinci pînă la şase săptămîni.

Toate speranțele nu erau aşadar pierdute.

Dar ele se spulberară cînd s-a aflat că inspecția tiu pilor din Dijon nu era decît un pretext, că drumul la < neva nu fusese nicicînd adevărat si că Bonaparte, în loc să se ducă în Elveția, plecase în Italia.

Atunci, doamna de Montrevel, nevoind să-i ceară nimic fiului ei, ştiind jurămîntul pe care Roland îl făcuse în clipa cînd lordul Tanlay fusese asasinat şi ce rol de căpetenie jucase în arestarea confraților lui Iehu, atunci, spuneam, doamna de Montrevel se adresă Joséphinei. Joséphine făgădui să-i serie lui Bonaparte. Chiar în aceeaşi seară se ținu de cuvînt. Procesul făcuse însă mare vîlvă. Acuzații noştri nu erau deloc la fel cu acuzații obişnuiți, organele judecătoreşti se dovediră'yigilente şi, în a treizeci şi cincea zi după judecarea procesului, recursul în casație fu respins.

Hotărîrea de respingere fu numaidecît expediată la Bourg, cu ordinul de-a executa pe condamnați în douăzeci i patru de ore.

Dar, cu toate diligentele făcute de ministerul de justiție, autoritatea judiciară nu fu ea cea dintîi prevenită.

în timp ce arestații se plimbau în curtea interioară a închisorii, o piatră trecu pe deasupra zidurilor şi căzu la picioarele lor.

O scrisoare era legată de piatră.

Morgan, care păstrase față de camarazii lui şi în închisoare superioritatea şefului, ridică piatra, deschise scri-loarea şi citi.

Pe urmă, întorcîndu-se către cei trei, le spuse :

— Domnilor,/recursul nostru a fost respins, cum de Bit fel era de aşteptat şi, după cît se pare, ceremonia va

a loc mîine.

Valensolle şi Ribier, care jucau, trăgînd la țintă pe lia ni de şase livre şi pe ludovici, încetară jocul să asculte v estea.

După ce o auziră îşi reluară partida fără să-şi dea mei o părere.

Jahiat, care citea *Noua Eloizâ,* îşi reluă lectura, spu-iiind :

— Cred că n-am să am timpul să termin capodopera, domnului Jean-Jacques Rousseau, dar, pe cinstea mea, nu-mi pare rău. E cartea cea mai falsă şi mai plicticoasă im cîte am citit în viață.

Sainte-Hermine îşi trecu mîna peste frunte şoptind : -

Sărmana Amélie !

Pe urmă, zărind-o pe Charlotte **care** stătea **la fereastra** închisorii ce da în curtea arestaților, se duse la ea : .

— Spune-i Améliei că-n noaptea asta trebuie sâ-şi țină făgăduiala pe care mi-a dat-o.

Fata temnicerului închise fereastra, îşi îmbrățişa tatăl vestindu-1 că, după cît se pare, are să-1 vadă iarăşi seara, Pe urmă, o apucă pe drumul către Negrele-Fîntîni, drum pe care de două luni îl făcea în fiecare zi de cîte două ori : o dată, către miezul zilei, ca să se ducă la închisoare, o dată seara, ca să se întoarcă la castel.

în fiecare seară cînd se-ntorcea, o găsea pe Amélie în acelaşi loc, adică aşezată Ia fereastra aceea care în zilele mai fericite se deschidea ca să-1 lase pe iubitul ei Char-les să intre. ....

Din ziua leşinului pricinuit de verdictul juriului, Amélie nu mai vărsase nici o lacrimă şi mai c-am putea adăuga că nu mai rostite nici o vorbă.

în loc să fie marmura din antichitate ce se-nsufleţeşte ca să devină femeie, s-ar fi putut crede că ea, ființa însuflețită, puțin cîte puțin se împietrea.

în fiecare zi părea că se face din ce în ce mai palidă, ră devine din ce în ce mai înghețată.

Charlotte o privea cu uimire. Spiritele obişnuite, foarte impresionabile la demonstrațiile gălăgioase, adică la țipete şi plînsete, nu înțeleg nimic dintr-o durere mută. (Se pare că pentru ei muțenia înseamnă nepăsare.

— sumă caré, la epoca aceea prețuia ele trei ori-mai mult decît prețuieşte astăzi — ca să-i salvezei ' • >

Dar, aşa cum am văzut, făcut părtaş la taină de către fiica sa Chorlotte, îi îngăduie Ameliei, deghizată in țărancă din Bresse, să fie de față la • judecarea procesului.

Ne amintim desigur de grija şi atenția pe care mărinimosul om le avusese față de Amélie pe vremea cînd ea însăşi fusese arestată împreună.cu doamna de Montrevel.

Şi de data asta, ca şi cum n-ar fi ştiut nimic despre respingerea recursului, se lăsă lesne înduioşat.

Charlotte îi spuse că tînăra-i stăpînă avea să plece chiar în cursul noții la Paris, să grăbească grațierea şi că, înainte de-a pleca, venise să-.şi ia rămas bun de la baronul de Sainte-Hermine şi să-i ceară explicații, ca să ştie ce are de făcut.

Erau cinci uşi dé străbătut ca să ajungi la cea dinspre stradă; un corp de gardă în curte, o santinelă înăunttu, una afară ; ca atare, moş Courtois n-avea deloc a se teme că arestții ar putea evada.

li îngădui aşadar Améliei să-1 vadă pe Morgan.

Să fim iertați că spunem cînd Morgan, cînd Charles, cînd baronul de Sainte-Hermine. Cititorii noştri ştiu prea bine că prin aceasta triplă numire, noi desemnăm unul şi acelaşi om.

BătrîriUl Courtois luă o luminare şi merse înaintea Améliei. Fata, ca şi cum* ieşind din închisoare, trebuia să plete cu diligenta, ținea în mină un sac de călătorie. Charlotte o urmă pe stăpîna sa.

— Aveți să recunoaşteți celula, domnişoară de Montrevel. E cea ân care ați fost închisă împreună cu mama dumneavoastră. Şeful nenorociților ăstora tineri, baronul Charles de Sainte-

Fu aşadar uimită de liniştea cu care Amélie primi vestea pe care era împuternicită să i-o transmită.

Nu văzu că obrazul Améliei, cufundat în lumina pe jumătate umbrită a apusului, se făcea livid din palid cum era. Nu simți strîngerea de moarte care, ca un cleşte de fier, îi zdrobea inima. Nu înțelese deloc, cînd Amélie se îndreptă spre uşă, că o rigiditate mai automată ca de obicei îi însoțea mişcările.

Se pregăti doar s-o urmeze.

Dar, ajunsă la uşă, Amélie întinse mîna. *"1*

— Aşteaptă-mă aici, spuse ea.

Charlotte o ascultă.

Amélie închise uşa în urma ei şi urcă în camera Iul Roland.

Camera lui Roland era o adevărată încăpere de soldat şi de vînător, ale cărei podoabe de căpetenie erau panopliile şi trofeele.

Se aflau acolo arme de toate soiurile : indigene şi stră-e, de ia pistoalele cu țevi azurii făcute la Versailles, hă la pistoalele cu mînerele de argint din Cairo, ue la țitul catalan pînă la jungherul turcesc.

Desprinse dintre trofee patru pumnale cu lamele lă-ase şi ascuțite. Scoase din panoplie opt pistoale de felu-te forme.

Luă dintr-un sac cartuşe şi dintr-un corn praf de şcă.

Pe urmă coborî în încăperea unde o lăsase pe Charlotte. După zece minute se îmbrăcă iarăşi cu ajutorul Char-ttei în costumul ei de țărancă din Bresse. Aşteptară noaptea. Noaptea vine tîrziu în luna iunie. Amélie rămase în picioare, nemişcată, mută, sprijinită e căminul din cameră, stins, privind prin fereastra des-' isă satul Ceyzériat care dispărea puțin cîte puțin în mbrele crepusculare.

Cînd Amélie nu mai văzu nimic decît luminile ce se prindeau din loc în loc zise : — Să mergem, s-a făcut timpul.

Cele două fete ieşiră. Michel nu-i dădu nici o atenție Améliei, pe care o luă drept prietenă de-a Charlottei ce venise s-o vadă şi pe care Charlotte se ducea s-o însoțească la plecare.

Orologiul bătea ceasurile zece cînd cele două fete treceau pe dinaintea bisericii din Brou.

Era ceasul zece şi un sfert cînd Charlotte bătu la poarta închisorii.

Bătrânul Courtois veni să deschidă.

Am spus care erau părerile politice ale onorabilului lomnicer.

Bătrînul Courtois era regalist.

Fusese aşadar cuprins de-o adîncă simpatie pentru toi patru condamnați. Nădăjduia, la fel cu toată lumea, că doamna de Montrevel, a cărei disperare era cunoscută, na obțină grațierea lor de la primul consul şi, atît cît putuse s-o facă fără să se abată de la îndatoririle sale, îndulcise captivitatea arestaților, scutindu-i de toate rigorile inutile.

Pe de altă parte, e adevărat că refuzase, cu toată ■Apatia pe care le-o purta, şaizeci de mii de franci auc

Hermine, mi-a cerut ca o favoare, sa l pun în cuşca nr.l. Ştiți că aşa le spunem noi celuleloi N-am avut inima să-i refuz asemenea mîngîiere, ştiind că bietul băiat vă iubeşte. Vai ! fiți pe pace, domnişoară Amélie. Asemenea taină n-are să-mi iasă niciodată din gură. Apoi mi-a pus întrebări, m-a întrebat unde i i patul măicuței dumneavoastră, unde era patul dumm u voastră. Şi i-am spus. Atunci a dorit să fie aşezat culcuşul chiar în acelaşi loc în care se găsea şi al dumneavoastră, N-a fost greu : nu numai că era pe acelaşi loc, dar et'a chiar acelaşi culcuş. Aşa că, din ziua intrării sale n celula dumneavoastră, bietul băiat a stat aproape într-i >, culcat.

Amélie scoase un suspin ce semăna a geamăt. Simți, lucru pe care nu-1 mai încercase ie multă vreme, o lacrimă gata să-i scalde pleoapa.

Era aşadar iubită la fel cum iubea şi ea. Şi dovada îi era dată de o gură străină şi dezinteresată.

în clipa despărțirii veşnice, asemenea încredințare era cel mai frumos diamant pe care-1 putu găsi în caseta durerii.

.Uşile se deschiseră unele după altele în fața bătrînului Courtois.

Ajunsă la cea din urmă, Amélie puse mîna pe umărul temnicerului.

I se păru că aude ceva asemănător unui cîntec. Ascultă cu mai multă atenție. O voce spunea versuri.

Dar vocea aceea nu era vocea lui Morgan. Vocea aceea îi era necunoscută.

Era în acelaşi timp ceva trist, ca o elegie, şi religios, ca un psalm.

Vocea spunea :

La tine, Doamne, cu sofista-mi curat venit-am ;

Tu mi-ai văzut în ochi amarul ; Ca să-ntăreşti, tot ce e sȷab în mine-
adus-am ;
Căci pină-n fund eu mi-am băat paharul

Duşmanii mei strigau în urlet de mînie ;
„Cu el şi gloria-i să piară !" Dar Dumnezeu
a'spus cu glas de duioşie ;
„Sprijin să ai în ura !or de fiară-!

Prietenilor tăi le-mprumutară ura,

De şiretlicul mîrşav te-oi apăra cu bine,
Cinstea spre-a nu ţi-o-murdări."

Fii binecuvîntat, o! Doamne, că te-ai îndurat
Curata-mi cinste a-mi apăra
Şi copleşit de marea-ţi bunătate m-am încredinţat
Cà lîngă leşul meu vei veghea I

La dulcele banchet al vieţii din cer ma pomeni» . ;
Sosind cîndva, cum astăzi mor ;
Iar pe mormîntul meu, în care-acum păşii .
Lacrimi să verse, ai mei nu vor.

Adio, cîmpuri dragi şi tu, blîndă verdeaţă
Şi tu, ferice umbră de cu sară ! O ! cer, izvorul tainic din care curge dimineaţa^
Salutul meu e cea din urmă oară !

O ! de-ar putea vedea splendoarea ta sfinţită,
Prietenii ce nu-mi aud salutul ! Muri-ar ei în soare >-i moartea lor jelită
Le fie amicul ce le-ngroapă lutul !

Vocea tăcu. fără îndoială fusese spusă cea din urmă strofă.

Amélie, care nu voise să întrerupă meditaţia supremă a condamnaţilor şi care recunoscuse frumoasa odă a lui Gilbert; scrisă de el pe patul de suferinţă dintr-un spital, în ajunul morţii sale ! făcu semn temnicerului că poate să-i deschidă.

Moş Courtois, care, deşi era temnicer, părea că împărtăşeşte emoţia tinerei fete, întoarse pe cît putu de încetişor cheia în broască. Uşa se deschise.

Amélie cuprinse dîntr-o privire celula întreagă şl oamenii care stăteau închişi în ea.

Valensolle, în picioare, sprijinit de zid, ţinea încă în mînă cartea din care tocmai citise versurile pe care le auzise Amélie. Jahiat şedea lîngă o masă, cu capul sprijinit într-o^nînă. Ribier şedea chiar pe masă, lîngă el. în fund. Sainte-Hermine, cu ochii închişi ca şi cum ar fi fost cufundat în cel mai adînc somn, sta culcat pe pat.

Cînd dădură cu ochii de tînăra fată pe care o **recunoscură, Jahiat şi Ribier se sculară.**
Morgah rămase nemişcat. Nu auzise nimic. Amélie se duse de-a dreptul la el şi, ca şi cum sen-'mentul pe care-1 încerca pentru iubitul ei fusese sfinţit e apropierea morţii, fără să se sfiască de prezenţa celor ei prieteni, se apropie de Morgan şi, sărutînd **arestatul e buze, şopti :**

— Deşteaptă-te Charles, iubitul meu. Sînt **eu,** Amélie **ta, şi**-am venit să-mi **ţin** cuvîntul.

Morgan scoase **un** strigăt **de** bucurie şi cuprinse fata **u** amîndouă braţele.

Domnule Courtois, zise Mbntbar, eşti un om tare cum-**ecade.** Lasă-i pe bieţii tineri împreună. Ar fi mare păcat **ă le** tulburăm cu prezenţa noastră cele cîteva clipe pe **are** le mai au de stat împreună pe pămîntul ăsta.

Bătrînul Courtois, fără să scoată un cuvînt, deschise **^a** celulei de-alături, şi Valensolle, Jahit şi Ribier intrară **colo,** apoi închise uşa după ei.

Pe urmă, făcîndu-i semn Charlo-ttei să**-1** urmeze, ieşi **i** dînsul.

Cei doi îndrăgostiţi rămseră singuri. Sînt scene pe care nu trebuie să ne încumetăm să le ugrăvinij şi vorbe pe care nu trebuie să încercăm să le .petăm. Numai Dumnezeu, care le ascultă de pe tronul **>u** nemuritor, ar putea spune cită bucurie sumbră şi cîtă oluptate amară cuprind.

După un ceas, cei doi ţineri auziră iarăşi cheia că se ntoarce în încuietoarea uşii. Erau trişti, dar liniştiţi, şi edinţa că despărţirea lor nu va fi lungă: le dădea o ulce seninătate.

Vrednicul temnicer părea mai sumbru şi mai stînjenit **um** cînd se arătă pentru a doua oară, decît întîia oară. **organ** şi Amélie îi mulţumiră, zîmbindu-i.

El se duse la uşa celulei unde erau închişi cei trei **'eteni** şi o deschise, murmurînd :

— Zău aşa, măcar să-şi petreacă noaptea asta împrc-ă de vreme ce le e cea din urmă noapte.

Ca să-ţi înşele buna ta credinţă, Iar cei hrăniţi
de tine au întrecut măsura.
Că-ţi ponegresc biata-ţi fiinţă.

Dar Dumnezeu te-aude cum gemi, mergînd spre ditisul,
Împins de mii de' remuşcări Şj-nduioşat te iartă,
cînd îţi aude plînsul
Do om pierdut, făr-de-puteri. Cu milă şi dreptate
veni-voi către tine. . Tot viitorul spre a ţi-1 feri,

Valensolle, Jahiat şi Ribier intrară.

Amélie, ţinîndu-1 pe. Morgan cuprins cu braţul ei ng, le întinse mîria la toţi trei.

.. Cîteşitrei îi sărutară, unul după altul, mîna-i rece şi umedă, apoi Morgan o întovărăşi pînă la uşă. •— La revedere ! îi spuse Morgan.

— Pe curind ! îi răspunse Amélie.

Şi întîinirea lor, ce urma să aibă loc în mormînt, fu pecetluită cu un zîmbet lung, după care se despărţiră cu un geamăt atît de dureros, încît s-ar fi putut spune că inimile lor se zdrobiseră în acelaşi timp.

Uşa se închise în urma Améliei, zăvoarele şi cheile scrîşniră.

— Ei ? întrebară împreună Valensolle, Jahiat şi Ribier.

— Iată, răspunse Morgan răsturnînd şi golind pe masă sacul de călătorie.

Cei trei tineri scoaseră un strigăt de bucurie văzînd pistoalele strălucitoare şi tăişurile ascuţite ale pumnalelor.

în afară de libertate doar atît îşi doreau cel mai mult : - bucuria dureroasă şi supremă de a se şti stăpîni pe viaţa lor şi, la mare nevoie, şi pe cea a altora.

In timpul acesta, temnicerul o însoţea pe Amélie pînă la uşa ce da în stradă.

Ajuns acolo, şovăi o clipă, apoi, în sfîrşit, ţinînd-o de braţ,- îi spuse :

— Domnişoară de Montrevel, iertaţi-mă că'vă pricinuiesc asemenea durere, dar e de prisos să vă mai duceţi la Paris...

— Pentru că recursul a fost respins şi execuţia are loc mîiné, nu-i aşa ? zise Amélie.

Temnicenul, plin de uimire, făcu un pas îndărăt. ✓

— Ştiam, adăugă ea.

Apoi, întorcîndu-se către camerista ei, îi spuse :

— Du-mă pînă la cea mai de-aproape biserică, **Char** lotte. Să vii să mă iei mîine, după ce se va sfîrşi totul

Biserica cea mai apropiată nu era prea departe. K vorba de biserica Sfînta-Clara.

Cam de vreo trei luni, potrivit ordinelor primului consul, biserica fusese redată cultului. Cum era foarlfl aproape de miezul nopţii, biserica era închisă dar Charlotte ştia unde locuieşte paracliserul şi se duse să-1 tro«j trezească.

Amélie aşteptă în picioare, sprijinindu-se de ziduri, fel de împietrită ca şi figurile de piatră ce împodobeau ţada lăcaşului. După vreo jumătate de ceas veni şi paracliserul, în timpul acelei jumătăţi de ceas, Amélie văzu trecînd va ce-i păruse lugubru. Trei oameni îmbrăcaţi în negru mînau o căruţă care, lumina lunii, se putea vedea că e vopsită în roşu. Căruţa căra nişte lucruri informe : scînduri din cale ară de lungi, scări stranii vopsite tot în roşu. Căruţa îndreptă înspre bastionul Montrevel, adică înspre piaţa ccuţiilor.

Amélie ghici ce era. Căzu în genunchi şi scoase un ut.

La ţipătul ei, oamenii îmbrăcaţi în negru se întoarseră li se păru că una din sculpturile porticului se desprinse din firida ei şi îngenunchiase.

Cel ce părea să fie şeful oamenilor în negru făcu cîţiva şi spre Amélie.

— Nu v-apropiaţi, domnule ! strigă ea. Nu v-apropiaţi!

Omul trecu umil,Ia locul său şi-şi urmă drumul.

Căruţa dispăru după colţul străzii închisorilor, dar ruitul roţilor se auzi încă multă vreme pe pavaj, şi rui multă vreme în inima Améliei.

Cînd paracliserul şi Charlotte se întoarseră, o găsiră tînăra noastră în genunchi.

Paracliserul făcu oarecari greutăţi să deschidă biserica asemenea ceas, dar o monedă de aur şi numele domni-arei de Montrevel îi spulberară toate scrupulele. Încă o monedă de aur îl hotărî să facă lumină la un
Iar mic.

Era tocmai acela unde Amélie, în copilărie, primise ima-i împărtăşanie.

După ce altarul fu luminat, Amélie îngenunchie la ciurul altarului şi rugă să fie lăsată singură.

Către ceasurile trei de noapte văzu luminîndu-se fe-astra cu vitralii colorate, care se afla deasupra altarului cioarei. Din

întîmplare fereastra dădea spre răsărit, aşa cit cea dintâi rază de soare veni de-a dreptul la tînăra istră ca un mesaj al Domnului.

Puţin cîte puţin oraşul se trezi. Amélie băgă de seamă era mai zgomotos ca de obicei. Nu mult după aceea, pînă şi boitele bisericii se cutremurară de tropotul unei cete de călăreţi. Ceata se ducea înspre închisoare.

Cu puţin înainte de ceasurile nouă, tînăra auzi o mare rumoare şi i se păru că toţi oamenii se repezeau în aceeaşi parte.

încercă să se scufunde mai adînc în rugăciune ca să nu mai audă feluritele zgomote care vorbeau cu inima ei într-un grai necunoscut, dar ale cărei spaime, pe care le încerca, îi spuneau totuşi că înţelege fiecare cuvînt rostit.

într-adeăr, la închisoare se petrecea un lucru teribil şi merita ca toată lumea să alerge să-1 vadă.

Cînd, către ceasurile nouă de dimineaţă, bătrînul Courtois intrase în celulă să le vestească condamnaţilor ■în acelaşi timp că recursul le fusese respins şi că trebuiau să se pregătească să moară, îi găsise pe toţi patru înarmaţi pînă-n dinţi.

Temnicerul, luat pe nepregătite, fu atras în celulă. în urma lui uşa fu închisă. Apoi, fără să mai fi încercat să se apere, atit îi fusese uimirea de 'nemaiînchipuită, tinerii îi smulseră legătura cu chei şi, deschizînd şi închizînd uşa din faţa celei prin care intrase temnicerul, îl lăsară închis în locul lor, iar -oi intrară în celula vecină unde în ajun, Valensolle, Jahiat şi Ribier aşteptară să se termine ■întâlnirea dintre Morgan şi Amélie.

Cu una dintre cheile din legătură deschiseră a doua UŞă, a celeilalte celule. Uşa aceea dădea în curtea arestaţilor.

Curtea arestaţilor era şi ea închisă cu trei porţi masive care, toate trei, dădeau într-un soi de culoar care ducea şi el la ghereta portarului tribunalului.

Din ghereta portarului tribunalului se cobora pe cinci sprezece trepte în curtea interioară a parchetului, curii mare, închisă cu un grilaj.

De obicei, grilajul nu era închis decît în timpul nopţii

Dacă din întâmplare, în împrejurările de faţă n-ar li fost încuiat şi ziua, ar fi fost cu putinţă ca deschideri ı lui să le înlesnească scăparea spre fugă.

Morgan găsi cheia de la curtea arestaţilor, o deschisa se repezi cu prietenii lui din curte în ghereta portarului • tribunalului şi şe avântă pe platforma curţii interioare i tribunalului.

Din înaltul acelei platforme, cei patru tineri văzură că orice speranţă e pierdută.

Grilajul curţii interioare era ferecat şi cam vreo optzeci de bărbaţi, atât jandarmi cît şi dragorii, erau postaţi în faţa grilajului.

La vederea celor patru condamnaţi liberi, ţîşriind din ghereta portarului pe platformă, un strigăt uriaş, strigăt de uimire şi de groază în acelaşi timp se înălţă din mulţime.

într-adevăr, înfăţişarea lor era uluitoare.

Ca să-şi asigure deplina libertate a mişcărilor şi poate ca să-şi ascundă răspîndirea sîngelui care se întinde atît de repede şi se arată atît de limpede sub pînza albă a cămăşilor, erau goi pînă la mijloc.

Năframa legată în jurul mijlocului părea zbîrlită de armele de tot soiul strecurate sub ea.

Dintr-o singură privire înţeleseră că erau stăpîni pe viaţa lor, dar nu şi pe libertate.

In toiul strigătelor ce se înălţau din mijlocul mulţimii şi al zăngănitului săbiilor scoase din teacă, ţinură sfat o clipă.

Apoi, după ce le .strînse mîna, Montbar se desprinse de camarazii săi, coborî cele cincisprezece trepte şi înainta spre grilaj.

Ajuns la patru paşi de grilajul curţii, le mai aruncă o ultimă privire şi un ultim zîmbet camarazilor lui, salută curtenitor mulţimea care amuţise şi, adresîndu-se soldaţilor, le spuse :

— Foarte bine, domnilor jandarmi ! Foarte bine, domnilor dragoni!

Şi, vîrînd în gură capătul ţevii unuia din pistoalele sale, îşi zbură creierii.

Strigăte de nedumerire şi ţipete aproape nebuneşti urmară exploziei, dar încetară aproape numaidecît.

Valensolle coborî şi el, la rîndul său. Ţinea în mînă doar un pumnal cu lama dreaptă, ascuţită, tăioasă.

Pistoalele lui, de care nu părea că vrea să se slujească, stăteau înfipte în cingătoare;

înainta către un soi de şopron mic, sprijinit pe trei stîlpi, se opri la primul stîlp, potrivi pe el minerul pumnalului, îi îndreptă vîrful către inimă, cuprinse stîlpul cu braţele, îşi salută o ultimă oară prietenii şi strînse

stâlpul pînă ce lama pumnalului dispăru cu totul în pieptul lui.

Mai stătu' încă o clipă în picioare, dar o paloare mortală i se întinse pe faţă. Pe urmă, braţele i se desprinseră şi se prăbuşi mort lîngă piciorul stâlpului.

De data asta mulţimea rămase mută. îngheţase de spaimă.

Veni rîndul lui Ribier. Ţinea în mîini amîndouă pistoalele. înainta pînă la grilaj, pe urmă, ajuns acolo, îndreptă ţevile pistoalelor asupra jandarmilor. Nu trase, dar traseră jandarmii.

Trei sau patru împuşcături se auziră, şi Ribier căzu străpuns de două gloanţe.

Un soi de admiraţie luase locul feluritelor sentimente ale celor din mulţime, sentimente ce se perindaseră în inimile lor la vederea celor trei catastrofe succesive.

Mulţimea înţelegea că tinerii aceia voiau să moară, dar ţineau să moară cum înţelegeau ei şi,, mai cu seamă, să moară frumos, ca gladiatorii din antichitate.

De aceea tăcu cînd Morgan, rămas singur, coborî zîm-bind treptele platformei şi făcu semn că vrea să vorbească.

De altfel, ce-i mai lipsea oare mulţimii avide de sînge ? I se dădea mai mult decît i se făgăduise.

I se făgăduise patru morţi, dar patru morţi uniforme, patru capete tăiate. Şi i se da patru morţi felurite, pitoreşti, neaşteptate. Era aşadar firesc să facă tăcere cînd îl văzu pe Morgan că înaintează.

Morgan nu ţinea în mînă nici pistoale, nici pumnal. Pumnalul şi pistoalele şedeau paşnic în cingâtoarea lui.

Trecu pe lîngă cadavrul lui Valensolle şi veni să **se** aşeze între cele ale lui Jahiat şi Ribier.

— Domnilor, spuse el, să facem o învoială.

Se făcu linişte de parcă şi răsuflarea tuturor celor dr faţă se oprise în loc.

— Aţi avut un ins care şi-a zburat creierii (şi-î arăta pe Jahiat). Altul care şi-a străpuns inima cu pumnalul (şi-1 arătă pe Valensolle). Al treilea a fost împuşcat (şl i arătă pe Ribier). Pe-al patrulea aţi dori să-1 vedeţi ghj lotant. Vă înţeleg pofta.

Un freamăt teribil străbătu prin mulţime.

— Ei bine, urmă Morgan, nu cer altceva decît să vfl dau asemenea satisfacţie. Sînt gata să mă las ghilotinat, dar doresc să merg la eşafod după propriul meu plac şi nu cumva să pună cineva mîna pe mine. Pe cel care ar încerca să se apropie de mine, ***îl împuşc...*** în afară de domnul, urmă Morgan arătîndu-1. pe călău. E o treabă pe care avem a o face împreună şi care de-o parte şi de alta nu cere decît metodă.

Bineînţeles, asemenea cerere nu păru mulţimii că întrece măsura, căci din toate părţile se auziră strigăte :

— Da ! da ! da!

Ofiţerul de jandarmi înţelese că cea mai scurtă cale, ca s-o încheie mai repede, era să-i facă pe plac lui Morgan.

— îmi făgăduieşti, întrebă el, că, dacă te las cu picioarele şi mîinile slobode n-ai să încerci cumva s-o ştergi ?

— îmi dau cuvîntul meu de cinste, răspunse Morgan.

— Ei atunci, urmă ofiţerul de jandarmi, dă-te la o parte şi lasă-ne să ridicăm cadavrele camarazilor durni-tale.

— Nici că se poate mai firesc, spuse Morgan.

Şi se trase la vreo zece paşi de unde se afla, ca să se sprijine de zid.

Grilajul se deschise.

Cei trei oameni îmbrăcaţi în negru intrară în curte, adunară unul după altul cele trei trupuri.

Ribier încă nu murise de tot. Deschise ochii şi păru că-1 caută pe Morgan.

— Iată-mă, zise Morgan, fii liniştit, dragă prietene, *slnt aici.*

Ribier închise ochii fără să scoată nici o vorbă. După ce cele trei trupuri fură scoase, ofiţerul de jandarmi îl întrebă pe Morgan :

— Domnule, eşti gata ?

— Da, domnule, răspunse Morgan salutând cu o politeţe plină de distincţie.

— Atunci, vino !

— Iată-mă, răspunse Morgan.

Şi se duse să ia loc între plutonul de jandarmi şi de-taşamentul de dragoni.

— Doreşti să te urci în şaretă sau să mergi pe jos. domnule ? întrebă căpitanul. ■

— Pe jos, pe jos, domnule. Țin mult să se ştie că, lă-sîndumă ghilotinat, îmi satisfac o fantezie, dar frică nu mi-e !

Sinistrul cortegiu străbătu piața Arenelor şi **o** apucă pe lîngă zidurile grădinii castelului Montbazon.

Şareta, cărînd ceie trei cadavre, mergea în frunte, apoi veneau dragonii, apoi Morgan, mergînd singur într-un spațiu liber de doisprezece paşi, şi, în sfârşit, jandarmii, în frunte cu căpitanul lor.

La capătul zidului cortegiul o cîrmi spre stînga.

Deodată, prin spărtura dintre grădină şi hala cea mare, Morgan zări eşafodul care-şi înălța spre cer cei doi stîlpi roşii, ca două brațe însîngerate.

— Ptiu ! făcu el, n-am văzut încă ghilotină pînă acuma, şi n-am ştiut că poate fi ătît de urîtă.

Şi, fără să mai spună ceva, scoțîndu-şi pumnalul din cingătoare, şi-1 împlîntă în piept pînă-n prăsele.

Căpitanul de jandarmi văzu mişcarea fără s-o poată împiedica, şi-şi îndemnă calul înspre Morgan rămas în picioare, spre marea uimire a tuturor şi chiar a lui.

Dar Morgan, scoțînd unul din pistoale de la cingătoare şi ridicîndu-i piedica, spuse :

— Opreşte ! ne-am înțeles că nimeni nu pune mîna pe mine. Am să mor singur, sau murim trei, rămîne de ales,

Căpitanul îşi dădu calul cu un pas înapoi.

— Să mergem, zise Morgan.

Şi într-adevăr, o porni mai departe.

Ajuns la piciorul ghilotinei, Morgan îşi scoase pumnalul din rană şi şi-1 împlîntă a doua oară, tot atît de adînc ca şi întîia oară.

Un răcnet de furie mai curînd decît de durere îi scăpii din gîtlej.

— Se vede că mi-e sufletul zăvorit în trup. exclamă el.

Apoi, pe cînd ajutoarele voiau să-1 sprijine ca să urc scara în vîrful căreia îl aştepta călăul, adăugă :

— Ei ! vă mai spun o dată : nu puneți mîna pe mine ! Şi urcă cele şase trepte fără să se clatine.

Ajuns pe platformă, îşi scoase pumnalul din rană şi-şl dădu o a treia lovitură.

Atunci, din gură îi izbucni un înspăimîntător hohot da rîs, şi aruncînd la picioarele călăului pumnalul pe care-l **scosese** din a treia rană, tot atît de zadarnică cît şi primele **două,** îi spuse :

— Pe cuvîntul meu, mi-e de-ajuns. E rîndui tău **acuma, şi** scoate-o la capăt cum ai să poți.

La un minut după aceea, capul cutezătorului tînăr căzu **pe eşafod şi,** printr-un fenomen al implacabilei vitalități **ce se** vădise **în** el, sări **şi** se rostogoli afară din maşinăria **de** supliciu.

Duceți-vă la Bourg, aşa cum am fost şi eu, şi are să vi se spună că, pe cînd sărea şi se rostogolea, capul acela a rostit numele Ameliei.

Morții fură şi ei executați după cel viu, aşa încît cei care au fost să privească, nu numai că n-au pierdui nimic din cele ce v-am povestit, dar au avut două specla-pple în loc de unul.

LIV

MĂRTURISIREA

La trei. zile după evenimentele a căror povestire ați citit-o, către ceasurile şapte seara, o trăsură acoperită de praf şi trasă de doi cai de poştă albi de spumă se opri la grilajul castelului Negrelor-Fîntîni.

Spre marea uimire a celui ce părea atît de nerăbdător **ă** ajungă poarta era larg deschisă, lumea sărmană umpluse curtea, iar peronul era plin de bărbați şi femei in genunchi.

Apoi, simțul auzului trezindu-se pe măsură ce uimi-ea îi ascuțea mai mult văzul, călătorul crezu că aude clinchetul unui clopoțel.

Deschise în pripă portiera vehiculului, sări jos din răsură, străbătu curtea în grabă, se urcă pe terasă şi văzu cara ce ducea la primul etaj înțesată de lume.

Urcă scara aşa cum urcase treptele spre terasă şi auzi o şoaptă de slujbă religioasă ce-i părU că vine din camera meliei.

Se îndreptă spre camera aceea. Era deschisă.

La căpătîi şedeau îngenuncheați doamna de Montrevel 1 micuțul Edouard, ceva mai departe Charlotte, Michel i fiul său.

Pironul bisericii Sfînta-Clara îi clădea cea din urmă împărtăşanie Améliei. Scena lugubră era luminată doar de pîlpîitul luminărilor.

Cei de față îl recunoscură pe Roland în călătorul al cărui vehicul se oprise în fața porții grilajului. Lumea se feri din cale la trecerea lui iar el, cu capul descoperit, intră şi merse de îngenunche alături mamă-sa.

Muribunda, întinsă pe spate, cu mîinile împreunate, cu capul înălțat pe_ perină, cu ochii țintuiți spre cer într-un soi de extaz, nu păru că-şi dă seama de sosirea lui Roland.

Ai fi zis că trupul îi mai era pe lumea asta, dar sufletul îi şi plutea între cer şi pămînt.

Mîna doamnei de Montrevel o căută pe cea a lui Roland şi sărmana mamă, găsihd-o, lăsă să-i cadă capul, în hohote de plîns, pe umărul fiului ei.

Suspinele materne, fără îndoială nu fură nici ele auzite de Amélie, cum nici prezența lui Roland nu fusese observată, căci tînăra fată rămase nemişcată ca o stană. Numai cînd împărtăşania muribunzilor îi fu dată, cînd fericirea veşnică îi fu făgăduită prin cuvintele mîngiie-toare ale preotului, buzele ei ca de marmură părură că se însuflețesc şi şopti cu vocea stinsă, dar răspicat :

— Amin !

Atunci, clopoțelul sună din nou. Băiatul care-1 ținea ieşi cel dintîi, apoi cei doi dascăli ce duceau luminările, pe urmă cel ce purta crucea... pe urmă, în sfîrşit, preotul care ținea in mîinipotirul cu sfînta împărtăşanie.

Toți străinii de casă plecară după cortegiu, cei ai casei şi membri familiei rămaseră singuri,

Casa, cu- o clipă mai înainte plină de freamăt şi de lume rămase tăcută, aproape pustie.

Muribunda nu se mişcase, buzele i se încinseseră iarăşi, mîinile îi rămăseseră împreunate, ochii înălțați spre cer. ■

După cîteva minute, Roland se plecă la urechea doamnei de Montrevel şi-i spuse pe şoptite :

— Vino mamă, am să stau de vorbă cu dumneata Doamna de Montrevel se ridică, îl împinse pe micuțul Edouard către patul surorii lui. Copilul se înălță în vîrful picioarelor şi o sărută pe Amélie pe frunte.

Apoi,, după el veni doamna de Montrevel, se aplecă asupra fiicei sale şi, în sughițuri de plîns, depuse şi ea un sărut pe fruntea fetei, în acelaşi loc'.

La rindul său veni şi Roland, cu inima zdrobită dar "u ochii uscați. Ar fi dat mult să poată vărsa lacrimile e-i înecau inima.

O sărută şi el pe Amélie aşa cum făcuse fratele lui **i** maică-sa. Amélie păru la fel de nesimțitoare la sărutul **i** cît fusese şi la celelalte două de niafinainte.

Băiatul, mergînd în frunte, doamna de Montrevel şi oland venind în urma lui Edouard, eu toții se îndreptă spre uşă.

în clipa cînd să treacă pragul, toți trei se opriră, tre-ărind. . Auziseră numele lui Roland, rostit limpede.

Roland se întoarse.

Amélie rosti a doua oară numele fratelui ei.

— M-ai strigat, Amélie ? întreabă Roland.

— Da, răspunse vocea muribundei.

— Singur, sau cu mama ?

— Singur.

Vocea aceea fără de nici un accent, dar cu toate aces-a desăvîrşit ele clară, avea ceva înghețat în ea. Părea **n** ecou din altă lume.

■ — Du-te mamă, spuse Ridând. Vezi că Amélie vrea vorbească numai cu mine. ■ — Oh ! Doamne. Dumnezeule ! şopti doamna de Mnn-evel. Mai rămîne oare vreo »peranță ?

Oricît de încet fuseseră rostite vorbele de mai sus. ■unda le auzi.

— Nu. mamă. u răspunse ea. Dumnezeu a îngăduit -ă-mi mai văd rratele, dar m noaptea asta voi fi la sînul fiu.

Doamna -de Montrevel scoase ar. geamăt adînc.

— Roland ! Roland ! murmură ea, oaie n-ai spune că şi ajuns acolo ?

Roland îi tăcu semn să-1 lase singur. Doamna de Mon-wel plecă cu Edouard.

Roland se întoarse, închise- uşa şi, cu o negrăită emo-ic, se îndreptă spre eăpătîiul patului Améliei.

Tot trupul ei era pradă înțepenirii cadaverice, sufla-a-i de-abia ar fi aburit o oglindă atît îi era de stinsă, umai ochii, peste măsură de căscați, priveau fix şi străluceau, ca şi cum tot ceea ce mai rămăsese din existența acelui trup, pedepsit înainte de vreme, s-ar fi concentrat în ei.

Roland auzise vorbindu-se de strania stare denumită extaz şi care nu-i altceva decît catalepsie.

înțelese că Amélie era în ghearele acelei morți anticipate.

— Iată-mă surioară. Ce vrei să-mi spui ?

— Ştiam c-ai să soseşti, răspunse tînăra tot nemişcată, şi te-aşteptam.

— De unde ştiai c-am să vin ? întrebă Roland.

— Te-am văzut venind. Roland fu cuprins de un tremur.

— Şi, întrebă el, ştiai tu de ce-am venit ?

— Da. De-aceea m-ani rugat atît de mult lui Dumnezeu, din adîncul sufletului, încît mi-a îngăduit să mă scol şi să scriu.

— Cînd ?

— Noaptea trecută.

— Şi unde-i scrisoarea ?

— Sub perna mea. Ia-o şi citeşte-o.

Roland şovăi o clipă. Sora lui nu era oare cuprinsă de delir ?

— Sărmană Amélie ! şopti Roland.

— Nu trebuie să mă plîngi, răspunse tînăra fată, mă duc să-1 întîlnesc.

— Pe cine ? întrebă Roland.

— Pe cel pe care l-am iubit şi pe care tu l-ai ucis. Roland scoase un geamăt. Sora lui delira. Despre cine voia să vorbească ?

— Amélie, venisem să te întreb...

— Despre lordul Tanlay, ştiu, răspunse tînăra fată.

— Ştii ! Dar cum ?

— Nu ți-a m spus că te-am văzut venind şi că ştiam de ce vii ?

— Atunci, răspunde-mi.

— Nu mă întoarce din drumul meu spre Dumnezeu şi spre el, Roland. Ți-am scris, citeşte-mi scrisoarea.

Roland vîrî mîna sub pernă. încredințat că sora lui era în delir.

Spre marea lui uimire, dădu cu mîna de o hîrtie pe care **o** scoase.

Era o scrisoare pusă într-un plic. Pe plic erau scrise următoarele cuvinte :

„Lui Roland, care soseşte mîine."

Se apropie de lampa de căpătîi, ca să citească mai uşor. Scrisoarea era datată din ajun, la ceasurile unsprezece seara. Roland citi :

„Frate, fiecare din noi doi avem a ne ierta cite un lucru înspăimîntător..."

Roland îşi îndreptă privirile spre sora lui : era tot nemişcată. Citi mai departe :

„Mi-a fost drag Charles de Sainte-Hermine. Dar mi-a fost mai mult decît drag, m-am însoțit cu el..."

— Vai ! şopti tînărul printre dinți. Are să moară !

— A murit ! îi spuse Amélie. Roland scoase un strigăt de uimire.

Atît de încet rostise cuvintele la care răspunsese Amélie încît abia de le auzise el singur.

Ochii i se aplecară iarăşi pe scrisoare :

„Nu era cu putință nici un soi de unire intre soia lui Roland de Montrevel şi şeful confraților lui Iehu. Iată taina teribilă pe care n-o puteam rosti şi care mă mistuia.

O singură ființă trebuia s-o ştie şi a &flat-o. Ființa aceea e sir John Tanlay.

Dumnezeu să-1 binecuvînteze pe omul acela cu suflet leal, care-mi făgăduise să strice proiectele unei căsătorii imposibile şi pare s-a ținut de cuvînt. -

Viața lordului Tanlay să-ți fie scumpă şi sfîntă, o, Roland ! E singurul prieten pe care l-am avut în durerea mea, singurul om Ble cărui lacrimi ;-au amestecat cu ale mele.

Mi-a fost drag Charles de Sainte-Hermine. Am fost iubita lui. Iută lucrai cumplit pe care-1 ai a mi-1 ierta.

Dar, în schimb, tu eşti pricina morții sale : iată lucrul cumplit pe care ți-1 iert.

Şi acum, vino repede, o, Roland, pentru că nu trebuie să mor decît cînd tu vei fi sosit.

Murind, am să-1 revăd. Murind, am să-1 întîlnesc ca să nu mă mai despart niciodată de el. Sînt fericită că mor."

Totul era limpede şi precis, * era evident -că în scrisoarea aceea nu exista nici urmă de delir.

Roland o reciti încă de două ori şi rămase o clipă nemişcat, mut, gîfiind, plin de îngrijorare. Dar,' în sfîrşit, mila birui mînia.

Se apropie de Amélie, întinse mîna deasupra ei şi cu glas blînd îi spuse :

— Surioară, te ierț.

O uşoară tresărire scutură trupul muribundei :

— Şi acum, spuse ea, cheam-o pe mania. în "brațele ei trebuie să mor.

Roland se duse la uşă si o strigă pe doamna de Mon-t re vel.

Camera ei era deschisă. Aştepta, bine înțeles,: şi alergă Ia chemare.

— Ce-i ? întrebă ea, nerăbdătoare.

—- Nimic, răspunse Roland, afară doar că Amélie doreşte să moară în brațele dumitalè.

Doamna de Montrevel intră şi se duse să îngenuncheze în fața patului fiicei sale.

Atunci, ca şi cum un braț nevăzut dezlegase legăturile ce păruseră c-o țintuiesc în culcuşul morții, Amélie, săl-tîndu-se încetişor, desprinzîndu-şi mîinile din împreunarea lor pe piept şi lăsînd să-i alunece o mînă în mîna maicii sale, zise :

— Mamă, mi-ai dat viața şi tu mi-o ridici. Fii bine-cuvântată-. E tot ce-ai putut să faci ca mamă pentru mine, fiindcă pentru fata dumitale nu mai era fericire cu putință pe lumea asta.

Pe urmă, deoarece Roland trecuse să-ngenunche de partea cealaltă a patului, lăsînd. să-i cadă cealaltă mînă în mîna iui, aşa cum făcuse şî cu maică-sa, îi spuse :

— Ne-am iertat amîndoi unul pe altul, frate.

— Da, biata mea Amélie, răspunse Roland, şi trag nădejde c-am făcut-o din adîncul sufletelor noastre.

— Nu mai am a-ți cere decît un ultim lucru.

— Care ?

— Să nu uiți că lordul Tanlay a fost cel mai bun prie-en al meu.

— Fii liniştită, răspunse Roland, viața lordului Tan-y mi-e sfîntă.

Amélie îşi trase răsuflarea.

Apoi,- cu o voce în care ar fi fost cu neputință de re-unoscut altă schimbare afară de o slăbire din ce în ce lai accentuată, ea spuse :

— Adio, Roland ! Adio mamă. Să-1 îmbrățişați pe douard din parte-mi.

Apoi, cu un strigăt smuls din inimă, în care era mai Tultă bucurie decît tristețe, exclamă :

— Iată-mă, Charles, iată-mă...

Şi recăzu pe pat, trăgînd cu ea, în mişcarea pe care-o ăcuse, amîndouă mîinile, care i se împreunară pe piept.

Roland şi doamna de Montrevel se ridicară şi se aple-ară asupra ei, fiecare din cîte o parte. | Amélie îşi reluase poziția pe care o avusese dintr-un ceput. Numai că pleoapele i se închiseră şi slaba răsu-"are ce-i ieşea din piept i se stinsese. Martiriul se împlinise. -Amélie murise.

LV

Amélie murise în noaptea de luni spre marți, adică **e** 2 spre 3 iunie 1800.

în seara zilei de joi, adică la 5 iunie, sala operei mari, nde se da a doua reprezentație a operei *Ossian,* sau *arzii,* era tixită de lume.

Se ştia ce admirație profundă avea primul consul pen-u cântecele culese de Macpherson şi, atît din adulație, cit şi pentru calitatea alegerii literare, Academia națională **|e** muzică comandase o operă care, cu toate stăruințele făcute, nu sosise, decît la vreo lună după ce generalul I Ion aparte părăsise Parisul ca să se întîlnească cu armata de rezerva.

La balconul din stînga, un amator de muzică se deosebea de rest prin atenția concentrată cu care urmărea spectacolul, cînd, în pauza de după actul întîi, plasatoarea, strecurîndu-se printre cele două rînduri de fotolii, se apropie de el şi-1 întrebă în şoaptă :

— Iertați-mă, domnule, nu sînteți dumneavoastră cumva lordul Tanlay ?

— Ba da, răspunse amatorul de muzică.

— în cazul acesta, milord, un tînăr care ar avea să vă facă, zice el, o comunicare "de cea mai mare importanță, vă roagă să fiți atît de bun să veniți să vă întîlniți cu el pe culoar.

— Ol o ! exclamă *èir* John. Un ofițer ?

— E îmbrăcat ca burhez, milord, dar ținuta lui s-ar părea că e într-adevăr a unui militar.

— Bine ! zise *sir* John, ştiu despre ce e vorba. Se ridică şi se duse după plasatoare.

La capătul culoarului aştepta Roland.

Lordul Tanlay nu păru deloc surprins că-1 vede. Numai că înfățişarea severă a tânărului înăbuşi în el primul elan de

prietenie adîncă ce l-ar fi făcut să se arunce la pieptul celui ce-1 chemase.

— Iată-mă, domnule, spuse *'sir* John.

Roland se înclină.

-— Vin de la hotelul dumneavoastră, milord, începu să vorbească Roland. După cît se pare, de-o bucată de vreme ați luat precauțiunea de-a spune portarului unde vă duceți, pentru ca cei ce ar avea treburi cu dumneavoastră să ştie unde să vă întâlnească.

— E-adevărat, domnule.

—" Precauția e bună, .mai ales pentru oamenii care, venind de departe şi fiind grăbiți ca mine, n-au răgaz să-şi piardă vremea.

— Atunci, întrebă *sir* John, ați părăsit armata şi ați venit la Paris numai ca să .mă vedeți pe mine ?

— Numai pentru asemenea cinste, milord. Şi nădăjduiesc că veți ghici pricina grabei mele şi mă veți scuti de alte explicații !

— Domnule, răspunse *sir* John, din clipa de față stau la dispoziția dumneavoastră.

— Mîine, la ce oră se vor putea înfățişa domniei" voastre doi prieteni de-ai mei, milord ?-

— De la ora şapte de dimineață pînă la miezul nopții, domnule. Afară doar de nu v-ar conveni mai mult să facem asta numaidecît ?

— Nu, milord. Abia am sosit şi-mi trebuie un timp să-i găsesc pe cei doi prieteni şi să le dau instrucțiunile necesare. Aşa că, după toate probabilitățile, nu vă vor stingheri decît mîine între ceasurile unsprezece şi amiază. Dar v-aş rămîne foarte îndatorat dacă chestiunile pe care le avem de lichidat prin mijlocirea lor s-ar putea lichida în cursul aceleiaşi zile.

• — Cred că lucrul e cu putință, domnule, şi de vreme ce este vorba de a împlini dorința dumneavoastră, întîr-zierea nu va fi pricinuită de mine.

— Asta e tot ce doream să ştiu. milord. Aş fi tare mîhnit să vă stingheresc mai mult. ■*%

Şi Roland salută.

Sir John îi răspunse la salut. Şi, în timp ce tînăruî nostru se depărta, el se întoarse la balcon şi se duse să-şi reia locul.

Toate vorbele schimbate fuseseră şi de-o parte şi de alta rostite cu glas stăpînit şi cu chip' atît de indiferent, încît persoanele de prin preajmă nici n-ar fi putut bănui c-ar exista nici cea mai mică neînțelegere între doi inşi ce se salutaseră cu atîta curtenie.

Era ziua cînd ministrul de război primea audiențe. Roland se înapoie la hotelul său, şterse toate urmele călătoriei pe care-o făcuse, se urcă în trăsură şi, la orele zece fără cîteva minute, mai putu încă să se anunțe la cetățeanul Carnot.

Două pricini îl minaseră acolo : mai întîi o comunicare verbală pe care-o avea de făcut ministrului de război din partea primului consul ; apoi, speranța de a găsi în salonul de aşteptare de la minister pe cei doi martori de care avea nevoie pentru a pune la punct întîlnirea sa pe teren cu *sir* John.

■ Totul se petrecu aşa cum sperase Roland. Ministrul de război, primi prin el amănuntele cele mai exacte în privința trecerii peste Saint-Bernard şi a situației armatei, iar Roland găsi în saloanele ministeriale cei doi prieteni pe care-i căuta.

Cîteva cuvinte au fost ₐₑ ajuns ca să-i pună la curent. Militarii, de altfel, sî.nt înțelegători în asemenea soiuri de destăinuiri.

Roland vorbi de-o insultă gravă, care va rămîne tainică chiar pentru ceice-ar trebui să asiste la pedepsirea ei. Declară a fi cel ofensat şi ceru . alegerea armelor şi. în reglementarea luptei, toate avantajele destinate celor ofensați.

Cei doi tineri aveau misiunea de a se înfățişa a doua zi la ceasurile nouă de dimineață la hotelul Mirabeau, în strada Richelieu, şi să se-nțeleags cu cei doi martori ai lordului Tanlay, după careₑ ar urma să vină să-**1** întîl-nească pe Roland la hotelul Paris, pe aceeaşi stradă.

Roland se întoarse la el pe la unsprezece, scrise timp de un ceas, sau cam aşa ceva, se culcă şi adormi.

La nouă şi jumătate cei ₐₒi prieteni ai săi veniră la el.

Se despărțiseră tocmai <jₑ sir John.

Sir John recunoscuse toate drepturile lui Roland, declarase că nu va discuta nici una din condițiile duelulu. şi că, de vreme ce Roland ₛₑ socotea cel ofensat, el avei a dicta condițiile.

Cînd ei îşi arătară mirarea că discută cu el şi hu ci doi prieteni de-ai lui cu cₐᵣₑ crezuseră că vor avea de-; face, lordul Tanlay le răspunse că la Paris nu cunoşte; pe nimeni destul de apropiat ca să-i încredințeze aseme nea chestiune, şi nădăjduia aşadar că, pe teren, unul dir cei doi prieteni ai lui Roland va trece de partea lui şi-va asista. în sfîrşit, în toate privințele au găsit că lordu Tanlay s-a comportat ca un gentilom desăvîrşit.

Roland declară că cererea adversarului, în privinți unuia din martorii săi, era ₙᵤ numai justă, dar şi firease; şi împuternici pe unul dintre cei doi tineri să-1 asiste r. *sir* John şi să-1 reprezinte.

Mai rămînea, din partea lui Roland, de-dictat cond țiile luptei..

Duelul avea să se facă c\j pistoale.

După ce se vor încă rea. cele două pistoale, adversai aveau să se aşeze la cinci paşi unul de altul..La a tic lovitură bătută din mîinl ₑIq către martori, vor trage.

Era, după cum se veade. ₙₙ duel de moarte, în care I ce nu va ucide, însemraa ₐₐ_şi ierta evident adversar»

De aceea, cei doi tineri îşi sporiră obiecțiunile. dar oland stărui, declarînd că, fiind singurul în măsură să judece gravitatea ofensei ce-i fusese făcută, o socotea, destul de gravă pentru ca repararea ei să aibă loc asa si nu altfel.

Trebuiră să cedeze în fața unei asemenea încăpățânări. Totuşi, cel dintre prietenii lui Roland care trebuia să-1 asiste pe *sir* John, făcu toate rezervele cu putință, decla-'ind că el nu se angaja nicidecum pentru clientul său şi că, de nu va avea un ordin absolut din partea lui, nu va îngădui nicicînd un asemenea măcel.

— Nu te înfierbînta, dragă prietene, îi spuse Roland. îl cunosc pe *sir* John şi cred că va fi mai înțelegător decît dumneata.

Cei doi tineri plecară şi se înfățişară iarăşi lui *sir* John.

11 găsiră luîndu-şi prînzul după moda englezească, adică cu un biftec, cartofi şi ceai.

La vederea lor, *sir* John se ridică şi-i pofti să ia masa cu el, dar la refuzul lor, le spuse că le stă la dispoziție.

Cei doi prieteni ai lui Roland începură prin a-1 vesti pe lordul Tanlay că putea conta pe unul din ei ca să-1 asiste.

Pe urmă, cel care rămăsese de partea lui Roland, stabili condițiile luptei.

La fiecare cerere a lui Roland, *sir* John înclina capul ᵢₙ semn de consimțire şi se mulțumea să răspundă :

— Foarte bine. -

Cel dintre tineri ce-şi luase sarcina să-1 reprezinte, ***foi*** să facă unele observații asupra modului de luptă care trebuia, afară doar de o întîmplare imposibilă, să se încheie cu moartea ambilor combatanți. Dar lordul Tanlay il rugă să nu mai stăruie.

— Domnul de Montrevel este un bărbat civilizat. Nu doresc să-1 contrariez în nuci un fel. Ceea ce face, e bine făcut.

Mai rămînea ora la care aveau să se intîlnească pe toren.

Asupra acelui punct, ca şi asupra celorlalte, lordul Tanlay se ținea cu totul la dispoziția lui Roland.

Cei doi martori îl părăsiră pe *sir* John încă şi mai în-ₑᵢnlați de el la această a doua întîlnire decît la cea dintîi.

Rolf.nd îi aştepta. Ei îi povestiră totul.

— Ce v-am spus eu ? exclamă Roland. îl întrebară de ceas şi de loc. Roland hotărî ceasurile

şapte seara, în aleea la Muette : la timpul' acela pădurea era aproape pustie, iar lumina va fi încă destul de bună — să nu uităm că era în luna iunie — pentru ca doi adversari să se poată bate cu oricare armă ar fi fost.

Nimeni nu vorbise de pistoale. Cei doi tineri îi propuseră lui Roland să ia pistoale de la armurier,

— Nu, răspunse Roland. Lordul Tanlay are o pereche de pistoale de care m-am şi slujit o dată. bacă nu i-e silă să Se bată cu pistoalele acelea, le prefer tuturor celorlalte.

Cel dintre tinerii ce trebuia să-i slujească de martor lui *sir* **John plecă să-şi găsească clientul şi îi puse ulti--mele trei întrebări, şi anume : dacă ceasul şi locul întîl-nirii pe teren îi conveneau şi dacă voia să se slujească în luptă de pistoalele sale.**

Lordul Tanlay, potrivindu-şi ceasul după cel al martorului şi dîndu-i cutia cu pistoalele, răspunse că este de acord.

— Să vin să vă iau, milord ? întrebă tînărul. * -*Sir* **John zîmbi cu melancolie.**

— De **prisos, răspunse el. Sînteţi prietenul domnului de Montrevel, drumul are să vă fie mai plăcut cu el decît cu mine. Aşa că, duceţi-vă cu el. Eu voi veni călare, cu slujitorul meu, şi mă veţi găsi la locul întîlnirii.**

Tînărul ofiţer îi raportă răspunsul lui Roland.

— Ce v-am spus eu ? exclamă el.

Era amiază. Mai aveau şapte ceasuri înaintea lor. Roland îi lăsă pe cei doi prieteni ai săi să plece după trebu-rile lor. ,^ ,\

La şase şi jumătate precis, trebuiau să fie în faţa uşii lui Roland, cu trei cai şi doi slujitori.

Ca să nu fie tulburaţi în vreun fel, era nevoie să se dea tuturor pregătirilor duelului aspectul unei plimbări.

Exact cînd bătu ceasul şase şi jumătate, slujitorul di la hotel îl vesti pe Roland că e aşteptat în faţa uşii dinspre stradă.

Erau cei doi martori şi cei doi slujitori. Unul dintre aceştia din urmă ţinea de **căpăstru un cal.**

Roland le făcu un semn de afectuoasă prietenie celor doi ofiveri şi încalecă.

Pe urmă, trecînd pe bulevarde, ajunseră în piaţa Ludovic al XV-lea şi în sfîrşit la Champs-Elysees.

în timpul drumului se repetă iarăşi fenomenul acela ciudat care-1 uimise în aşa măsură pe *sir* John cînd Roland se bătuse în duel cu domnul de Barjols.

Roland fu de-o veselie, ce s-ar fi putut crede exagerată dacă, bine înţeles, n-ar fi fost atît de sinceră. .

Cei doi tineri, care ştiau ce înseamnă curajul, rămaseră uimiţi în faţa unei asemenea nepăsări. Ar fi înţeles-o într-un duel obişnuit, în care sîngele rece şi dibăcia dau speranţă celui ce le are că-şi va răpune adversarul. Dar într-o luptă ca aceea spre care se îndreptau, nici sîngele rece şi nici dibăcia nu-i putea salva pe luptători dacă nu de moarte, cel puţin de-o rănire înfricoşătoare.

în afară de asta, Roland dădea prinţeni calului ca unul ce are mare zor să ajungă, aşa că ajunse la unul din tapetele aleii la Muette cu cinci minute înainte de ora fixată.

Un bărbat se plimba pe alee. Roland îl

recunoscu pe sir John.

Cei doi tineri cercetară amîndoi deodată expresia de pe faţa lui Roland lă vederea adversarului său.

Spre marea lor uimire, singura expresie ce se arătă pe faţa tînărului nostru fu cea a unei bunevoinţi aproape duioase.

Cît ai clipi le fu de-ajuns celor patru actori principali ai scenei ce-avea să se desfăşoare, să se unească şi să se talute.

Sir John era 'de un calm desăvîrşit, dar chipul lui păstra o urmă adîncă de melancolie.

Era evident că întîlnirea aceea i se părea tot aut de dureroasă pe cît îi părea de plăcută lui Roland.

Descălecară. Unul din martori luă cutia cu pistoale din mîinile unui slujitor, poruncindu-le celorlalţi să meargă mai departe pe alee, ca şi cum ar plimba caii stăpînilor lor. Nu trebuiau să se întoarcă decît la auzul focurilor de pistoale. Slujitorul lui *sir* John trebuia şi el să se unească cu ceilalţi şi să facă acelaşi lucru ca şi ei.

Cei doi adversari şi cei doi martori intrară în pădure înfuhdîndu-se în adîncul desişului, ca să găsească un ɯc potrivit.

De altfel, aşa cum prevăzuse Roland, pădurea eri pustie. Ceasul cinei îi întorseseră la ei acasă pe toți << i ce ieşiseră să se plimbe.

Găsiră un soi de poiană ce părea făcută anume penii Q împrejurarea în care se aflau.

Martorii se uitară ia Roland şi la *sir* John.

Aceştia făcură un semn de încuviințare cu capul.

— Nici o schimbare ? întrebă unul din martori adro-sîndu-se lordului Tanlay.

— întrebați-1 pe domnul de Montrevel, răspunse l< i dul Tanlay. Mă a fiu aici în deplină dependență de el.

— Nici una, spuse Roland.

Pistoalele fură scoase din cutie şi trecură la încăi carea lor.

Sir John se ținea la o parte, scoticind prin ierburili înalte cu cravaşa.

Roland se uită la el şi păru că şovăie o clipă. A] i| luînd o hotărîre, se îndreptă spre el. *Sir* John înălță «anul şi aşteptă cu vădită speranță.

— Milord, începu Roland să vorească, aş putea a de ce să mă plîng de dumneavoastră în anumite primim, dar totuşi vă cred om de cuvînt.

— Şi aveți dreptate, domnule, răspunse *sir* John.

— Sînteți în stare, dacă-mi veți supraviețui, să țineți de promisiunea pe care mi-ați dat-o la Avignnn ?

— Nu văd nici o probabilitate să vă supraviețuit[1] i domnule, răspunse lordul Tanlay. Dar puteți dispune di mine cum veți voi atîta timp cît îmi va mai rămîne o su Ilare de viață în trup. .

— E vorba de ultimele dispoziții de luat in privi trupului meu.

— Fi-vor ele aceleaşi aici ca şi la Avignon ?

— Aceleaşi aici ca şi acolo, milord.

— Bine... puteți fi liniştit cu desăvîrşire,

Roland il salută pe *sir* John şi se întoarse la cei du| prieteni ai săi.

— în caz de nenorocire, ai a ne face vreo reconmn» dare specială, întrebă unul din ei.

— Una singură.

Fă-o. . - ■ .

- Să nu vă împotriviți în nici un fel la cele ce va lan milord Tanlay în privința trupului şi înmormîn-ii mele. De altfel, iată în mîna stînga un bilet care îi destinat în cazul în care aş fi ucis fără să fi avut timpul a rosti cîteva cuvinte. Aveți să-mi desfaceți mîna şi -i dați biletul.

— Asta-i tot ?

— Tot.

I — Pistoalele sînt încărcate.

— Ei, atunci, dați-i de ştire lordului Tanlay.

Unul dintre cei doi tineri se desprinse de grup şi se dreptă spre *sir* John. Roland văzu că distanța era mai mare decît crezuse. Celălalt măsură cinci paşi.

— Iertare, am spus trei paşi.

— Cinci, răspunse ofițerul cafe măsura distanța. I — Nicidecum, dragă prietene, te înşeli.

Se întoarse către *sir* John şi martorul său. îmrebîn-ii-i din ochi.

■— Trei paşi e foarte bine, răapunse ***sir*** John încline] u-se.

Nu se mai putea spune nimic de vreme ce adversarii au de aceeaşi părere. Cei cinci paşi fură reduşi la trei.

Apoi, două săbii fură culcate pe pămînt. ca să hotăr-■ vască distanța. *Sir* John şi Roland se apropiara, fiecare de partea sa, a ee atinseră lama săbiilor eu vîrfurile încălțărilor lor.' Atunci li se puseră fiecăruia cîte-un pistol încărcat mină.

Amîndoi se salutară,'ca să arate că erau gata.

Martorii se îndepărtară. Trebuiau să bată de trei ori ıı palme.

la bătaia întîia. adversarii ridicau piedica, la a doua oehiau, la a treia descărcau pistoalele.

Cele trei bătăi din mîini răsunară la distanță egală presurați de liniştea cea mai adîncă. S-ar fi zis că şi
tul tăcuse, că pînă şi frunzele copacilor amuțiseră.

Adversarii erau calmi, dar o spaimă vădită se înlipă-l pe fețele celor doi martori.

— Drace ! exclamă primul. consul adresîndu-se învingătorului, se pare că aici a fost măcel grozav !

La bătaia a treia, cele două împuşcături răsunară cu. atîta simultaneitate, încît nu se auzi decît una singură.

Dar, spre marea uimire a martorilor, amîndoi'luptătorii rămaseră în picioare.

în clipa cînd să tragă, Roland îşi abătu pistolul de la țintă, aplecîndu-1 spre pămînt.

Lordul Tanlay îl ridicase pe al lui şi frînsese o ereingă în spatele lui Roland, la trei picioare deasupra capului său.

Fiecare din cei doi duelişti era evident uimit de un lucru : că era încă viu după ce-şi cruțase adversarul.

Roland fu primul care prinse a vorbi :

—- Milord ! exclamă el. Sora mea mi-a spus răspicat că sînteți cel mai generos om de pe fața pămîntului.

Şi, aruncînd pistolul departe de el, întinse brațele către *sir* John.

Sir John se repezi.

— Ah ! înțeleg, zise el. Şi de data asta ai dorit să mori, dar, din fericire, Dumnezeu n-a îngăduit să fiu tocmai eu ucigaşul dumitale !

Cei doi martori se apropiară.

— Ce s-a-ntîmplaț ? întrebară ei,.

— Nimic, răspunse Roland, ntimai că, hotărît să mor, voiam cel puțin să cad doborît de rrtînâ omului pe care-1 iubesc cel mai tare pe lume. Din nenorocire, aşa cum ați văzut, a dorit să moară mai curînd el decît să mă ucidă. Haidem, adăugă Roland cu glas surd, văd că treaba asta trebuie s-o las în seama austriecilor.

Apoi, aruncîndu-se iarăşi în brațele lordului Tanlav şi strîngînd mîinile celor doi prieteni, mai spuse :

— Iertați-mă, domnilor, dar primul consul vrea să dea o mare bătălie în Italia şi n-am timp de pierdut dacă mai vreau să iau parte la ea.

Şi, lăsîndu-1 pe sir John să dea lămuririle pe care ofițerii socoteau că se cuvine să le ceară, Roland o apucă spre alee, sări pe calul său şi se întoarse spre Paris în galop.

Posedat încă de fatala-i manie de a muri, v-arri spus care-i era cea din urmă nădejde.

ÎNCHEIERE

LVI

între timp, armata franceză îşi continuase marşul, şî, la 2 iunie, intrase în Mian.

întîmpinase o slabă rezistență : fortul Milan fusese blocat. Murat, trimis la Plaisance, cucerise localitatea fără nici o greutate, în sfîrşit, Lannes îl bătuse pe generalul Ott la Montebello.

Pe noile poziții, se aflau în spatele armatei austriece fără ca aceasta să fi bănuit.

în noaptea de 8 iunie sosise un curier de la Murat care, aşa cum am spus mai sus, ocupase Plaisance. Murat interceptase o depeşă a generalului Mêlas şi o trimitea primului consul.

Depeşa vestea capitularea Genovei, Masséna, după ce-şi mîncase caii, cîinii, pisicile şi şoarecii, se văzuse silit să se predea.

Mêlas, (ie altfel, vorbea despre armata de rezervă cu cel mai profund dispreț. Spunea că prezența lui Bonaparte în Italia este pur şi simplu o născocire, el ştiind din sursă sigură că primul consul era tot la Paris.

Erau toate veşti ce trebuiau comunicate fără întârziere, lui Bonaparte, capitularea Genovei situîndu-le printre cele de categorie proastă.

în consecință, Bourrienne îl trezi pe general la orele trei noaptea şi-i traduse telegrama. Cel dintîi cu vînt al lui Bonaparte fu : — Bourrienne, nu ştii nemțeşte !

Dar Bourrienne reîncepu traducerea vorbă cu vorbă.

După această lectură de-a doua, generajul se sculă, trezi pe toată lumea, dădu ordinele pe care le avea de dat, pe urmă se culcă din nou şi adormi.

în aceeaşi zi părăsi Milanul, îşi stabili cartierul general la Stradella, rămase acolo - pînă la 12 iunie, plecă de-acolo în 13 şi, mergînd spre Scrivia, străbătu Montebello, unde văzu cîmpul de bătălie încă sfîşiat de victoria lui Lannes. Urmele morții se vedeau pretutindeni. Biserica era plină ochi de morți şi de răniți.

— Atît de înfierbîntat, generale, încît oasele pîrîiau în divizia mea ca grindina ce cade în geamlîc.

La 11 iunie, în timp ce generalul era la Stradella, De-saix făcu joncțiunea cu el.

Eliberat, în"virtutea capitulării localității El-Arich, sosise la Toulon în 6 mai, adică tocmai în ziua în care Bonaparte plecase din Paris.

La poalele masivului Saint-Bernard, primul consul primise o scrisoare de la Desaix, prin care îl întreba dacă trebuia-să plece spre Paris sau să facă joncțiunea cu armata. " . -

— Ei da, sigur. Să plece la Paris ! răspunse Bonaparte Scrieți-i să se-ntîlnească cu noi în Italia, oriunde am ii, la cartierul general.

Bourrienne îi scrisese şi, aşa cum v-am spus, Desaix sosise în 11 iunie la Stradella.

Primul consul îl primise cu îndoită bucurie. Mai întu regăsea un om lipsit de ambiție, un ofițer inteligent şi urs prieten devotat. Apoi, Desaix sosea tocmai la timp ca sa-i înlocuiască în comandamentul diviziei sale pe Boubel, care fusese ucis.

Pe baza unui fals raport al generalului Gardanne, primul consul crezuse că dușmanul refuza lupta şi se retră -gea către Genova. îl trimise pe Desaix cu divizia lui pe drumul către Novi ca să-i taie retragerea.

Noaptea din 13 spre 14 se petrecuse cum nu se poate mai liniştit. în ajun, cu toate că se dezlănțuise o furtună, fusese o încăierare din care austriecii ieşiră bătuți. S-ar fi zis că natura şi oamenii erau osteniți şi se odihneau.

Bonaparte era liniştit: un singur pod exista peste Bormîda, dar i se spusese că podul fusese tăiat.

Avanposturi fuseseră aşezate cît mai înaintate cu putință înspre Bormida, ținîndu-se legătura prin grupuri de cîte patru oameni.

Toată noaptea inamicul şî-o petrecu trecînd rîul,

La ceasurile două de noapte, două din grupurile de cîte patru oameni fură surprinse. Şapte oameni fură măcelăriți, al optulea se întoarse şi strigînd : „La arme" ! se năpusti într-unui din avanposturi.

în aceeaşi clipă un curier fu trimis la primUl consul care se culcase în noaptea aceea la Torre-di-Garofolo.

Dar, în aşteptarea ordinelor ce-aveau să sosească, a-ârma sună pe tot frontul.

Trebuie să fi fost de față la o asemenea scenă ca să-ti "aci o. idee despre efectul pe care-1 produce asupra unei rmate adormite bătaia tobelor ce cheamă soldatul la rme la ceasurile trei în puterea nopții.

Pînă şi cei mai viteji sînt cuprinşi de înfiorare. Soldații se culcaseră îmbrăcați. Toți se sculară şi alergară să-şi apuce armele aşezate în piramide.

Pe întinsa cîmpie de la Marengo se formară liniile de uptă. Bătaia tobelor se întindea ca o dîră lungă de praf, iar prin semiobscuritate se zărea alergînd şi frămîntîn-du-se avangarda.

Cînd se lumină de ziuă. trupele noastre ocupau pozițiile următoare :

Divizia Gardanne şi diviza Chamberlhac, formînd avangarda înaintată, erau în campament la ferma Petra-Bona, adică în unghiul pe care-1 face drumul de la Marengo la Tortone cu apa Bormidei ce taie drumul, trecînd mai departe, să se verse în Tanaro.

Corpul de armată, comandat de generalul Lannes, era în fața satului San-Giulianb, acelaşi pe care primul consul, ca trei luni mai înainte, i-1 arătase pe hartă lui Ro-land, spunîndu-i că acolo se va hotărî soarta viitoarei campanii.

Garda consulilor era aşezată în spatele trupelor generalului Lannes, la o depărtare de vreo cinci sute de stînjeni.

Brigada de cavalerie, sub ordinele generalului Keller-mann, şi cîteva escadroane de husari şi de vinători for-.roau aripa stingă şi umpleau în prima linie intervalele dintre diviziile Gardanne şi Chamberlhac.

O a doua brigadă de cavalerie, comandată de generalul Champeaux. forma aripa dreaptă şi completa în linia a doua intervalele cavaleriei lui Lannes.

în sfîrşit, regimentul al 12-lea de husari şi al 21-lea - de.vânători, trecute de Murat sub ordinele generalului Ri-vaud, ocupau gura văii Salo. situată în extrema dreaptă a poziției generale. ,

Numai că aşteptarea era cumplită. ... într-o clipă acțiunea fusese din nou angajată pe toată linia. Austriecii ajunseră pînă la marginea Fontanonei, dar celălalt mal al apei era în mîinile francezilor. Se trăgeau focuri de puşcă de ambele părți ale.rîpei. îşi trimiteau unii altora gloanțe la o bătaie de pistol.

Toate unitățile la un loc puteau număra douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de mii de oameni, fată a socoti cei vreo zece mii de oameni din diviziile Monnier şi Boudet, comandate de Deslax şi despărțite de armată deoarece r v;caseră să taie retragerea inamicului pe drumul dinspre (■ anova.

Numai că, în loc să bată în retragere, inamicul ataca.

într-adevăr, în timpul zilei de 13, generalul Melas, generalul şef al armatei austriece, terminase de adunat trupele generalilor Haddick, Kaim şi Ott, trecuse peste rîul Tanaro şi venise să-şi aşeze tabăra în fața localității Alexandria, cu trezeci şi şase de mii de infanterişti, şapte mii de călăraşi şi o artilerie numeroasă, cu tunuri multe şi cai buni.

Pe la orele patru de dimineață, schimburi de focuri se angajară pe frontul din dreapta, şi generalul Victor fixa fiecăruia linia de bătaie.

La ceasurile cinci, Bonaparte fu deşteptat de bătaia tunurilor.

în clipa în care se îmbrăca în mare grabă, un aghiotant al generalului Victor alergă sâ-1 vestească cum că duşmanul trecuse apa Bormidei şi bătălia începuse pe tot frontul.

Primul consul îşi ceru calul, sări în şa şi-o porni în galop spre locul unde se angajase bătălia.

De pe vîrful unei coline văzu poziția celor două armate.

InaniH'.'l era în formație de trei coloane : cea din stînga, alcătuită din toată cavaleria şi infanteria uşoară, se îndrepta spre Castel-Ceriolo, pe drumul dinspre Salo ; în timp ce coloanele din centru şi din dreapta, sprijinin-du-se una pe cealaltă şi cuprinzând corpurile de infanterie ale generalilor Haddick, Kaim şi O'Reilly, precum şi rezerva de grenadieri de sub ordinele generalului Ott, înaintau pe drumul dinspre Tortona, spre izvoarele Bormidei.

La primii paşi făcuți dincolo de rîu, cele două coloane din urmă se ciocniseră cu trupele generalului Gardanne, care, aşa cum am spus mai sus, erau postate la ferma şi pe viroaga de la Petra-Bona. Zgomotul artileriei, ce mei gea în fruntea celor două coloane, îl atrăsese pe Bonaparte pe cîmpul de bătaie.

■ ^Sosi tocmai în clipa cînd divizia Iui Gardanne, zdrobită de focul artileriei inamice, începuse să se retragfi si cînd generalul Victor pornise cu divizia Chamberlh ac în ajutorul ei.

Sprijiniți de mişcarea trupelor generalului Victor. -menii lui Gardanne îşi organizau retragerea în ordine şi ocupau satul Marengo.

, Situația era gravă. Toate combinațiile generalului şei" fuseseră răsturnate. în loc să atace, aşa cum îi stătea in obicei, cu forțele masate în chip savant, se vedea el însuşi atacat mai înainte de a fi putut să-si concentreze trupele.

ι Profitînd de terenul care se lărgea în fața lor, austriecii nu mai mergeau în coloană ci se desfăşurau în linii paralele cu cele ale generalilor Gardanne 'şi Chamberlhae. Numai că erau doi contra unul !

Linia întîia a dușmanilor era comandată de generalul Haddick. A doua de generalul Mêlas. A treia de generalul Ott. : .

La o foarte mică depărtare, în fața rîuluî Bormida, se află un pîrîiaş numit Fontanone. Pîrîiaşul acela curge prin fundul unei rîpi adînci ce formează un semicerc în jurul satului Marengo şi-1 apără.

Generalul Victor băgase de seamă ce folos se putea trage din asemenea fortificație naturală şi se slujea de ea ca să regrupeze diviziile lui Gardanne şi Chamberlhae.

Bonaparte, aprobînd hotărîrile generalului Victor, ii trimise vorbă să apere Marengo pînă la limita posibilităților : lui îi trebuia timp ca să-şi poată recunoaşte jocul pe marea tablă de şah cuprinsă între Bormida, Fontanone li Marengo.

Prima măsură de luat avea să fie rechemarea corpului comandat de Desaix, ce se afla în marş, aşa cum am mai spus, ca să taie drumul spre Genova.

Bonaparte trimise doi sau trei aghiotanți, ordonîn-du-le să nu se oprească pînă nu dau de corpul de armată ui lui Desaix.

Apoi aşteptă, înțelegînd că nu era nimic altceva de făcut decît să bată în retragere cît mai organizat cu putință, pînă în clipa cînd o armată alcătuită dintr-o masă mmpactă i-ar îngădui nu numai să oprească, retragerea, « ı chiar să ordone înaintarea.

Apărat de o artilerie grozavă, dușmanul, superior ca ntimăr, n-avea decît sa se întindă ca să ne încercuiască.'

Generalul Rivaud, din divizia lui Gardanne, vede că dușmanul se pregăteşte să opereze asemenea mişcare.

Atunci iese din satul Marengo, aşază un bataiion în cîmpia netedă şi descoperită şi-i ordonă să moară pînă la unu], dar să nu dea înapoi nici măcar un pas. Apoi, în timp ce batalionul nostru slujeşte de țintă artileriei inamice, îşi orînduieşte cavaleria în coloană, înconjură batalionul şi cade în spatele a trei mii de austrieci care înaintau în pas de şarjă, îi respinge, îi împrăştie şi, cu toate că este rănit de un localnic din Biscaya, îi sileşte să se retragă, ca să se regrupeze în dosul liniilor.

După care, vine să se aşeze la dreapta batalionului care nu se clintise din loc.

Dar, în timpul acesta, divizia lui Gardanne, care de dimineață lupta contra duşmanului, fu respinsă în Marengo, unde este urmată de prima linie a austriecilor, care forță curînd şi divizia lui Chamberlhac să se retragă în spatele satului.

Acolo, un aghiotant al generalului şef dă ordin celor două divizii să se unească şi cu orice preț să recucerească Marengo.

Generalul Victor îi regrupează, se aşază în fruntea lor, pătrunde pe străzile pe care austriecii n-avuseseră timp să le baricadeze, recucereşte satul, îl pierde iarăşi, iar îl recîştigă. Pe urmă, zdrobit de numărul.duşmanilor, il pierde pentru ultima oară.

E drept că nu-i decît unsprezece dimineața şi că. **Lq** ceasul acela, Desaix, ajuns de. aghiotanții lui Bonaparle, vine-ntr-o goană de mănîncă pămîntul.

în timpul acesta, cele două divizii ale lui Lannes iu sosit în ajutorul diviziilor prinse în luptă. Ajutorul lor îi înlesnesc lui Gardanne şi Chamberlhac să-şi refacă liniile

paralelă cu inamicul care năvăleşte în acelaşi timp şi **in** Marengo şi prin dreapta şi prin stînga satului. Austriecii sînt **pe** cale să **ne** încercuiască. Lannes, alcătuindu-**şi** centrul din cele două' divizii unite ale generalului Victor, **se** întinde în flanc **cu** cele ouă divizii ale sale mai puțin trudite, ca să **!e** opună celor două aripi austriece. Cele două corpuri,- unul exaltat **de** un început de victorie, celălalt reîmprospătat de odihnă, se izbesc cu furie în inamic **şi** încăierarea, întreruptă **o** clipă de îndoita manevră **a** armatei, reîncepe pe toată linia.

După **o** luptă de-un ceas, piept la piept, baionetă **la** baionetă, corpul de armată a generalului Kaim se dă bătut **şi** se retrage. Generalul Champeaux, **în** fruntea regimentului 1 şi 8 de dragoni, îl atacă în şarjă cu toată violența **şi** sporeşte dezordinea. Generalul Watrin, cu regimentul al 6-lea de infanterie uşoară, al 22-lea şi al 40-**lea** de linie se **ia** după ei **şi-i** alungă cam la vreo mie **de** stîn-jeni dincolo **de** pîriiaş. **Dar** mişcarea **pe** care a făcut-o 1-**a** lespărțit de corpul său **de** armată. Diviziile din centru **vor** li primejduite de victoria aripei drepte, **aşa** că generalii Champeau x **şi** Watrin sînt siliți să se întoarcă să-**şi** reia postul pe care **îl** lăsaseră descoperit.

în clipa aceea, Kellermann făcea în aripa stingă ceea **ce** făcuseră în aripa dreaptă Watrin **şi** Champeaux. **.Două** şarje de cavalerie străpunseră frontul duşmanului, făcînd în el găuri mari **şi** multe. Dar **în** spatele primei linii găsi şi o a doua linie **şi,** necutezînd să meargă mai departe din glicina superiorității numărului, **îş** pierdu fructul victo-**Tfei**.sale de o clipă.

Se făcuse ceasul amiezii.

Lina franceză, ce şerpuia **ca o** reptilă de flăcări pe-o lungime de'**apreape o** leghe, fu zdrobită spre centru, de unde, retrăgînclu **se,** se desprindea **de** aripi, părăsindu-le. Aripile se văzură-aşadar silite să urmeze mişcarea de.regres. Kellermann la stînga, Watrin la dreapta dădură ordine oamenilor **lor** să se retragă.

Retragerea s-a operat în **zig-zag,** sub focul celor **opticei,** de tunuri care mergeau **în** fruntea batalioanelor **Listriece.** Raidurile se ştirbeau văzînd cu ochii; Unde te Btorceai nu se mai zăreau decît răniți aduşi la ambu.lanță de camarazii lor, dintre care cei mai mulți nici nu ₚ-ᵛi mai întorceau.

O divizie bătea în retragere peste-un cîmp de grîu copt. Un obuz explodă şi aprinse paiele griului uscate la vremea, aceea, aşa că dintr-o dată dauă-trei mii de oameni se aflară în mijlocul unui incendiu. Cartuşierele luară foc şi prinseră a exploda. O neorînduială imensă se făcu în rîndurile soldaților.

Atunci Bonaparte vîrî în luptă garda consulară. Ea sosi în pas alergător, se desfăşură în linie de bătaie şi opri înaintarea'duşmanului. Totodată se repeziră în galop şi grenadierii călare şi dădură peste cap cavaleria austriacă.

In timpul acesta, divizia scăpată de incendiu se regrupa, primi muniții noi şi reintră în linia întîia.

Dar, toată mişcarea n-avu alt.rezultat decît să împiedice retragerea de a se preface în debandadă.

Se făcură ceasurile două.

Bonaparte privea retragerea, de pe marginea şanțului şoselei către Alexandria, unde se afla aşezat. Era singur, trecuse frîul calului pe dubă braț şi arunca pietricele, plesnindu-le cu vîrful cravaşei. Ghiulele brăzdau pămîntul de jur împrejurul său.

Părea nepăsător în fața acelei drame mari, de dezno-dămîntul căreia erau totuşi legate toate speranțele sale.

Niciodată nu mai jucase o partidă atît de cumplită : de o parte şase ani de victorii, de alta coroana Franței !

Dintr-o dată păru că iese din starea aceea de visare, în mijlocul zgomotului înspăimîntător al împuşcăturilor şi al tunurilor i se păru că aude tropotul unui cal în galop, îşi înalță capul. într-adevăr, dinspre Novi sosea un călăreț în goana mare, pe un cal alb de spumă.

Cînd călărețul nu mai fu decît la vreo cincizeci de paşi, Bonaparte scoase un strigăt.

— Roland ! exclamă el. .

— Roland striga şi el cît putea :

— Desaix ! Desaix ! Desaix !

Bonaparte îşi desfăcu brațele. Roland sări jos de pe cal şi se aruncă de gîtul primului consul.

Două bucurii încerca Bonaparte prin sosirea lui : aceea de a vedea omul pe care-1 ştia devotat pînă la moarte, şi aceea iscată de vestea adusă de el.

— Aşadar, Desaix... ? întrebă primul consul.

— Desaix se află cam la vreo leghe. Unul dintre aghiotanții domniei-voastre 1-a întîlnit tritôrcîndu-se si venind cu o iuțeală de mînca pămîntul !

— Nu mai spune ! exclamă Bonaparte. Poate că soseşte încă la timp.

— Cum. la timp ?"

— Priveşte !

Roland aruncă o privire asupra câmpului de luptă şi înțelese situația.

în timpul celor cîteva minute cît Bonaparte îşi întorsese ochii de la încăierare, situația se agravase.

Prima coloană austriacă, ce se îndreptase spre Cast el-Cariolo şi care nu intrase încă în foc, încercuia aripa, dreaptă franceză.

Dacă intra în linia întîia, în loc de retragere, ar fi Eost curată debandadă.

Desaix ar fi sosit prea tirziu.

— Ia ultimele două regimente de grenadieri, zise Bonaparte, adună şi garda consulară, şi du-te cu ei în extrema dreaptă... înțelegi? în careu, Roland ! Şi opreşte coloana aceea, ca şi cum ai fi o redută de granit.

Nu era nici o clipă de pierdut. Roland sări pe cal, luă cele două regimente de grenadieri, adună garda consulară şi se repezi în extrema dreaptă.

Ajuns la cincizeci de paşi de coloana generalului El-snitz, Roland strigă :

— în careu ! Primul consul e cu ochii pe noi !

Careul se formă şi fiecare om păru că prinde rădăcină pe locul unde se afla.

în loc să-şi continue drumul ca să vină în ajutorul ge-neralilor Mêlas şi Kaim, în loc să nu-i ia în seamă pe cei nouă sute de oameni care nu erau deloc de temut în spatele unei armate victorioase, generalul Elsnitz îşi puse mintea cu ei.

Asta fu greşeala, şi greşeala aceea salvă armata franceză.

Cei nouă sute de oameni fură într-adevăr reduta de bănit pe care-o sperase Bonaparte. Artileria, puştile, baionetele, toate slăbiră dînd piept cu ea.

Căci oamenii nu dădură nici un pas îndărăt,

Bonaparte îi privea cu admirație cînd, întorcînd în sfirşit ochii spre drumul dinspre Novi, văzu apărînd cele dinții baionete ale lui Desaix.

Aşezat pe punctul cel mai înalt al platoului, vedea ceea ce inamicul nu putea vedea.

Făcu semn unui grup de ofițeri ce stăteau la cîțiva t paşi de el gata să-i ducă ordinele.

în spatele ofițerilor se găseau doi-trei grăjdari ținînd de frîie cîțiva cai.

Ofițerii şi grăjdarii se apropiară.

Bonaparte arătă unuia dintre ofițeri pădurea de baionete ce strălucea în soare.

— în galop către baionetele de colo şi să se grăbească ! Cît despre Desaix, să-i spui că sînt aici şi că-l aştept. . 1.. .

Ofițerul o porni în galop.

Bonaparte îşi întoarse- iarăşi ochii asupra cîmpului de luptă.

Retragerea continua, dar generalul Elsnitz şi coloana sa fusese oprită de Roland şi de cei nouă sute de oameni ai săi.

Reduta de granit se schimbase în vulcan. Arunca foc pe cele patru laturi ale sale.

Atunci. întorcîndu-se către ceilalți trei ofițeri, Bonaparte zise :

— Unul din voi la centru, ceilalți doi la aripi. Vestiți peste tot sosirea rezervei şi reluarea ofensivei.

Cei trei ofițeri plecară ca trei săgeți, aruncate de. acelaşi arc, depărtîndu-se de punctul de plecare pe măsura ce se apropiau de țelul respectiv.

în clipa în care, după ce-i urmări cu privirea,'Bonaparte se întoarse, un călăreț, purtînd uniforma de general nu mai era decît là cincizeci de paşi de el.

Era Desaix.

Desaix, de care se despărțise pe pămîntul Egiptului şi care, chiar în dimineața aceea, spunea rîzînd :

.— Ghiulele din Europa nu mă cunosc; are "sa mi se-ntîmple o nenorocire.

O strîngere de mînă le fu destul celor doi prieteni ca să-şi arate calda prietenie.

Apoi Bonaparte întinse brațul către cîmpul de bătaie.

Simpla înfățişare lăsa să se înțeleagă mai mult di ■cil toate vorbele din lume.

Din cei douăzeci de mii de oameni care începuseră lupta către ceasurile cinci de dimineață pc-o rază de două leghe, abia de mai rămăseseră vreo nouă mii de infanterişti, o mie de cai şi zece tunuri în stare de a bombarda. Un sfert din armată era scos din luptă. Celălalt sfert ocupat cu transportul răniților pe care primul consul dăduse ordine să nu-i părăsească. Toate unitățile se trăgeau înapoi, în afară de Roland cu cei nouă sute de oameni ai săi.

Vastul spațiu cuprins între Bormida şi punctul de retragere unde se ajunsese era acoperit de hoituri de oameni şi de cai, de tunuri demontate şi de chesoane sfă-rîmate.

Din loc în loc se înălțau coloane de flăcări şi fum. Erau ogoarele de grîu ce ardeau.

Desaix cuprinse toate amănuntele acelea dintr-o privire.

— Ce crezi despre bătălie ? îl întrebă Bonaparte.

— Cred că-i pierdută, răspunse Desaix. Dar, cum nu-i încă decît ceasul trei al după-amiezii, avem timp să cî.şf igăm alta.

— Numai că aveți nevoie de tunuri, se amestecă o Hrpce.

Era vocea lui Marmont, care-comanda ca şef artileria.

— Ai dreptate. Marmont, dar de unde vei lua tunurile ? -

— Cinci bucăți pe care le pot retrage de pe cîmpul de bătălie, încă intacte, cinci altele pe care le-am lăsat pe Scrivia si care tocmai au sosit.

— Şi opt bucăți pe care le-am adus eu, spuse Desaix.

— Optsprezece tunuri e tocmai ceea' ce-mi trebuie, adăugă Marmont.

Un aghiotant plecă să grăbească sosirea tunurilor lui I)esaix.

Rezerva s-apropia într-una. Nu mai era decît la un sl'ert de leghe.

Poziția, de altfel/ părea aleasă dinainte. La stînga drumului se înălța un gigantic gard viu, perpendicular pe drum şi apărat de un povîrniş.

Acolo fu strecurată infanteria pe măsură ce sosea. Şi cavaleria izbuti să se ascundă acolo, în spatele acelei perdele uriaşe. ',

": în acest timp, Marmont adunase cele optsprezece tunuri şi le orînduise în baterie pe frontul drept al armatei.

Deodată, pe neaşteptate, explodară şi văr sară asupra austriecilor un potop de schije.

în rîndurile inamicului fu o clipă de şovăială.

Bonaparte profită de ea ca să treacă de-a lungul întregului front francez.

— Camarazi, exclamă el, destul cu toți paşii pe care i-ați făcut înapoi. Amintiți-vă că-mi stă în obicei să mă culc pe cîmpul de luptă.

în acelaşi timp, ca şi cum ar fi însoțit comanda lui Marmont, împuşcături din plutoane porniră din stînga. luînd austriecii în flanc.

Desaix şi divizia lui îi trăzniră de la mică distanță şi în plin.

Toată armata înțelese că rezerva intrase în foc şi că trebuie ajutată cu o sforțare supremă.

Cuvîntul „înainte!" răsună din extrema stingă pînă în extrema dreaptă.

Tobele prind a bate atacul !

Austriecii, care nu văzură întăriturile ce tocmai sosiseră şi care, crezînd că victoria e a lor, mergeau cu puşca pe umăr ca la plimbare, simt că în rîndurile noastre se petrecuse ceva ciudat, şi vor din răsputeri să-şi păstreze victoria pe care o văd cum le scapă printre degete.

Dar francezii reiau ofensiva pe tot frontul, iar pasul teribil ele atac şi *Marsilieza* victorioasă se aud pe tot frontul. Bateria lui Marmont scuipă foc. Kellermann şi cui-rasierii lui străpung cele două linii duşmane.

Desaix sare şanțurile, trece peste obstacole, ajunge pe o mică înălțime şi cade în clipa în care se întorsese să vadă dacă divizia lui îl urmează, dar moartea lui, în loc să scadă înflăcărarea soldaților săi, o sporeşte. Cu toții se reped cu baionetele asupra coloanei generalului Zach.

Atunci, Kellermann, care străpunsese cele două. linii duşmane, vede divizia lui Desaix încăierată cu un bloc compact şi nemişcat, atacă în flanc, pătrunde printr-u spărtură, o măreşte, apoi îl sfărîmă şi îl sfîrtecă. în mai puțin de-un sfert de ceas, cei cinci mii de grenadieri aus-

rieci, care alcătuiau blocul acela, sînt străpunşi, dați pensie cap, împrăştiați, trăzniți, nimiciți, şi austriecii se topesc ca un fum, generalul Zach cu statul său major sînt lăeu'i prizonieri. Doar atîta mai rămăsese din ei.

Atunci, la rîndul său, duşmanul vrea să intre cu imensa-i cavalerie, dar focurile neîntrerupte ale muschetelor, uluanțele sfişietoare şi teribila baionetă o opreşte din scurt.

Murat operează pe flancuri cu două tunuri de artilerie Uşoară şi un obuzier care împrăştie moartea pe unde trece.

O clipă se opreşte să-1 degajeze pe Roland cu cei nouă sute de oameni ai săi. Un obuz cade în rîndurile austrier ei lor şi explodează, făcînd o spărtură asemenea unui abis de flăcări. Roland se repede cu-n pistol într-o mînă şi cu sabia în cealaltă. Toată garda consulară îl urmează, spăr-gînd liniile austriece, aşa cum un colț de fier despică un stejar. Pătrunde pînă la un cheson sfărîmat, încercuit de trupele duşmane masate. Roland îşi vîră brațul cu pistolul m deschizătura chesonului şi trage.

O detunătură înspăimîntătoare se aude, un vulcan se deschide şi-i nimiceşte pe toți cei ce se aflau în juru-i.

Corpul de armată al generalului Elsnitz este în plină derută.

Atunci, toți duşmanii încep să se retragă, s-o ia la fugă. să se împrăştie în debandadă. în zadar generalii austrieci încearcă să susțină retragerea. într-o jumătate de ceas, armata franceză străbate cîmpia pe care o apărase pas cu pas timp de opt ceasuri.

Duşmanul nu se mai opreşte pînă la Marengo, unde zadarnic încearcă să se regrupeze sub focul artileriştilor lui Carra-Saint-Cyr, uitați la Castel-Ceriolo şi regăsiți tocmai la deznodămîntul acelei zile. Dar sosesc în pas aiergă-tor şi diviziile lui Desaix, Gardanne şi Chamberlhac, care-i urmăresc pe austrieci din stradă în stradă.

Marengo este cucerit. Duşmanul se retrage pe poziția de la Petra-Bona, care e şi ea cucerită după Marengo.

Austriecii se năpustesc spre podurile de peste Bormida, dar Carra-Saint-Cyr ajunsese acolo înaintea lor. Atunci, mulțimea de fugari caută vadurile şi se aruncă în Bormida, sub focul întregului nostru front, care nu încetează decît către ceasurile zece seara.

Resturile armatei austriece se întorc în tabăra lor de iu Alexandria. Armata franceză îşi aşază tabăra în faţa capetelor de pod.

Ziua aceea îi costase pe austrieci patru mii cinci sute de morţi, şase mii de răniţi, cinci mii de prizonieri, douăsprezece drapele şi treizeci de tunuri.

Nicicînd norocul nu se arătase sub două feţe atît de potrivnice.

La ceasurile două de după-amiază, Bonaparte suferea o înfrîngere cu toate urmările-i dezastruoase. La ceasurifc cinci, Italia era recucerită dintr-o dată, şi tronul Fra în perspectivă,

în aceeaşi seară, primul consul îi scria doamnei de Montrevel rîndurile de mai jos :

„Doamnă,

Am cişţigat astăzi cea mai frumoasă victorie. Dar victoria asta m-a costat cele două jumătăţi ale inimii mele : Desaix şi Roland.

Să nu-1 plîngeţi, doamnă. De multă vreme fiul dumneavoast voia să moară, şi nu se putea să moară mai glorios.

Bonaparte.-

Se făcură cercetări zadarnice să se regăsească trup. neînsufleţit al tînărului aghiotant. Ca şi Romulus, dispăruse într-o furtună.

Nimeni n-a ştiut vreodată ce pricină îl făcuse să caute cu atîta rivnă moartea, pe care s-a trudit atît de mult ca s-o întîlnească.

Tiparul executat sub comanda nr. 30 567 la Regia Autonomă a Imprimeriilor Imprimeria „CORESI" Bucureşti ROMÂNIA